

REVISTA DE ȘTIINȚĂ MILITARĂ ANUL VI, 2006 Nr. 2 (11)

Revista de Ştiinţă Militară

*Editată de Secția de Știință Militară
a Academiei Oamenilor de Știință din România*

Nr. 2 (11)
Anul VI, 2006

1996 - 2006
10 ani de la înființarea
Secției de Știință Militară

Revista de Ştiinţă Militară

*Editată de Secția de Știință Militară
a Academiei Oamenilor de Știință din România*

Nr. 2 (11)
Anul VI, 2006

1996 - 2006
10 ani de la înființarea
Sectiei de Știință Militară

*Responsabilitatea integrală a asumării intelectuale
a articolelor trimise redacției aparține autorilor*

C U P R I N S

EDITORIAL

Continuarea procesului de transformare a Armatei României. Condiție a înăpărării obiectivelor de securitate în domeniul apărării asumate de țara noastră <i>Viceamiral prof. univ. dr. Gheorghe MARIN, șeful Statului Major General</i>	5
--	---

STUDII DE SECURITATE

O nouă strategie pentru Orientalul Mijlociu ? Echilibre de putere versus reforme politice <i>Mihaela MATEI</i>	10
Tendințe în transformarea organizațiilor regionale de securitate din fostul spațiu sovietic <i>Elena-Dana FRUNZETI</i>	23

ARTĂ MILITARĂ

O nouă filozofie privind războiul viitorului. Concepte și principii novatoare în abordarea războaielor mileniuului III <i>Colonel dr. Ion COȘCODARU</i>	36
Tendințe în fizionomia operațiilor întrunite moderne reflectate în conținutul artei militare la începutul mileniuului trei <i>Colonel Vasile HERMENEANU</i>	49
Rolul informațiilor militare în combaterea amenințărilor teroriste și transnaționale <i>General de brigadă dr. ing. Gheorghe SAVU</i>	56
Comanda și controlul în războiul bazat pe rețea – o abordare în era informațională <i>General-maior conf. univ. dr. Cristea DUMITRU</i>	64
Operații bazate pe efecte – privire de ansamblu <i>General-maior Mircea SAVU</i>	76
Lupta pe mare contra terorismului, traficului de persoane, de stupefiante și a transportului de arme de distrugere în masă <i>Contraamiral de flotilă dr. Cornel MIHAI</i>	87
Noutăți în arta militară navală <i>Comandor dr. Niculae VÂLSAN</i> <i>Căpitan-comandor Adrian DOBRESCU</i>	95
Perspective ale logisticii multinaționale <i>General de brigadă (r.) dr. Neculai OTELEA</i>	103
Considerații privind forțele aeropuțate și materializarea manevrei pe verticală în operațiile moderne <i>Colonel Gheorghe MATEESCU</i>	117

Trecerea de la planificarea apărării bazată pe amenințări la planificarea bazată pe capabilități 125

Colonel Ionel HORNEA

Căpitan-comandor Victor GUIDEA

Sprinjul de informații al operațiunilor întrunite 136

Colonel dr. Vasile SCUTARU

Noua configurație a mediului de securitate. Caracteristici. Realități. Tendențe 143

Colonel Niculae ENE

Rolul CIMIC în depășirea diferențelor culturale în operațiile întrunite multinaționale 148

Colonel Florentin UDREA

INSTRUIREA FORTELOR

Procesele educaționale și de instruire în Alianța Nord-Atlantică 158

Colonel Constantin RĂILEANU

Pregătirea și întrebuițarea forței pentru conflictele de mică intensitate 167

– o necesitate în starea de pace

General-locotenent dr. Sorin IOAN

Modernizarea instrucției prin prisma transformărilor ce au loc în cadrul forțelor terestre din Armata României 177

General de brigadă dr. Visarion NEAGOE

Forțele aeriene – performanță prin instrucție 182

Colonel dr. Vasile ȘTEFĂNESCU

Priorități ale învățământului militar din forțele aeriene 189

Locotenent-colonel Nicușor TACU

ISTORIA ARTEI MILITARE

1900 de ani de la jertfa regelui Decebal 195

General de brigadă (r.) prof. univ. dr. Nicolae CIOBANU

Noi considerații privind planificarea și executarea operației de acoperire strategică 197

(24 august – 4 septembrie 1944)

Colonel dr. Alexandru OȘCA

Manuel STĂNESCU

Nouă decenii de la intrarea României în vîltoarea Primului Război Mondial 212

General de brigadă (r.) prof. univ. dr. Nicolae CIOBANU

EVENIMENT

Împlinirea a zece ani de la înființarea Secției de Știință Militară din Academia Oamenilor de Știință din România 215

General (r.) prof. univ. dr. Valentin ARSENIE

UNIVERS PUBLICISTIC 224

APARIȚII EDITORIALE 229

CONTINUAREA PROCESULUI DE TRANSFORMARE A ARMATEI ROMÂNIEI CONDIȚIE A ÎNDEPLINIRII OBIECTIVELOR DE SECURITATE ÎN DOMENIUL APĂRĂRII ASUMATE DE ȚARA NOASTRĂ

*Viceamiral prof. univ. dr. Gheorghe MARIN
~ Seful Statului Major General ~*

Premise

Pornind de la realitatea că asigurarea securității României reprezintă un proces continuu și complex, extins asupra unui spectru larg de domenii, relații și interdependențe în care promovarea intereselor și obiectivelor de securitate ale statului, societății și cetățeanului sunt corelate cu politicile specifice ale NATO și ale UE, precum și cu aranjamentele realizate prin parteneriatele cu alte state, procesul de transformare a Armatei României reprezintă o necesitate.

Scopul transformării Armatei României îl constituie realizarea unor capabilități care să răspundă în mod flexibil la cerințele și exigențele impuse de dinamica mediului de securitate, pentru a face față noilor provocări, precum și realizarea interoperabilității depline cu armatele statelor membre ale NATO.

Transformarea Armatei României este corelată cu procesul de transformare a Alianței și se desfășoară concomitent cu acesta. Noile concepte și cerințe vor fi transpuse în proiecte și planuri, prin intermediul procesului de planificare a apărării, și vor orienta dezvoltarea forțelor în consens cu cerințele și standardele NATO.

Se urmărește, astfel, realizarea unei structuri de forțe moderne, reduse, profesionalizate, echipate adecvat, dislocabile, interoperabile, cu capacitate de autosustainere și de protecție multidimensională, cu o conducere flexibilă, care, pe baza informațiilor și datelor optime, să ia decizii și să acționeze în timp scurt.

Hotărârea Consiliului Suprem de Apărare a Țării, nr. S-26 din 13.02.2006, prin care s-a aprobat *Strategia de transformare a Armatei României*, a marcat trecerea la o etapă superioară a demersurilor întreprinse de organismul militar pentru realizarea capabilităților necesare promovării și protejării intereselor naționale în fața amenințărilor actuale și a celor viitoare. Acestea asigură, pe de o parte, îndeplinirea atribuțiilor constituționale de către

factorul militar de putere al statului român, iar pe de altă parte, a angajamentelor militare asumate de țara noastră față de NATO și UE, precum și față de alte organisme internaționale.

Realizarea și urmărirea îndeplinirii întocmai a Planului de implementare a Strategiei de transformare permite abordarea, în condiții de eficiență sporită, a noilor modalități de ducere a războiului, ca urmare a schimbărilor esențiale în conținutul conceptelor operaționale, în structura de forțe, precum și în sistemul de planificare, programare, bugetare și evaluare.

Îndeplinirea obiectivelor Strategiei de transformare trebuie să reprezinte, în momentul de față, preocuparea majoră a tuturor factorilor de decizie și execuție din domeniul apărării. Aprecierea potrivit căreia *transformarea este un proces care trebuie să răspundă, în primul rând, nevoii de remodelare a naturii schimbătoare a cooperării și colaborării*¹ va constitui elementul de referință a liniei de conduită pentru conducerea Armatei României.

Se vor crea, în acest fel, condiții favorabile creșterii gamei de obiective și extinderii proceselor novatoare, pentru ca operaționalizarea forțelor dislocabile, destinate NATO, să se realizeze la termenele și în parametrii planificați, ceea ce va duce la îmbunătățirea capacitaților pentru întreaga gamă de misiuni, de la operații tip Art. 5 și cele de management al crizelor până la cele umanitare, de reconstrucție și de combatere a terorismului.

Dinamica evenimentelor și eventualele schimbări structurale nu trebuie să constituie o piedică în calea continuării acestui proces, ci să genereze, ca linie de conduită, starea de spirit necesară coordonării activităților pentru îndeplinirea, în volum complet și la termenele planificate, a tuturor obiectivelor prevăzute în strategie.

La nivelul conducerii militare există deja convingerea că acest proces, prin complexitatea și amplitudinea sa, nu se va derula fără obstacole și greutăți, dar rigoarea și profesionalismul, dublate de responsabilitate și pasiune, trebuie să constituie reperele care vor șlefui asperitățile și vor elmina disfuncționalitățile ce se pot manifesta pe parcursul demersului nostru.

Necesitatea continuării procesului de transformare

Statul Major General, inițiatorul elaborării și fundamentării acestui document, apreciază că transformarea Armatei României este un proces continuu și necesar. Stoparea sau întârzierea acestuia va conduce la accentuarea decalajelor dintre armata noastră și armatele celorlalte state membre și parteneri, la adâncirea unor deficiențe și disfuncționalități existente în cadrul instituției militare și chiar la apariția altora, noi.

Ca "regizor și actor" în această piesă complexă numită *transformare*, Statul Major General reiterează că opțiunea aleasă nu este întâmplătoare. Ea se bazează pe o analiză riguroasă a evoluțiilor din mediul de securitate, este coroborată cu risurile, amenințările și vulnerabilitățile începutului de mileniu și este dimensionată potrivit intereselor naționale și resurselor avute la dispoziție. Dacă, pe termen scurt, procesul incumbă probleme serioase de natură conceptuală și organizatorică, cu implicații directe asupra costurilor și factorului uman, pe termen mediu și lung, acesta va conduce la eficientizarea activităților și creșterea unei bunăstări sociale pentru personalul armatei.

O condiție primordială a acestui demers o constituie interacțiunea din timp și periodică între planificatori, atât în ceea ce privește planificarea apărării în toate domeniile sale,

¹ *Military Transformation: A Strategic Approach*, p. 8.

Editorial

---

cât și în derularea programelor de achiziții. Aceasta va permite realizarea infrastructurii, a capabilităților și forțelor adecvate, pe fondul unui proces decizional transparent, suplu și coerent.

Identificarea din timp a vulnerabilităților și, în mod deosebit, a celor care vizează asigurarea ritmică și în volum complet a resurselor financiare oferă condiții favorabile intervenției oportună și eficiente a organismelor abilitate ale statului în soluționarea acestora.

Un rol important trebuie acordat anticipării evoluțiilor mediului de securitate, tendințelor și viziunilor de remodelare a puterii militare a statelor, iar pe baza experienței acumulate din teatrele de operații, să stabilim politici, concepte și proceduri adecvate provocărilor mileniului III. Ca urmare, se impune să identificăm noi capacitați, să dezvoltăm și să aplicăm soluții moderne și inovatoare, care să permită eficientizarea procesului de planificare a apărării, concomitent cu implementarea rezultatelor cercetării în domeniul capabilităților și tehnologiilor.

Experiența acumulată pe parcursul anilor trecuți, în care Armata României a parcurs mai multe etape de restructurare și modernizare și a participat cu succes la operații multinaționale pe diferite teatre de operații reprezentă *"lecțiile învățate"*, care vor fi valorificate în mod constructiv în îndeplinirea obiectivelor stabilite și în implementarea prevederilor Strategiei de transformare.

În acest sens, trebuie să fie depășită cât mai repede starea de contemplare a documentelor și să se treacă efectiv la materializarea proiectelor și programelor, aşa cum au fost asumate și aprobate.

Directii de acțiune

Procesul de transformare a Armatei României, asociat celui de transformare a Alianței și care se derulează concomitent cu acesta, trebuie să aibă în vedere următoarele considerente:

- ❖ obținerea succesului în procesul transformării Armatei României poate fi influențat de o multitudine de provocări și factori, începând de la necesitatea schimbării mentalității factorilor de decizie și a celor de execuție în modul de abordare al acestui proces până la asigurarea resurselor financiare, umane și materiale necesare pentru susținerea lui;
- ❖ este necesară integrarea într-un sistem unitar a obiectivelor prioritare pe termen scurt, mediu și lung la nivelul tuturor elementelor componente ale armatei;
- ❖ identificarea oportună și luarea măsurilor necesare de atenuare a efectului negativ al constrângerilor, limitărilor și restricțiilor de orice fel, care pot duce la neîndeplinirea obiectivelor stabilite;
- ❖ pe termen scurt, până la sfârșitul acestui an, concentrarea efortului trebuie să fie menținută pe continuarea și finalizarea procesului de restructurare și reorganizare a armatei, precum și pe îndeplinirea angajamentelor asumate în cadrul NATO, chiar dacă ambele componente necesită resurse financiare, umane și materiale semnificative;
- ❖ chiar dacă perioada 2008-2015 se prefigurează a fi caracterizată de slăbirea presiunilor financiare, ca urmare a disponibilităților de personal, echipamente

și elemente de infrastructură, a desființărilor, reorganizărilor și resubordonării unor unități și structuri, necesarul de resurse se va menține totuși ridicat;

❖ cerințele NATO în domeniul completării cu personal, atât din punct de vedere cantitativ, cât și calitativ, costurile ridicate de susținere a trupelor în teatrele de operații, diferențele semnificative între nivelul tehnologic al echipamentelor militare din dotarea statelor avansate ale Alianței și echipamentele din dotarea Armatei României, la care se adaugă constrângerile materiale și cele din domeniul pregătirii, instruirii și învățământului, sunt repere clar definite, de care trebuie să se țină cont la stabilirea priorităților pe parcursul procesului de transformare.

Deși toate obiectivele stabilite în strategie sunt prioritare, iar realizarea lor este intercondiționată și interrelaționată, este necesar ca, pe termen scurt, efortul întregii armate să se canalizeze pentru fundamentarea și asigurarea coerentă și unității întregului demers.

Un prim pas în această direcție îl reprezintă punerea în operă a noii organigrame a Statului Major General, care va asigura, pe de o parte, scurtarea lanțului decizional și utilizarea eficientă a resurselor, iar pe de altă parte, eliminarea unor dublări de atribuții, concomitent cu o repartiție mai judicioasă a responsabilităților și sarcinilor tot mai complexe și diversificate.

De aceea, pe termen scurt, aceasta însemnând sfârșitul anului 2006, atenția Statului Major General trebuie să se îndrepte spre edificarea unui lanț de comandă simplu și eficient, compatibil și bine relationat cu cel al Alianței Nord-Atlantice, urmând ca experiența dobândită în cadrul acestui proces să fie transferată către statele majore ale categoriilor de forțe care, în cursul anului următor, vor trece la remodelarea structurilor de conducere, potrivit acestui model. Se va realiza, în acest fel, o mai bună relaționare și conlucrare între esaloanele militare și, îndeosebi, dintre cel strategic și cel operativ.

În perioada următoare, vor fi continuante demersurile pentru operaționalizarea forțelor planificate, concomitent cu menținerea capacitatei operaționale a capabilităților opreraționalizate deja, astfel încât să se poată asigura îndeplinirea integrală a angajamentelor asumate. În acest sens, este considerată ca eficientă metoda rulării acestor capabilități în teatrele de operații, ceea ce va asigura, pe de o parte, respectarea angajamentelor asumate în cadrul NATO, UE și al altor coaliții, iar pe de altă parte, antrenarea personalului și verificarea echipamentelor militare în condițiile reale ale operațiilor desfășurate în mediul internațional în diferite teatre.

În acest context, suntem preocupați de elaborarea unei strategii pe termen mediu și lung privind angajarea forțelor la misiuni în afara teritoriului statului român. Aceasta va permite o mai bună planificare a forțelor, o repartiție eficientă a resurselor alocate, o pregătire, înzestrare și logistică potrivit cerințelor misiunilor asumate. După finalizare, strategia va fi supusă aprobării instituțiilor abilitate ale statului român, care să gireze modul în care Armata răspunde angajamentelor militare asumate pe plan extern și care să asigure suportul politic, economic și moral al acestor participări.

În acest context, interesele naționale ale României vor fi promovate, la un nivel superior, prin:

- consolidarea poziției României în cadrul comunității internaționale, prin creșterea implicării sale active în rezolvarea problemelor majore ale omenirii;

- îmbunătățirea imaginii României pe plan internațional, prin realizarea unui demers coerent și respectarea angajamentelor asumate;
- reducerea costurilor pe care le suportă România, prin identificarea, negocierea și implementarea unor soluții neexplorate până în prezent (fonduri comune ale Alianței, aranjamente bi- și/sau multilaterale, inclusiv cu țări care nu fac parte din cadrul Alianței, soluții civile și militare eficiente în respectarea angajamentelor asumate și.a.);
- maximizarea beneficiilor care se pot obține în diverse domenii, altele decât cele militare, contracte, *know-how*, participări comune la eforturile de reconstrucție, expertiză etc.).

Odată cu încheierea stagiului militar obligatoriu de către ultima serie de militari în termen, se vor asigura condițiile pentru trecerea efectivă la procesul de profesionalizare a întregii armate. În acest scop vom realiza un management viabil și performant al resurselor umane, prin adoptarea unor soluții menite să orienteze Tânără generație către cariera militară, care să devină atractivă atât din punct de vedere profesional, cât și din cel al satisfacerii nevoilor sociale de natură materială.

Vom intensifica activitățile de informare a opiniei publice, evidențind condițiile și avantajele pe care organismul militar le oferă tinerilor, utilizând, în acest scop, cu mai multă eficiență, mijloacele mediatiche.

Nu în ultimul rând, se va urmări, cu mai multă atenție și rigoare, derularea programelor majore de modernizare și înzestrare a Armatei României. Acest proces, bine condus, atent gestionat și permanent monitorizat, va asigura nivelul de performanță al echipamentelor militare necesar realizării interoperabilității cu structurile Alianței Nord-Atlantice.

*
* *

Realitatea demonstrează că organismul militar, în ansamblul său, este un sistem viu, racordat în permanență la fenomenele ce se petrec în societate, atât la nivel național, cât și internațional. În acest sens, el acționează atât ca un receptor al schimbărilor și transformărilor din mediul de securitate, cât și ca vector al garanțiilor de siguranță și stabilitate pentru societatea civilă.

Dependentă de susținerea financiară din fondurile publice, decise de factorul politic și de forța economiei naționale, armata trebuie să administreze cu chibzuință și eficiență maximă aceste fonduri, pe baza unei proiecții realiste a sarcinilor și misiunilor ce îi revin și prin stabilirea priorităților în consens cu structura de forțe și cu strategia de întrebunțare a acestora.

Suntem arhitectii imaginii construite de Armata României în ultimul deceniu ca partener și aliat de încredere și suntem convinși că ne bucurăm de credibilitate atât la nivel intern, cât și internațional. Ca urmare, întregul efort militar al României trebuie să se canalizeze pe adoptarea unor decizii coerente și acțiuni îndreptate pentru edificarea securității și stabilității la nivel global, prin realizarea acelor capabilități pe care ne-am angajat să le punem la dispoziție, care să ducă la consolidarea și creșterea acestei încrederi și nu la erodarea din interior a propriei imagini.

O NOUĂ STRATEGIE PENTRU ORIENTUL MIJLOCIU ?

Echilibre de putere versus reforme politice

Mihaela MATEI

Ultimul război din Golf și evoluțiile actuale din Orientul Mijlociu ridică întrebări cu privire la viitorul securității în regiune: asistăm, oare, la repetarea unor scenarii postcoloniale tributare logicii realiste a echilibrului de putere sau, dimpotrivă, dezvoltările de după 11 septembrie transformă profund esența abordărilor de securitate și tind spre o formulă neoliberală (democratizare și reforme, integrare regională) ori, poate, disoluția unor vechi centre de putere conduce la o “anarhie” controlată, pe fondul căreia actorii externi tind tot mai mult să dețină un rol cheie în securitatea regională, pe fondul extinderii procesului de globalizare ?

Ce se întâmplă în prezent într-un Orient în care, aparent, majoritatea marilor proiecte de construcție statală și stabilitate internă par cel puțin aflate în momente de cumpănă ? În Irak, preluarea puterii de noul guvern nu a determinat reducerea atentatelor teroriste, ci adâncirea tensiunilor interetnice și formarea de noi rețele de crimă organizată; în Liban, asasinarea lui Hariri a fost numai începutul unui recul spre crizele interconfesionale și luptele de putere “dirigate” din exterior, cu o revenire în forță a militantilor Hizballah; în teritoriile palestiniene, victoria Hamas în alegeri a determinat creșterea instabilității și a conflictelor interpartizane și reluarea atacurilor antiisraeliene.

La doi ani de la lansarea inițiativei americane privind “Orientul Mijlociu Extins”, persistă un tot mai mare scepticism cu privire la capacitatea organizațiilor internaționale, fie acestea ONU, UE sau NATO ori a puterilor externe de a sprijini evoluțiile pozitive din regiune. Pe de altă parte, prezența acestor actori în Orientul Mijlociu, nu doar prin forțele armate, ci și prin proiecte de reconstrucție, instruire, reformă economică sau deschidere culturală, poate fi, dimpotrivă, percepță ca simbolul, chiar dacă firav, al schimbării relațiilor de putere din Orient și al tranzitiei spre o nouă paradigmă – globalizare, cooperare, liberalizare.

Acest studiu își propune să realizeze o radiografie a evoluțiilor politice și de securitate în Orientul Mijlociu, pornind de la conceptele realismului structural – atât de mult uzitate pentru a descrie regiunea –, fără a ignora însă abordările constructiviste sau neoliberale

focalizate pe reformele politice interne în lumea arabă, cu scopul de a evalua în ce măsură este nevoie de o nouă strategie pentru regiune și în ce măsură corespunde aceasta proiectelor și ideilor lansate de SUA la Summitul G8 din 2004.

Echilibrul de putere în Orientul Mijlociu ~ evoluții istorice și paradigmă actuale

❖ Câteva precizări teoretice: dihotomia indigen/extern în relațiile de putere

Echilibrul de putere constituie o teorie care, dacă nu s-a născut în Orient, cel puțin își găsește cele mai puternice argumente empirice în această regiune dominată de lupte interne și externe pentru dominație, de meninerea unor regimuri autoritare, a unor sisteme autarhice de putere, a scizunii accentuate între élite și mase, a spectrului loviturilor de stat și războaielelor interconfesionale. După cum afirma Michael Hudson, “*the dynamics of a “self-help” international system (according to structural-realism theory) are driven by the quest of states for security; and in a turbulent region like the Middle East that quest can take on paranoiac proportions*”¹.

Pentru a evalua evoluția echilibrului de putere și, implicit, consecințele recentelor dezvoltări de securitate în regiune, unii analiști preferă să stabilească o dihotomie teoretică între echilibrele externe sau dirigate din exterior și cele regionale, respectiv între regiune ca sistem controlat din exterior și regiune ca sistem autonom și independent în relațiile internaționale².

În primul caz, putem vorbi de un sistem al Orientului Mijlociu, în cel de-al doilea, de un sistem arab autonom³.

□ Sistemul Orientului Mijlociu, creat inițial de puterile coloniale, Marea Britanie, Franța, preluat apoi de SUA, în care regiunea era percepță ca o zonă tampon între Vest și URSS drept urmare fundamentală în crearea de alianțe împotriva pericolului sovietic (alianțe însă cu viabilitate limitată, dacă ar fi să ne amintim de Pactul de la Bagdad sau de CENTO). Consecutiv, sistemul Orientului Mijlociu a fost definit prin influență exercitată de SUA și puterile europene în asigurarea securității Israelului și în problema palestiniană, precum și ca bază fundamentală de control al resurselor energetice prin creșterea influenței regionale. În fine, în prezent, acest sistem se dezvoltă, pe de o parte, pe lupta împotriva terorismului și percepția zonei ca sursa principală a terorismului global, iar pe de alta – pe ideea reconstrucției și reinventării regiunii, prin promovarea democrației și sprijinul acordat emergenței societății civile și reformelor interne în țările arabe.

□ Sistemul arab, care definește regiunea nu ca un spațiu de tranzit între Europa și Asia, ci ca o entitate geopolitică independentă, bazată pe existența unor fundamente panarabe inalienabile, pe unitatea de limbă, religie, istorie și cultură. În acest sistem,

¹ Hudson, Michael C. (ed.), *Middle East Dilemma: The Politics and Economics of Arab Integration*, Center for Contemporary Arab Studies, Georgetown University, Tauris & Co. Ltd, 1999, p. 15; <http://www.ciaonet.org/book/hudson/hudson01.html>

² Korany, Bahgat, *The Old/New Middle East*, în Laura Guazzone, ed. *The Middle East in Global Change*. New York: St. Martin's, 1997.

³ Hcikal, Mohamed, *The Sphinx and the Commissar*, New York: Harper and Row, 1978.

principala amenințare este percepță ca venind din partea Israelului, iar sistemul arab ca atare trebuie să-și definească propriile reguli și echilibre de putere interne pentru a răspunde acestui pericol, ca și oricărei intruziuni externe – fie ea din partea SUA sau a fostei URSS. În acest sistem, echilibrele de putere sunt înțelese ca bazate pe o legitimitate câștigată, fie aceasta naționalistă, religioasă sau de altă sorginte, ca și pe capacitatea liderilor regionali de a impune în mod independent ordinea și stabilitatea în zonă.

❖ **Transformarea echilibrelor de putere în Orientul Mijlociu**

– de la perioada războiului rece la căderea regimului lui Saddam Hussein

Niciunul din cele două sisteme de analiză nu reflectă în întregime dinamica regională în care sistemul Orientului Mijlociu coexistă în practică cu sistemul arab de putere, se influențează și determină reciproc.

Deși în perioada războiului rece unii analiști consideră că Orientul Mijlociu și Maghrebul au fost mai ales teatre secundare de manifestare a confruntării Est-Vest⁴ – prin propagarea ideologiilor comuniste sau socialiste în statele arabe, prin sprijinul acordat de URSS regimurilor din Algeria și Tunis până în Siria și Irak, precum și Autorității Palestiniene și până la emergența mișcărilor “ne-aliniate” în lumea arabă –, se poate afirma că regiunea a fost, de asemenea, “creatoare” de echilibre regionale proprii.

Aceste echilibre de putere au apărut după decolonizare ca mod de organizare regională, ca factor ordonator și regularizator al relațiilor intrareionale și ca vector de asigurare a securității pentru statele mici – alegând o abordare strategică de tip “bandwagoning”⁵, respectiv alinierarea în siajul unui lider regional, pentru a-și proteja interesele, după cum acel lider regional se afla adesea într-o postură similară de “client” față de o putere extra-regională (fostele state colonizatoare, Marea Britanie, Franța, iar mai târziu, SUA, respectiv URSS). Echilibrele au variat în timp, de la modele de tipul unui lider cu politici independente, refuzând patronajul extern (Egiptul nasserist după Criza Canalului de Suez), și până la sisteme policentricentrice de putere cu lideri regionali luptând pentru atragerea sau subordonarea mai multor “clienți” printre statele mici din regiune (unul din motivele invadării Kuwaитului de către Saddam Hussein).

La începutul secolului XX, un asemenea rol de lider, bazat pe puterea religioasă, a fost jucat de Arabia Saudită, care a exercitat un control destul de extins prin intermediul *ulemas* (autorități religioase), în special în rândul monarhiilor din Golf. Arabia Saudită a fost și un vehicul de propagare a militantismului sunnit, controlând, în acest sens, diverse grupări politice din statele din Maghreb și Orientul Mijlociu.

Rivalitățile istorice și lupta politică pentru dominație regională s-au suprapus în anii '60-'80, peste balanța de putere globală între Occident și lumea comunistă, utilizând-o ca bază pentru o logică de putere dacă nu independentă, cel puțin animată de resorturi separate de confruntarea ideologică. La începutul acestei perioade, evoluțiile de securitate din regiune au fost determinante, pe de o parte, de poziția de *leadership*

⁴ Kerr, Malcolm H., *The Arab Cold War*, 3rd ed. New York: Oxford University Press, 1971.

⁵ Walt, Stephen M., *The Origins of Alliances*, Ithaca, NY: Cornell University Press, 1987.

a Egiptului lui Nasser, iar pe de alta, de emergență unor subputeri regionale cu ambiții de control asupra statelor mici din zona Golfului – Irakul lui Saddam Hussein, Arabia Saudită și Iranul.

În perioada în care Egiptul a devenit liderul lumii arabe, sediul Ligii Arabe fiind stabilit la Cairo, iar majoritatea președinților săi fiind aleși din rândul egiptenilor, Nasser a devenit exponentul și promotorul diferitelor obiective politice regionale, lansând atât proiecte de dezvoltare politică și cooperare, cât și inițiative de unificare a lumii arabe, precum efemera Republie Arabă Unită (uniunea dintre Egipt și Siria). Anii '60, în special, au generat o proliferare de inițiative de cooperare, tratate și acorduri, o "înflorire" a ideilor panarabe sub coordonarea Egiptului, dar și cu sprijinul țărilor petroliere – Arabia Saudită, statele din Golf.

Nasser a transformat Egiptul și într-un "exportator" de ideologii, utilizând o serie de abordări politice combinate, pe de o parte, de sorginte bismarckiană –ofensivă de putere regională cu intimidarea sau supunerea rivalilor) –, pe de alta, cu fundamente revoluționare – exportul ideologiei proprii prin stimularea diferitelor mișcări revoluționare din statele arabe, care să provoace schimbări interne radicale⁶. Cele două tehnici pot fi regăsite ulterior și la alții lideri. De exemplu, Saddam Hussein a preferat formula bismarckiană, în vreme ce liderii saudiți mizează pe abordarea revoluționară, investind fonduri semnificative în "renașterea religioasă" din diferite țări, inclusiv nonarabe (Asia Centrală). Rareori însă, după perioada nasseristă, mai poate fi întâlnită combinația celor două – Saddam Hussein sau Hafez al Assad eșuând succesiv în încercările de a promova influențe revoluționare și fiind cantonați numai în exercitarea unor politici de putere statale de tip clasic.

Declinul *leadershipului* egiptean a început după eșecul răsunător din Războiul de Șase Zile cu Israelul. Momentul de ruptură a sistemului a fost marcat de faptul că Egiptul, "motivat" de relațiile sale cu SUA și de parteneriatul emergent în acea perioadă, a fost considerat ca "defector" al lumii arabe când a ales să semneze tratatul cu Israelul, în 1979. Mai mult, în perioada de dezvoltare economică accelerată a anilor '70, statele petroliere din Golf au început să exercite, prin acumularea de capital, un rol mai mare în politicile regionale, în vreme ce statele consumatoare de resurse precum Egiptul au început să depindă de anumite influențe economice, de exportul de forță de muncă în țările "rentiere" și de dificultățile de a promova o anumită orientare regională în absența fondurilor necesare.

Între 1979 și 1988, subliniază Bahgat Korany⁷, Orientul Mijlociu a fost martorul completei fragmentării a sistemului arab de putere. După acordul de pace semnat de președintele Sadat cu Israelul, datorită deciziei sale de a alege o politică separată de cea a lumii arabe, Egiptul a fost suspendat din Liga Arabă, iar sediul acesteia mutat la Tunis. Din acel moment, niciun alt stat nu a putut prelua rolul jucat de Egipt, iar echilibrul de putere, anterior bazat pe un lider regional, s-a transformat într-un proces continuu de difuziune a puterii în regiune, proces care, din anumite perspective, continuă și astăzi.

---

⁶ Noble, Paul, *The Prospects for Arab Cooperation in a Changing Regional and Global System*, în Michael Hudson (ed), *op. cit.*, p. 64.

⁷ Korany, Bahgat, *The Arab World and the New Balance of Power in the New Middle East*, în Michael Hudson (ed). *op. cit.*, p. 33.

În acest context, au proliferat și conflictele intraregionale, care au demonstrat ineficiența Ligii Arabe și incapacitatea sa nu numai de a preveni, dar și de a media crizele din Orientul Mijlociu – de la criza iordaniano-palestiniană, în 1970, la conflictul între Yemenul de Nord și de Sud, la războiul civil din Liban (1975-1989).

Încercările Arabiei Saudite de a juca un rol de lider au fost conturate de evoluția ascendentă a puterii Irakului lui Saddam Hussein, aliat o perioadă cu Siria, și reprezentând principalul rival al Iranului, motiv suficient pentru legitimarea sa ca aspirant la controlul regional. Ascensiunea Irakului a fost generată și de susținerea obținută din partea SUA în cadrul abordării strategice numite *“dual containment”*⁸, promovată succesiv de mai multe administrații americane, care presupunea stabilirea – prin intermediul unei curse a înarmărilor controlate din exterior – a unui echilibru de putere între Iran și Irak, astfel încât, în situația în care unul dintre actori dobândează o serie de avantaje strategice, celălalt urmă să fie sprijinit sau încurajat să “recupereze” decalajul. Acest gen de strategie, cu efecte negative pe termen lung, inclusiv asupra intereselor americane, s-a inspirat în perioada *războiului rece* din modelul britanic de tip “balancing” al secolelor trecute (echilibrarea puterii între Rusia și Germania prin sprijinul acordat succesiv celor două puteri continentale).

Irakul lui Saddam a avut, poate, cele mai mari șanse de a urma la nivel de *leadership* Egiptului, mai ales în momentul în care a încercat să devină exponentul temerilor arabe legate de rolul Teheranului în regiune și a declanșat războiul iraniano-irakian, dar încheierea acestuia, practic fără un câștigător și cu epuizarea resurselor celor doi rivali, a ridicat dubii cu privire la capacitatea reală a lui Saddam de a se erîa în rolul de lider principal al Orientului Mijlociu.

De asemenea, politicele de dobândire a influenței regionale au fost sensibil diferite în cazul celor două state. Cum am mai afirmat, Irakul a preferat o abordare “prusacă” a expansiunii puterii proprii, iar de cealaltă parte, Iranul, ca aspirant la statutul de lider nonarab al lumii musulmane, a recurs la principalul său atu – exportul revoluției iraniene și al șiiismului. Tehnicile de putere diferite, ca și dificultățile fiecărui dintre cele două state de a atrage alte țări în cercul lor de influență (cum a făcut, spre exemplu, Arabia Saudită cu monarhiile din Golf) au determinat continuarea fenomenului de difuziune și eroziune a puterii în regiune, în timp ce “jocul bipolar” s-a purtat într-un câmp restrâns de relații și nu la nivelul întregii zone.

Difuziunea puterii s-a manifestat și în planul cooperării regionale. Între 1990 și 1996, Liga Arabă nu a fost capabilă să organizeze niciun summit, datorită accentuării rivalităților, atât politice, cât și personale, între foarte mulți dintre conducătorii statelor membre. După cum sublinia Hudson⁹, *“instead of shaping a more coherent Arab order, the institution of the ‘Arab summit meeting’ thus far has mainly reflected the security dilemmas, rivalries, and personal animosities characteristic of what a classical international relations theorist might describe as a quasi-anarchic ‘self-help’ system (Waltz 1979), in which the ‘selfish’*

⁸ Indyk, Martin, et al., *Dual Containment Middle East Policy*, 3 (1994): 1-26.

⁹ Hudson, Michael C. (ed.), *op. cit.*, p. 12.

rationalism of state actors generally prevails over "collective rationality" despite the latter's promise of greater benefits for each and all".

Orice vacuum de putere creează însă necesitatea emergenței unei autorități regionale. În timpul crizei din Golf, implicarea comună a Arabiei Saudite, Egiptului și Siriei în combaterea Irakului – ca nouă amenințare de securitate – a părut că reprezintă începutul unei coaliții, care ar fi putut deveni, prin ceea ce reprezentau în acel moment membrii săi, o alianță permanentă, capabilă să restabilească un echilibru de putere în regiune. După sfârșitul războiului însă, cele trei state nu au mai continuat cooperarea politică și militară generată de această coaliție și nucleul emergent de putere s-a destramat. După războiul din Golf, mulți analiști au considerat că există trei state care au avut un câștig real de influență și putere în zonă – Israelul, prin înfrângerea unui adversar arab, Turcia, al cărei rol după sfârșitul *războiului rece* a devenit cel de cap de pod al Occidentului în Orientalul Mijlociu, și Iranul, ca principal rival al Irakului.

♦ **Echilibre de putere în Orientalul Mijlociu post-Saddam: state slabe și state în ascensiune. Iranul nuclear și rebalansările transnaționale – ascensiunea șiiță și răspunsul sunnit**

Căderea regimului Hussein a determinat transformarea Irakului într-un “stat slab”, în care multe zone ale teritoriului nu mai sunt controlate de stat, ci de diferite grupări tribale sau religioase, în care autoritatea centrală, restabilită după ultimele alegeri, este deja suspectă de corupție și de favorizarea unora sau a altora din grupările politice existente.

Schimbarea regimului politic în Irak a survenit pe fondul unor transformări importante în dinamica strategică a regiunii: schimbarea leadershipului în cadrul Autoritatii Palestiniene, în Siria și Iordania, menținerea regimurilor din Egipt și Arabia Saudită, dar în contextul unor concesii treptate față de opozitie și al creșterii contestării lor în plan intern.

În Siria, urmându-i la putere tatălui său, Bashar al-Assad – văzut la început de unii analiști chiar ca un posibil reformator – nu a fost capabil să mențină politicile de putere anterioare ale Damascului și ambiiile de influență asupra zonelor vecine. Dimpotrivă, menținerea Siriei într-un imobilism intern (partid unic, servicii de securitate omniprezente, economie sufocată de centralism și cu probleme majore), combinată cu încercările stângace de a menține aceleași abordări regionale ale lui Hafez al Assad, fără a beneficia însă de aceleași conjuncturi strategice, au condus la eșecuri succesive în politica externă siriană. Egiptul președintelui Mubarak, confruntat cu solicitările SUA pentru democratizare, nu poate prelua sarcina asumării unui rol de lider regional, în contextul problemelor sale interne, a incapacității economice de a-și asuma proiecte de anvergură și a dificultății coalizării în jurul său a unei lumi arabe tot mai divizate.

Problema actuală a sistemului arab este că, din cauza difuziunii puterii, asistăm la menținerea unui echilibru al slăbiciunii (“balance of weakness”¹⁰) și nu a unui echilibru al puterii. Toate statele arabe cu ambiții regionale suferă de inconsistențe substanțiale în dezvoltarea capacitaților lor – cele care posedă forțe militare semnificative (Egipt, Siria)

---

¹⁰ Korany, Bahgat, *The Arab World...*, op. cit., p. 43.

au slăbiciuni economice importante, iar statele cu capacitate finanțare majore (Arabia Saudită, monarhiile petroliere) au un deficit relevant de capacitate militare credibile.

Singurul stat care deținea *a priori* o bună parte din aceste capacitate era Irakul. Singurul care poate în prezent aspira să se le combine pe amândouă este Iranul.

Se poate afirma că, în prezent, jocul de putere a fost distorsionat într-o anumită măsură: nu se mai joacă în interiorul sistemului arab, ci în afara sa, prin intermediul unui bipolarism paradoxal între un actor exogen, cu influență determinantă asupra actorilor arabi – SUA – și un actor indigen, cu influență mai puțină asupra unor guverne, cât asupra societății civile arabe și grupărilor transnaționale – Iranul. Niciunul din cei doi actori nu poate deține legitimitatea care ar putea fi acordată unui stat arab – de aceea, ambii încearcă să-și joace ofensiva politică în regiune, prin “intermediari” aparținând sistemului arab.

După ultimul război din Golf, marele “căștigător” regional al politicilor americane este, paradoxal, Iranul, rămas practic fără un rival puternic în Orientul Mijlociu – cu excepția, bineînțeles, a Israelului. Guvernul de la Teheran, dincolo de retorica religioasă a discursului politic care reia temele centrale ale teocrației islamică, a acționat extrem de eficace, utilizând ambele tipuri de influență în regiune: atât vecnea direcție de acțiune a “exportului de revoluție”, accentuată prin sprijinul financiar și logistic tot mai ridicat acordat Hamas, Hizballah, milițiilor din Irak¹¹ și altor grupări radicale, cât și o nouă politică bismarckiană, lansată în forță prin reluarea ambțiilor nucleare (ambiții existente de pe vremea sahului, dar suspendate o bună perioadă). Mai mult, Iranul continuă programe de înarmare poate la fel de periculoase precum producția de combustibil nuclear – exemplul rachetelor Shahab fiind elovent, deoarece acestea pot deja lovi cu un grad de precizie destul de ridicat ținte de pe teritoriul Europei de Est și din țările membre ale NATO (Turcia).

Autoritățile de la Teheran au acționat tot mai ofensiv pentru a câștiga influență și sprijin din partea unor grupări politice și militare din regiune: în ultimele luni, Ahmadinejad s-a întâlnit cu liderii Hamas, au fost sporite investițiile și numărul de agenți de influență în Irak, ca și sprijinul pentru Hizballah în Liban, unde Iranul a demonstrat că poate, exclusiv prin influența proprie și cu sprijinul tacit al Siriei, să declanșeze un alt război civil. În contrapondere, mai multe publicații americane au evidențiat creșterea numărului de agenți CIA infiltrati în Iran cu scopul de a ajuta sau provoca revolte civile, precum și faptul că tot mai mulți dizidenți iranieni sunt chemați pentru con vorbir la Departamentul de Stat sau audieri în Congres, în condițiile creșterii sprijinului financiar american pentru facțiunile dizidente iraniene din exil¹².

În spatele războiului declarărilor, atât SUA, cât și Iranul acționează pentru consolidarea unor “coloane a V-a” – cea iraniană poate conduce la un război civil în Irak sau Liban și la sporirea atentatelor teroriste împotriva SUA și Israelului, iar cea americană, se speră,

¹¹ Ambasadorul SUA la Bagdad a declarat într-un interviu, citat de NYT, că Iranul sprijină și incită la violență miliciile Mahdi, în special în atacurile lor împotriva armatei SUA, ca răspuns la atacurile Israelului în sudul Libanului, *Radical Militia and Iraqi Army in Fierce Battle*, New York Times, 29 august, 2006.

¹² Weisman, Steven R., *Rice is seeking 85 Million USD to Push for Changes in Iran*, New York Times, February 16, 2006.

ar putea crea premisele răsturnării regimului islamist de la Teheran din interior, fie în contextul unui atac din afară, fie, pur și simplu, independent de acesta.

Dincolo de dilemele acestui nou joc de putere din Orientalul Mijlociu, aparent un joc de sumă nulă, fără o altă soluție decât anihilarea, într-o formă sau alta, a adversarului, asistăm, în prezent, la anumite transformări relevante și în dinamica proceselor transnaționale din regiune, care vin în sprijinul ofensivei iraniene sau se bazează pe aceasta.

Ceea ce Vali Nasr¹³ a numit "reînvierea šiită în Irak" reprezintă o schimbare importantă în planul unei alte balanțe de putere – cea între sunnism și šiism, ca surse de mobilizare populară și de creare a noi legitimități politice în regiune. Nu se mai poate vorbi în prezent de feroarea revoluționară šiită a Revoluției islamică iraniene, dar este certă ascensiunea grupărilor šiite, la putere în Irak, cu un rol crescut în plan intern în Liban, dar și cu resurse serioase în alte state (Pakistan) sau influențând evoluțiile de securitate din alte regiuni ale lumii¹⁴.

Identitatea religioasă sunnită a fost, vreme de decenii, percepția ca fiind nucleul de bază al Islamului militant, prin Frații Musulmani din Egipt, talibanii din Afganistan, Wahabismul în Arabia Saudită, iar după 11 septembrie prin al Qaeda, care și-a asumat inclusiv doctrina conflictului ireconciliabil cu šiitii văzuți ca păgâni (discursul teroristului Abu Musab al-Zarkawi). În contraponere, în prezent, noua "nexus" šiit, sprijinit de Iran, reprezintă o forță ideatică comparabilă pentru lumea arabă – de la Amal și Hizballah în Liban la milițiile Mahdi, gruparea Al Dawaa al-Islamiya, în Irak, Hizb-i Wahadat în Afganistan sau Tahrik-i Jafaria în Pakistan. Dacă, în Liban, guvernul lui Rafiq Hariri era sprijinit de liderii suniți din Arabia Saudită, în prezent, figura centrală, care se bucură de sprijinul popular, este liderul Hizballah, Nasrallah, exponentul šiismului religios, care a depășit în popularitate până și pe teroristul sunnit Usama bin Laden. În Irak, unul dintre cei mai puternici adversari ai SUA rămâne conducătorul milițiilor Mahdi, liderul Muktada al Sadr, care, în conflictul din Liban, a promis sprijin Hizballah împotriva Israelului¹⁵ și care continuă să susțină atentatele teroriste împotriva trupelor străine din Irak.

Reformă politice și proiecte regionale.

O nouă strategie pentru un "Nou Orient Mijlociu" ?

◆ Reformele politice în sistemul arab.

Diversitate de regimuri și legitimități și dihotomii interne

Majoritatea analiștilor consideră că, după trei ani, intervenția americană în Irak reprezintă o victorie militară, dar un eșec politic. Discursul Administrației SUA referitor la democratizarea Orientalului Mijlociu, având ca bază de pornire noul regim din Irak, rămâne departe de realitățile curente din acest stat: o putere contestată, cu puține părghii la dispoziție, confruntări

¹³ Nasr, Vali, *Regional Implications of Shi'a Revival in Iraq*, The Washington Quarterly, primăvara 2004, p. 7.

¹⁴ Musulmanii šiiti reprezintă cam 10% din totalul musulmanilor (peste 1,3 miliarde). Majoritatea populațiilor šiite se găsesc în arcul dintre Liban și Pakistan, reprezentând populația majoritară în Iran, Irak, Bahrein, Azerbaïjan, cea mai largă comunitate în Liban și deținând minorități importante în diferite state din Golful Arabiei Saudită, Pakistan și Afganistan, ca și în India, Tadjikistan și estul Africii. Vezi, Nasr, Vali, *op. cit.*

¹⁵ MEMRI, *Iraqi Shia Views of the Lebanon Crisis*, no. 290, 11 august 2006, http://www.memri.org/bin/opener_latest.cgi?ID=29006

sângeroase interetnice și atentate teroriste împotriva trupelor coaliției, prăbușirea economiei și a echilibrilor sociale irakiene etc.

În ce măsură aceste evoluții reprezintă un eșec al democratizării sau doar o etapă a reformei? În ce măsură actualele evoluții în echilibrele de putere regionale permit o abordare liberală a regiunii sau, dimpotrivă, îndeamnă spre o întoarcere la politica de putere realistă a războiului rece, în care susținerea securității se realizează prin sprijinul unor regimuri autoritare, dar fidele Vestului democratic (cazul clasic al statelor din America latină)?

În general, regimurile autoritare se bazează pe existența unui "aranjament" autocratic de putere negociat de liderii la guvernare cu actorii cheie, fie aceștia interni – lideri religioși, șefi de trib etc. – sau externi – puterile regionale sau globale. Acest aranjament presupune beneficii și obligații care, odată devenite caduce sau diminuate, pot duce la căderea regimului și la tranziția spre democrație. Regimurile politice din Orientul Mijlociu au reușit în bună măsură să mențină – în absența unei intervenții din exterior – toate premisele politice, economice și structurale pentru a păstra puterea.

Printre aceste premise, Mehran Kamrava¹⁶ enumera: menținerea unui sistem rentier și centralist în economie, care permite elitelor autoritare autonomie față de presiunile sociale, absența societății civile, coeziunea foarte ridicată a elitelor la putere și utilizarea mijloacelor de represiune împotriva oricărei opozitii. Mai mult, discursul politic al liderilor lumii arabe este construit pentru a manipula anumite valori culturale fundamentale – parohialismul, Islamul –, precum și anumite cauze naționale perene – problema palestiniană –, astfel încât să genereze sprijin popular și să susțină forme de solidaritate comunitară ce pot fi utilizate împotriva oricărui proiect exogen sau indigen de reformă și modernizare (care ar amenința acele elite).

Pe de altă parte, o evaluare a regimurilor politice în lumea arabă relevă în mod cert o eroziune treptată a legitimității în exercitarea autorității, eroziune care însă ține de diferenți factori constitutivi ai raportului stat – societate, foarte diferiți de la regim la regim. Acest proces a apărut atât pe fondul globalizării, cât și al absenței cronice a unor proiecte politice și sociale de anvergură, al menținerii sărăciei și disputelor etnice, al unei tot mai accentuate stratificări sociale susținute de creșterea exponențială a ceea ce numim "economia subterană" sau "economia gri" (în unele state, precum Marocul, aceasta reprezintă peste 30% din PIB). Beneficiile diminuării legitimității regimurilor actuale nu au fost însă capitalizate neapărat într-o orientare spre democratizare și reformă, ci uneori în sprijinul opozиїi religioase, care promovează proiectul alternativ al întoarcerii la tradiții și la sursele primare ale Islamului.

În Algeria, principala sursă alternativă de legitimitate la puterea armatei a fost reprezentată de Frontul Islamic al Salvării, care a câștigat în mod democratic alegerile – ceea ce a declanșat riposta militilor și peste 10 ani de război civil. În Egipt, încă din perioada lui Nasser, principala forță de opoziție a fost cea generată de Frăția Musulmană și grupările afiliate sau care se revendică de la aceasta. În state precum Irakul lui Saddam, opoziția era generată

---

¹⁶ Mehran Kamrava, *Islam, Development, and Democratization*, Briefing Notes on Islam, Society, and Politics, Vol. 6, No. 1 April 2004 Special Issue, Center for Strategic and International Studies, www.csis.org

de disensiunile etnice și comunitare – grupările šiite, kurde, iar abia după căderea regimului au apărut și forțe cu revendicări pur religioase pe scena politică. În teritoriile palestiniene, principala opoziție la adresa unui Fatah corupt și autocratic a fost gruparea Hamas, care, pe fondul nemulțumirilor populare, a câștigat ultimele alegeri. În fine, în Arabia Saudită, opozitia, fără a fi reprezentată politic *stricto sensu*, s-a structurat în jurul *ulemas* (autoritați religioase) conservatoare care, la începutul anilor '90, considerau o trădare sprijinul acordat de casa Saud guvernului SUA în primul război din Golf și solicitaru, printr-o scrisoare deschisă, schimbarea regimului și crearea unui consiliu religios care să guverneze țara¹⁷.

Una dintre principalele caracteristici ale societăților arabe contemporane este emergența unor clivaje culturale și sociale interne¹⁸ generatoare de insecuitate – clivaje care transced clasicele dihotomii geografice sau socio-politice și se manifestă ca o consecință a acțiunii forțelor globale asupra lumii arabe. Cultura de consum promovată prin noi mijloace de comunicare, uneori inclusiv prin intermediul mass-media arabe, a creat grupuri sociale caracterizate prin pragmatism și materialism, care se confruntă cu menținerea de către protectorii culturii indigene a unor sisteme sociale tradiționaliste. Aceștia din urmă utilizează, de asemenea, noile mijloace tehnologice pentru a-și promova agenda (exemplul televiziunilor religioase din Arabia Saudită), iar confruntarea cu grupurile sociale emergente, în unele state identificate cu o nouă clasă de mijloc, vor tinde să influențeze inclusiv agenda politică și de securitate a celor state – opțiunea pentru integrarea arabă într-un cadru internațional bazat pe cultura indigenă, respectiv sistemul arab, sau opțiunea pentru participarea la un sistem regional european-mediteranean sau la unul de tip Oriental Mijlociu, coordonat de SUA, cu includerea Israelului ca partener.

◆ **Dileme de securitate în democratizarea Orientului Mijlociu.
Limitele liberalismului politic ?**

Democratizarea înseamnă, în primul rând, organizarea de alegeri libere, susținerea legitimității politice prin vot liber exprimat, crearea mecanismelor interne pentru transparență, responsabilizare, consolidarea societății civile. Dar, jocul politic liber creează prin sine însuși o serie de riscuri de securitate, cătă vreme în cazul unor state arabe deschide practic o cutie a Pandorei.

Câteva exemple care descriu în plan concret dilema securitate versus democratizare în Oriental Mijlociu sunt Irakul, Libanul sau Arabia Saudită.

De multe ori, chiar tranziția spre democrație poate deveni o sursă de comportament nedemocratic, cum este cazul actual al conflictelor civile din Irak. După cum sublinia Daniel Byman, “*In a divided society, losing power poses grave risks. Losers in elections may end up dead, not simply removed from office. Fearing a tyranny of a majority, or simply punishment for past abuses, existing elites may try to disrupt or preempt*

¹⁷ Shavit, Uriya, *Al-Qaeda's Saudi Islamist Ideology*, Middle East Quarterly, Fall 2006, <http://www.meforum.org/article/999>. Scrisoarea cu cererile acestora (*khitab al matalib*) a fost semnată de peste 400 de clerici, lideri de organizații musulmane, profesori și reprezentanți ai societății civile și susținută inclusiv de unii lideri religioși care au sprijinit casa regală, în special datorită menținerii, după terminarea operațiunii *Desert Storm*, a bazelor americane pe teritoriul saudit.

¹⁸ Barber, Benjamin R., *Jihad vs. McWorld*, New York: Times Books, 1995.

*elections. (...) Democratization often founders during the transition. Minority mistrust, dominant group resentment, and the elite exploitation of freedoms all contribute to ethnic tension and, frequently, to ethnic strife*¹⁹. Deși Irakul are o lungă istorie ca civilizație și dispunea cândva de o clasă de mijloc robustă, fiind văzut ca o Prusie a Orientului Mijlociu, s-a demonstrat că nu a dispus de o coeziune națională suficientă pentru a împiedica actualele confruntări interetnice. Dimpotrivă, utilizarea de către Saddam a diferitelor grupuri tribale unul împotriva celuilalt, conform principiului *divide et impera*, a creat situații paradoxale, în care musulmanii se confruntă cu musulmanii, radicalii sunniti atacă inclusiv obiective și simboluri sunnite pentru a putea acuza grupările šiite, în vreme ce šiitii, principali beneficiari ai intervențiilor SUA, se doresc, prin intermediul radicalilor, exponenții luptei antiamericane în Orientul Mijlociu, sprijinind politica Iranului.

În Liban, procesul de democratizare și reconstrucție demarat de Rafiq Hariri a oferit Hizballah accesul la guvernare, fără a conduce la demilitarizarea mișcării. După asasinarea lui Hariri, o țară condusă de un președinte prosirian a trebuit să suferă pierderi umane importante datorită ofensivei militare a unei miliiții interne împotriva Israelului. Mai mult, după terminarea conflictului militar, deși rezoluțiile ONU fac apel la dezarmarea Hizballah, aceasta nu numai că nu este posibilă, dar poate deveni chiar sursa unui nou război civil. După cum sublinia Amal Saad Ghorayeb, comunitatea internațională are de ales între "a state within a state or a state within a failed state"²⁰, adică între a susține un Liban care include o grupare armată šiită controlând părți importante din teritoriul său, ca un adevărat stat în stat, sau un stat "eșuat", în pragul unui război intern, care nu mai controlează nici măcar propria armată (majoritar šiită).

În fine, o altă dilemă de securitate este dată de alegerea strategică între un stat autoritar, dar "client" al Occidentului și al SUA, și un stat în curs de democratizare, dar posibil antiamericana în viitor. A obliga prinții saudiți și guvernul saudit să renunțe cu totul la sprijinul pentru al Qaeda înseamnă a-i priva de o sursă internă foarte puternică de legitimitate în contul căreia prințul Abdallah promite practic continuarea unor reforme interne care vor genera o mai mare deschidere spre democrație. A presa pentru reforme în Arabia Saudită poate conduce, pe de altă parte, la slabirea aliatului actual al SUA și la activarea liderilor religioși radicali care să ofere o alternativă la guvernare indezirabilă pentru guvernul american²¹.

◆ *O nouă strategie pentru Orientul Mijlociu ?*

Probleme strategice și politice. Spre o nouă formă de realism ?

Obiectivele unei strategii de securitate pentru Orientul Mijlociu pot fi analizate pe multiple paliere: reforma politică, combaterea terorismului și a proliferării WMD, stabilizarea treptată a regiunii și sprijinul acordat cooperării regionale ca factor de securitate indigen.

¹⁹ Byman, Daniel, *Constructing a Democratic Iraq. Challenges and Opportunities*, International Security, Vol. 28, No. 1 (Summer 2003), pp. 60-61.

²⁰ Amal Saad Ghorayeb, *Policy Outlook*, Carnegie Middle East Program, august 2006, www.carnegieendowment.org/files/ghorayeb_part2_final.pdf

²¹ Pollack, Kenneth M., *Future Security Challenges in the Middle East*, în Campbell, Kurt M., Nye, Joseph S. Jr., Scowcroft, Brent, *In Search of an American Grand Strategy for the Middle East. A Report of the Aspen Strategy Group*, The Aspen Institute, Aspen Strategy Group, One Dupont Circle, Washington, DC, p. 42.

Multe dintre acestea au fost identificate în proiectul Administrației Bush vizând “Orientul Mijlociu Extins” (*Greater Middle East*), lansat la Summitul G8 de la Sea Island, din 2004, un proiect de liberalizare și democratizare care s-a dorit echivalentul Planului Marshall în secolul XXI. Dar, departe de o asemenea ambiție, proiectul nu a dispus nici de resursele necesare și, mai ales, nu s-a adresat unei realități geopolitice comparabile (Orientul actual nu este Europa mijlocului de secol XX).

Este evident că autoritarismul, sărăcia și clivajele sociale, accesul discriminatoriu la resurse sunt o sursă de revoltă în rândul maselor, revoltă pe care anumite grupări o canalizează împotriva Occidentului²² (teroriștii kamikaze sunt adesea recruatați din rândul familiilor sărace, al căror viitor este asigurat prin fondurile primite de la grupări precum Hizballah, după atentate). Pe de altă parte, nici alegerile libere și democratizarea pot să nu fie panacee universale – mai mult alegerile se pot întoarce împotriva unei tendințe democratice incipiente. În fine, creșterea economică, efectele globalizării și liberalizării piețelor de capital nu sunt în sine ultima sau singura soluție pentru problemele sistemului arab în ansamblul său, după cum consideră unii optimiști care afirmă că, în secolul XXI, geopolitica va fi înlocuită cu geoeconomia (Said Ali)²³.

După cum sublinia Sherifa Zuhur²⁴, pornind de la premisele exprimate de Stephen Biddle²⁵, numai reforma politică radicală va putea gestiona problema terorismului în Orientul Mijlociu, o reformă care să înglobeze reconstrucția statală, schimbarea comportamentelor sociale existente, combaterea simultană a terorismului și a extremismului religios. Un asemenea proiect poate porni de la o nouă abordare, dincolo de clasica dihotomie realism – liberalism. Câtă vreme timpul în care obiectivele SUA în Orient erau restrânse la a menține URSS în afara, iar Irakul și Iranul sub control, iar, pe de altă parte, o abordare liberală pură nu poate conduce la securitate într-o zonă a politicilor de putere, este nevoie de o nouă paradigmă teoretică în cadrul sistemului arab.

Propunând o alternativă, Robert Wright definește un nou tip de realism, “realismul progresiv”, care să îmbine avantajele unei politici a interesului național cu cele date de complexitatea riscurilor actuale de securitate: “(...) *Serving American interests means abandoning another traditional belief of realists — that so long as foreign governments don't endanger American interests on the geopolitical chess board, their domestic affairs don't concern us. In an age when Americans are threatened by overseas bio-weapons labs and outbreaks of flu, by Chinese pollution that enters lungs in Oregon, by imploding African states that could turn into terrorist havens, by authoritarian Arab governments that push young men toward radicalism, the classic realist indifference to the interiors of nations is untenable.*

²² Carothers, Thomas, Ottaway, Marina, eds., *Uncharted Journey: Promoting Democracy in the Middle East* (Washington, D.C.: Carnegie Endowment for International Peace, 2005), p. 3.

²³ Said Ali, Abdel Monem, *From Geopolitics to Geoeconomics: Collective Security in the Middle East and North Africa*, In Josef Janning and Dirk Rumberg, eds. *Peace and Stability in the Middle East and North Africa*, Gutersloh: Bertelsmann Foundation Publishers, 1996, pp. 17-38.

²⁴ Zuhur, Sherifa, *A Hundred Osamas: Islamist Threats and the Future of Counterinsurgency*, decembrie 2005, <http://www.StrategicStudiesInstitute.army.mil>.

²⁵ Biddle, Stephen D., *American Grand Strategy After 9/11: An Assessment*, Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, April 2005.

In that sense progressive realists look a lot like neoconservatives and traditional liberals: concerned about the well-being of foreigners, albeit out of strict national interest. But progressive realism has two core themes that make it clearly distinctive, and they're reflected in two different meanings of the word "progressive"²⁶.

O abordare realistă progresivă presupune deschiderea spre noi parteneri de dialog și pregătirea societăților arabe pentru emergența altor actori în câmpul politic al opozițiilor actuale. Dacă, pentru a accede la jocul politic, multe grupări islamică i-au acceptat regulile, creându-și fie partide reprezentative (cazul Hamas și Hizballah), fie controlând partide cu orientare islamică din diferite state arabe (cazul Frăției Musulmane și al grupărilor politice din Kuwait, Liban, Maroc, Yemen), atunci anumite formule de dialog cu acestea trebuie să devină posibile. Pentru a contracara posibilitatea radicalizării celor moderate, pentru a controla și a modera grupările radicale și a contrabalansa influența Iranului în alte situații. Între timp, un efort substanțial și extins în timp poate permite încurajarea dezvoltării unor forțe politice liberale, seculare, care să poată deveni competitoare egale cu grupările islamică actuale²⁷ și care să dobândească treptat sprijin popular în virtutea unor proiecte politice și sociale credibile.

Un al doilea sens al noului realism poate fi circumscris ideii de abordare progresistă, în care premisele unei politici pe termen lung țin cont de realitățile de putere actuale, dar nu presupun autoiluzionarea cu privire la obiectivele elitelor arabe. Un lobby eficient pentru avansarea bunei guvernări și a democrației trebuie să se răsfrângă asupra forțelor politice cu interes real în schimbarea unor stări de fapt și nu cu mize strategice de conjunctură (cazul atitudinii președintelui Mubarak care, recent, a admis organizarea de alegeri aşa-numite libere, cu participarea opoziției, la presiunile americane, numai pentru a obține în final un nou mandat de președinte). Un asemenea lobby trebuie să vizeze educația în școli, crearea unor organizații neguvernamentale puternice, promovarea transparentei în special în procesele birocratice interne ca bază a viitoarei *accountability*. De asemenea, consolidarea clasei de mijloc poate conduce la progres social prin eliminarea treptată a sistemului parohialist, care domină societatea și economia statelor arabe, iar această clasă de mijloc își poate treptat impune agenda proprie – inclusiv prin promovarea finanțării cu precădere a proiectelor de modernizare în detrimentul fondurilor foarte ridicate cheltuite în prezent pentru establishmentul militar.

În fine, un nou realism progresist poate repune în discuție echilibrele de putere abordate în prima parte a acestui studiu, în măsura în care aceste echilibre pot fi transformate treptat – și aici premisele neorealismului susțin ideea de cooperare și de regim internațional ca bază de regularizare a comportamentului statelor – prin intermediul consolidării unor organizații regionale sau prin intermediul unei politici mult mai active a altor organizații exogene regiunii (NATO, UE) – care pot fi, de asemenea, vehicule de transformare a culturii de securitate a Orientului Mijlociu.

---

²⁶ Wright, Robert, *An American Foreign Policy That Both Realists and Idealists Should Fall in Love With*, New York Times, 16 iulie 2006.

²⁷ Gause, F. Gregory III, *Can Democracy Stop Terrorism?*, Foreign Affairs, September/October 2005.

TENDINȚE ÎN TRANSFORMAREA ORGANIZAȚIILOR REGIONALE DE SECURITATE DIN FOSTUL SPAȚIU SOVIETIC

Elena-Dana FRUNZETI

Asistem, evident, la o inflație a proceselor de transformare a organizațiilor, fie ele regionale, fie subregionale. Transformarea NATO, evoluția Uniunii Europene pe dimensiunea de apărare și securitate (PESA), reforma ONU, reorientarea Parteneriatului pentru Pace etc. sunt doar o serie de exemple notabile. Un observator atent al fostului spațiu sovietic va constata o activitate intensă pe direcția dezvoltării unumitor structuri de cooperare, cum ar fi Organizația de Cooperare de la Shanghai, în timp ce alte organizații sunt cu greu menținute în viață (a se vedea, în această direcție, consensul tot mai dificil de obținut în cadrul CSI).

Lucrarea de față își propune, pe lângă prezentarea pe larg a structurilor de cooperare din regiunea menționată, identificarea tendințelor de evoluție și transformare a acestora. Astfel, pot fi identificate două principale tendințe: spre coalizare și aprofundare, concomitent cu dezvoltarea sectorului de apărare în organizațiile în care Federația Rusă joacă un rol central, și cea de evitare a unei apropiere de inițiativele rusești și de dezvoltare a altor centre de cooperare care să contrabalanseze influența Moscovei, a statelor foste sovietice, cu o agenda de afaceri externe și de cooperare economică orientată spre comunitatea vest-europeană sau chiar transatlantică (Georgia, Moldova, Ucraina).

Nevoia de afirmare regională și internațională prin opoziția față de Federația Rusă și de Statele Unite și/sau NATO constituie principalul liant pentru cooperarea, pe de o parte, a statelor proeuropene și, pe de alta, a țărilor apropiate Rusiei și Chinei. Din acest punct de vedere, este dificil de susținut existența și dezvoltarea acestor structuri, care depun eforturi majore de a obține consensul asupra unor obiective de cooperare care să răspundă nevoilor regionale, tocmai datorită diversității și, pe alocuri, a incompatibilității acestora.

Comunitatea alegerii democratice

Este un format de cooperare înființat în decembrie 2005, la Kiev, de către 9 state din Europa de Est (Estonia, Georgia, Lituania, Letonia, Macedonia, Moldova, România, Slovenia și Ucraina). Este compusă, în principal, din țările din regiunea demarcată de Marea Baltică, Marea Caspică și Marea Neagră (cele trei mări).

Structura premergătoare organizației poate fi considerată GUAM, luând în calcul faptul că aceasta a adunat, în același format de cooperare, guvernele Georgiei, Ucrainei și Moldovei (și, pentru o perioadă, și pe cel al Uzbekistanului) și a fost, de asemenea, constituit și conceput în vederea dezvoltării unui pol de opinie care să contrabalanseze influența rusească în regiune, GUAM dovedindu-se, de altfel, din acest punct de vedere, prea puțin eficient.

Crearea propriu-zisă a Comunității a fost pregătită de Declarația de la Borjomi, din august 2005, un comunicat comun al președinților Georgiei și Ucrainei, care au prevăzut înființarea Comunității ca un *"instrument puternic de îndepărțare a diviziunilor existente în regiunea Mării Negre și a celei Baltice, a încălcărilor principiului drepturilor omului și a oricărui tip de cofruntare sau conflicte înghețate"*¹. La Conferința de la Kiev, care a stat la baza înființării Comunității Alegerii Democratice, în afară de președinții celor 9 state semnatare, au participat delegații din Azerbaidjan, Bulgaria, Cehia, Ungaria și Polonia, precum și observatori din partea Statelor Unite, Uniunii Europene și a OSCE.

Cu toate că funcționează de aproape un an, Comunitatea nu a ajuns la un format clar și organizat. De exemplu, ministrul ucrainean de externe, Boris Tarasiuc, a declarat într-un interviu că organizația nu este o structură orientată împotriva cuiva anume, ci, mai degrabă, un proiect destinat sprijinului democrației, stabilității și prosperității². Într-o manieră asemănătoare, președintele Viktor Iușcenko a precizat că inițiativa nu este destinată *"coalizării unora împotriva altora"*, ci trebuie considerată *"un dialog între prieteni, susținători ai ideilor de promovare a democrației și statului de drept"*. Pe de altă parte, Ghiorghi Arveladze, șeful Administrației prezidențiale a Georgiei, a afirmat că, în esență, comunitatea va fi *"o axă a statelor democratice ce nu doresc să rămână pe orbita Rusiei"*.

Teimur Iakobashvili, vicepreședinte al Fundației pentru Studii Strategice din Georgia, apreciază Comunitatea Alegerii Democratice ca fiind o structură aflată între cei doi mari poli de atracție și de interes din regiune: Uniunea Europeană și Organizația de Cooperare de la Shanghai, numărând statele din zonă care sunt prinse între cele două blocuri, dar orientate mai degrabă spre valorile democratice și spre vest³.

Mai mult, dincolo de problema obiectivelor și programul organizației, nici calitatea de membru nu este clară. La conferința de la Vilnius, din 2006, două state membre, respectiv Macedonia și Slovenia, nu au participat, în timp ce Polonia, stat nemembru, s-a implicat major în organizare. În același timp, primul-ministru suedez, Goran Persson, a declarat că țara sa dorește să se alăture Comunității, fapt salutat de președintele georgian, care a afirmat că includerea Suediei pe lista statelor membre va adăuga un impuls semnificativ CAD⁴. Deci, până în prezent, problema criteriilor de selectare a statelor care pot face parte sau care au aderat deja la organizație nu este încă stabilită.

¹ Ukraine: Regional Leaders Set Up Community Of Democratic Choice, 2 decembrie 2005, <http://www.rferl.org/featuresarticle/2005/12/045ad9d6-04ea-41ac-9c8e-6501191f1cd8.html>, accesat la data de 25.09.2006.

² Ukraine suggests nuclear cooperation to Turkey, accesat la adresa http://www.abhaber.com/news_page.asp?id=2332

³ East: Leaders Meet In Ukraine To Create New Regional Alliance, accesat la adresa http://www.rferl.org/features/features_Article.aspx?m=12&y=2005&id=5E1861CC-16F9-4783-A0F7-E9CD1012E461

⁴ Community of Democratic Choice fighting off an early frost ?, 14 martie 2006, accesat la adresa http://www.caucaz.com/home_eng/depeches.php?idp=896

Cu toate acestea, președintele moldovean, Vladimir Voronin, a cerut organizației să înceapă să-și constituie propriile instituții, inclusiv propria adunare parlamentară, considerând că aceasta este o șansă de a cointeresa, într-o formă cât mai eficientă, acele state care au ales o orientare europeană⁵. Conferința de la Vilnius a constituit un important pas în această direcție, organizând câte un forum al intelectualilor, al ONG-urilor și al tineretului⁶.

Organizația pentru democrație și dezvoltare economică

Organizația pentru Democrație și Dezvoltare Economică – GUAM este o structură regională de cooperare, compusă din patru state din spațiul CSI (Georgia, Ucraina, Azerbaidjan și Moldova), creată pentru a combate sfera de influență a Rusiei, fiind sprijinită în această direcție de Statele Unite. Deși, la un moment dat, organizația a părut a stagna, ultimele dezvoltări au născut speranțe pentru o posibilă relansare a proiectelor comune. În cadrul summitului GUAM din Ucraina, de la Kiev, reprezentanții ucraineni și azeri au anunțat o serie de planuri pentru a amplifica gradul de cooperare dintre membrii organizației și schimbarea denumirii acesteia, în Organizația GUAM pentru Democrație și Dezvoltare Economică, cu sediul central în capitala ucraineană⁷. Cu aceeași ocazie, președintele azer, Ilham Aliev, a fost ales ca primul secretar general al organizației și s-a decis ca GUAM să adopte o declarație și un comunicat comun. La data de 30 mai 2006, ministrul ucrainean al apărării a anunțat existența unor planuri de constituire a unor trupe multinaționale GUAM de menținere a păcii⁸.

În ciuda unei relative letargii a organizației, înregistrată chiar de la înființare, revoluțiile portocalii din Georgia și Ucraina și reorientarea politică externe moldovenești, prin apropierea de comunitatea statelor vest-europene, au determinat o aprofundare a cooperării în interiorul organizației, fapt ce a provocat o serie de analiști să exprime speranțe pentru o posibilă revenire a GUAM⁹. Ca un argument în sprijinul acestei idei, după summitul GUAM de la Chișinău, din aprilie 2005, vine și declarația președintelui azer Aliiev, care consideră că *“organizația noastră se promovează ca o forță puternică, ce contribuie la soluționarea problemelor din regiunea Mării Negre și a celei Caspice”*, în timp ce președintele ucrainean Iușcenko a declarat că a fost realizat un moment istoric pentru organizație¹⁰.

În aprilie 2006, statele membre ale GUAM au făcut front comun pe o serie de teme în cadrul Consiliului de Miniștri ai CSI organizat la Moscova. Astfel, Georgia, Ucraina și Moldova au deplâns impunerea de sancțiuni de către Rusia asupra unor produse naționale. De asemenea, cele patru state membre au propus să discute, în acest format, conflictele înghețate din Transnistria, Abhazia, Osetia de Sud și Nagorno-Karabah¹¹.

⁵ <http://www.rferl.org/featuresarticle/2005/12/045ad9d6-04ea-41ac-9c8e-6501191f1cd8.html>

⁶ <http://www.vilniusconference2006.lt/>

⁷ <http://azernews.net/eng/gizli/view.php?d=14799>

⁸ *Ukraine suggests setting up GUAM peacekeeping unit*, accesat la <http://today.az/news/politics/26721.html>

⁹ *Axis of Evil Shaping Against Moscow*, accesat la adresa <http://www.kommersant.com/page.asp?id=5141>

¹⁰ *GUAM Leaders Hail Chisinau Summit*, accesat la adresa <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=9677>

¹¹ *CIS Split at Ministerial Conference* de Vladimir Socor, 25 aprilie 2006, http://jamestown.org/edm/article.php?article_id=2371016, accesat la 25.09.2006.

Una dintre problemele abordate în cadrul GUAM este reprezentată de competiția dintre susținătorii celor două coridoare de transport energetic propuse a fi în măsură să conecteze Europa de Asia. Rusia, Azerbaidjan și Iran, pe de o parte, au purtat negocieri privind propriul plan, corridorul de transport Nord-Sud; statele vecine (cu excepția Armeniei) și-au exprimat interesul și susținerea pentru acest proiect. Traseul respectiv ar traversa, de-a lungul liniei de granită, Rusia, statele Baltice (trecând prin spațiul comunitar) și va continua spre sud, prin Ucraina. Pe de altă parte, Statele Unite ar prefera ca un astfel de corridor, considerat vital pentru regiune, să ocolească teritoriul rusesc și Iranul. Astfel, planul propus GUAM de către SUA traversează atât Marea Neagră, cât și Marea Caspică.

Președintele ucrainean Iușcenko a declarat, în cadrul summitului, că noua carte a organizației punele bazele pentru un nou nivel de cooperare și stabilește obiective precum promovarea valorilor democratice, asigurarea unei dezvoltări durabile și stabile, participarea la securitatea regională și internațională și accelerarea procesului de integrare în Uniunea Europeană¹². Cu toate aceste obiective ambițioase, criticii inițiativei consideră că numai Georgia și, eventual, Ucraina au demonstrat în mod credibil angajamentul lor real față de valorile democratice, în timp ce Moldova este, în continuare, condusă de o elită postcomunistă, care și-a exprimat atașamentul față de Europa numai în perioada imediat premergătoare alegerilor parlamentare din martie 2005, ca orientare strategică intenționată de a le asigura acestora realegea. De asemenea, Azerbaidjanul este considerat a suferi de un deficit de democrație comparabil cu evoluțiile politice din Uzbekistan.

Comunitatea statelor independente

Comunitatea statelor independente – CSI este o organizație sau alianță internațională formată din 11 state, foste republici sovietice: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Kazahstan, Kârgâstan, Moldova, Rusia, Tadjikistan, Ucraina și Uzbekistan. Turkmenistanul și-a întrerupt participarea permanentă la Comunitate și, din august 2005, este membru asociat al acesteia.

Crearea CSI a marcat dezmembrarea Uniunii Sovietice și, conform liderilor de la Moscova, a avut drept scop permiterea unui "divorț civilizat" între republicile sovietice. Cu toate aceste aprecieri, mulți analiști au considerat că obiectivul real al creării CSI a fost, de fapt, să ofere Rusiei instrumente formale pentru a-și menține influența asupra țărilor din fostul spațiu sovietic. De la constituirea sa, statele membre ale organizației au adoptat o serie de documente și decizii pentru extinderea cooperării în domeniile economic și al politicii de apărare și externe.

După ce dezmembrarea Uniunii Sovietice a devenit o certitudine, liderii Rusiei, Belarusului și Ucrainei au organizat o întâlnire în Belarus, unde au semnat, la 11 decembrie 1991, tratatul de constituire a Comunității Statelor Independente, anunțând, în același timp, deschiderea noii alianțe tuturor statelor care au făcut parte din blocul sovietic, precum și altor țări, care promovează valori și principii similare. Prin carta comunității era recunoscută independența și suveranitatea statelor constitutive și abolirea Uniunii Sovietice.

¹² Russian Deputy FM: GUAM not anti-Russian group, 23 mai 2006, <http://today.az/news/politics/26446.html>, accesat la data de 25.09.2006.

Președintele sovietic, Mihail Gorbaciov, a denunțat inițiativa ca fiind "o lovitură constituțională ilegală și periculoasă", dar, în scurt timp, a devenit evident că această dezvoltare nu mai putea fi opriță: pe 21 decembrie 1991, liderii a 11 din cele 15 state foste republici sovietice s-au întâlnit la Alma-Ata, în Kazahstan, și au semnat carta de constituire a CSI, ratificând astfel, de facto, tratatul organizației. Guvernul sovietic recunoșcuse deja independența statelor baltice, astfel încât, acestea, alături de Georgia, au refuzat să adere la Comunitate. Ulterior, în 1993, Georgia a devenit și ea membră a CSI.

Din punct de vedere istoric, Comunitatea Statelor Independente poate fi considerată o entitate succesoare a Uniunii Sovietice, mai ales dacă se ia în calcul faptul că motivul care a stat la baza constituirii sale a fost crearea unui cadru pentru dezmembrarea respectivului stat. Cu toate acestea, dacă analizăm caracteristicile organizației, ajugem la concluzia că aceasta este mai degrabă similară Comunității Europene decât URSS. Astfel, deși structurile supranaționale sunt limitate ca număr, Comunitatea are delegate responsabilități sau puteri de coordonare transnaționale în domenii relevante pentru statul națiune, cum ar fi comerțul, finanțele, legislația și securitatea. Cea mai importantă evoluție pentru CSI, din acest punct de vedere, este constituirea unei uniuni economice (de liber schimb) între statele membre, care a fost lansată anul trecut. Tot la nivel supranațional au fost demarate o serie de inițiative de cooperare în domeniul combaterii criminalității organizate transfrontaliere și promovării valorilor democratice, în ansamblul lor. Cu toate că CSI nu este o confederație, două dintre statele postsovietice, și anume Rusia și Belarus, au format, în 1997, Uniunea Rusia-Belarus, structură în prezent confederală, cu intenția de a deveni în viitor federală, după modelul URSS.

◆ Criza CSI

Pentru o perioadă de doi ani, între 2003 și 2005, liderii statelor membre ale CSI au traversat o serie de schimbări politice, cunoscute sub denumirea de "revoluții portocalii", prin care au fost îndepărtați o serie de lideri controversați și autoritari: Eduard Șevardnadze în Georgia, Leonid Kucima în Ucraina și Askar Akayev în Kârgâstan. Noile guverne din Ucraina și Georgia, de exemplu, au schimbat în mod evident orientarea de politică externă, prin stabilirea unor obiective care vizau apropierea de comunitatea europeană occidentală, în contrast cu fosta politică prorusă. În același timp, oficialitățile moldovene au promovat o linie politică distanță față de Moscova. În acest interval de timp au fost evidente o serie de orientări ale unor politicieni din fostul spațiu sovietic, ce au pus sub semnul întrebării viitorul CSI.

În septembrie 2004, președintele moldovean, Vladimir Voronin, și-a exprimat dezamăgirea față de constituirea Spațiului Economic Comun dintre Rusia, Kazahstan, Belarus și Ucraina, pe care o considera la acel moment o dovedă a lipsei de perspectivă a CSI. Cu toate acestea, liderul de la Chișinău a menționat că ar fi o eroare pentru Moldova să rămână în afara spațiului economic al CSI, care are un potențial semnificativ de dezvoltare¹³.

---

¹³ Moldavian President Is Against Withdrawal From CIS, <http://eng.primenewsonline.com/?c=121&a=6783>

În noiembrie 2004, ministrul georgian al apărării a declarat că nu va participa la ministeriala apărării din spațiul CSI ce urma să fie organizată, pe considerentul că reunurile de acest fel în cadrul Comunității sunt de domeniul istoriei, viitorul Georiei fiind mai degrabă politică de cooperare cu NATO decât cu vecinii din CSI¹⁴. În februarie 2006, Georgia s-a retras oficial din Consiliul de Miniștri ai Comunității Statelor Independente, în urma unei declarații care stipula că “*Georgia a decis să se alăture NATO și nu poate fi parte simultan din două structuri militare cu obiective opuse*”¹⁵. Pe măsură ce relațiile rusu-georgiene au cunoscut o deteriorare evidentă, guvernul georgian a ajuns să analizeze participarea sa la CSI, în parte și ca urmare a opoziției populare pe această temă. Astfel, în luna mai a acestui an, președintele Sakașvili anunță că, în perioada următoare, administrația sa va evalua dacă Georgia înregistrează un beneficiu real din participarea la CSI¹⁶.

De asemenea, la începutul anului 2005, ministrul ucrainean al economiei a menționat că, întrucât la Kiev există perceptia că nu sunt speranțe pentru dezvoltarea CSI, guvernul ucrainean analizează posibilitatea de a opri contribuțiile financiare pentru acest organism¹⁷.

În luna august a anului trecut, Turkmenistanul și-a întrerupt participarea la Comunitate și a devenit membru asociat. O serie de analiști consideră că CSI constituie un cadru de cooperare de pe urma căruia statele membre pot obține avantaje economice clare, de exemplu, carburanți mai ieftini din Rusia decât în afara respectivului spațiu. Având în vedere faptul că Turkmenistanul nu are nevoie de un astfel de sprijin, beneficiind de unul dintre cele mai generoase rezerve de gaze naturale din lume, valoarea neutralității în politica externă a statului a cântărit mai mult decât considerentele de natură economică. Un alt motiv pentru retragerea Turkmenistanului din CSI a fost incapacitatea Rusiei de a contracara revoluțiile portocalii din regiune, fapt ce a condus conducerea turkmenă la concluzia că CSI nu constituie un panaceu pentru astfel de evenimente.

◆ Drumul spre integrare: Tratatul de Securitate Colectivă

Acest tratat – TCS a fost semnat în 1992, la Tașkent, de către liderii Armeniei, Kazahstanului, Kârgâstanului, Tadjikistanului și Uzbekistanului. La ratificarea sa, în 2004, au mai aderat Azerbaidjanul, Georgia și Belarus. Tratatul reafirmă angajamentul statelor semnatare de a se abține de la utilizarea forței militare. De asemenea, părțile nu vor putea să se alăture altelui alianțe militare, în timp ce o agresiune împotriva unui stat membru atrage, prin angajamentele semnate, răspunsul armat al tuturor semnatarelor.

Mandatul inițial al tratatului era de cinci ani, cu posibilitatea de prelungire. În 1999, o parte dintre statele membre au decis prelungirea tratatului pentru încă cinci ani, în timp ce altele (Azerbaidjan, Georgia și Uzbekistan) au refuzat să semneze decizia, retrăgându-se, în schimb, din structură. În octombrie 2002, cele șase state membre ale TCS au decis extinderea și transformarea structurii în Organizația Tratatului de Securitate Colectivă, condusă de un secretar general.

¹⁴ <http://www.isn.ch/news/sw/details.cfm?ID=10230>

¹⁵ *Georgia opts out of ex-Soviet military cooperation body*, <http://english.pravda.ru/news/world/03-02-2006/75406-georgia-0>

¹⁶ <http://www.rferl.org/newsline/2003/09/220903.asp#278674>

¹⁷ http://www.interfax.ru/e/B/politics/28.html?id_issue=11267754

◆ Limba rusă

Rusia a depus un lobby susținut pentru ca limba rusă să obțină statut de limbă oficială în toate cele 12 state membre ale CSI, în prezent, îndeplinind acest criteriu doar în trei state: Rusia, Belarus și Kirghistan și în reginile separatiste Abhazia și Transnistria, precum și în Găgăuzia, în Republica Moldova.

La alegerile prezidențiale din 2004, candidatul ucrainean prorus Victor Ianukovici a promovat ideea de a oferi limbii ruse statutul de a doua limbă oficială de stat în Ucraina, dar, întrucât alegerile din acel an au fost câștigate de contracandidatul său prooccidental, acest deziderat nu s-a realizat. Alegerea, de către parlamentul ucrainean a lui Ianukovici în calitate de premier, deschide noi posibilități de apropiere de Rusia, inclusiv sub aspectul statutului limbii ruse în Ucraina.

◆ Spațiul Economic Comun

Discuțiile despre oportunitatea și avantajul constituirii unui spațiu de liber schimb în CSI au fost de la început purtate, în principal, între patru state: Rusia, Belarus, Ucraina și Kazakhstan, acordul de principiu pentru această inițiativă fiind făcut public în februarie 2003. Spațiul Economic Comun – SEC va implica funcționarea unei comisii supranaționale pentru taxe și comerț, care va fi localizată la Kiev. Obiectivul final al structurii va fi să se constituie într-o organizație regională deschisă aderării și altor state și care va conduce la o monedă unică¹⁸.

În 2003, parlamentul ucrainean a votat, în majoritatea sa, în favoarea integrării în SEC. Cu toate acestea, se presupune că, prin succesul lui Iușcenko la alegerile din 2004, această inițiativă a fost sortită eșecului, mai ales din cauza faptului că, angajat integrării în Uniunea Europeană, președintele ucrainean va decide ca nepotrivită apropierea de un format accentuat de cooperare economică incompatibil cu cel european.

Odată cu renașterea Comunității Economice Euroasiatice în 2005, se conturează posibilitatea ca agenda “spațiului economic comun” să fie implementată în acest cadru, cu sau fără participarea Ucrainei. Această dezvoltare a fost confirmată în august 2006 – se preconizează ca, inițial, să funcționeze o uniune vamală, compusă din Belarus, Rusia și Kazakhstan, la care să adere ulterior alte state membre ale Comunității Economice Euroasiatice.

Organizația de cooperare de la Shanghai

Organizația de Cooperare de la Shanghai – OCS este o structură interguvernamentală, fondată la 14 iunie 2001 de către conducătorii Republicii Populare Chineze, Rusiei, Kazahstanului, Kârgâstanului și Uzbekistanului. Exceptând Uzbekistanul, celelalte state au fost membre ale organizației Shanghai Five (Grupul Celor Cinci de la Shanghai); după includerea Uzbekistanului, în 2001, membrii au redenumit organizația, adoptând denumirea actuală.

---

¹⁸ Ukraine's Cabinet unanimously rejects plan for "common economic space", <http://www.ukrweekly.com/Archive/2003/370301.shtml>

Organizația de Cooperare de la Shanghai este nu numai cea mai Tânără organizație internațională, dar și una dintre cele mai ambițioase. La inițiativa Rusiei, OCS dorește să-și asume un rol important în Asia Centrală, dar și în cea de Sud-Est, asumându-și, pe lângă funcțiile economice, și un important rol de securitate. În această direcție, viziunea președintelui Putin este de a transforma această organizație într-o structură având un rol similar cu cel al NATO și prin intermediul căreia să poată fi contracarată influența SUA în regiune.

Organizația de Cooperare de la Shanghai este o structură cu ambiții politice, economice și militare ce excedează statutul său regional. Nu trebuie să uităm că două dintre statele fondatoare, Rusia și China, sunt membri permanenti ai Consiliului de Securitate al ONU. Totodată, instituționalizarea acestei organizații este încă relativ fragilă, structurile, instituțiile și procedurile de funcționare, dar în primul rând cele de luare a deciziilor fiind încă insuficiente maturizate. Rămâne de văzut dacă, în viitor, Rusia va reuși să-și impună agenda proprie tuturor statelor membre, aşa cum încearcă în prezent.

Limbile oficiale de lucru ale Organizației de Cooperare de la Shanghai sunt chineza și rusa.

◆ Constituirea organizației

Grupul Celor Cinci de la Shanghai își are originile în anul 1996, atunci când a fost semnat, la Shanghai, de către conducătorii Republicii Populare Chineze, Rusiei, Kazahstanului și Kârgâstanului, Tratatul de creștere a încrederii în cadrul activităților militare în regiunile de frontieră. În anul 1997, aceleași țări au semnat Tratatul de reducere a forțelor militare în regiunile de frontieră, în cadrul unei reuniuni ce a avut loc la Moscova.

Întâlnirile periodice anuale ale Grupului Celor Cinci de la Shanghai au avut loc ulterior la Almaty (Kazahstan), în 1998, la Bishkek (Kârgâstan), în 1999 și Dushanbe (Tadjikistan), în 2000.

În anul 2001, cei cinci membri ai Grupului au admis, pentru prima dată, Uzbekistanul în mecanismele Grupului Celor Cinci, acesta transformându-se în Grupul Celor Șase. Cei șase șefi de stat au semnat, la 15 iunie 2001, *Declarația Organizației de Cooperare de la Shanghai*, crescând rolul mecanismului Grupului Celor Cinci și urmărind intensificarea și transformarea cooperării. În iulie 2001, Rusia și China, cele două țări lider ale organizației, au semnat Tratatul de cooperare, bună vecinătate și prietenie. În iunie 2002, șefii de state ai țărilor membre s-au întâlnit la Sankt Petersburg, unde au semnat Carta Organizației, în care se expun scopurile organizației, principiile, structurile și modul de operare și unde se stabilesc, totodată, punctele de vedere oficiale comune privitoare la aplicarea normelor de drept internațional.

◆ Cooperarea în domeniul securității

Organizația de Cooperare de la Shanghai este primordial centrată în jurul statelor din Asia Centrală și împărtășește preocupările acestora, îndeosebi cele legate de principalele amenințări, cum ar fi terorismul, separatismul și extremismul.

Începând cu anul 2003, s-a înființat, la Shanghai, un **Centru Întrunit de Combatere a Terorismului**. La summitul din 16-17 iunie 2004 al OCS, desfășurat la Tashkent,

în Uzbekistan, s-a ajuns la acordul de a forma o Structură Regională Antiterorism (RATS). La 21 aprilie 2006, Organizația de Cooperare de la Shanghai a decis fondarea unui nou institut de luptă transfrontalieră împotriva drogurilor și a crimei organizate¹⁹.

Grigory Lognninov, reprezentantul Rusiei, a declarat, în aprilie 2006, că OCS nu intenționează să devină un bloc militar, dar, în același context, el a subliniat faptul că, din cauza creșterii amenințărilor terorismului, extremismului și separatismului, este absolut necesară o implicare pe scară largă a forțelor armate din regiune pentru rezolvarea problemelor de securitate²⁰.

Au fost efectuate un număr de exerciții militare întrunite ale OCS: primul s-a desfășurat în 2003 și a avut loc în Kazahstan, iar cel de-al doilea în China²¹.

La o scară mai mare, dar în afara cadrului OCS, în august 2005 a avut loc, pentru prima dată, un exercițiu militar de cooperare Rusia – China, sub denumirea *Misiune de Pace 2005*. Luând în considerare succesul declarat de organizatorii exercițiului militar chino-rus, oficialii ruși au demarat discuțiile în cadrul OCS pentru cooptarea Indiei, în viitor, la un exercițiu întrunit similar.

Următorul exercițiu militar întrunit este planuit să se desfășoare în anul 2007, în Rusia, în apropierea Munților Ural și foarte aproape de Asia Centrală, după cum s-a convenit la întâlnirea ministrilor apărării ai OCS, în aprilie 2006. În acest exercițiu vor fi folosite forțe aeriene și rachete ghidate de precizie. Ministrul rus al apărării, Sergei Ivanov, a declarat că exercițiile vor dovedi transparentă și vor fi deschise publicului și mass-media²².

Următoarea întâlnire a ministrilor apărării este planuită a se desfășura în 2007, în Kârgâstan.

◆ Cooperarea economică

Un acord-cadru pentru a dezvolta cooperarea economică a fost semnat de către membrii OCS pe 23 septembrie 2003. La aceeași întâlnire, primul-ministru al Chinei, Wen Jibao, a propus ca obiectiv cu termen îndelungat fondarea unei piețe libere în aria de responsabilitate a OCS și aplicarea unor măsuri imediate de îmbunătățire a traficului de bunuri în regiune. Un plan de urmat, cu 100 de obiective și acțiuni specifice, a fost semnat un an mai târziu, la 23 septembrie 2004²³.

La 25 octombrie 2005, la Summitul de la Moscova al OCS, secretarul general al organizației a reliefat faptul că Organizația va considera prioritare proiectele comune în domeniul energiei; acestea vor include atât sectorul petrolifer și al gazelor naturale, exploatarea unor noi rezerve

¹⁹ *SCO to intensify fight against cross-border drug crimes*, http://news.xinhuanet.com/english/2006-04/22/content_4459199.htm

²⁰ *SCO will not become military bloc – Russian official*, http://www.interfax.ru/e/B/politics/28.html?menu=1&id_issue=11499715

²¹ *SCO to stage joint anti-terror military exercise in 2007*, http://news.xinhuanet.com/english/2006-04/26/content_4476403.htm

²² *SCO's anti-terrorism military drill to be transparent, open: Russian defense minister*, http://news.xinhuanet.com/english/2006-04/27/content_4479247.htm

²³ *From the Regions: China Intensifies Regional Trade Talks*, <http://www.ictsd.org/weekly/03-10-01/story3.htm>

de hidrocarburi, cât și utilizarea în comun a resurselor de hidroenergie. La această întâlnire a fost decisă înființarea Consiliului Interbancar al OCS, cu scopul de a finanța viitoarele proiecte comune, care a avut prima întînire la Beijing, între 21 și 22 februarie 2006²⁴.

◆ Cooperarea în domeniul culturii

Cooperarea culturală se regăsește, de asemenea, în acordul-cadru al Organizației de Cooperare de la Shanghai. Ministrul culturii ai OCS s-a întâlnit pentru prima dată la Beijing în data de 12 aprilie 2002, unde au semnat o declarație comună pentru continuarea cooperării în domeniul. Cea de a treia întâlnire a ministrilor culturii s-a desfășurat la Tashkent, Uzbekistan, în zilele de 27 și 28 aprilie 2006²⁵.

Festivalul și Expoziția de Arte a OCS a avut prima stagiune în aceeași perioadă cu summitul de la Astana, în 2005. A doua stagiune a avut loc în iunie 2006, la Shanghai. Kazahstanul a propus și un Festival OCS al dansului popular, programat să se desfășoare la Astana, în 2008²⁶.

◆ Posibilități de extindere

Printre alte țări interesate din zonă, Mongolia a devenit prima țară căreia își-a acordat statutul de observator, în 2004, la Summitul de la Tashkent. Pakistan, India și Iran au primit statutul de observator la Summitul OCS de la Astana, în Kazahstan, la 5 iulie 2005. Toate aceste patru țări au solicitat statutul de membru deplin al organizației.

Ministrul de externe adjunct al Chinei, Li Hui, a afirmat că OCS nu va primi noi membri până când cei șase membri actuali ai acestuia nu vor face un studiu aprofundat asupra consecințelor extinderii Organizației. Reprezentantul permanent al Rusiei la secretariatul OCS, Grigori Legninov, a afirmat că largirea OCS este împiedicată de un "mecanism imatur de admitere a noilor membri", în timp ce Secretarul general chinez, Zhang Deguang, a afirmat că o supraextindere ar putea împiedica intensificarea cooperării²⁷.

Într-o serie de întâlniri ce au avut loc în februarie 2006 cu oficialitățile și mass-media chineze, președintele Pakistanului, Pervez Musharraf, a făcut declaratii în favoarea aderării Pakistanului la organizație și a dobândirii de către acesta a statutului de membru deplin. China a afirmat că va transmite dorința Pakistanului tuturor membrilor. În schimb, Musharraf a fost invitat oficial la cel de-al șaselea summit al OCS, care a avut loc la Shanghai, în iunie 2006²⁸.

OCS a încurajat, totodată, India să adere la organizație, afirmând că va primi statutul de membru dacă se va decide să-l solicite²⁹. S-a afirmat că Rusia sprijină aderarea Pakistanului doar dacă aderă concomitent și India³⁰.

²⁴ *Shanghai Cooperation Organization Eyes Economic, Security Cooperation*, http://www.jamestown.org/edm/article.php?article_id=2370411

²⁵ *Culture Ministers of SCO Member States Meet in Beijing*, http://english.people.com.cn/200204/13/eng20020413_93954.shtml

²⁶ <http://www.inform.kz/txt/showarticle.php?lang=eng&id=141605>

²⁷ <http://news.uzreport.com/mir.cgi?lan=e&id=9086>

²⁸ *Pakistan qualifies to become SCO Member: Musharraf*, <http://pakistanetimes.net/latest02240601.htm>

²⁹ <http://news.newkerala.com/india-news/?action=fullnews&id=70979>

³⁰ *The Shanghai Cooperation Organization acquires military character*, <http://www.kommersant.com/page.asp?idr=527&id=670100>

Date fiind disputele dintre cele două națiuni, această situație este similară cu cea a aderării simultane a Greciei și Turciei la NATO. Până în prezent, India nu a solicitat oficial statutul de membru, dar și-a manifestat neoficial interesul față de aderare.

Belarus a solicitat, de asemenea, statutul de observator la organizație și i s-a promis sprijinul Kazakhstanului în realizarea acestui deziderat. Totuși, ministrul rus al apărării, Serghei Ivanov, și-a manifestat neîncrederea în posibilitatea aderării Belarusului³¹.

În Serbia, Partidul Radical a chemat la aderarea Serbiei, deoarece consideră Uniunea Europeană ca fiind o forță negativă, ce acționează împotriva intereselor Serbiei și pentru că dorește relații mai strânsе cu Rusia. Partidul Radical Sârb a propus, totodată, ca Serbia să adere la Uniunea Rusia-Belarus și să-și dezvolte relațiile cu Rusia.

◆ Relațiile cu Occidentul

Cu toate că Declarația de constituire a Organizației de Cooperare de la Shanghai include un paragraf, potrivit căruia aceasta *“nu este o alianță direcțională împotriva altor state sau regiuni și aderă la principiile deschiderii”*, majoritatea observatorilor cred că scopurile originale ale OCS au fost de a contrabalanșa Statele Unite și, în particular, de a evita conflictele ce ar permite Statelor Unite să intervină în zone din vecinătatea Rusiei și Chinei.

Mulți observatori cred, de asemenea, că Organizația a fost formată ca un răspuns direct la existența sistemului de apărare antirachetă al SUA, după ce acestea și-au schimbat politica nucleară și au început promovarea Sistemului Național de Apărare Antirachetă.

Conflictul de interes dintre Rusia și China a fost diminuat ca urmare a abilității organizației de a acționa coordonat. Imediat după 9 septembrie 2001, OCS nu a fost capabilă să dezvolte o politică coerentă împotriva terorismului și nu a avut capacitatea de a negocia ca un întreg cu Statele Unite. SUA au avut însă capacitatea de a-și mări influența prin ajutorul acordat în plan bilateral, convingând multe state din Asia Centrală să permită Statelor Unite să folosească teritoriul lor ca baze militare.

În iulie 2005, după ce în timpul războaielor din Afganistan și Irak a existat o prezență semipermanentă a trupelor SUA în Uzbekistan, Tadzhikistan și Kazahstan, la Summitul OCS de la Astana, Kazahstan, s-a propus un termen pentru retragerea acestor trupe din statele membre. De atunci, Uzbekistanul a cerut SUA să părăsească baza aeriană K-2³². La același summit s-a luat decizia ca India, Pakistanul și Iranul să devină observatori.

La 15 aprilie 2006, Agenția de știri chineză Xinhua anunță că Iranul a fost invitat oficial să adere la Organizația pentru Cooperare de la Shanghai. Acordarea statutului de membru deplin al OCS Iranului va determina ca acesta să fie implicat în activități militare și economice întrunite, punându-se, astfel, capăt izolării de 20 de ani a Teheranului, dar, totodată, aducând în cadrul Organizației și problemele serioase pe care acest stat le are în prezent, adică, mai concret, dosarul său nuclear și sprijinul pe care este acuzat că îl acordă unor organizații teroriste, cum ar fi Hezbollahul libanez. Belarus, care a solicitat statutul de observator în organizație, reprezintă o altă națiune care s-a confruntat cu situația de izolare internațională din partea Occidentului, ca urmare a unor practici nedemocratice ale guvernului acestei țări.

³¹ <http://www.inform.kz/txt/showarticle.php?lang=eng&id=139008>

³² *China, Russia get Central Asians to say “Yankees Out”!*, <http://svaradarajan.blogspot.com/2005/07/china-russia-get-central-asians-to-say.html>

Taiwanul (Republica China) nu este membru al Organizației, dar se află pe harta din cuprinsul logoului oficial al OCS datorită pretențiilor Republicii Populare Chineze asupra teritoriului său, Republica China nefiind un stat recunoscut pe plan internațional și nici membru al ONU.

*

La trei ani după seria revoluțiilor portocalii din spațiul fostei URSS, organizațiile regionale de cooperare se luptă pentru a pune la aceeași masă a discuțiilor și a cooperării regimuri și guverne foarte diferite. Astfel, după mai mult de un deceniu de reunii la nivel înalt mai mult sau mai puțin reușite din punctul de vedere al rezultatelor concrete înregistrate, o serie de state membre încep să se orienteze din ce în ce mai mult spre Uniunea Europeană sub aspectul alianței economice sau NATO, ca umbrelă de securitate colectivă, în contrapartidă cu ofertele locale.

În timp ce, declarativ, CSI se dorește să reprezinte 12 din cele 15 state foste sovietice, Rusia a constituit întotdeauna principala forță a organizației; timp de 15 ani de existență a structurii, președintele său, secretarul general, au fost fie de naționalitate rusă, fie din Belarus. Relațiile dintre statele membre și organizație sunt dictate aproape cu regularitate de caracteristicile relațiilor bilaterale dintre acel stat și Rusia. Există, de asemenea, o discrepanță ideologică între statele membre, singurul liant programatic fiind trecutul sovietic împărtășit de cele 12 state. Unele țări, precum Armenia și Azerbaidjan, sunt implicate în dispute teritoriale, altele, precum Ucraina și Georgia, au făcut pași majori spre democratizare și pluralism politic real, în timp ce state ca Belarusul și Turkmenistanul se află în continuare în exercițiul unui autoritarism demn de vremurile sovietice.

Consensul între statele CSI a fost întotdeauna limitat, chiar minimal, și doar asupra unor aspecte general acceptate, precum cooperarea în spațiul aerian și lupta împotriva terorismului. Drept urmare, CSI a încetat să mai intereseze principalul său sponsor, și anume Rusia. Odată cu accesul trupelor americane la bazele din Asia Centrală, de o manieră aproape similară cu cea a forțelor rusești, cu cooperarea georgiană-americană fără precedent în eforturile Tbilisiului de a scăpa de trupele rusești de pe propriul teritoriu, odată cu succesul revoluțiilor portocalii în diverse state CSI, Rusia a ajuns deja la concluzia că banii pot fi mai bine investiți în alte proiecte regionale sau bilaterale de cooperare (a se vedea implicarea sporită a Rusiei în Organizația de Cooperare de la Shanghai). Cu toate acestea, ultima orientare nu presupune că Kremlinul a renunțat la toate ambiiile sale din spațiul fost sovietic, ci doar o promovare cu precădere a intereselor regionale de cooperare prin alte canale la dispoziția Rusiei.

În concluzie, putem constata că se conturează o organizație regională cu putere crescândă în spațiul euro-asiatic, prin Organizația de Cooperare de la Shanghai, care își dezvoltă și o dimensiune de apărare și securitate, menită a restrângă rândurile statelor fidele celor două mari puteri, Rusia și China. De asemenea, crește numărul structurilor în care prioritare sunt apropierea de UE și chiar de NATO și opunerea unei rezistențe fățuie Rusiei. Ambele evoluții sunt dificil de susținut pe termen lung, OCS fiind confruntată cu riscul incapacității de aliniere a intereselor regionale a celor doi actori principali, mai ales dacă luăm în calcul pretențiile fiecărui dintre aceștia de a deveni principala putere regională,

iar structurile anti-Rusia, de genul GUAM și Comunității Alegerii Democratice, neavând suficientă putere și susținere pentru a implementa proiecte concrete, se limitează la o serie de reuniuni și declarații politice fără urmări. Dependența economică/energetică de Rusia și situația nerezolvată a conflictelor din regiune, în care, de fapt, Rusia joacă un rol important, nu numai prin factorul militar și prin prezența trupelor sale în Moldova și Georgia, ci și prin influența diplomatică a Moscovei, constituie principaliii factori care subminează coerența acestor structuri.

Pe termen lung, Comunitatea Alegerii Democratice și GUAM nu vor înregistra evoluții notabile, nici sub aspectul dimensiunilor de cooperare, nici ca intensificare a acțiunilor comune. Valoarea adăugată a acestor structuri constă în principal în transmiterea unor mesaje de independență politică factorilor de decizie din comunitatea europeană și euroatlantică și de combatere a influenței rusești în regiune. În același timp, Organizația de Cooperare de la Shanghai va reprezenta principala provocare la adresa principiului cooperării între statele membre din Asia. În măsura în care interesele Rusiei și Chinei vor reuși să se armonizeze, coerența internă a structurii va avea de câștigat. Cu toate acestea, este posibil ca forța economică din ce în ce mai impunătoare a Chinei, dublată de o reformă a regimului comunist și de o preocupare crescândă pentru îmbunătățirea relațiilor economice și nu numai cu Uniunea Europeană, să determine Beijingul să dorească o afirmare politică și militară independentă în plan regional și o detașare de organizație, al cărei principal liant ideologic a fost opozitia față de Statele Unite și de NATO. Mai mult, odată cu apropierea unor state precum Iranul și Pakistanului, Organizația va pierde din imaginea internațională și va fi asociată cu acțiunile diplomatice ale acestor țări.

O NOUĂ FILOZOFIE PRIVIND RĂZBOIUL VIITORULUI

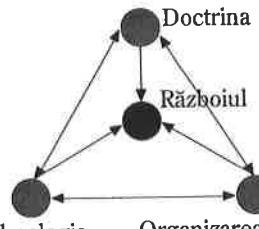
~ concepte și principii novatoare în abordarea războaielor mileniului III ~

*Colonel dr. Ion COȘCODARU
Colonel Crăișor-Constantin IONIȚĂ*

Inceputul mileniului III a adus cu sine mutații importante în gândirea militară. Îndeosebi, a apărut și continuă să persiste ideea unei noi revoluții în domeniul militar (RMA), revoluție generată, după părerea specialiștilor militari, de era informațională a secolului XXI. *"Revoluția informațională creează o revoluție în domeniul militar, care va schimba fundamental modul în care forțele americane vor lupta ... sprijinate de un "sistem de sisteme", care va aduce acestor forțe superioritatea cognitivă"*¹.

Apreciem că, pentru a putea vorbi de o RMA completă, ar trebui să fie transformate toate cele trei elemente (precondiții) distințe ale abordării războiului (*figura 1*)².

Chiar dacă niciuna dintre aceste precondiții nu este dominantă, o RMA poate apărea având una dintre precondiții drept lider. Astfel că tehnologia avansată a erei informaționale poate constitui precondiția lider a unei revoluții actuale. Dar, este numai începutul. Pentru că, ideea nodului gordian este mai mult decât ceea ce își imaginează unii teoreticieni militari. Nivelul de letalitate, precizia și tehnologia informațională pot fi considerate mai mult culturale decât tehnice. Toleranța scăzută pe care o aplică țările dezvoltate pierderilor în personal dictează fiecare schimbare tehnologică, la fel de mult cum tehnologia duce la schimbarea unor prevederi doctrinare. Apariția unei noi arme poate duce la o nouă formă de organizare. O nouă organizare înseamnă regulamente noi și o doctrină nouă. Reversul poate fi, de asemenea, aplicat: o doctrină nouă poate duce la o organizare nouă și la sisteme

Figura 1: Precondițiile unei RMA

¹ Joseph P. Lorenz, *Egiptul și noua coaliție arabă*, februarie 1989.

² Crăișor C. Ioniță, *Considerente asupra revoluției în arta militară*, revista *Gândirea Militară Românească* nr. 3, mai-iunie 2002, p. 27.

de armamente noi. Rezultă că, oricât de importantă ar părea precondiția lider, este necesară și transformarea celorlalte precondiții pentru a se realizează o RMA deplină.

La ora actuală, putem afirma că s-a reușit o dezvoltare nemaiîntâlnită, de la mariile descoperirii tehnice ale secolului XIX (avionul, tancul, submarinul) la tehnologia ducerii războaielor viitoare, ca urmare a digitizării, miniaturizării, evoluției tehnicii spațiale, a robotizării, cibernetizării și biologitzării câmpului de luptă multidimensional. Deci, s-a realizat sau este pe cale să se realizeze precondiția tehnologică.

Cunoaștem cu toții, de asemenea, măsurile întreprinse în toate armatele moderne, inclusiv cea românească, pentru realizarea transformării organizaționale și structurale (vezi *NATO Response Force, Forțele Expeditionare și Strategia de Transformare a Armatei României*). S-au emis strategii și viziuni pentru ca dezvoltarea tehnologică să beneficieze de forțe capabile să le manevreze și întrebunțeze cu cea mai mare eficiență. Iar previziunea de realizare a astfel de forțe supertehnicizate va fi al doilea deceniu al acestui secol.

Mai rămâne ultima precondiție de îndeplinit, și anume cea doctrinară. Drept consecință, apreciem că o evaluare exhaustivă a viitorului conceptelor doctrinare privind abordarea războaielor mileniului III, pentru realizarea unei noi RMA, se constituie într-un demers benefic.

Tendințe privind fizionomia conflictelor viitoare

Evenimentele recente au relevat cu prisosință că natura și modul de desfășurare a conflictelor sunt și vor fi dependente de deciziile politice ale principalilor actori ai scenei globale și regionale, precum și de potențialul pe care aceștia sunt dispuși să-l utilizeze pentru îndeplinirea scopurilor propuse³.

În condițiile omniprezentei globalizării, crizele și conflictele viitoare vor purta cu prisosință amprenta efectelor acesteia, în care discrepanțele între cei bogăți și cei săraci vor fi prioritare, iar incompatibilitățile tehnologice la care se adaugă cele de ordin ideologic și religios, manifestate pe fondul amplificării competiției pentru resurse și piețe de desfacere, tind să devină insurmontabile⁴.

Cu toate că războul rămâne, în ansamblu, un instrument al politicii, iar componenta sa militară (armata) va constitui încă mijlocul principal de descurajare, intimidare, impunere sau sancționare (coerciție), apar noi mecanisme de soluționare, printre care măsurile nemilitare, cooperarea și parteneriatul par să domine.

Evoluția conflictelor evidențiază tot mai elovent tendința de modificare și sofisticare a fizionomiei și a caracteristicilor acestora. Apar, tot mai frecvent, elemente de înaltă tehnologie, dublate de aplicarea mai eficientă a științei conducerii, având ca vectori principali supertehnicizarea, digitizarea și cibernetizarea câmpului de luptă, minimizarea și eficientizarea structurilor concomitent cu specializarea și profesionalizarea luptătorilor.

---

³ Dr. Ion Coșcodaru, *Evoluții posibile în fizionomia conflictelor militare viitoare. Operații și forțe expeditionare*, Revista *Impact Strategic* nr. 3/2005, p. 62.

⁴ Conf. dr. Vasile Paul, dr. Ion Coșcodaru, *Centrele de putere ale lumii*, București, Editura Științelor Sociale și Politice, 2003, p. 235.

Dacă era industrializării secolului XX a adus cu sine confruntarea armată simetrică, proporționată, atât ca masă umană, cât și ca potențial tehnologic, adâncirea decalajelor tehnologice, diminuarea substanțială a bugetelor alocate domeniului militar și accesul tot mai restrictiv la resurse și informații, au reprezentat și reprezintă apariția conflictelor armate nesimetrice/disimetrice (de tip război de coaliție/alianță împotriva unui stat inamic) și asimetrice (terorismul internațional), disproporționate nu numai din punctul de vedere al potențialului economic și tehnic angajat, ci și al dotării și pregătirii personalului. Această stare de lucruri va avea drept consecință mixarea acțiunilor de tip clasic cu cele specifice confruntărilor informaționale.

Apariția de noi actori în câmpul de luptă modern (așa-numiții actori nonstatali: populația locală, organizații neguvernamentale și internaționale, grupări paramilitare de tip "miliții"), alături de evoluția mijloacelor informatici au dus la creșterea influenței mass-media asupra liderilor politici și militari, făcându-i să ia în calcul, pe timpul procesului decizional, reacțiile opiniei publice naționale și internaționale. De asemenea, se evidențiază tendința de sporire a gradului de complexitate a acțiunilor militare, prin adăugarea unei componente nemilitare și transformarea operațiilor militare întruite pure în operații întruite interguvernamentale (interinstituționale, adică în operații semimilitare (de tipul *Provincial Reconstruction Team* în Afganistan).

"În același timp, datorită dezvoltării tehnologice, spațiul tridimensional tradițional de desfășurare a conflictelor (terestru, aerian și maritim) se va transforma într-un spațiu multidimensional, fiind completat cu cel cosmic și electronic și interconectat și intercondiționat cu cel informațional"⁵.

Ca urmare, tot mai mulți analiști militari apreciază că, în practica conflictului militar viitor, se vor manifesta trei tendințe, dependente în mod deosebit de capacitatea și disponibilitatea combatanților de a face față noilor cerințe ale câmpului de luptă modern: restrângerea gamei tipologiei războaielor/conflictelor armate la cele supertehnicizate, ultrarapide și deosebit de costisitoare, care vor putea fi susținute numai de către un număr limitat de state, cele dezvoltate din punct de vedere economic și militar; menținerea unei game largi de conflicte armate, în care tehnologia și doctrinele mai vechi, clasice se îmbină cu cele moderne, de ultimă generație; generalizarea conflictelor de tip asimetric, în care vor fi angajate atât forțe și mijloace convenționale, cât, mai ales, neconvenționale, atipice.

În aceste condiții, etapizarea și modul de desfășurare a războiului, în ansamblul său, vor căpăta elemente de inedit. Prin îmbinarea agresiunilor clasice cu cele neconvenționale, prin extinderea acestora în domeniul economic, cultural, psihologic, religios, informatic, electronic, simbolistic și imagologic, se va urmări cucerirea și stăpânirea mintii adversarului pentru a se impune un comportament dorit și planificat. Acesta va fi caracterizat prin reducerea efectelor colaterale, scăderea în amploare și durată, creșterea intensității luptei și preciziei loviturilor, confidențialitate pe de o parte, transparentă și mediatizare excesivă, pe de altă parte, acțiuni atipice și disproporționate, înaltă profesionalizare și spacializare a efectivelor, precum și prin caracterul întrunit și internațional pronunțat.

⁵ Dr. Ion Coșcodaru, *Evoluții posibile în fizionomia conflictelor militare viitoare...*, lucr. cit., p. 63.

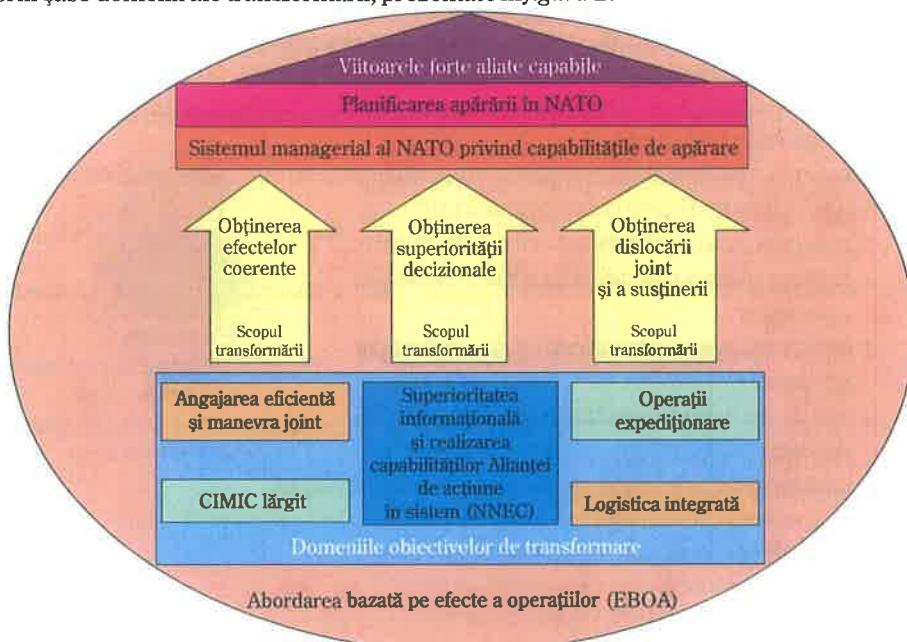
Noi concepte strategice: abordarea manevrieră, comanda bazată pe misiune și abordarea bazată pe efecte a operațiilor

Pentru a transforma conceptele și capabilitățile viitoarelor forțe, apte să întrebuințeze, la parametri maximi, tehnologia deja existentă, NATO, luând exemplul SUA, a elaborat "Viziunea Strategică – Provocarea Militară", document prin care se prezintă, futurist, planificarea și ducerea viitoarelor operațiuni aliate și care include, printre altele, directivele transformării forțelor, conceptelor și capabilităților în decadele următoare.

Această transformare are la bază o nouă filozofie privind ducerea acțiunilor militare, cea a "abordării bazate pe efecte a operațiilor", care, alături de "abordarea manevrieră" și "comanda bazată de misiune", vor defini modul de abordare a operațiilor întrunite desfășurate de Alianță.

Produsul final al transformării Alianței îl constituie realizarea unor forțe aliate capabile să desfășoare întreaga gamă de acțiuni militare, atât în zona de responsabilitate, cât și în afara acesteia, pentru apărarea intereselor naționale ale statelor membre, ale valorilor democratice, menținerea și restabilirea păcii, precum și realizarea unei cooperări strînsă cu posibili parteneri și prieteni. Aceste forțe vor include și sistemele aliate privind planificarea apărării și managementul capabilităților de apărare.

Transformarea va avea trei scopuri distincte, care cuprind obținerea unor efecte coerente, a priorității decizionale și a dislocării și susținerii joint. Scopurile vor fi atinse prin șase domenii ale transformării, prezentate în *figură 2*.

Figura 2: Scopurile și domeniile transformării

Transformarea se finalizează prin stabilirea unor programe și aplicații care să transpună în practică cerințele și obiectivele stabilite pentru fiecare domeniu în parte. Aplicațiile și programele pot fi foarte vaste sau strict, pe fiecare obiectiv, în parte, naționale sau multinaționale, asigurând astfel o transparență reală și un efect cu adeverat sinergic.

Abordarea manevrieră (Manoeuvreist Approach) reprezintă o continuare a conceptului **“Bătăliei Aero-Terestre”**, concept experimentat, pentru prima dată, în 1982, de către englezi, pe timpul războiului din Falkland, preluat apoi de către americani și înfărbuițat, în 1990, în cadrul primului război din Golf, când s-a urmărit lovirea concomitentă a inamicului, din aer și de pe uscat. La ora actuală, acest concept este dezvoltat în majoritatea statelor membre ale NATO.

Conceptul în sine nu este nou, el preluând idei și principii ale celebrului teoretician militar chinez Sun Tzî (cca 500 î.H.) și pornește de la ideea că o abordare în care se urmărește neutralizarea voinei și coeziunii adversarului este mai avantajoasă decât cea prin care se dorește doar distrugerea sa fizică. Iar asta se poate obține doar prin evitarea puterii militare a acestuia și prin aplicarea puterii proprii împotriva părților slabe ale sale⁶.

Combinarea focului cu manevra, un tempo rapid și folosirea avantajului surprinderii pe toată adâncimea dispozitivului adversarului sunt elementele primordiale ale acestei noi abordări a războiului, în care nu folosirea forței fizice este primordială, ci efectul psihologic creat prin ritmul susținut și lovirea simultană a mai multor obiective, care, la rândul lor, multiplică efectul surprinderii.

Conform doctrinei militare britanice, abordarea manevrieră este definită ca *“acea abordare a operației în care anihilarea coeziunii și voinei de a lupta a adversarului este primordială. Ea solicită o atitudine mentală, în care realizarea neprevăzutului, folosirea inițiativei și căutarea originalității sunt combinate cu o puternică dorință de a obține succesul”*⁷. Rezultă că acest concept nu abordează o activitate fizică, ci o idee sau o filozofie a modului de operare pe câmpul de luptă.

Abordarea manevrieră se bazează pe tempoul dat ciclului decizional sau așa-numitului OODA-LOOP (figura 3) și se caracterizează prin:

- aplicarea puterii militare proprii asupra părților slabe ale adversarului, după identificarea prealabilă a acestora;
- focalizarea asupra adversarului și nu a teritoriului acestuia;
- viteza de acțiune/reacțiune pe timpul luării deciziei;
- înfrângerea voinei adversarului de a mai continua luptă;
- distrugerea coeziunii de luptă a adversarului;
- calitățile personale ale comandantului.

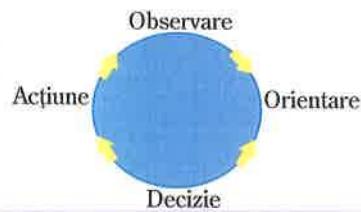

Figura 3: Ciclul de luare a deciziei
(al colonelului Boyd)

⁶ AJP 01 (C), *Allied Joint Doctrine*, Capitolul 2, pp. 2-7.

⁷ *British Military Doctrine*, 1996, Capitolul 4, pp. 4-21.

Artă militară

Printre tipurile de operații puse în lumină de acest concept doctrinar se numără și *operația preemptivă*, care, alături de prevenire și protecție, participă la înfrângerea voinței adversarului de a mai continua lupta. La început, acest tip de operație avea scopul de a exploata o oportunitate apărută pe câmpul de luptă, deseori prevăzută, înaintea adversarului, cu scopul de a-i interzice acestuia urmarea unui curs avantajos de ducere a operației. Intentia era de a modifica, într-un mod neprevăzut, planul de operații al adversarului, câștigând astfel inițiativa. Ceea ce Sun Tzî a definit, anterior, “o victorie obținută înainte de cristalizarea situației”⁸.

Operația preemptivă a fost dezvoltată în Strategia națională de securitate a SUA care, în cadrul măsurilor luate pentru contracararea terorismului global, stipula: “... *noi nu vom ezita să acționăm independent, dacă este necesar, ca să ne exercităm dreptul de autoapărare prin acțiuni preemptive împotriva ... teroriștilor, în scopul prevenirii oricărei acțiuni ostile împotriva cetățenilor sau țării noastre. Noi trebuie să fim pregătiți să oprim statele destabilizate și clienții lor teroriști înainte ca aceștia să poată amenința sau folosi ADM împotriva SUA sau aliaților și prietenilor noștri*”⁹.

Abordarea manevrieră a reprezentat primul concept doctrinar care a adus în prim-plan importanța efectului dorit în operație și a intenției comandantului. Mai târziu, acestea din urmă au fost dezvoltate în cadrul a noi concepte doctrinare: abordarea bazată pe efecte a operațiilor și comanda bazată pe misiune.

Comanda bazată pe misiune (Mission Command) este un concept doctrinar folosit în prezent doar de Marea Britanie, fiind preluat și dezvoltat după un concept german (“ordinul bazat pe misiune”), dezvoltat înainte de cel de-al Doilea Război Mondial.

Conceptul este în strânsă legătură cu cel de abordare manevrieră, asigurând acel stil de comandă care să asigure o creștere a vitezei ciclul decizional și o pregătire pentru exploatarea oportunităților. Un astfel de stil de comandă promovează comanda descentralizată, libertate, viteză de acțiune și inițiativa.

Filosofia de comandă britanică¹⁰ se caracterizează prin: importanța luării cu rapiditate a deciziei; înțelegerea intenției generale și specifice a comandantului, prin care se canalizează inițiativa și intuiția subordonăților către îndelinirea scopului general urmărit; responsabilitatea îndeplinirii intenției comandantului, având ca principii:

- ⇒ unitatea de efort – coordonarea tuturor activităților pentru realizarea intenției comandantului;
- ⇒ descentralizarea comenzi – delegarea autorității pentru creșterea vitezei luării deciziei;
- ⇒ încrederea – bazată pe profesionalism și calități personale;
- ⇒ înțelegerea reciprocă – bazată pe aparteneța la aceeași organizație, încredere și o doctrină comună;
- ⇒ luarea cu repeziciune a deciziei.

⁸ *Idem*, pp. 4-27.

⁹ *Strategia națională de securitate a SUA*, Septembrie 2002, p. 6.

¹⁰ *Army Doctrine Publication*, Vol. 2, *Comanda*, Capitolul 2, pp. 2-5.

Esența acestei filozofii constă în descentralizarea comenzi, menținând totuși unitatea de efort prin transmiterea către subordonați numai a “**ceea ce au de făcut și nu cum să facă**”. Acest stil de comandă se poate realiza numai cu ajutorul unei doctrine comune, o pregătire adecvată, proceduri de operare standard (SOP), transmisarea standardizată a ordinelor, un efort principal și stabilirea clară a relațiilor de comandă.

Unul dintre procedeele de lucru în cadrul comandamentelor îl reprezintă regula “*1/3 timp pentru comandant, 2/3 timp pentru subordonați*”. Această regulă asigură timpul necesar subordonaților de a duce la îndeplinire intenția comandanțului, precum și transpunerea în practică a principiului descentralizării comenzi.

Abordarea bazată pe efecte a operațiilor (EBAO)

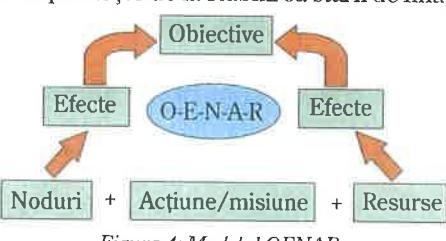
Cea mai nouă filozofie privind ducerea războaielor viitorului o reprezintă abordarea bazată pe efecte a operațiilor militare, filozofie care schimbă total modul de soluționare a conflictelor. Nu mai vorbim de clasica confruntare *forță – forță*, ci de un cu totul nou tip de confruntare: *forță – efecte*.

Conceptul este dezvoltat atât de NATO, prin Comandamentul Aliat pentru Transformare (ACT), cât și de Armata SUA, prin Comandamentul american al Forțelor Întrunite (USJFCOM) și Comandamentul Forțelor Terestre pentru Doctrină și Instrucție (TRADOC) și este definit ca “*operații care sunt planificate, executate, revăzute și adaptate pe baza unei înțelegeri depline a câmpului de luptă modern, în scopul influențării sau schimbării comportamentului unui sistem sau capacitate, folosind aplicarea integrală sau elemente selective ale puterii naționale, pentru a îndeplini directivele trasate*”¹¹.

Filozofia relevă aplicarea coordonată integrată a tuturor instrumentelor puterii unei națiuni sau alianțe, atât cele militare, cât și nonmilitare, pentru a crea acele efecte ale campaniei care duc la atingerea obiectivelor dorite. Rezultă că noua filozofie implică guverne naționale, organizații neguvernamentale și organisme internaționale, în cadrul căror procesul de consultare va deveni piatra de căpătâi pentru obținerea succesului scontat.

Putem afirma că anumite efecte s-au urmărit și în conflictele trecute, dar numai sporadic, fără a se intenționa să se întrebuneze avantajele oferite de tehnologia actuală. Această nouă abordare nu este o încercare de a înlocui producerea de pierderi masive sau războiul manevrier, ci o altă modalitate de pregătire și ducere a acțiunilor militare.

Pentru o mai ușoară înțelegere a conceptului, vom folosi metoda OENAR (*figura 4*) – se pornește de la stabilirea stării de finalitate (End State) și a obiectivelor de îndeplinit;

Figura 4: Modelul OENAR

apoi, se analizează ce efecte scontate sau nescontate (directe, indirekte, intenționate sau neintenționate) ar duce la îndeplinirea acestor obiective și asupra căror noduri (puncte decizionale, centre de greutate etc.) să se acționeze; următorul pas îl reprezintă stabilirea tipului de acțiune asupra fiecărui nod în parte

¹¹Joint Warfighting Force Concepts Pamflet nr. 7, 17 Nov. 04.

și ce misiuni îi revin fiecărui element al puterii naționale sau aliate (politic, militar, economic, social, informațional și de infrastructură/PMESII); ultima parte ar reprezenta-o asigurarea resurselor necesare îndeplinirii acestor misiuni. Pe scurt, în cadrul planificării bazate pe efecte a operațiilor, se pornește de la *aplicarea resurselor (capabilităților)* pentru a *executa acțiuni (misiuni) împotriva nodurilor cheie (puncte decisive, centre de greutate)*, în vederea *creării celor efecte care să ducă la realizarea obiectivelor propuse*.

În condițiile date, se consideră că acest concept este modelul ce reflectă cel mai fidel concepția în care se va organiza și desfășura acțiunea militară în era informațională. Esența abordării bazate pe efecte a operațiilor constă în cunoașterea, în orice moment, a spațiului de luptă și a dimensiunilor adiacente acestuia, principiu definit atât de bine de Sun Tzî, acum 2 500 de ani:

*"Cunoscând inamicul și pe tine însuți, rezultatul bătăliei va fi cert;
Cunoscându-te numai pe tine și nu și inamicul, duce la un rezultat neclar;
Necunoscând nici inamicul, nici pe tine însuți, vei pierde lupta".*

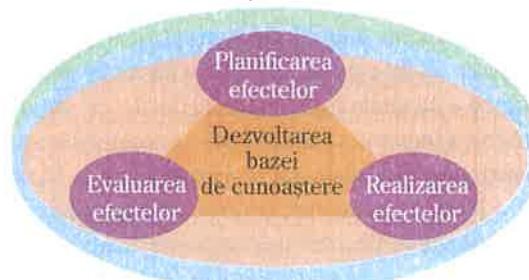
Așa cum prevede Viziunea strategică a Alianței, toate operațiile viitoare vor fi bazate pe efecte, prin implicarea tuturor instrumentelor puterii aliate, exercitată într-o astfel de manieră, încât să creeze efectul dorit pentru a realiza obiectivul strategic. Deoarece realizarea acestui concept necesită și utilizarea puterii statelor aliate, precum și a unor organizații internaționale și neguvernamentale, apare ca primordială existența unui proces de coordonare și a unor structuri create în acest scop.

După tragicile evenimente din septembrie 2001, Armata SUA a trecut la experimentarea unei structuri de coordonare militaro-civilă în cadrul Comandamentului Strategic Central (CENTCOM), structură denumită Grupul de Coordonare Integrat Întrunit și Interagenții (JIIAG), din care fac parte, pe lângă reprezentanții armatei, și personal din cadrul CIA, FBI, Departamentul de Justiție, cel al Trezoreriei și de Stat.

*"Prima provocare a operațiilor interagenții este aceea de a atinge unitatea de efort, în ciuda diferențelor de cultură, a intereselor competitive și a priorităților diferite ale organizațiilor participante"*¹².

Scopul creării JIIAG a fost acela de a sprijini comandantul militar strategic și statul său major pe timpul planificării, prin schimburi de informații între armată și diferențele structuri guvernamentale cu rol în securitate și apărare națională, precum și prin consilierea comandantului asupra problematicii specifice fiecărei organizații.

Rezultă că, numai prin crearea unui mediu național și internațional de colaborare informațională, se poate aborda o operație bazată pe efecte, atât pe timpul planificării acesteia, cât și pe timpul execuției și analizării efectelor realizate după execuție (figura 5).

Figura 5: Etapele EBAO

¹² Joint Vision 2020 (2000), p. 26.

Așa cum am mai subliniat, conceptul EBAO reprezintă o dezvoltare a abordării manevriere, prin crearea unei filozofii noi privind planificarea și ducerea operațiilor. Obiectivul strategic al unei operații este realizat prin integrarea tuturor capabilităților Alianței, care pot genera acele efecte ce pot reduce coerența operațională a unui adversar, pot neutraliza capabilitățile acestuia, și pot modifica modul în care percepce realitatea câmpului de luptă și îl pot înfrângă voința de a mai continua lupta.

Procedee operaționale de implementare a noilor concepte

Implementare noilor concepte doctrinare și realizarea ultimei precondiții necesare unei RMA vor necesita noi moduri de a gândi, planifica și acționa. Datorită constrângerilor politice, influențelor juridice și accesului la noi capacitați tehnologice, accentul se va pune tot mai mult pe efectele ce trebuie create pentru a atinge obiectivele strategice ale campaniei, precum și pe abilitatea comandantului de a realiza aceste efecte. Pe măsura introducerii și generalizării componentelor specifice EBAO, domeniul operațional al planificării și ducerii operațiilor va cunoaște adaptări corespunzătoare, care să permită punerea în valoare a noilor concepte.

Conceptele viitoare vor necesita realizarea unor sisteme și procese care sunt caracterizate prin abilitatea de a atinge superioritatea în luarea deciziilor, efecte coerente și dislocare și susținere întrunite.

Comanda bazată pe misiune se va concretiza în realizarea unei superiorități decizionale, superioritate care presupune adoptarea și implementarea deciziilor, mai rapid decât ar putea adversarul reacționa, permitând astfel comandanțului structurii de forțe să modeleze mediul, pentru a se potrivi cel mai bine cu nevoile și obiectivele sale. Superioritatea în luarea deciziei depinde în mare parte de stabilirea și menținerea unei poziții dominante în informare și diseminarea oportună a cunoștințelor referitoare la situația din timpul tuturor fazelor unei operații. Aceasta permite o înțelegere completă și mai exactă a situației operaționale decât adversarul, parcurgerea ciclurilor de elaborare a deciziei într-un timp mai scurt, ceea ce asigură implementarea acesteia cu rapiditate și discreție. Astfel, se realizează condiții care oferă posibilitatea ca ritmul, coerența și eficiența operațiilor să poată fi îmbunătățite radical.

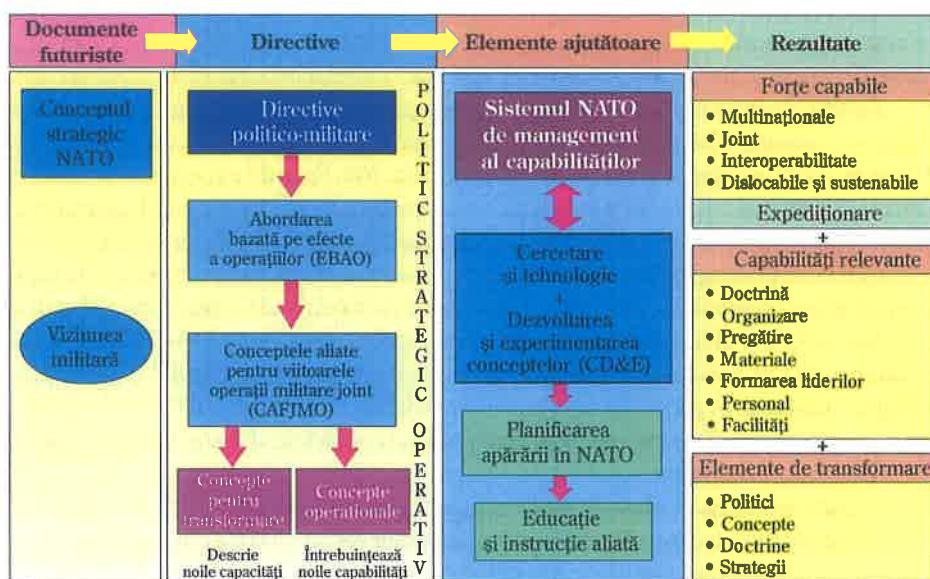
Obținerea unor efecte coerente este piatra de căpătâi a EBAO și presupune ca forțele militare să fie capabile să-și coordoneze acțiunile cu toate instrumentele de putere, pentru a produce rapid efectele dorite. Se va urmări o mai mare coerență operațională printr-o armonizare mai mare a eforturilor militare cu cele ale agenților internaționale, naționale și nonguvernamentale, care operează în teatru. Efectele militare coerente depind de capacitatea de a localiza, observa, separa și urmări eficient obiectivele sau țintele, de a realiza efectele dorite de a evalua rezultatele și a proceda la reangajarea cu rapiditate decisivă.

O angajare mai eficientă în stadiile incipiente ale unei crize va necesita o mai bună cunoaștere a situației, care să se realizeze printr-o analiză continuă, dialog și consultări cu națiunile și armatele în zonele cu posibile conflicte.

Artă militară

Abordarea manevrieră se va realiza prin dislocarea și susținerea întrunită. Ea presupune capabilități de dislocare (deplasare) a forțelor militare, oriunde este nevoie de ele, și care să execute operații continue, distribuite nu numai în vecinătate, ci în toată zona de operații. Forțele, dimensionate, pregătite și înzestrate în mod adecvat pentru misiune, trebuie să dispună de capacitate reală de autosușinere pe timp îndelungat și să beneficieze totodată de sprijin de luptă și sprijin logistic pe toată durata operației, pentru întreg spectrul de misiuni.

Noile concepte se află deja cuprinse în programele de dezvoltare și experimentare (CD&E) ale ACT, USJFCOM și TRADOC (*figura 6*). Ele au circulat la statele membre sub formă unui documentar intitulat “*Concepțele aliate pentru viitoarele operații militare joint (CAFJMO)*”, pentru a fi analizate și a se propune măsuri de dezvoltare, experimentare și, apoi, de implementare în cadrul națiunilor. În urma discuțiilor cu reprezentanții naționali, conceptele aprobată au fost transpusă în programe de lucru pentru dezvoltarea și experimentare acestora (CD&E POW), programe care sunt discutate bianual și care cuprind o planificare din doi în doi ani.

Figura 6: Matricea implementării noilor concepte în cadrul NATO

De asemenea, o parte dintre cele mai importante concepte ale operațiilor viitoare, printre care și cele trei, prezentate aici, au fost introduse și în principalele doctrine întrunite aliate (AJP-01 (C) Allied Joint Doctrine, AJP-3 Allied Joint Operations și AJP-5 Allied Planning for Joint Operations), națiunile urmând să le implementeze în documentele doctrinare proprii.

Deci, ne aflăm în perioada dezvoltării conceptelor, urmată de experimentare. În unele cazuri, această experimentare se execută în paralel cu dezvoltarea conceptelor, prin grupuri de experimentare multinnaționale (MNE), pe timpul exercițiilor aliate multinnaționale (CMX),

precum și prin folosirea centrelor de excelență naționale (COE). Dar, partea cea mai dificilă va consta în implementarea acestora, întrucât fiecare națiune își dezvoltă propriile concepte sau participă, cu cote diferite, la dezvoltarea și experimentarea conceptelor aliate.

Implicații în arta militară românească

Fiind una dintre noile membre ale Alianței Nord-Atlantică, Armata României se află abia la începutul transformării sale pentru a realiza cele trei pre-condiții ale RMA. Dacă armatele unor state moderne se pot lăuda că se află în curs de definitivare cel puțin a precondiției tehnologice, noi am început transformarea concomitent, la două din cele trei elemente ale războiului viitorului. Astfel că timpul de realizare a obiectivelor transformării organizatorice și structurale este prevăzut pentru perioada 2012-2015, conform Strategiei de transformare, iar implementarea programelor de modernizare este stipulată pentru 2015-2025. Și nu este vorba chiar de tehnologia avansată a unei RMA.

De aici rezultă că dezvoltarea unor noi concepte doctrinare nu a fost prevăzută în Strategia de transformare și nici discutată în cadrul structurilor politico-militare române. Și astăzi pentru simplul fapt că latura doctrinară a transformării nu a fost considerată destul de importantă pentru a fi dezvoltată în următoarea perioadă și, de aici, nici nu s-au alocat fondurile necesare participării României la dezvoltarea și experimentarea conceptelor aliate.

Apariția acestor noi concepte a luat prin surprindere conducederea militară a Armatei României, conducedere instruită să lupte după concepte și principii germane, franceze și rusești și care nu l-a studiat pe Sun Tzî sau Mao Tze Dung. Nici lipsa de experiență a militarilor români în participarea la operații militare neconvenționale (de tip sprijinul insurgenților și contrainsurgență, contraterorismul, operațiile speciale, operații de interdicție și embargo aerian și maritim, evacuarea necombatanților, salvare-evacuare, operații postconflict) nu a ajutat la renunțarea la o planificare și ducere a operațiilor ca în cel de-al Doilea Război Mondial.

Iată de ce considerăm că și dezvoltarea acestei a treia precondiții a RMA este la fel de importantă ca și celealte două și este de dorit ca Armata României să se implice, pe deplin, cel puțin în participarea, alături de celealte membre ale NATO, la dezvoltarea și experimentarea noilor concepte doctrinare privind conflictele viitoare. Această implicare s-ar putea materializa prin:

- participarea cu specialiști în cadrul grupurilor de lucru sau la conferințele organizate;
- încadrarea cu ofițeri de stat major a Echipelor de Integrare a Capabilităților (ICT) sau a diferitelor agenții ale Alianței implicate în CD&E;
- folosirea forțele naționale puse la dispoziția NATO, cu prilejul participării la diferite exerciții sau operații;
- punerea la dispoziția NATO a unor instalații/facilități;
- participarea cu fonduri.

Totodată, considerăm că ar fi benefică și realizarea unor studii strategice pentru dezvoltarea națională a noilor concepte. Avem oameni foarte bine pregătiți în domeniul, centre de studii strategice și pentru experimentare, care ar trebui să primească în sarcină studierea și experimentarea acestor concepte, luând în considerare și nivelul atins de ACT, USJFCOM, TRADOC și celealte state membre participante în CD&E.

Aria militară

Un prim pas important s-a realizat prin încercarea de a armoniza arhitectura doctrinară națională cu cea a Alianței. De asemenea, prin implementarea STANAG-urilor aliate pe linie de documente doctrinare s-a început prevederea unor astfel de noi concepte în doctrinele militare românești aflate în curs de elaborare. Dar, este numai o enumerare și nu o analiză aprofundată a modului în care aceste concepte vor influența, planificarea și ducerea operațiilor.

Al doilea pas important l-a constituit realizarea unei noi structuri de comandă și control (C2), structură propusă în cadrul Strategiei de transformare a Armatei României și transpusă în practică prin Legea de organizare și funcționare a Ministerului Apărării nr. 346 din 21.07.2006. Considerăm că, printr-o nouă organizare structurală de comandă, conducerea politico-militară va dispune de părghiiile necesare dezvoltării unor noi concepte doctrinare. Dar, aceasta se va întâmpla abia după operaționalizarea structurilor de C2 respective.

Mai sunt multe de făcut. Îndeosebi pentru analizarea implicațiilor pe care noile concepte doctrinare le vor impune planificării și ducerii viitoarelor operații militare. Am decis să dispunem de forțe expediționale, să participăm, prin interoperabilizare, la NRF și la conceptul UE privind *Battle Groups* (EUBG), dar constituirea și întrebuințarea acestora, fără o doctrină și instruire propice, vor conduce la pierderi inutile de vieți omenești, precum și la un efort finanțiar imens. Și asta pentru că, de la data hotărârii privind trecerea la implementarea noilor concepte doctrinare în cadrul Alianței Nord-Atlantice, va trebui să revedem întreaga Strategie de transformare a Armatei României și să începem o nouă transformare.

*

Războiul viitorului va necesita schimbări profunde în pregătirea și ducerea operațiilor. Acestea vor avea loc mai frecvent, în intervale de timp mai scurte și, în plus, acestea vor necesita, probabil, să fie inițiate și desfășurate concurrent. Operațiile vor trebui de asemenea să fie susținute pentru o perioadă de zece ani și chiar mai mult.

Accentul în operațiile militare va fi pus pe creșterea aplicării integrate a tuturor instrumentelor de putere, atât militare, cât și nemilitare, pentru a crea efectele campaniei inițiate și care să ducă la realizarea scopului propus. Abordarea manevrieră, comanda bazată pe misiune și abordarea bazată pe efecte a operațiilor vor reclama capabilități, forțe și comandamente transformate, caracterizate de abilitatea de a realiza superioritatea decizională, efecte coerente, susținerea și desfășurarea întrunite. Forțele și comandamentele trebuie să fie apte să abordeze o metodă de acțiune coordonată și concertată politic, militar, civil, economic și științific între organizațiile guvernamentale și neguvernamentale.

Planificarea și executarea viitoarelor operații vor cere creșterea rolului abordării întrunite și multilaterale. Nu numai că vor spori coordonarea între toate componentele de forțe întrunite, dar vom asista și la o mai mare implicare a organizațiilor guvernamentale și nonguvernamentale internaționale în cadrul efortului multilateral al operațiilor. Provocarea de a asigura forțelor multinaționale o deplină interoperabilitate necesită legături mai apropiate între oameni, un sistematic program de antrenament întrunit și o înțelegere comună a doctrinei și conceptelor întrunite.

Astfel, aceste operații militare vor trebui să fie desfășurate pe o bază legală solidă și să se bucură de o legitimitate larg răspândită în cadrul comunității internaționale. Coordonarea

și cooperarea strânsă dintre organismele internaționale în toate fazele operațiilor vor fi extrem de importante.

Întrucât activitățile militare în viitoarele teatre de operații vor putea apărea simultan, în mai multe puncte, operațiile vor fi mai complexe și multidimensionale, astfel încât forțele vor trebui să se adapteze cu rapiditate la schimbările scenariilor operaționale de la luptă ucigătoare și de la o mai mare intensitate spre operațiuni de menținerea a păcii și a stabilității.

Obiectivele comune de stabilitate și pace vor fi repede atinse prin creșterea folosirii eficiente a pârghiilor economice, civile, militare și politice ale fiecărei organizații. Cooperarea, consultările și dialogul în domeniul militar între forțele militare și alte organizații asupra regiunilor de interes strategic vor fi o cerință curentă.

Tranzitia de la operațiile de luptă spre operații postconflict va ridica probleme serioase comandamentelor și forțelor implicate și va avea ca efect creșterea rolului planificării, doctrinelor și instrucției. În timpul dintre declanșarea operațiunilor de luptă și restaurarea autorității civile va fi nevoie de sprijinul forțelor militare.

Planificarea și desfășurarea operațiilor militare, indiferent de nivelul acestora, vor urmări aplicarea și altor concepte noi, cum ar fi: securitatea prin cooperare, superioritatea informațională, forțele expediționare, grupul tactic (grupare de luptă batalionară), câmpul de luptă integrat, câmpul de luptă digitalizat, unități cibernetizate sau luptătorul autonom.

Aceste concepte vor fi integrate și vor răspunde următoarelor principii: definirea clară a obiectivelor, cucerirea și exploatarea inițiativei, devansarea adversarului și surprinderea acestuia, securitatea acțiunilor și a forțelor proprii, mobilitatea de comandă și acțională, economia eforturilor etc.

Rolul participării Armatei României la dezvoltarea și experimentarea noilor concepte trebuie să crească în viitorul apropiat, pentru a se putea transforma și din punct de vedere doctrinar.

TENDINȚE ÎN FIZIONOMIA OPERAȚIILOR ÎNTRUNITE MODERNE REFLECTATE ÎN CONȚINUTUL ARTEI MILITARE LA ÎNCEPUTUL MILENIULUI TREI

Colonel Vasile HERMENEANU

Războiul, ca fenomen social de mare complexitate, și, în cadrul acestuia, lupta armată (forma violentă de manifestare a războiului) au fost studiate din cele mai vechi timpuri, astfel că, în aparență, puține dintre domeniile de referință au scăpat până acum cercetărilor amănunțite. Si chiar dacă unei dintre marii comandanți militari pe care i-a cunoscut istoria omenirii au minimalizat rolul teoriei militare, acordând prioritate absolută practicii războiului, instrumentele teoretice ale artei militare au stat în mod indisutabil la baza fundamentării științifice a planificării, organizării și conducerii acțiunilor militare. Nici nu ar putea fi altfel, deoarece lupta armată, chiar dacă este un tip special de acțiune umană, se supune adevărului general, potrivit căruia, pentru "a performa" este absolut necesar "a ști".

De aceea, atât timp cât războiul există, se perfecționează și se diversifică, el continuă să fie studiat în toată complexitatea lui, atât în întregul său, cât, mai ales, secvențial, domeniu cu domeniu, și proces cu proces. În literatura militară de specialitate au apărut recent o serie de sintagme și concepte cu caracter de noutate (câmp de luptă cibernetizat, spațiu de luptă fluid, acțiuni militare integrate, operații înnunțate etc.) ce necesită o abordare mai vastă și amănunțită, dat fiind faptul că reprezintă saltul calitativ marcat de revoluția în afacerile militare, de la războiul clasic la confruntarea militară modernă a secolului XXI.

Argumentând necesitatea studierii în profunzime a fenomenului militar, Ferdinand Foch spune că "realitatea câmpului de luptă ne arată că pe el nu se studiază; se face ce se poate, pentru a se aplica ce se știe, dar, pentru a putea face puțin, trebuie să se cunoască mult și bine"¹.

¹ Ferdinand Foch, *Principiile războiului. Conducerea războiului*, București, Editura Militară, 1975, p. 14.

Spectaculoasa evoluție a societății omenești, prefigurată odată cu ieșirea treptată din era tehnologiei clasice și intrarea în cră tehnologiei informației, modifică în mod fundamental percepțiile noastre despre confruntarea armată. Dinamica evoluției tehnologice a determinat, în ultimele decenii, mutații majore în toate domeniile, dar cele mai spectaculoase sau poate cele mai vizibile au fost și sunt cele din domeniul militar (vezi conceptul de revoluție în afacerile militare), care uneori au schimbat esența confruntărilor militare recente.

Analizând, de fapt, istoria confruntărilor armate, constatăm că știința militară a fost permanent influențată de dezvoltarea tehnologiei în general și a celei cu aplicabilitate în domeniul militar în special, care au determinat apariția și evoluția a noi forme și procedee de ducere a acțiunilor militare.

De aceea, problema care se pune în prezent în fața teoreticienilor și specialiștilor militari este aceea de a proiecta și a realiza în cadrul forțelor armate structuri de comandă și de luptă moderne, dotate cu tehnologie de vârf, interoperabilă în cadrul NATO, pentru a putea desfășura operații militare întrunite complexe, specifice câmpului de luptă înalt tehnologizat al viitorului.

Principalele tendințe ce se manifestă în fizionomia operațiilor întrunite moderne

◆ *Operațiile întrunite – formă complexă de ducere a acțiunilor militare moderne*

În literatura militară de specialitate, sintagmele “*acțiuni militare integrate*” sau “*operații întrunite*” se regăsesc în studii și lucrări publicate îndeosebi la începutul anilor '80, fiind strâns legate de apariția și utilizarea în acea perioadă a unor concepte referitoare la “*câmpul de luptă extins*”, “*câmpul de luptă integrat*”, “*bătălia în profunzime*” sau “*bătălia aeroterestră*”.

Așadar, constatăm că, în toate lucrările de specialitate apărute pe această linie, se punea accentul pe coordonarea strânsă a acțiunilor militare de pe sol cu cele din aer și de pe mare, inclusiv a loviturilor în profunzime, pentru a împiedica eșaloanele unu, doi și rezervele să ajungă în teatrul (zona) de operații.

Alături de strânsa interacțiune a tuturor categoriilor de forțe armate și genuri de arme participante la operație și conduse unitar în spațiul terestru, aerian, naval cosmic și inclusiv cibernetic (ca în războiul de coaliție împotriva Irakului, din 1991), calitatea factorului uman, prin sporirea capacitaților sale acționale, devenea un element de bază în obținerea succesului.

Analizată din punct de vedere semantic, sintagma “*acțiune integrată*” sau “*operație întrunită*” nu exprimă totuși o nouitate. Ea reprezintă o valorificare la nivel superior a unui principiu de bază al luptei armate (*concentrarea eforturilor*), care prevede în esență conjugarea eforturilor tuturor forțelor (de la contact sau din adâncime) pentru a lovi adversarul în punctele sale decisive situate în mediul terestru, aerian sau naval, pentru a-l pune în imposibilitatea de a-și realiza scopurile și a-și utiliza eficient forțele².

Pornind de la aceste considerente, putem defini ***operația întrunită*** ca fiind “*totalitatea acțiunilor terestre, aeriene și maritime, duse de o grupare constituuită din forțele sau elementele și mijloacele aparținând mai multor categorii de forțe ale armatei, în mediul corespunzător*

² Gh. Toma, L. Stăncilă, C. Tenu, *Arta operativă între contrarii*, București, Editura AISM, 2001, p. 29.

*specific fiecăruiuia dintre ele, într-o zonă geografică determinată, într-o perioadă precizată, într-o concepție unitară și sub o comandă unică exercitată de un comandament operațional întrunit în scopul îndeplinirii unor obiective strategice*³.

Principial, conținutul operațiilor întrunite este dat de acțiunea conjugată a grupării de forțe, de efectul sinergic al acestora, care este mai mare decât suma acțiunilor separate ale forțelor participante (terestre, aeriene și navale). Această sinergie se poate realiza numai prin îmbinarea cu pricepere a tuturor formelor și procedeelor de acțiune după o concepție și un plan unic, elaborate și puse în practică de către un comandament întrunit.

Conceptul de operație întrunită a fost cristalizat și îmbunătățit continuu în ultimul deceniu al mileniului doi, pe baza *lecțiilor învățate* din principalele conflicte postbelice desfășurate în lume (războiul din Malvine/Falkland, războiul din Golf, intervenția din fosta Iugoslavie etc.), când s-au experimentat o serie de concepte strategice noi, precum "operațiile bazate pe efecte", "războiul bazat pe rețea" și altele.

Perioada de după 1991 a fost în general cea în care s-a impus caracterul întrunit, intercategorii de forțe ale acțiunilor militare. Cheia succesului era văzută de specialiști ca fiind utilizarea puterii de luptă în interacțiunea funcțională și sinergia diferitelor sisteme de armamente și structuri militare, cu denumirea generică "*sistem de sisteme*"⁴.

◆ *Principiile de bază și caracteristicile esențiale ale operațiilor întrunite moderne*

În urma lecțiilor învățate din pregătirea și desfășurarea conflictelor recente, există, la această dată, în literatura de specialitate, cel puțin la nivel NATO, o vizionare unitară referitoare la necesitatea planificării și conducerii acțiunilor militare în cadrul unor operații întrunite ("joint").

În principiu, se au în vedere următoarele considerente: orice armă sau categorie de forțe să fie folosită sincronizat, în complementaritate cu celelalte pentru realizarea efectului sinergic în îndeplinirea scopului; operațiile terestre trebuie sincronizate cu cele aeriene și navale, precum și cu cele ale forțelor speciale; armamentul, tehnica și echipamentele acestor forțe trebuie realizate și întrebuințate în cadrul unui sistem coherent și unitar de lovire a adversarului, pe toată adâncimea teatrului (zonei) de operații; accesul continuu la informații în rețea, din toate mediile de desfășurare a operației întrunite etc.

Acste câteva elemente pot întregi și contura, în mare parte, problematica generală a fizionomiei operațiilor întrunite. Totuși, pentru planificarea și conducerea eficientă a unei operații întrunite este necesară cunoașterea și aplicarea, în primul rând, a legilor și principiilor universal valabile ale luptei armate, dar și a unor principii, reguli și norme specifice sau a unor concepte doctrinar-strategice de nouătate, cum ar fi: distrugerea sistemului de comandă-control al adversarului (războiul C2); distrugerea/neutralizarea comunicațiilor pentru interzicerea circulației informațiilor inamicului (războiul electronic); supremația informațională (războiul informațional); cucerirea și menținerea inițiativei încă de la declanșarea operației; supremația obiectivelor; lovitura în adâncime; integrarea acțiunilor terestre, aeriene și navale; sincronizarea

³ S.M.G./P.F. – 3, *Doctrina pentru operații întrunite ale Forțelor Armate*, București, 2003, p. 11.

⁴ General-locotenent dr. Eugen Bădălan, general de brigadă dr. Teodor Frunzeti, *Concepție strategice de actualitate*, București, C.T.E.A., 2004, p. 5.

operațiilor combinate; evitarea angajării luptei în punctele tari ale inamicului și, mai presus de toate, află ce face inamicul și împiedică-l să afle ce faci tu⁵.

În concepția artei militare românești, în condițiile pregătirii structurilor naționale să participe la operații întrunite multinaționale, se evidențiază următoarele *caracteristici esențiale*⁶ ale acestora:

- *conceperea și planificarea unitară a apărării țării* atât la nivel național, cât și în cadrul apărării colective, punând la dispoziția Alianței capacitatele operaționale adecvate (terestre, aeriene și navale) pentru desfășurarea operațiilor întrunite planificate;
- *mobilitatea și capacitatea de manevră* a forțelor întrebuințate în cadrul operațiilor întrunite (forțe dislocabile), astfel încât acestea să fie în măsură să se deplaseze rapid și pe distanțe mari, dintr-o zonă de operații în alta, utilizând atât mijloacele proprii, cât și capacitatele de dislocare puse la dispoziție de către Alianță;
- *capacitatea de acțiune întrunită* a forțelor participante, avându-se în vedere adaptabilitatea continuă la specificul și intensitatea acțiunilor, precum și posibilitatea de constituire modulară a structurilor (*joint task force*) sau a dispozitivelor operative;
- *capacitatea forțelor* de a descoperi și a identifica obiectivele strategice principale și de a concentra efortul întrunit asupra centrului de greutate și a punctelor decisive ale adversarului;
- *acoperirea permanentă* a întregului spectru estimat al misiunilor cu forțe de angajare imediată, ulterioară și de rezervă;
- *asigurarea unei ponderi optime* forțelor și acțiunilor militare, în funcție de mediul de desfășurare al operațiilor și acțiunile adversarului;
- *exploatarea efectului sinergic* al componentelor forței întrunite;
- *capacitatea de autosușinere* în teatru, în lipsa unui sprujn eficient al națiunii găzdui.

Pentru realizarea scopului politico-militar al operației întrunite și obținerea succesului, este necesară îndeplinirea unor *cerințe generale* determinate de fizionomia acțiunilor de luptă moderne specifice începutului de mileniu. Acestea sunt: inițiativa, agilitatea, adâncimea, sincronizarea, multilateralitatea și altele.

Ele trebuie privite în interdependentă lor și dacă nu pot garanta succesul atunci, absența sau ignorarea lor cu siguranță îl îngreunează și îl pot face mult mai costisitor.

Inițiativa este o reflectare a legii necesității acțiunilor proactive pentru obținerea victoriei finale și presupune atitudini și acțiuni preponderent agresive, prin lovirea adversarului cu orice mijloc aflat la dispoziție. Ea trebuie îmbinată judicios cu acțiunile de menținere a capacitații de efort, prin refacerea (regenerarea) forței și prevenirea atitudinii de noncombat în situații neprielnice. Manifestarea inițiativei în cadrul operației întrunite determină limitarea până la anulare a acțiunilor inamicului, concomitent cu menținerea unui număr suficient de opțiuni pentru forțele proprii.

Agilitatea se exprimă în capacitatea forțelor proprii de a acționa mai rapid decât inamicul, fiind o calitate atât fizică, cât și mentală, dar și o precondiție a preluării și menținerii inițiativei.

---

⁵ Alvin Toffler, *Război și antirăzboi*, București, Editura Antet, 1995, p. 86.

⁶ S.M.G./P.F. – 3, *Doctrina pentru operații întrunite ale Forțelor Armate*, București, 2003, p. 23.

Adâncimea operației întrunite presupune extinderea acțiunilor întruite în timp și în spațiu, în întreaga zonă (teatru) de operații, inclusiv sub aspectul resurselor utilizate și a scopului urmărit. Pentru realizarea adâncimii operației întruite, comandanții Grupărilor de Forțe Întruite (GFI), prin statele majore aflate la dispoziție, trebuie să prevadă și să anticipateze cursul acesteia, astfel încât inamicul să poată fi angajat simultan în toate mediile pe întreaga adâncime a spațiului de confruntare.

Sincronizarea operației întrunite reprezintă, conjugarea, coordonarea și încadrarea acțiunilor terestre, aeriene și navale în timp și spațiu, în vederea concentrării eforturilor în punctele importante și are ca rezultat sinergia efectelor combinate ale puterii de luptă în momentele și locurile decisive.

Multilateralitatea reflectă abilitatea și capacitatea structurilor întrebuințate în cadrul operației întruite de a face față celor mai diverse cerințe ale misiunii.

Aplicarea acestor principii și cerințe va duce la eficientizarea operației întruite prin crearea premiselor compensării unor vulnerabilități sau decalaje tehnice în realizarea raporturilor de forțe, în mobilitatea trupelor și în posibilitățile de lovire, în realizarea oportună a conducerii și coordonării la nivel operativ și strategic.

Influența fizionomiei operațiilor întruite asupra evoluției artei operative

Teoria și practica artei militare, reprezentând una dintre cele mai importante părți ale științei militare, se vor încadra în mod inevitabil procesului de evoluție a fenomenului militar contemporan și vor cunoaște prefaceri semnificative. Trecerea de la era industrială la cea informațională va determina mutații importante în cadrul celor trei niveluri ale artei militare: **strategia, arta operativă și tactica**. “Prin urmare, arta militară, ar trebui să-și redefinească aria de cuprindere și de manifestare a fiecăruia dintre cele trei niveluri ale acțiunii militare, principiile și normele ce vor guverna lupta, formele, metodele și procedeele de pregătire și ducere a acestora”⁷.

Strategia militară – domeniul cel mai înalt al artei militare – se va încadra în acest proces de evoluție, iar aria sa de cuprindere se va amplifica. Elementul principal îl constituie apariția și dezvoltarea/perfecționarea armamentului strategic, atât a celui convențional, cât și a celui nuclear.

Pe viitor, strategiei militare îi va reveni, pe lângă conducerea de ansamblu a războiului, a luptei armate și a operațiilor de nivel strategic, și funcția de a concepe, a planifica și a conduce nemijlocit întrebuințarea armamentelor strategice în cadrul unor operații întruite majore. În același timp, odată cu creșterea spațiilor de desfășurare a acțiunilor militare de nivel tactic și operativ, strategia va ceda acestora o parte din domeniul său de cuprindere.

Odată cu intrarea în mileniul al treilea, strategia capătă un aspect din ce în ce mai “uman”, în sensul că se va transforma dintr-o strategie a distrugerii fizice, având ca urmări pagube materiale și umane uriașe, într-o strategie care va utiliza muniție mai puțină, dar extraordinar

⁷ General de brigadă dr. Liviu Habian, *Arta militară în secolul al XXI-lea*, vol. I, București, Editura Militară, 2001, p. 41.

de performanță ("inteligentă"), urmărind scoaterea din luptă a unor obiective strategice fixe, fără nimicirea personalului ("lovituri chirurgicale").

Operațiile intrunite de nivel strategic vor avea o durată extrem de scurtă (de la câteva săptămâni la câteva luni), situație în care cu greu am mai putea să le denumim campanii.

Nivelurile operativ și tactic ale artei militare vor suferi, de asemenea, modificări și evoluții însemnante în contextul desfășurării acțiunilor militare intrunite ale viitorului.

În cadrul operațiilor intrunite de nivel operativ se vor folosi, de exemplu, armamente și tehnologii specifice nivelului strategic, iar în unele situații, structuri de nivel operativ sau chiar tactic vor îndeplini obiective de nivel strategic. Grupările de forțe de nivel operativ vor fi considerabil mai reduse ca dimensiuni față de cele similare din anii '90. Ele vor fi înzestrate cu armament performant, vor fi în mare parte digitizate și vor acționa pe baza unei concepții unitare, într-o manieră integratoare, într-o zonă (teatru) de operații mult mai extinsă.

Vor fi tot mai dese în viitor situațiile în care o grupare de forțe intrunite de nivel operativ va ocupa zona de operații care îi va reveni în spațiul de confruntare al viitorului, însă numai câteva dintre forțele subordonate vor acționa efectiv, iar scopurile operației vor fi realizate prin acțiunile de nivel tactic ale acestora. Acțiunea combinată a două sau mai multe grupări operative va determina realizarea obiectivelor operației intrunite de nivel strategic.

Apreciem că cele mai importante modificări în fizionomia operațiilor intrunite viitoare, care determină schimbări în evoluția artei militare la acest început de mileniu, se vor produce în următoarele domenii:

- *comanda și controlul operației intrunite* va fi una dintre cele mai importante componente, care va suferi mutații în sensul perfecționării continue a acesteia prin:
  - ⇒ obținerea și punerea la dispoziția structurilor de comandă a datelor și informațiilor necesare în timp real și în volum complet;
  - ⇒ avertizarea asupra situației prin procurarea rapidă, prelucrarea oportună a informațiilor necesare și diseminarea lor concomitentă fiecărui nivel de comandă;
  - ⇒ conducerea și coordonarea forțelor prin realizarea unui sistem de management al luptei în timp real, în condițiile distanțelor mari și ale unui mediu electromagnetic ostil;
  - ⇒ executarea acțiunilor specifice războiului de comandă și control, care presupune abilitatea de a detecta, a identifica și a ataca sistemele C4ISR ale adversarului, precum și de a le proteja și apăra pe cele proprii;
  - ⇒ desfășurarea operațiilor de inducere în eroare, asigurând o bună mascare și protecție electronică a capacităților proprii, executând operații psihologice și împotriva senzorilor, precum și printr-o serie de măsuri electronice de creare a unor amprente false, virtuale ale capacităților forțelor proprii.
- *sprijinul cu foc al operațiilor intrunite* presupune două componente esențiale:
  - ✓ procesarea datelor, respectiv identificarea, stabilirea coordonatelor, repartizarea pe mijloace de lovire și stocarea informațiilor, pe cât posibil în timp real, concomitent cu compararea datelor primite din toate sursele;
  - ✓ executarea propriilor acțiuni de comandă și control, a tragerilor la distanță mare, concentrarea focului pe sectoarele principale ale adversarului, combinarea loviturilor din aer cu cele terestre și cu cele de pe navele de luptă.

• *manevra* în operațiile întrunite moderne va presupune un complex deosebit de important de măsuri și activități, astfel:

➢ executarea deplasărilor va include un sistem avansat de avertizare asupra situației, existența platformelor multi-rol, atât pentru sisteme de arme, cât și pentru cele logistice, precum și proceduri simple și rapide de localizare, navigație și raportare a poziției fiecărui element al grupării de manevră;

➢ manevra focului se va asigura printr-o mare capacitate de management al țintelor (identificare, repartiție, lovire și urmărire a efectelor), prin precizia de lovire a sistemelor de arme la orice distanță, precum și prin disponibilitatea acestora în orice situație și condiții.

• *capacitatea de dislocare/redislocare a forțelor* va presupune existența unor capacitați militare proprii de transport strategic aerian și naval, precum și identificarea și monitorizarea capacitațiilor civile de transport și realizarea aranjamentelor corespunzătoare cu acestea.

• *protecția forței*, componentă a securizării operațiiei întrunite, va fi mult mai complexă și va presupune:

⇒ integrarea tuturor sistemelor terestre, aeriene, navale, spațiale etc., într-un sistem unitar de supraveghere și avertizare, care să asigure în timp și real o imagine integrată, complexă, reală și comună a câmpului de luptă 24 de ore din 24, în orice situație și condiții;

⇒ asigurarea protecției individuale, a platformelor de luptă, a instalațiilor și personalului prin dotarea cu sisteme active și pasive de avertizare și însășinare și asigurarea protecției electomagnetiche adecvate;

⇒ asigurarea unui complex de măsuri de protecție NBC, de avertizare și însășinare despre situația NBC, a unor capacitați de decontaminare rapidă dislocabile, precum și facilități de tratament pre- și postinfectare/contaminare.

Creșterea numărului și a tipurilor de armamente a generat o multitudine de structuri specializate în exploatarea acestora. Operațiile viitoare nu vor mai angaja asemenea entități, în acest sens conturându-se tendința de simplificare și omogenizare a structurilor și a dotării acestora. Structurile viitoare vor avea un caracter modular, fiecare fiind constituite din structuri subordonate standardizate, care vor putea înlocui în luptă structuri similare care și-au pierdut capacitatea combativă.

*

Realizarea structurilor de tip nou, cu efective mai reduse, redotările cu tehnică de vârf și profesionalizarea completă a acestora vor duce la schimbarea concepției de desfășurare a operațiiei întrunite, la adoptarea de noi strategii și la o pregătire specifică comună a forțelor încă din timp de pace. Se estimează că aceste structuri, extrem de flexibile, mobile și eficiente, vor acționa într-un spațiu integrat, multidimensional, în care se vor desfășura acțiuni simetrice sau asimetrice, *„caracterizate de mobilitate, dispersabilitate, descentralizare, flexibilitate și folosirea unei largi game de acțiuni terestre, navale, aeriene, spațiale, informaționale, psihologice și speciale duse simultan de toate cele trei niveluri ale artei militare, în scopul lovirii decisive a centrelor de greutate și a punctelor decisive ale inamicului și obținerii victoriei”*⁸.

---

⁸ General de brigadă dr. Vasile Paul, *Războiul mileniului trei*, București, Editura DBH, 2000, p. 101.

ROLUL INFORMAȚIILOR MILITARE ÎN COMBATEREA AMENINȚĂRILOR TERORISTE ȘI TRANSNAȚIONALE

General de brigadă dr. ing. Gheorghe SAVU

Dinamica fenomenului terorist internațional evidențiază schimbări majore în natura amenințărilor la adresa securității naționale sau globale în perioada post-război-rece. Atentatele teroriste din 11 septembrie 2001 din SUA au realizat surprinderea strategică și au evidențiat necesitatea adoptării unor noi măsuri pentru asigurarea securității naționale. Printre aceste măsuri, o importanță majoră o constituie reevaluarea **conceptului de inamic** prin determinarea caracteristicilor care diferențiază inamicul în sens clasic de cel specific etapei actuale, când agresiunile vin atât din partea unor indivizi, grupuri, concerne economico-financiare, organizații naționale sau transnaționale, cât și a unor state. De cele mai multe ori, este dificil de determinat cu precizie inamicul de astăzi, acesta fiind caracterizat prin **capacitate mare de pătrundere și disimulare în mediile agresate**.

Folosirea de către adversar a **procedeeelor diferite de luptă clasică** vizează atacarea punctelor vulnerabile ale infrastructurii societății civile sau a elementelor sistemului național de apărare și pot afecta, direct sau indirect, securitatea națională. Principala caracteristică a acestor procedee este **impredictibilitatea**, care provine din caracterul neconvențional și din dinamica și multitudinea formelor de manifestare a noilor amenințări. Natura mijloacelor utilizate pentru desfășurarea acțiunii asimetrice este influențată de revoluția tehnologică și informațională, căpătând caracter transfrontalier și contribuind la multiplicarea impredictibilității. Deși misiunile clasice ale serviciilor de informații militare nu sunt abandonate, apare necesitatea unor misiuni noi, pentru evaluarea și combaterea riscurilor și amenințărilor teroriste și transnaționale, cunoscute ca **riscuri și amenințări asimetrice**. Transformarea serviciilor de informații militare are în vedere **reconsiderarea caracterului ofensiv și predictiv** prin înființarea în subordine a unor structuri combatante și adoptarea de măsuri pentru creșterea caracterului ofensiv informațiilor militare, astfel:

- dezvoltarea capacitaților de culegere strategice prin surse umane (HUMINT) și extinderea acestora în zonele de interes, mai ales pe spațiile care facilitează apariția și tranzitul riscurilor și amenințărilor asimetrice;

Aria militară

- dezvoltarea unor structuri combatante, care să combine culegerea de informații din teatrele de operații cu intervenția directă asupra anumitor ținte;
- utilizarea tot mai extinsă a avioanelor de cercetare fără pilot, aflate în subordinea serviciilor de informații militare;
- utilizarea integrată a tuturor capabilităților militare de culegere, de nivel tactic și strategic, ca și analiza integrată a tuturor informațiilor disponibile;
- crearea unui sistem eficient de avertizare timpurie și diversificarea misiunilor, amenințările asimetrice având deseori implicații în domeniul militar;
- dezvoltarea schimbului de informații la nivel național și internațional.

Rolul și locul informațiilor militare în cunoașterea și combaterea amenințărilor asimetrice

Manifestările amenințărilor asimetrice scot în evidență nevoia îmbunătățirii semnificative a capacitateilor serviciilor de informații de a identifica, monitoriza și avertiza asupra noilor amenințări și de a asigura sprijinul informativ al operațiunilor de contracarare a acestora. Dacă procesul informativ poate fi adaptat pentru a face față provocărilor noilor amenințări, mijloacele tradiționale de culegere de informații nu constituie o soluție completă. În timp ce mijloacele tehnologice sunt vitale pentru monitorizarea și evaluarea amenințărilor asimetrice (interceptarea comunicațiilor, utilizarea sateliților pentru localizarea bazelor teroriste transnaționale etc.), cea mai bună modalitate de culegere de informații despre amenințările asimetrice este HUMINT, căreia trebuie să i se aloce resurse importante de acum înainte.

Rolul serviciilor de informații militare în asigurarea securității naționale crește concomitent cu implicarea forțelor armate în lupta împotriva terorismului internațional. Serviciile de informații militare care acționează în zone de criză sau de conflict au în mod tradițional misiunea de asigurare informativă a propriilor forțe. Luând în considerare faptul că aceste zone constituie potențiale arii de manifestare a amenințărilor neconvenționale, serviciile de informații militare le revin și **misiuni de evaluare a amenințărilor teroriste** pentru **protecția trupelor**, care constau, în principal, în **identificarea și monitorizarea indivizilor sau grupărilor** ce ar putea constitui amenințări. Adaptarea serviciilor de informații presupune și **identificarea noilor metode și procedee de lovire**, pornind de la cele convenționale la războiul informațional sau ecologic. Nu în ultimul rând, trebuie luate în considerare misiunile de **identificare și monitorizare a mijloacelor și resurselor** posibil de utilizat în desfășurarea agresiunilor: armamente convenționale și NBC, mijloace informatiche sau financiare etc. Serviciile de informații militare trebuie să fie capabile ca, prin utilizarea mijloacelor de culegere de care dispun, să poată determina în mod oportun indicii ale unor astfel de agresiuni și să contribuie la contracararea acestora prin emisarea avertizării timpurii sau acțiuni directe, în cooperare cu celealte servicii naționale de informații și structuri de asigurare a securității statului.

În contextul prezentat, informațiile militare le revin misiuni noi, astfel:

- stabilirea unor indicii de avertizare specifici fiecărui tip de amenințare asimetrică și crearea unui sistem eficient de avertizare timpurie;

- determinarea obiectivelor critice strategice care ar putea fi ținta atacurilor actorilor asimetrici;
- controlul surselor deschise, prin blocarea accesului la informații care ar putea fi folosite de către teroriști pentru executarea de atacuri (80% din informațiile necesare executării atacurilor teroriste sunt disponibile din surse deschise și prin interceptarea comunicațiilor electronice necriptate);
- creșterea importanței modalităților și procedeelor de asigurare a securității comunicațiilor cu organele de culegere și între diverse structuri ale informațiilor militare pentru prevenirea divulgării acțiunilor desfășurate.

Prin expertiza personalului, mijloacele la dispoziție și capacitatea de acțiune rapidă, informațiile militare române sunt implicate într-o măsură tot mai mare în **acțiunile de contracarare** a terorismului și a celoralte tipuri de agresiuni asimetrice, pe teritoriul național și în afara acestuia. În acest scop, informațiile militare române parcurg un amplu proces de transformare și adaptare la noul mediu de securitate, principalele direcții de acțiune fiind:

❖ **Reorganizarea** prin înființarea de structuri specializate, concomitent cu creșterea importanței acordate riscurilor nonmilitare (capacități de luptă antiteroristă, structuri de monitorizare a terorismului internațional, structuri de cooperare cu servicii similare din alte state și în cadrul alianțelor etc.).

❖ **Reevaluarea misiunilor:**

- ⇒ contribuția la lupta împotriva terorismului internațional prin desfășurarea de activități de culegere în teatrele de operații;
- ⇒ asigurarea informativă inițială și pe timpul desfășurării misiunilor a forțelor militare naționale dislocate în teatrele de operaționi militare;
- ⇒ întărirea capacităților de culegere de informații pentru **monitorizarea riscurilor și amenințărilor nonmilitare**.

❖ **Alocarea de fonduri financiare** pentru:

- întărirea efectivelor, în special prin angajarea de lingviști și analiști;
- acordarea unei importanțe mărite HUMINT și dezvoltarea acestuia prin creșterea efectivelor și resurselor alocate;
- creșterea oportunității și relevanței procesului de analiză și diseminare a informației prin îmbunătățirea **managementului informațiilor** și dezvoltarea sistemelor automate de prelucrare și gestiune a acestora;
- asigurarea interoperabilității cu servicii de informații aliate și partenere. Intensificarea activității de **cooperare** în plan național și de **colaborare** în plan internațional pentru gestionarea noilor riscuri constă atât în schimb de informații, cât și pentru realizarea unui schimb de experiență privind instruirea personalului implicat în combaterea amenințărilor asimetrice;
- dezvoltarea capacităților de **monitorizare a proliferării armamentului** și a celor de analiză tehnică pentru identificarea posibilității utilizării vectorilor de acest tip la transportul armamentului, mai ales a celui NBC.

Tipuri de amenințări asimetrice și modalitatea de răspuns a informațiilor militare

Amenințările asimetrice care afectează securitatea statelor sunt diverse și se manifestă sub o multitudine de forme și procedee. Dintre acestea, vor fi prezentate în continuare cele mai relevante din perspectiva rolului informațiilor militare în cunoașterea și combaterea lor.

□ **Acțiunile serviciilor străine de informații (spionajul)** reprezintă o metodă acoperită, utilizată de serviciile de informații ostile pentru obținerea de informații la care nu au drept de acces și cu implicații asupra securității naționale. Principalele ținte ale spionajului sunt: capacitatele militare naționale și aliate, dezvoltarea armamentului și echipamentului militar, obiectivele strategice ale politiciei naționale, bazele de date de interes strategic etc. Pentru aceasta, informațiile militare trebuie să cunoască serviciile străine de informații din punctul de vedere al capacitaților de a desfășura acțiuni de spionaj pe teritoriul național sau îndreptate împotriva intereselor naționale, ca și cunoașterea acțiunilor de spionaj desconspirate în străinătate și care ar putea constitui un model de desfășurare în viitor.

□ **Sabotajul** reprezintă distrugerea, scoaterea din funcțiune sau întreruperea funcționării echipamentului, materialelor sau facilităților de către sau în avantajul unui element ostil. Pregătirea sabotajului se face în timp de pace, iar execuția în situații de criză și război. Sabotajul acționează numai asupra celor mai importante obiective dificil de înlocuit sau substituie și a căror scoatere din funcțiune cauzează maximum de perturbare. Serviciile de informații militare trebuie să cunoască statele sau organizațiile care practică sabotajul și modul de executare a acestuia și să identifice și să monitorizeze pe cele care ar putea executa acte de sabotaj.

□ **Subversiunea** este acțiunea desfășurată cu scopul de a slăbi puterea militară, economică sau politică a unui stat prin subminarea moralului, loialității și încrederii populației. Principalele tehnici de manifestare ale acesteia sunt: propaganda și agitația, demonstrațiile și mișcările de stradă violente; utilizarea organizațiilor de front; recrutarea de agenți de influență; crearea unui climat de neîncredere și dezamăgire pentru discreditarea autorităților statului; răspândirea zvonurilor și dezinformarea pentru distrugerea încrederii în lideri etc. Pentru contracararea subversiunii, serviciile de informații militare trebuie să cunoască actorii internaționali care recurg la acte de subversiune și modul de executare a acestora, ca și identificarea și monitorizarea celor care ar putea executa acte de subversiune.

□ **Crima organizată** reprezintă acțiuni ale organizațiilor de natură criminală, structurate ca o rețea, cu unul sau mai mulți conducători și unități subordonate dislocate pe un anumit teritoriu. Obiectivul este obținerea ilegală de bani și mijloace cu scopul creșterii puterii de influență zonală. Crima organizată poate desfășura operațiuni specifice terorismului și operațiuni de trafic pe o scară atât de mare, încât poate periclită securitatea națională și militară a unui stat, acest domeniu trebând să intre și în sfera misiunilor serviciilor de informații militare.

□ **Proliferarea armelor de distrugere în masă, a rachetelor balistice cu rază lungă de acțiune și a rachetelor de croazieră.** Chiar fără posibilitatea utilizării operaționale,

existența acestor capacitatea afectează grav securitatea regională și slăbește coeziunea aliaților de a riposta militar la o agresiune regională. Din acest motiv, serviciile de informații militare au ca preocupare atât cunoașterea fenomenului de proliferare a armelor de distrugere în masă, a rachetelor balistice cu rază lungă de acțiune și a rachetelor de croazieră, cât și identificarea posibilelor amenințări reprezentate de proliferarea acestora la adresa intereselor naționale și aliate.

□ **Terorismul** reprezintă cea mai gravă amenințare la adresa securității internaționale, putând fi definit ca utilizarea ilegală a amenințării cu forță sau violență împotriva persoanelor fizice și juridice și a proprietăților acestora pentru a constrângă sau a intimida autoritățile statului în ce privește demersul acestora de îndeplinire a obiectivelor politice, etnice, religioase sau ideologice. Fiind atât de răspândit, terorismul este considerat o amenințare asimetrică bine definită, având multiple forme de manifestare: hărțuri și amenințări; propagandă; furt de bani, armament și echipament militar; atacuri armate și cu bombe; asasinate și răpiri; utilizarea mijloacelor NBC etc. Din punctul de vedere al informațiilor militare, este absolut necesară cunoașterea acțiunilor terorismului internațional, ca și monitorizarea evoluțiilor organizațiilor teroriste care pot acționa pe teritoriul național sau împotriva intereselor naționale.

Informațiile militare necesare luptei antiteroriste se împart în trei categorii:

- **strategice:** referitoare la cadrul organizatoric al teroriștilor, lideri teroriști, obiective, mod de acțiune, surse de finanțare, arme și explozivi de care dispun, contacte cu elemente externe, inclusiv agenții de informații străine etc.;
- **tactice:** referitoare la planurile de acțiune specifice. Acestea se mai numesc și *informații preventive*, care permit zădănicirea planurilor organizațiilor teroriste;
- **psihologice:** cuprind detalii referitoare la propaganda psihologică (PSYWAR) desfășurată de teroriști împotriva unui stat și date referitoare la teroriști, pentru a permite inițierea războiului psihologic împotriva lor. Astfel de date pot fi nemulțumiri față de conducerea organizațiilor teroriste, folosirea de către acestea a metodelor coercitive de recrutare a voluntarilor, folosirea copiilor și femeilor în acțiuni teroriste etc.

S-a constatat că, în general, agențiiile de informații dispun de informații strategice și psihologice în măsură satisfăcătoare, dar culegerea de informații tactice sau preventive lasă încă de dorit. Aceasta din cauza dificultății de a pătrunde în organizațiile teroriste pentru a culege informații prin surse umane (HUMINT) și în sistemul lor de comunicații pentru a culege informații tehnice (TECHINT).

În timp ce informațiile strategice și psihologice pot fi culese din surse deschise, surse secrete secundare, interogarea teroriștilor capturați sau care s-au predat și examinarea documentelor capturate, informațiile preventive valoroase și oportune pot fi obținute numai prin agenții infiltrati în organizații teroriste și prin interceptarea mijloacelor lor de comunicație. Uneori, astfel de informații pot proveni și de la teroriști capturați sau care s-au predat ori curieri etc.

Rolul colaborării internaționale în contracararea amenințărilor teroriste și transnaționale

Colaborarea între serviciile de informații militare a constituit un element puternic pentru remodelarea activității de informații occidentale în perioada *războiului rece*, când alianțele efectuau schimburi de informații în timp de pace și aveau întocmită planuri de cooperare pentru război. Evoluția cooperării internaționale a produs un amestec de schimburi *ad-hoc* și permanente, pe baza unor acorduri bilaterale sau multilaterale. În secolul XXI, colaborarea serviciilor de informații, în special schimbul de informații, a devenit o componentă a diplomației. Astfel, informațiile referitoare la amenințări asimetrice constituie deja un sistem de cunoștințe internațional exploatață în cadrul aliat și de coalție. Cooperarea din domeniul activității de informații militare este nuanțată și modulată de alinierea politică externe a statelor și interacționează cu aceasta.

Deși serviciile de informații manifestă rezerve în dezvoltarea cooperării cu servicii similare, evenimentele recente demonstrează că nu se poate lupta împotriva amenințărilor asimetrice fără colaborarea serviciilor de informații din state democratice, motivația fiind, cel puțin la nivelul NATO:

- în contextul dinamicii fără precedent a amenințărilor asimetrice și a pericolului pe care acestea îl reprezintă pentru securitatea internațională, cantitatea de informații la dispoziție depășește capacitatele de culegere și prelucrare ale oricărui serviciu de informații, impunându-se nevoia de partajare a sarcinilor la nivel aliat;
- majoritatea statelor pot desfășura câteva sau numai un anumit tip de activități de culegere de informații, ceea ce duce la neacoperirea întregului spectru de amenințări fără un mecanism eficient de colaborare la nivel aliat;
- influența factorului geografic asupra procesului de culegere a informațiilor prin mijloacele tehnice, mai ales SIGINT, face ca unele state să acopere mai eficient o anumită zonă de interes informativ în folos național și aliat;
- schimbul de informații în cadrul alianțelor duce la creșterea **interoperabilității** și la succesul acțiunilor comune. În cazul amenințărilor asimetrice, schimbul de informații este esențial, deoarece una dintre caracteristicile majore ale acestora este **internacionalizarea**. Schimbul de informații valorifică dimensiunea socio-culturală și istorică de percepție a unui fenomen, iar partenerii beneficiază de *înțelegerea* fenomenului *văzut* prin prisma afinităților de limbă, cultură, religie etc., ceea ce duce la interpretarea corectă a realității;
- schimbul de informații pune în valoare anumite surse deschise, fapt ce duce la economii de resurse (s-a apreciat că 90% din informațiile necesare sunt disponibile din surse deschise care nu sunt în limba engleză și nu sunt oficiale);
- revoluția informațională a dus la apariția unei **comunități de informații virtuale** care permite efectuarea schimbului de informații în timp util. Refuzul participării active la viața comunității de informații virtuale este echivalent cu refuzul modernizării și adaptării la noile realități internaționale;
- colaborarea generează *concurență pozitivă* între capacitatele de analiză și evaluare ale serviciilor de informații, partenerii de colaborare fiind *obligați* să îmbunătățească valoarea produselor informative puse la dispoziția partenerilor;

- partenerul de colaborare este sursă de informații și generator de idei și întrebări, ceea ce facilitează planificarea activității de culegere și analiză.

Dezvoltarea colaborării între serviciile de informații militare, mai ales ale statelor membre ale unor alianțe, a devenit o necesitate stringentă după evenimentele din 11 septembrie 2001. Acestea constituie o condiție obligatorie a luptei împotriva amenințărilor asimetrice, având următoarele caracteristici:

- ⇒ coordonarea și desfășurarea unitară a activității informative la nivelul alianțelor pentru spații și domenii care privesc alianța ca întreg, cu accent pe schimbul de informații relevante și oportune;
- ⇒ dezvoltarea unor structuri informative și operative colective, coordonate de către alianță, care să fie utilizate în operațiuni aliate;
- ⇒ distribuția eforturilor la nivelul tuturor statelor membre, unul dintre aliați preluând responsabilitatea și sarcinile celuilalt în anumite zone și domenii pe care le cunoaște mai bine și le poate acoperi cu eforturi mai reduse;
- ⇒ integrarea specialiștilor aparținând unui stat în cadrul organizațiilor celuilalt, mai ales a specialiștilor SIGINT, IMINT și MASINT.

Aceste argumente sunt elemente care motivează cooperarea internațională, dar există motive care justifică o atitudine profesională de precauție. Fiecare schimb internațional reprezintă un risc, din cauza posibilei penetrări a serviciului partener de către forțe ostile, a posibilelor neglijențe în manipularea materialelor, a surgerilor de informații sau a utilizării deliberate a acestora în schimburile angajate cu terțe părți. Aspectele legate de securitate acționează în general ca un factor care se opune extinderii colaborării și constituie principalul motiv pentru care schimbul de informații are atât un aspect pragmatic, cât și unul precaut, care impune limitarea colaborării numai la anumite categorii de materiale informative.

În general, serviciile de informații desfășoară o cooperare internațională prin **schimb de informații** (intelligence sharing), pe baza unor acorduri și în domenii de interes reciproc. Aceasta reprezintă o caracteristică a activității de informații militare moderne, care倾de să înlocuiască imaginea moștenită, a unei entități exclusiv naționale, care abundă în elemente cu caracter secret.

Ceea ce rezultă din cooperarea internațională în domeniul informațiilor militare este un sistem internațional de o mare diversitate, în care:

➤ relațiile de colaborare au o natură pragmatică, precaută, dar persistentă, cel puțin la pace. Reputația serviciilor de informații referitor la siguranța lor este importantă, aceeași importanță având-o și calitatea relațiilor interpersonale între conducătorii acestora. Cooperarea depinde de calitatea oamenilor care s-au dezvoltat din punct de vedere profesional în cadrul serviciilor lor naționale, care au luptat împotriva unor inamici comuni, care s-au cunoscut și într-un cadru social timp îndelungat și au colaborat pentru rezolvarea dificultăților;

➤ unul dintre efectele cooperării îndelungate și eficiente între serviciile de informații militare este formarea unor **cercuri virtuale de elite** care stabilesc **standarde academice**. În privința specialiștilor din domeniile tehnice, contactele internaționale reprezintă o posibilitate unică de perfecționare. Într-o lume închisă și caracterizată de un accentuat

caracter secret, aceste cercuri reprezintă un factor de menținere a informațiilor militare naționale la un nivel intelectual ridicat;

➤ dincolo de sentimentul de camaraderie specific ofițerilor de informații, termenii în care se desfășoară negocierea (informațiile care fac obiectul schimbului, participarea cu resurse umane, asistența oferită în procesul de analiză, furnizarea de echipament și fonduri) depind de statul care resimte cel mai tare nevoie colaborării. Astfel, statele mici, care dispun de capacitate de informații importante, pot negocia eficient cu marile puteri, care au nevoie de aceste capacitați;

➤ un alt element caracteristic îl constituie **natura interservicii** a relațiilor. Legăturile se stabilesc între serviciile de informații ca structuri individuale și nu între comunitățile informative naționale. În cadrul colaborării dintre două servicii de informații, compromisurile sunt rare, onestitatea profesională fiind cea care primează.

După cum rezultă din cele prezentate, **cooperarea influențează comunitățile informative la nivel național în diverse moduri**. Serviciile de informații militare care cooperează devin mai productive, beneficiind de mai multe informații și avantaje tehnice rezultate din colaborare. Dimensiunea internațională a colaborării generează și probleme de management al informațiilor. Cererile de informații ale utilizatorilor naționali nu mai constituie singura bază de stabilire a priorităților în domeniul activității informative, aşa cum anumite cerințe exprimate la nivel național își pot găsi soluționarea în rezultatele cooperării internaționale.

*
* *

Serviciile de informații militare constituie un instrument principal pentru identificarea, cunoașterea și combaterea amenințărilor teroriste și transnaționale. Acesta este un efort care trebuie susținut de toate statele democratice, activitatea de informații militare modernă având o dimensiune internațională și depinzând de posibilitățile naționale și de colaborarea externă. Astăzi, nevoile de informații ale factorilor de decizie privind amenințările asimetrice sunt satisfăcute prin diferite combinații ale eforturilor interne și cele ale partenerilor externi. Dimensiunea internațională a activității informative militare se înscrie în tendința de intensificare a contactelor internaționale între specialiști. În privința multor aspecte curente, activitatea de informații militare poate fi independentă de politica externă, influențând-o într-o anumită măsură. Cooperarea în domeniul informațiilor militare sprijină și influențează relațiile internaționale, servind la atingerea obiectivelor politice naționale strategice, inclusiv lupta împotriva amenințărilor asimetrice.

COMANDA ȘI CONTROLUL ÎN RĂZBOIUL BAZAT PE RETEA

~ o abordare în era informațională ~

General-maior conf. univ. dr. Cristea DUMITRU

Termenul de *comandă și control* desemnează o multitudine de activități ce se desfășoară la toate nivelurile organizațiilor militare și care includ acțiuni ce privesc repartizarea de sarcini, motivarea personalului, impunerea de țeluri și scopuri comune laolaltă cu coordonarea între membrii organizației, precum și evaluarea modului în care aceste scopuri sunt realizate atât la nivelul organizației, în ansamblu, cât și de către fiecare membru al său.

Comanda și controlul reprezintă, prin natura sa, un proces iterativ de luare a deciziilor, ale cărui etape sunt strâns legate de procesul de feedback ce se stabilește între realitatea existentă în spațiul de luptă și măsurile cuprinse în planurile și corectivele acestora întocmite la nivelul comenzi.

Schimbările generate în acest domeniu de era informațională au adus unele modificări ale modului de abordare pe această linie, schimbări ce comportă o serie de oportunități, dar și câteva provocări, asupra cărora mă voi opri în cele ce urmează.

Operațiile militare sunt sau ar trebui să fie concepute astfel încât să îndeplinească un obiectiv sau să rezolve o problemă. Ca și în oricare altă acțiune umană, adesea, cea mai mare problemă este de a recunoaște existența unei probleme, când ea apare și, mai mult, de a cunoaște în amănunt natura acestei probleme. Modul de a formula problemele apărute include adesea, în conformitate cu arta militară, necesitatea de a recunoaște și a face distincția dintre nivelul tactic și cel strategic și de a transpune problemele specifice rezultate într-o perspectivă amplă.

Chiar și dezvoltarea unei campanii de luptă se prezintă, în cele din urmă, ca fiind o lungă formulare a unui set de probleme, interrelaționate.

Abordarea actuală a dezvoltării unui astfel de plan de campanie este, în principal, bazată pe înțelegerea setului de relații ce se stabilesc între evenimentele din realitate, care au drept caracteristică principală necesitatea unui anumit timp de dezvoltare. Astfel, planul poate fi descompus într-o serie de pași, fiecare dintre aceștia fiind construit și decurgând într-o manieră lineară față de cei precedenți. Însăși capacitatea noastră de a conduce ceva atât de complex ca o campanie militară depinde de abilitatea de a separa evenimentele în timp și în spațiu. Din punct de vedere organizațional se prevăd

trei niveluri: strategic, operațional și tactic. Din punct de vedere geografic, operăm cu teatre sau sectoare, iar funcțional, scopurile specifice pot fi acțiuni, operații sau manevre corelate într-o manieră secvențială. În acest fel, spațiul de luptă este segmentat așa încât să putem trata cu probleme mai mici și izolate, care să conducă la o mai bună înțelegere a complexității ansamblului.

Însă natura informației din era informațională face din ce mai dificilă o asemenea abordare reductivistă a acțiunilor. Tehnologia actuală a comprimat continuu spațiul și timpul, iar realitățile politice au șters separațiile clare existente între nivelurile strategice, operaționale și tactice. În toate previziunile propuse există o mare doză de haos și incertitudine. Suntem din ce în ce mai mult puși în situația de a conduce piese sau acțiuni mai mari, cu viteză sporită și în timp cât mai scurt. În același timp, există și necesitatea de a integra în planificarea acțiunilor proprii o multitudine de informații provenind dintr-o gamă largă de senzori la dispoziție, într-o manieră care să permită obținerea unei imagini de ansamblu a spațiului de luptă și adaptarea răspunsului nostru optim.

Toate aceste provocări la adresa comenzi și controlului vor impune modificarea doctrinei folosirii forțelor în concordanță cu conceptul de *război bazat pe rețea*.

Pe de altă parte, în concepția forțelor NATO, războiul este caracterizat de existența fenomenului de «*ceată*» și «*fricțiune*», înțelegându-se prin acestea incertitudinea raportată la ceea ce se petrece cu adevărat în spațiul de luptă și dificultatea de a transpune intențiile comandanților în acțiuni de luptă, așa cum acestea au fost gândite. Impedimentele în cauză sunt strâns legate de lipsa conștientizării realității permanente din teren și de inabilitatea de a construi o imagine de ansamblu, din cauza informațiilor incomplete și disparate. Aceste neajunsuri sunt accentuate de existența, în spațiul de luptă a unui mare număr de organizații ce pot dispune de anumite informații de real folos, a căror coordonare este însă extrem de dificilă. Nu în ultimul rând, atât raza redusă de acțiune a senzorilor disponibili în momentul actual, cât și incapacitatea acestora de a face diferență între forțele adverse și cele aliate, afectează obținerea unei imagini complete a spațiului de luptă.

Cerințele principale ale activității de comandă și control trebuie să conducă la îndeplinirea următoarelor necesități: evitarea greșelilor majore; evitarea atacurilor asupra forțelor aliate; realizarea coezunii de scopuri și acțiune; maximizarea eficienței folosirii forțelor; realizarea economiei de forțe.

Dacă, până în prezent, aceste obiective erau realizate prin planificareameticuloasă a fiecărei etape, prin comasarea unui mare număr de forțe, inclusiv prin folosirea rezervelor, printr-o doctrină rigidă și restricționarea fluxului de informații către nivelurile cele mai înalte de comandă pe baza supraevaluării principiului comenzii unice, în era informațională va trebui să regândim toate aceste concepții și practici izvorâte dintr-o realitate revoluționată.

Obiectivele misiunilor militare au cunoscut evidente schimbări, unele opțiuni viabile în trecut au dispărut, apărând o serie de noi alternative, care au schimbat natura actorilor. Se schimbă modalitatea de luare a deciziilor, de alocare a responsabilităților în cadrul organizației, de dezvoltare și evaluare a opțiunilor și modul de alegere a celei mai favorabile. Apar, astfel, noi implicații în ceea ce privește pregătirea personalului propriu și arhitectura sistemului, prin crearea unui mediu capabil de a trece de la comanda unică la un management

participativ al acțiunilor, datorat atât misiunilor multinaționale în care este angrenată NATO, cât și distribuției conștientizării spațiului de luptă și necesității unei decizii rapide.

Creșterea tempoului acțiunilor a condus la transformarea modului de planificare și de conducere a luptei care, încetând să mai fie privit ca o serie de elemente statice, trebuie să facă dovada unei mai mari integrări între procesele de planificare și cele de execuție, conducând, în cele din urmă, la contopirea acestora.

Eforturile de accelerare a ștergerii diferențelor de timp dintre planificare și execuție au condus la necesitatea unui nou concept de comandă și control, denumit *"planificare dinamică"*, în care alăturarea proceselor C2 execuției se justifică din cel puțin două motive:

⇒ orice produs al procesului comandă-control (decizii, planuri, ordine etc.) are valoare abia după ce se transformă în acțiuni reale în spațiul de luptă;

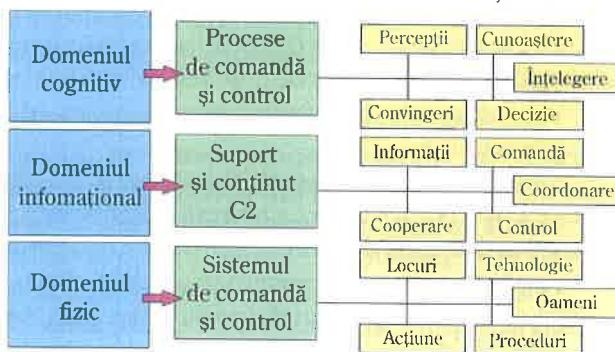
⇒ în cadrul conceptului RBR, C2 și execuția tind să se transforme într-un proces unic, integrat, ca urmare a ritmurilor în creștere ale operațiilor și a necesității de a oferi răspunsuri în timp real, adecvate la situații critice.

RBR oferă posibilitatea perfecționării atât a C2, cât și a execuției la fiecare eșalon pentru misiuni concrete, deoarece: grilele de decizie vor fi mai bine informate; grila actor va fi mai bine informată; grilele actor și de decizie vor fi mai bine interconectate; grila senzor va răspunde mai prompt solicitărilor.

Astfel, grila de decizie mai bine informată va putea identifica abordări altădată imposibile și nu va mai fi nevoie să acorde prioritate atitudinii defensive în fața incertitudinilor. În consecință, va acorda mai multă atenție "modelării" pe termen lung a spațiului de luptă și va fi mai puțin preocupată de reacția la modificări surprinzătoare.

Conecțivitatea sporită între grilele actor și de decizie va oferi abilitatea sporită în a proiecta răspunsurile necesare la schimbările de situație. Se va modifica într-o bună măsură și natura proceselor C2, deoarece se vor putea acorda competențe și responsabilități sporite eșaloanelor inferioare. Eșaloanele înalte ale conducerii vor dispune de timp și resurse pentru a se concentra asupra monitorizării situației și prospecției, astfel încât problemele să fie identificate și rezolvate chiar înainte ca grilele actor să realizeze existența lor.

Din cele menționate, va trebui să analizăm comanda și controlul pe trei paliere diferite: procesele de comandă și control, activitățile de comandă și control și sistemul de comandă și control. Asocierea dintre aceste paliere și domeniile menționate sunt cele prezentate în figura 1.

Modelul de referință al cadrului conceptual al proceselor de comandă și control încadrante în domeniul cognitiv este prezentat în figura 2.

Procesele de comandă și control

Primul pas în abordarea conceptelor care definesc și încadrează comanda-controlul îl constituie acceptarea unui limbaj special, care să conțină ideile de bază de la care se poate porni spre înțelegerea acestor concepte.

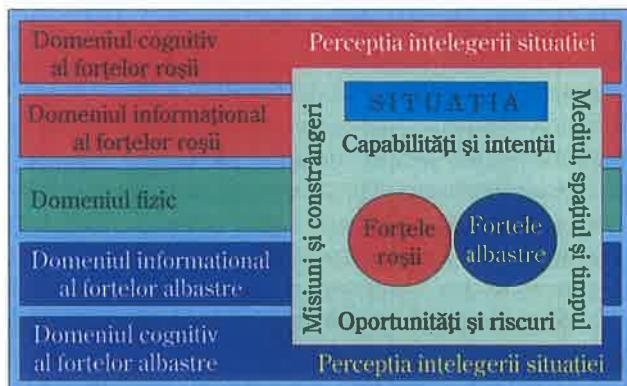
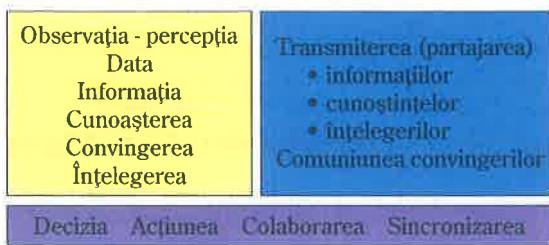

Figura 2: Modelul de referință al cadrului conceptual C2

Următorul set de 12 concepte sunt considerate ca fiind de bază în înțelegerea comenzi și controlului și necesare pentru modelarea procesului de comandă-control. Acestea sunt prezentate alăturat.

Observația - percepția reprezintă

transformarea unui semnal exterior de orice natură în reprezentări cognitive. Pot fi identificate două tipuri de observații: directe și indirekte.

Observația directă atunci are loc când se descoperă un obiect, eveniment sau fenomen în domeniul fizic prin unul din simțuri (văzul, auzul, miroslul sau tactil), iar aceasta este reprezentată direct în domeniul cognitiv, *figura 3*.

Observația indirectă se manifestă atunci când omul apelează la oricare mijloc fizic pentru a-i înlesni sau eficientiza observarea unui fenomen, situație sau oricare obiect din mediul fizic. Acest tip este și cel caracteristic sistemelor actuale, care se bazează foarte mult pe tehnologie pentru observare și studiere. Din acest motiv, percepțiile pot fi supuse unor erori de interpretare din cauza calității mijloacelor tehnice de a reda fidel realitatea.

Data este reprezentarea faptelor în mod individual, a concepțiilor sau a instrucțiunilor într-un mod corespunzător pentru comunicație, interpretare sau procesare de către om sau mijloacele automatizate. Exemple de date ar fi sesizările radar, observațiile senzorilor și datele înregistrate.

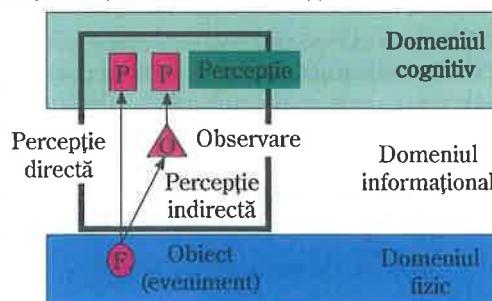

Figura 3: Percepția

În domeniul informatic, data este acceptată ca fiind "număr, mărime, relație etc. care servește la rezolvarea unei probleme sau care, obținută în urma cercetării, urmează să fie supusă unei prelucrări. Reprezentare, accesibilitatea unui procesor, a informației prelucrate; este caracterizată prin valorile pe care le poate avea prin operațiile primitive de transformare și prin structura sa". În domeniul militar nu s-a definit încă sensul curent al noțiunii și, în accepțiunea cea mai largă, poate fi considerat ca fiind "elemente de cunoaștere asupra unui eveniment, acțiune, stare sau mediu care oferă posesorului posibilitatea eliminării unui segment de necunoaștere, fără a da posibilitatea unei înțelegeri de ansamblu, integrale și corecte despre eveniment, stare, acțiune sau mediu finite în timp". Altfel spus, data poate fi considerată ca fiind o parte a unui întreg, care, în interacțiune de tip logic și/sau cu alte date, poate genera întregul.

În domeniul militar, atât informațiile cât și datele sunt definite corespunzător finalității proceselor care le utilizează. În plus, definirea acestora trebuie să corespundă unui grad de înțelegere comun, mediu, astfel încât fiecare utilizator să poată fi capabil să le distingă și să le folosească.

Astfel, datele sunt definite ca:

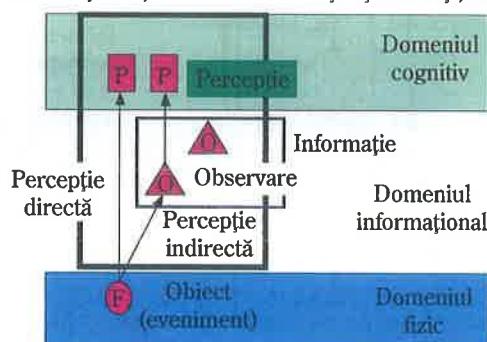
- ◆ Reprezentări, fapte, concepte sau instrucțiuni, prezentate într-o manieră formalizată, care poate fi utilizată pentru comunicare, procesare sau interpretare, prin intermediul unor mijloace automate sau de către om.
- ◆ Orice reprezentări, cum ar fi caracterele scrise sau orice altă formă analoagă, cărora înțelesul îi este sau îi poate fi atașat.
- ◆ Elemente de cunoaștere asupra unui eveniment, acțiune, stare sau mediu care oferă posesorului posibilitatea eliminării unui segment de necunoaștere, fără a da posibilitatea unei înțelegeri de ansamblu, integrale și corecte despre eveniment, stare, acțiune sau mediu finite în timp.

Informația este rezultatul procesului de prelucrare a datelor și are o formă de reprezentare individuală. Prin individual înțelegând o persoană, grup, organizație sau un sistem. Pentru fiecare entitate, în parte, informația are un înțeles specific și, de regulă, unitar în interior, iar ceea ce este pentru unii informație, pentru alții poate fi dată sau nimic.

Cuvântul *informație* în întrebuițarea obișnuită se referă la diferitele puncte din spectrul informațional, de la date la cunoștințe. Totuși, ca un termen de bază, informația este rezultatul așezării observațiilor individuale (oferte de senzor) într-un context cu înțeles.

Informația este elementul principal al domeniului informațional, dar depinde, în mare măsură, de celealte domenii. Are punctul de inițiere în domeniul fizic (data), dar domeniul cognitiv este cel care decide ce este informație și ce nu, unde este așezată și la ce folosește (*figura 4*).

Cunoașterea presupune concluziile trase din modelul sugerat de o informație

Figura 4: Informația

disponibilă. Cunoașterea unei situații rezultă din concluziile care pot fi trase dintr-o informație care se referă la acea situație. Cunoașterea există atât în domeniul informației, cât și în cel cognitiv. Cunoștințele sunt acumulate în domeniul cognitiv, ca rezultat al învățării, și sunt înmagazinate în domeniul informației. Încărcarea în domeniul cognitiv individual se poate face prin câteva căi, inclusiv: instruirea anterioară, antrenamentul sau experiența; experiența directă în domeniul fizic; interacțiunea cu alți indivizi; interacțiunea cu domeniul informației (figura 5).

Cunoașterea poate, de asemenea, să fie mutată din domeniul cognitiv în domeniul informației, atunci când este transmisă altor indivizi, sub formă de instrucțiuni sau reguli de manevrare sau pentru stocare în computer.

*Convingerea (conștientizarea)*¹ reprezintă nivelul de înțelegere al unei situații, în care respectivul decident este edificat pe deplin cu starea actuală și evoluția situației în etapele imediat viitoare. Convingerile se bazează foarte mult pe informații utile, înțelegerea corectă a situației, încrederea în sine și în colaboratori și forțe. Acest stadiu sau proces mai este denumit în anumite lucrări *"comuniunea cunoașterii"* și este considerată a fi mai mult decât măsurarea gradului de comuniune a informațiilor.

Conștientizarea se referă la o situație și la rezultatul interacțiunilor complexe dintre cunoștințele anterioare (și convingeri) și actuala percepție a realității. Fiecare individ are un mod unic de a conștientiza indiferent de situație. Educația profesională și instruirea sunt folosite pentru furnizarea către militari a acelorași date, informații și cunoștințe actualizate care să conducă la obținerea unui mod similar de avertizare.

Înțelegerea implică deținerea unui nivel suficient de cunoștințe, care să permită atât obținerea unor concluzii despre posibilele consecințe ale situației, cât și o suficientă cunoaștere a situației, pentru a prezice viitoarele modele. Situația conștientizată este focalizată pe ceea ce este cunoscut din situațiile trecute și prezente, în timp ce înțelegerea unei situații este focalizată pe ceea ce situația poate să devină și felul în care acțiuni diferite vor avea impact asupra situației prezente.

Transmiterea (partajarea), este denumită în alte lucrări *"punerea în comun"* sau *"comuniunea"* și, în esență, reprezintă interacțiunea între entități, direct sau indirect, prin care acestea pun la dispoziție date, informații, cunoștințe, înțelegeri etc. Evoluția a depins întotdeauna de procesul tehnologilor în domeniul comunicațiilor, dar, în ultimul deceniu, s-a produs o adevărată revoluție în acest sens. Astfel, plecând de la o comunicare *peer*-

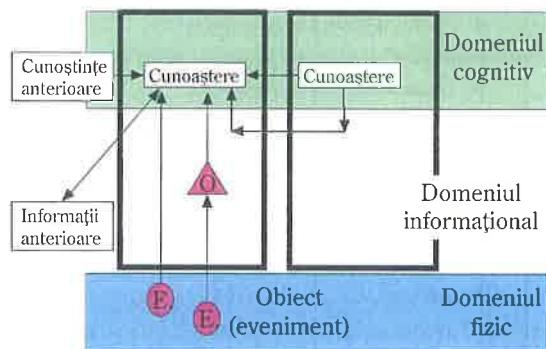

Figura 5: Cunoașterea

¹ Termenul din limba engleză utilizat este **awareness**. Nu avem certitudinea că această interpretare este cea mai corectă din punctul de vedere al limbii române prin prisma reprezentării corecte a nivelului de cunoaștere și aplicării acestuia în domeniul militar.

to-peer (abonat la abonat) s-a ajuns la comunicarea de tip *punct-multipunct*, care se bazează pe existența unor rețele și a unor centre de stocare a informațiilor. Pentru o mai corectă abordare este necesar ca această temă să fie în corelație cu obiectul de transmis (conținutul transmiterii), astfel, putem avea cel puțin trei segmente distincte: transmiterea datelor și informațiilor; transmiterea cunoștințelor; transmiterea înțelegerilor.

❖ Transmiterea informației

Punerea în comun a informației este o interacțiune care poate avea loc între două sau mai multe entități în domeniul informațional (acestea pot fi oameni, baze de date sau programe)

Abilitatea de a împărți informația este esențială pentru a putea dezvolta un stadiu al cunoașterii comune, după cum este esențială pentru colaborare și/sau sincronizare (în figura 6 este reprezentată interacțiunea dintre două entități care fac schimb de informații).

Pot fi implicate multe entități, iar forma de transmitere a informației poate varia semnificativ. Când două sau mai multe persoane sunt situate la mică distanță, informația poate fi schimbată între acestea prin voce, conversând unul cu celălalt, prin alte tehnici care implică mișcări ale corpului, ca semnele făcute cu mâinile, gesticularile. Când două sau mai multe persoane sunt, geografic, situate la distanță, pentru transmiterea informațiilor trebuie folosite câteva tipuri de tehnologie (telefonul, poșta electronică, teleconferința). În timp, diferite tipuri de tehnologie au fost dezvoltate pentru a capta, înmagazina și transmite informațiile.

❖ Transmiterea cunoștințelor

Într-o oarecare măsură, transmiterea cunoștințelor există în toate eforturile depuse de oameni, pentru a colabora, și se manifestă cu precădere în domeniul cognitiv (figura 7).

Instrucția și doctrina au fost angajate, de-a lungul istoriei, să dezvolte un înalt grad al transmiterii cunoștințelor, avertizărilor în rândul trupelor, astfel încât acestea să înțeleagă

și să reacționeze la situații în modul indicat. Transmiterea cunoștințelor este esențială pentru ca elementele independente ale unei forțe să-și poată coordona acțiunile și devină vitală, mai ales când forțele încearcă să-și coordoneze acțiunile fără comunicații sau încearcă să se autosincronizeze.

Gradul în care transmiterea cunoștințelor poate fi dezvoltată are o influență semnificativă asupra naturii comenzi și controlului, naturii și cantității comunicărilor

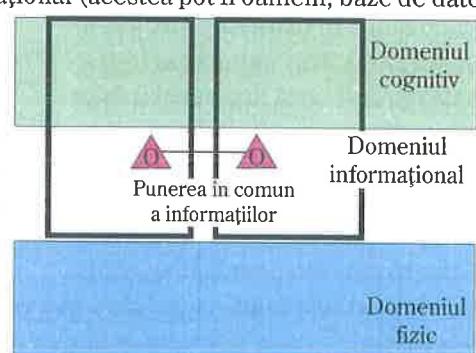

Figura 6: Transmiterea (partajarea) informației

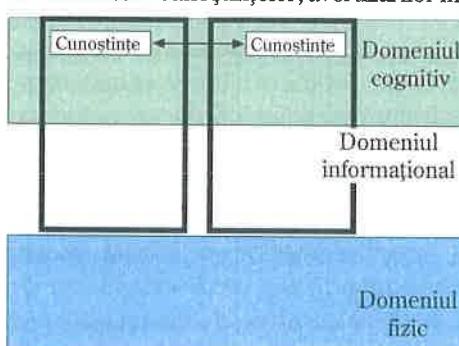

Figura 7 - Transmiterea (partajarea) cunoștințelor

Artă militară

necesare dezvoltării și întreținerii transmiterii de avertizări, ușurinței și gradului în care forțele pot fi sincronizate.

Comuniunea convingerilor reprezintă o stare existentă în domeniul cognitiv atunci când două sau mai multe entități sunt în măsură să dezvolte cunoștințele similare despre o situație anume (*figura 8*).

Gradul de asemănare cerut (sau de diferențe tolerabile) va depinde de tipul și de gradul de colaborare și sincronizare necesar. O multitudine de factori influențează gradul în care un stadiu al comuniunii poate fi dezvoltat între două sau mai multe entități (similaritățile și deosebirile punctelor de vedere, cultura, limbajul și urmărirea intereselor). Convingerile comune reprezintă o cerință esențială pentru abilitatea de a sincroniza acțiunile în domeniul fizic, în absența unui plan detaliat.

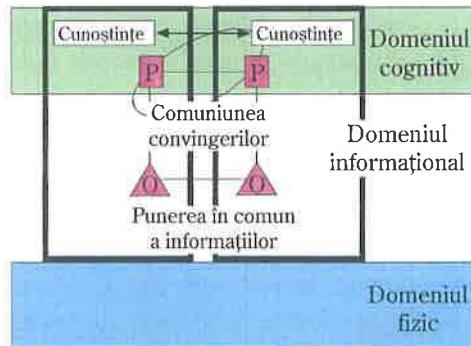

Figura 8: Comuniunea convingerilor

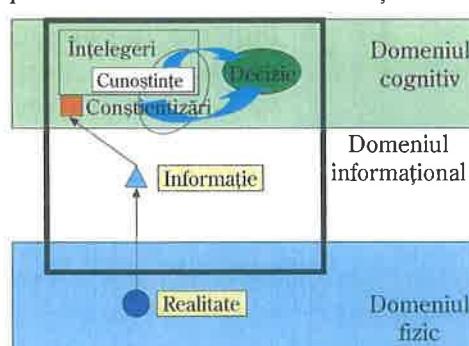

Figura 9: Decizia

Din această cauză, în domeniul militar se încearcă sprijinirea proceselor de comandă și control prin mai multe mijloace tehnice, care să poată aduce mai multe date și informații, astfel încât să se reducă la minim gradul de necunoaștere și, în acest mod, să se reducă riscul unor decizii în situații de incertitudine.

Acejudea se desfășoară în domeniul fizic și este determinată de deciziile din domeniul cognitiv. Decizia poate declanșa direct o acțiune nouă sau poate continua una deja în curs, modificându-i parametrii. Acejudea poate fi decisă de un nivel superior în urma unei decizii, urmată de un ordin (informație) sau din proprie inițiativă, ca rezultat al deliberărilor proprii.

Nivel individual al cunoașterii influențează nivelul de conștientizare, gradul de înțelegere și procesul de luare a deciziei. Diagrama din *figura 10* evidențiază cunoașterea unei situații specifice ca o valoare de intrare în procesul de luare a deciziei.

Colaborarea este un proces care are loc între două sau mai multe entități în domeniul cognitiv și implică întotdeauna lucrul în comun pentru atingerea unui scop (*figura 11*). Această particularitate îi dă distincție în fața simplelor comuniuni ale datelor și informației, cunoștințelor sau a convingerilor.

Procesul de colaborare este reprezentat ca un dreptunghi punctat între cele două entități. Colaborarea cere abilitatea de a avea comuniuie de informații.

Colaborarea implică o punere în comun a datelor, informațiilor, cunoștințelor și percepțiilor referitoare la anumite fapte și situații, presupunând lucrul împreună al tuturor actorilor ce urmăresc îndeplinirea unui scop comun.

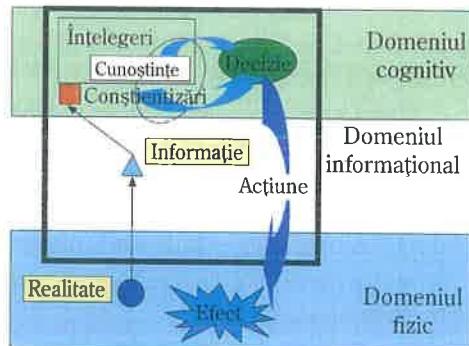

Figura 10 - Acțiunea

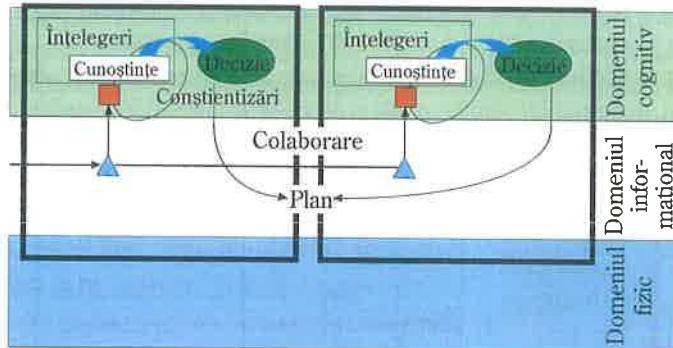

Figura 11 - Colaborarea

Pentru a înțelege exact sensul termenului, trebuie menționat ceea ce nu este colaborarea: punerea în comun, de la bun început, a unor date, informații sau cunoștințe, fără a urmări un anumit scop; publicarea acestora/distribuirea lor către anumiți utilizatori; schimburile de informații ce nu se înscriu în beneficiul unui scop comun (de exemplu, rapoartele de rutină ale situației unei unități sau rapoartele punctuale ale activității inamicului sunt vag racordate la obiective comune).

Acestea sunt simple situații de partajare, de transmitere.

Colaborarea necesită comunicări active și lucrul împreună. Exemplul militar clasic este planul de colaborare (cooperare), în cadrul căruia actorii cu diferite zone de responsabilitate diferite urmăresc simultan îndeplinirea acelorași obiective ale misiunilor.

Scopul colaborării este acela de a permite o înțelegere și o perspectivă similară asupra situației, concomitent cu sincronizarea, în vederea organizării optime a activităților, astfel încât să fie evitate redundanțele ori impedimentele reciproce și să se obțină un efect synergic.

Colaborarea presupune mai multe fațete, precum: *tempul necesar, continuitatea, ampioarea, densitatea informațiilor, domeniul, structura, rolul participanților și modul de interrelaționare a acestora*.

În multe situații militare, colaborarea este dificilă sau, uneori, chiar imposibilă, fără tehnologie specializată. De aceea, deși colaborarea este omniprezentă, calitatea sa este determinată de un număr de factori, precum: conducerea (organizarea colaborării în funcție de priorități și atunci comandantul încearcă să impună un anumit fel de interacțiune), organizarea, doctrina, pregătirea, experiența și stabilirea TTP (tactică, tehnică și proceduri) ale forței.

Implicitând pe cei responsabili în conducerea și susținerea operațiilor, aceasta permite luarea în calcul a mai multor situații neprevăzute care pot avea loc. Colaborarea în procesul de luare a deciziei poate conduce la alegeri mai bune în cazul problemelor complexe și la îmbunătățirea legăturilor dintre planificare și execuție, în condițiile unui mediu de operație în care schimbările se produc rapid și în condiții de stres.

Colaborarea lor poate avea maximă eficiență atunci când: sunt implicați toți actorii importanți pentru îndeplinirea misiunii respective; se realizează pe toată durata misiunii, la toate eșaloanele de comandă; există o interconectare între toți membrii echipei; comunicarea între colaboratori nu este restrictionată; este participativă (toți actorii sunt angajați în proces); este continuă; activitatea desfășurată de fiecare membru al echipei se sincronizează cu cea a celorlalți; echipa dispune de o bună informare; echipa dispune de mijloace eficiente de comunicare de imagini, informații și date; se desfășoară atât la nivel informațional, cât și cognitiv; toți colaboratorii au o motivație puternică pentru îndeplinirea scopului urmărit; mai întâi, colaboratorii trebuie să fie de acord asupra importanței și legitimității scopurilor pe care le au de urmat. Dacă actorii nu consideră drept legitim și important acest scop, ei nu sunt motivați să lucreze împreună sau să facă investiții (de timp, informaționale, de resurse energetice) necesare pentru succes; actorii au un minimum de cunoștințe generale asupra scopurilor, dacă nu chiar expertiză; competența colaboratorilor în folosirea tehnologiei și încredere în tehnologia utilizată; cunoașterea și gradul de înțelegere pe care îl arată participanții unul către celălalt; aceasta implică niveluri similare sau compatibile de instruire, educare, cultură și experiență.

În lipsa îndeplinirii acestor condiții, colaborarea este imposibilă, putând apărea disfuncții majore. În schimb, existând un acord unanim, părțile pot organiza dezbateri eficiente. Pe de altă parte, capacitatea tehnică și cognitivă de comunicare implică, pe de o parte, aparatura aferentă, iar pe de altă parte, un limbaj comun despre o anume problemă apărută.

Colaborarea este diferită, în funcție de mediu, astfel încât pot fi deosebite trei tipuri de colaborări: în mediul fizic, în mediul informațional și în mediul cognitiv.

Colaborarea în domeniul informational oferă posibilitatea creării unei percepții comune asupra spațiului de luptă prin punerea în comun a datelor și informațiilor. Colaborarea din domeniul informational stă la baza creării imaginii operaționale comune și a autosincronizării.

Informațiile centralizate la care au acces utilizatorii din grila actorilor (luptătorilor) pot fi privite din perspective multiple, ceea ce va permite identificarea tiparelor și a anomaliei, cu rezultate benefice pentru capacitatea de previziune a modului de evoluție a evenimentelor. Acest lucru va avea efecte pozitive în plan decizional, reducând riscul alarmelor false și al interpretării gresite a datelor și informațiilor. În final, o mai rapidă transmitere a informațiilor, prin mijloacele de prelucrare automată a datelor, permite o mai rapidă integrare a noilor date, pentru cunoașterea spațiului de luptă. Fapt esențial, dat fiind că, adeseori, în era informațională, rapiditatea comenzi este crucială.

Partajarea informațiilor nu poate fi efectuată fără anumite costuri, dintre care cea mai mare parte vor fi alocate pentru achiziționarea de tehnică de calcul. Evident,

aici un rol deosebit de important îl vor juca sistemele de securitate a informațiilor, care, pe lângă faptul că sunt costisitoare, devin și agasante, iar uneori, dacă sunt prost configurate pot genera întârzieri sau refuzul de a permite accesul la resursele informaționale.

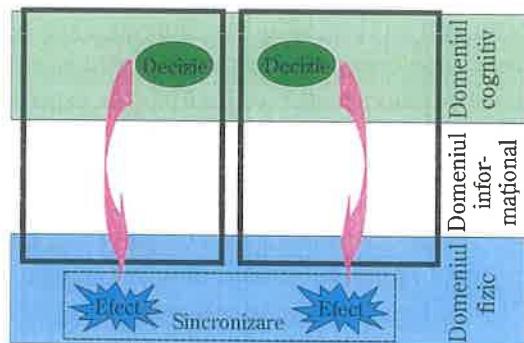
Colaborarea în domeniul cognitiv poate varia foarte mult, depinzând de comuniunea de limbă a colaboratorilor, de nivelul de educație și cultură (națională sau organizațională), de nivelul de implicare al acestora (de gradul de motivare), de încrederea în mediul de colaborare (incluzând abilitatea lor de a folosi atunci când sunt cerute capabilități tehnice) și de eventualele experiențe de lucru comune din perioada anterioară.

Beneficiile potențiale ale colaborării cognitive sunt enorme. O mai bună înțelegere a situației militare și a factorilor care o conduc sunt cele mai evidente beneficii și corespund unei înțelegeri comune a problemei.

Oportunitatea de a planifica prin colaborare este, de asemenea, esențială.

Colaborarea în domeniul fizic este, de fapt, sincronizarea. *Sincronizarea* se desfășoară în domeniul fizic și este cel mai de seamă aranjament al lucrurilor și efectelor în timp și în spațiu, este rezultatul planificării detaliate și al conștientei coordonări sau colaborări (*figura 12*). Totuși, poate să fie și rezultatul comuniunii de convingere cu privire la o situație care asigură o adecvată ghidare pentru acțiune.

Sincronizarea este definită² drept “*un aranjament al lucrurilor în timp și în spațiu în jurul unui scop*”. În context militar, sincronizarea poate fi gândită ca “*acele ieșiri caracteristice proceselor de comandă-control (C2) care aranjează și adaptează continuu relațiile dintre acțiuni (incluzând mișcarea și sarcinile forțelor), în timp și în spațiu, în scopul de a obține îndeplinirea obiectivelor*”³. Această caracterizare a sincronizării implică cel puțin trei proprietăți importante.

Figura 12 - Sincronizarea

În primul rând, sincronizarea apare în domeniul fizic, după care e necesară fuziunea tuturor domeniilor (cognitiv, informațional și fizic). Deoarece viteza procesului de luare a deciziei și fluxul de informații în raport cu procesele de C2 sporește, dinamica asociată elementelor forței din domeniul fizic va defini limitele sincronizării în toate domeniile.

Chiar și când elementele de forță sunt predestinate pentru o mai mare viteză, aceasta va fi mai tot timpul limitată, din cauză că oamenii nu se pot mișca cu viteza gândirii sau a unei informații.

În al doilea rând, obținerea gradului necesar de sincronizare va cere o concepție organizatorică de C2, la un nivel al centralizării sau descentralizării care să asigure acel grad

² Alberts David, Garstka John J., Hayes Richard E., Signori David A., *Understanding Information Age Warfare*, CCRP Publications, August 2001.

³ Garstka, John J., *Network Centric Warfare: An Overview of Emerging Theory*, PHALANX (December, 2000).

Artă militară

corespunzător de direcționare și flexibilitate pentru diverse tipuri de mediu, misiuni, trupe și capabilități de suport informațional care trebuie reconsiderate.

În al treilea rând, sincronizarea implică adesea armonizarea atât pe verticală, cât și pe orizontală. Ea cere armonizarea pe verticală peste eșaloane multiple ale organizației și agregarea/dezagregarea unor activități care sunt de interes la aceste eșaloane, în scopul de a se asigura că acțiunile la cel mai de jos nivel, cel tactic, sunt consistente cu nivelul operațional superior și se pot raporta scopurilor strategice. Armonizarea pe orizontală se derulează de-a lungul multiplelor dimensiuni ale proceselor C2, incluzând și pe cele asociate cu diferite organizații și zone funcționale, cu diferite tipuri de forțe și porțiuni din spațiul misiunii.

Sincronizarea este un concept tot mai important, dar obținerea ei devine o mare provocare dintr-o serie de motive, ca, sporirea complexității, mărirea eterogenității și un rapid ritm al evenimentelor.

Mijloacele tradiționale de atingere a sincronizării sunt acelea care rezultă din dezvoltarea și promulgarea doctrinelor, tacticilor și procedurilor. Educația extinsă și antrenamentul pot fi folosite pentru a crea o cultură a lucrului în echipă, bazată pe o comună înțelegere a misiunii, a mijloacelor pentru îndeplinirea misiunii și a limbajului pentru aplicarea acestor mijloace.

OPERAȚII BAZATE PE EFECTE

General-maior Mircea SAVU

Operațiile pe bază de efecte – EBO constau într-un set de procese, sprijinite de instrumente și aplicate în structuri organizatorice, care se concentrează asupra planificării, executării și evaluării activităților militare pentru producerea efectelor, în loc de atacarea directă a țintelor sau prin simpla realizare secvențială a obiectivelor. EBO sunt mai degrabă complementare abordărilor clasice – achiziții de ținte sau stabilirea și realizarea obiectivelor – și nu tind să le înlocuiască pe acestea. Această abordare este foarte potrivită tipurilor de misiuni și opțiuni strategice care nu se concentrează asupra războiului de uzură. EBO se aplică pe tot spectrul de misiuni, de la operațiile umanitare la operațiile de menținere a păcii, operațiile de impunere a păcii, până la războiul convențional. Operațiile pe bază de efecte se planifică și se desfășoară cu utilizarea sau fără utilizarea mijloacelor letale și neletale, cinetice sau necinetice. Deși operațiile pe bază de efecte nu se pot constitui într-o “platformă” specifică, ele constituie o capacitate critică pentru operațiile de informații, cum sunt ofensiva sau contraofensiva în domeniul contrainformațiilor.

Abordarea operațiilor, a campaniilor și războiului prin efecte începe de la o perspectivă foarte înaltă și caută în mod explicit să înțeleagă, să urmărească și să anticipeze efectele directe și indirecte ale unei acțiuni specifice și ale impactului asupra infrastructurii politice, economice și militare a inamicului. Procesul sprijină înțelegerea completă a propriilor acțiuni, ale acțiunilor adversarului și este aplicabil în orice context unde elementele se interrelaționează, interconectează sau între aceste elemente există interdependentă. *“Operațiile bazate pe efect reprezintă o metodologie pentru planificarea, ducerea și evaluarea operațiilor, astfel încât să se obțină efectele cerute pentru realizarea obiectivelor de securitate națională dorite”*. EBO reprezintă un mod de abordare, un mod de gândire; sprijină toate misiunile, de la cele umanitare (HUMRO) la operațiile de război duse în teatru (MTW); folosește forța letală și neletală; oferă o abordare în cadrul căreia apare modelul *“inamicul ca sistem”*; oferă economie de forțe; conferă o abordare a gestionării dinamice a identificării și aplicării cerințelor pentru protecția forței.

Tematica abordată prevede și evaluează acțiunile care produc efectele comportamentale dorite dintr-o anume perioadă.

Definiția prezentată este preluată din publicații ale forțelor armate ale Statelor Unite (“Doctrina de bază a Forțelor Aeriene”). EBO reprezintă o abordare pentru planificarea, executarea și evaluarea operațiilor militare, al cărei centru al atenției este explicit, efectul

versus ţinte sau chiar obiective (cu o concentrare explicită pe efecte față de ţinte sau chiar obiective). Multă se întrebă: „Nu este acesta modul în care am purtat înțotdeauna războaiele? Nu ne-am concentrat mereu atenția asupra efectelor pe care dorim să le realizăm?”. Răspunsul este da, cu siguranță, comandanții au luat mereu în considerare efectele, atunci când au planificat și au condus războaie.

Ceea ce lipsește și se dorește a fi compensat prin implementarea noului concept sunt instrumentele automatizate pentru crearea și evaluarea planurilor care leagă obiectivele de efecte (inclusiv efectele directe, indirekte, fizice, efectele comportamentale și mecanismele prin care acestea se realizează).

EBO poate folosi forță letală sau neletală, cum ar fi războiul informațional. Materialul de față subliniază modul în care poate fi folosit războiul informațional în cadrul EBO.

EBO oferă o abordare pentru modelarea inamicului ca un sistem sau, mai exact, ca un sistem al sistemelor. Aceasta se face prin modelarea Centrului de greutate (COG) sau a Elementelor de valoare națională (NEV) ale inamicului.

Materialul prezintă succint, modelele de analiză a centrelor de greutate și a elementelor de valoare națională – NEV (Warden* – COG și Barlow* – NEV).

Importantă pentru EBO nu este doar analiza COG, ci și contraanaliza COG.

De exemplu, ce efect are un centru de greutate al inamicului, cum ar fi infrastructura, asupra altui centru de greutate, cum ar fi elementele esențiale sau conducerea unui sistem.

EBO amplifică realizarea economiei de forțe prin concretizarea condițiilor și interacțiunilor dintre diferite sisteme de ţinte, centre de gravitate și mecanisme.

Planificarea și executarea operațiilor pe bază de efecte oferă o abordare dinamică de transmitere a misiunii pentru elementele de manevră și sprijin, cu posibilitatea de identificare a zonei de acțiune de siguranță (ISR) și obținerea efectelor/rezultatelor pe care comandantul dorește să le realizeze, în condiții optime, cu maximizarea acestora și minimizarea pierderilor.

Comparație între operațiile bazate pe efecte, operații bazate pe obiective și operațiile bazate pe achiziția de ţinte

❖ *Opereții bazate pe ţinte (TBO – target based operations)*

- Identifică entități inamice, le distrugă.
- Punct central de interes: efecte fizice la nivel de ţintă.
- Ia în considerare doar efectele de grad 1 și 2.
- Nicio evaluare dinamică.
- Nicio considerație explicită a timpului în care trebuie să se desfășoare acțiunea.

❖ *Opereții bazate pe obiective (OBO – objective based operations)*

(Strategii pentru misiunii)

- Strategiile de la un eșalon/nivel devin obiective pentru următorul.
- Punctul central de interes: obiectivele de la toate nivelele/eșaloanele.
- Pentru realizarea obiectivelor în discuție, se iau în considerare legăturile dintre obiective și strategii.

- Nicio evaluare dinamică.
- Nicio considerare explicită a duratei de timp în care trebuie să se desfășoare acțiunea.

❖ *Operații bazate pe efecte (EBO – effect based operations)*

- Se referă la cauzalitatea dintre acțiuni și efecte.
- Punct central de interes: efectele dorite (fizice și comportamentale).
- Includ atât metode TBO, cât și OBO.
- Modeleză reacția inamicului ca sistem.
- Ia în considerare efectele directe, indirecte, complexe (sinergetice), cumulative și în cascadă.
- Considerare explicită a resursei de timp.
- Mecanismul stabilit și evaluat pentru "înfrângerea" adversarului.

Pentru a înțelege EBO este necesară înțelegerea abordărilor OB și TB pentru planificarea, evaluarea și executarea operațiilor militare.

EBO nu poate înlocui pe niciuna dintre acestea (OB și TB), mai degrabă cumulează aceste două abordări, dar adăugă elemente esențiale, cum sunt: sprijin pentru dinamica alocării de misiuni și a evaluării, economia de forțe și considerente privind durata (factorul timp).

Abordările TB (achizițiile de ținte și prioritizarea acestora) identifică entitățile sau țintele inamice și începe să le distrugă. Punctul central de interes îl reprezintă efectele fizice doar la nivelul țintei. De milenii, aceasta a fost modalitatea tradițională – și săngheroasă – de a duce un război.

Abordările OB (estimarea, identificarea și certificarea obiectivelor) iau în considerare strategia de la un anumit nivel și transformă acea strategie (cum ar fi cea pentru securitatea națională) în obiectivele următorului nivel inferior (cum ar fi teatrul sau campania). Aici, punctul central de interes îl reprezintă obiectivele pentru îndeplinirea strategiilor de nivel superior. Aceasta a devenit o abordare folosită în mod frecvent pentru planificarea, evaluarea și executarea acțiunilor/campaniilor și operațiilor, cu sau fără declararea stării de război la toate nivelele de către forțe armate ale SUA și ale aliaților acestora, în ultimii 20 de ani.

În cadrul abordărilor EBO se examinează și se modeleză în mod explicit cauzele dintre acțiuni și efecte, fizice și comportamentale, directe și indirecte. Efectele sunt punctul central de interes. EBO cuprinde și suplimentează atât abordările TBO, cât și pe cele OBO. Scopul este de a modela inamicul ca un sistem și de a asigura evaluarea dinamică, în timp real versus alte abordări în care se face estimare dinamică.

Definiții doctrinare

- Nu există nici un model doctrinar în Doctrina Întrunită aprobată la nivel național sau al Alianței (NATO).
- Doctrina Forțelor Aeriene SUA are definiții (rudimentare – mai puțin evolute)
- Fizic = Comportamental

➤ Cei 11 "D": distrugere (pagubă), dezorganizare, degradare, dislocare, decapitare, distragere a atenției, întârziere (DELAY), interzicere (DENY), inducere în eroare, apărare (DEFENSE), descurajare

➤ Comportamental, în mod istoric și teoretic – mai important, dar mai greu de obținut, de aceea, în mod tradițional, centrul de interes al operațiilor militare îl reprezintă efectele fizice

➤ Problemele majore cu efecte comportamentale:

- cauzalitate între acțiune și efect
- vizibilitatea efectului
- ✓ incertitudinea privind variabilele care pot surveni

◆ *Definiții*

➤ Efect direct

➤ Efect indirect

➤ Efecte descrise

➤ Limitări:

- Definiții exakte ale "efectelor"
- Efecte versus obiective
- Mecanismul pentru cumularea tuturor efectelor
- Legăturile dintre efectele directe și cele indirecte
- Efecte complexe sau în cascadă

➤ Efectul direct: "Rezultatul acțiunilor în cadrul cărora nu apare (intervine) niciun impediment sau mecanism între acțiune și rezultat. Efectele directe sunt, de obicei, imediate și ușor de recunoscut." (efect de/gradul/ordinul 1)

➤ Efectul indirect: "Rezultatul unui efect sau mecanism intermediar, destinat producerii unui rezultat final, care poate fi de natură fizică sau psihologică. Efectele secundare au tendința de a fi amâname și pot fi greu de recunoscut." (efecte de ordin 2, 3, ... n)

➤ Rezultatul unei acțiuni

- Presupune o legătură cauzală
- "DACĂ (x) .... ATUNCI (y)" reprezintă o definiție a efectului (direct)

➤ Punctul de vedere dependent

◆ *Mecanismul*

➤ Acțiunile generează rezultate (efekte)

➤ Mecanismul relevă cauza

- Motivul explică scopul (intenția comandanțului)

➤ DACĂ (x; acțiune) ATUNCI (y; rezultat) DEOARECE (a, b, ...; mecanism)

- Nesiguranța (incertitudinea) în acțiune, rezultat și cauză, sugerează o abordare bazată pe probabilitate (Bayes)

➤ Clausewitz: *dacă învingi forța (capacitatea) terestră a unui inamic, un lider rațional va demisiona, deoarece țara sa nu este apărată (simplificat, dar "transpus" în realitate are relevanță).*

➢ Douhet: *dacă terorizezi populația, un conducător rațional va demisiona, deoarece populația se va revolta și va forța demisia.*

Cuvintele "învingi" și "terorizezi" sunt cuvinte efect. Termenii "forță (capacitatea) terestră" și "populație" sunt obiectele acestor efecte. Acestea sunt subliniate, deoarece vor apărea în modelele pe care le folosim pentru a descoperi și a prezice efectele asupra unui inamic.

➢ Slessor: *dacă interzici/izolezi accesul la infrastructură sau aprovizionare, atunci forțele (capacitățile) terestre vor fi mai puțin pregătite pentru luptă, devenind astfel mai ușor de învins, lucru care duce la ... o țară fără apărare.*

➢ Schelling: *dacă ameninți acele lucruri foarte importante pentru conducedere, atunci aceasta mai degrabă va demisiona, decât să le piardă.*

➢ Warden: *dacă izolezi conducederea, atunci aceasta este împiedicată să facă ceva care ar zădărni planurile noastre. Aceasta demisionează, deoarece este obligată de lipsa de activitate (paralizia) impusă.*

Exemplul al cărui autor este Sir John Slessor, general al Forțelor Aeriene Regale Britanice, a fost ales, deoarece subliniază o idee foarte importantă pentru EBO: acțiunile directe pot avea în cele din urmă efecte indirecte. Adică, efectele asupra infrastructurii și cele asupra forței inamicului pot duce la înfrângerea acestuia.

Exemplul profesorului Thomas C. Schelling, un teoretician important al descurajării și al constrângerii din Statele Unite ale Americii, este folosit pentru a sublinia legătura finală cu efectele comportamentale la nivel strategic. Conflictul începe ca fiind o idee a conducerii strategice, care manageriază rezolvarea lui. Această afirmație subliniază afirmația col. (r.) John A Warden, Forțele Aeriene USA, că întotdeauna comanda (conducederea) reprezintă elementul fundamental, centrul de greutate – (COG).

➢ În realitate, acestea sunt câteva mecanisme, de fapt, singurele mecanisme care funcționează.

- Efectele directe și indirecte se combină pentru a forma efecte complexe și cumulative
- Efectele se prezintă în cascadă, cu rezultate pozitive sau negative.

➢ Previziunea, apoi evaluarea modului în care acțiunile fizice duc la efecte comportamentale (adică rezultate în urma acțiunilor) reprezintă provocarea majoră.

În continuare încercăm o definiție mult mai completă a termenilor. Trebuie din nou subliniat că EBO nu este simplă, chiar Clausewitz afirmă că, în război, cel mai simplu lucru este, de fapt, foarte dificil.

Ipoteze, definiții, estimări

◆ Acțiuni și sarcini

- Misiunile reprezintă activitatea (acțiunile) care trebuie desfășurată
- ✓ Din punct de vedere operațional, misiunile sunt în mod normal transmise unităților tactice (batalion, brigadă, escadrila, grup de nave etc.)
- ✓ Teoria EBO este agnostică pentru inițiatorul acțiunii.

◆ Efecte directe și indirecte

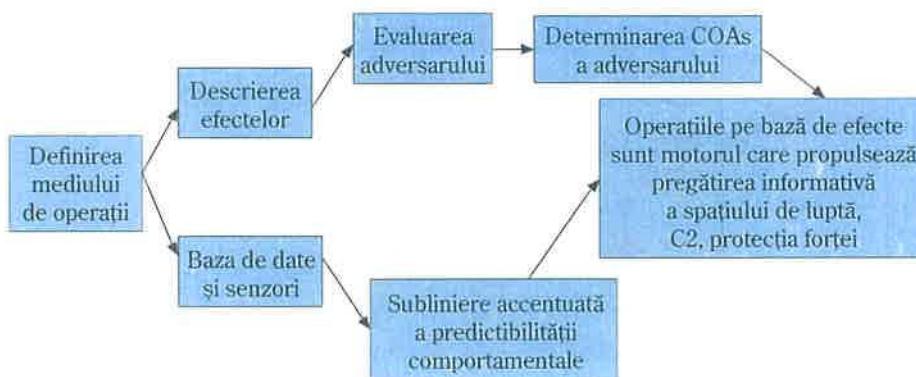
Efectele directe rezultă din (sunt cauzate de) acțiuni directe.

- Efectele indirecte rezultă din (sunt cauzate de) acțiuni indirecte.

- Acțiunile indirecte pot fi rezultatul unui efect direct (direct).
  - ◆ Efecte complexe și cumulative
    - Efectele complexe sunt o combinație de efecte atât directe, cât și indirecte, la un moment dat, în timp și în spațiu.
    - ✓ Mecanismul explică modul în care aceste efecte se combină
    - Efectele cumulative devin efecte complexe după un anumit interval de timp.
    - ✓ Efectele au continuitate/persistență, chiar dacă, de regulă, acestea variază.
    - ◆ Efecte în cascadă
- Efectele în cascadă sunt efecte directe, indirecte, complexe sau cumulative, care se propagă într-un sistem
- Rețin elementele unui efect de accelerare sau multiplicare (în urma proceselor economice)
  - Necesită o perspectivă a sistemelor/sistemică: relații, dependențe sau conexiuni între elemente
- Efectele în cascadă pot fi benefice sau nu, dar ceea ce, de fapt, acestea exprimă reprezintă un punct de vedere dependent/subiectiv.
- Ceea ce este rău pentru indivizii răi este bun din punctul nostru de vedere, dar rău din punctul lor de vedere
  - Într-o operație de sprijin umanitar (HUMRO), ceea ce este bine pentru obiectivul atenției noastre este bine atât din punctul nostru de vedere, cât și dintr-al lor (al celor sprijiniți)

Pregătirea informativă a spațiului de luptă

EBO depind direct de informațiile referitoare la spațiul de luptă (IPB). IPB este o metodă analitică riguroasă, concentrată pe asigurarea de *informații cu privire la viitor*, necesare luptătorilor, la momentul potrivit pentru a fi folosite la planificarea și executarea operațiilor. Procesul furnizează o modalitate de a *dobândi, corela și exploata* informații la toate nivelele războiului, sprijinind, astfel, luarea deciziei, de la comandantul forței întrunite până la elementele tactice. În timp ce procesul are o aparență *secvențială*, acesta este în același timp *continuu*.

Figura 1: Pregătirea informativă a spațiului de luptă

și *ciclic*. Cele patru etape ale sale sunt: *definirea* mediului, *descrierea* efectelor câmpului de luptă, *evaluarea* adversarului și *stabilirea* modalităților de acțiune (COA) ale inamicului. Evaluarea inamicului și estimarea cursului de acțiune al acestuia, pot determina capacitatea și/sau intenția de folosire a acelei categorii de forțe sau sisteme de arme, pe care comandanțul l-ar considera atât de important, încât să fie desemnat ca decisive. De asemenea, IPB ar putea furniza aspecte importante, necunoscute, cum ar fi țintele ce pot apărea pe timpul elaborării COA.

Cadrul de acțiune generat de planificarea și executarea operațiilor pe bază de efecte subliniază modalitatea de furnizare a capabilităților prin IPB. Fiecare dintre elementele IPB depinde de informații. Acestea sunt furnizate din surse disparate.

Elementele esențiale privind informațiile despre inamic cuprind: capabilitățile inamicului pentru strângerea informațiilor, prezența și intențiile acestuia, informații critice și datele probabile pe care le deține.

Modelarea operațiilor pe bază de efecte

Scopul modelului EBO este de a asigura un cadru care să ajute la identificarea și prognosticarea modului în care acțiunile forțelor proprii duc la efectele directe și indirecte prin care dorim să învingem inamicul sau să desfășurăm alte misiuni. Modelul EBO acionează prin modelele existente folosite în planificare, execuție și analiză. Acestea le completează, astfel încât:

- ⇒ să sprijine efectuarea dinamică a planificării, execuției și evaluării;
- ⇒ să încorporeze explicit un model “inamicul ca sistem” și reacțiile inamicului;
- ⇒ să sprijine economia de forțe, prin specificarea și analiza interconexiunilor dintre sistemele de țintă/centre de gravitate, pentru a determina efecte indirecte.

Schimă prezintă modelele adoptate. Acestea sunt combinate pentru a forma un meta-model EBO. Primul model este o versiune modificată a JP 3-56.1 (C2 pentru operații

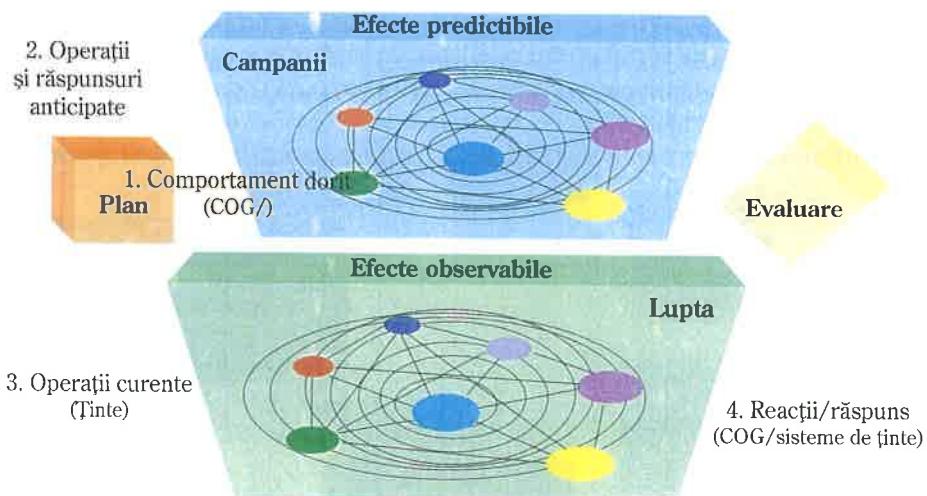

Figura 2: Model EBO Macro

Artă militară

---

aerospațiale întrunite US AIR FORCE) – modelul de planificare a campaniei. El include specificarea motivelor și încorporează cicluri feedback atât pentru evaluarea tactică, cât și pentru cea operațională, venind astfel în sprijinul însărcinării dinamice.

Al doilea model folosit ca pârghie, este cel al lui Warden – “inamicul ca model de sistem”. Acesta este folosit pe analiza setului de ținte, pornind de la centrul vital al inamicului. Modelează inamicul sub forma a cinci cercuri concentrice. Cercul care se află în centru reprezintă conducederea trupelor și, pe măsură ce se avansează spre exterior, se întâlnesc aspecte esențiale, “lucruri care se transportă prin intermediul conductelor”: generarea de energie electrică, producția industrială, agricultura, infrastructura (drumuri, căi ferate, canale), populația și forțele militare din zona acțiunilor de luptă. Fiecare inel este compus, la rândul lui, din 5 cercuri (descompunere). Setul principal de inele constituie centrul de greutate al inamicului. Sub-inelele sunt numite “sisteme de ținte” și sunt în continuare disociate în “seturi de ținte”, folosite pentru identificarea țintelor specifice/izolate. Elementul cheie al modelului lui Warden îl reprezintă interdependențele.

Al treilea model, “elementele naționale valoroase” (NEV), aparține lui Jason Barlow. El este folosit pentru a ținti spre acele elemente care sprijină în modul cel mai direct capacitatea sau dorința inamicului de a continua versus comportamentul său curent. Pentru acest model sunt importante atât NEV, cât și legătura dintre acestea.

Ultimul model, “reația inamicului”, îi aparține lui Mc Crabb. El este folosit pentru a identifica modul în care inamicul ar putea să reacționeze în cazul unui atac. Se iau în considerare trei posibilități: cum ar trebui să reacționeze inamicul, cum reacționează și cum ar putea să reacționeze.

Total pornește de la intenția comandantului (CI): starea de fapt din final, scopul, metoda și riscul. CI informează, conduce, îndrumă și introduce procesele, produsele și instrumentele EBO și IPB.

Elementele comune ale EBO și IPB sunt: ambele folosesc predicția/prezicerea, se bazează pe producerea, exploatarea și diseminarea de informații, inclusiv pe faptul de a însărcina elementele ISR să obțină datele necesare, au ca punct central de interes efectele și nu acțiunile și trebuie să aibă în vedere obiectivele/țintele, chiar dacă o astfel de destinație are o dimensiune considerabil mai mare decât “punctele din spațiul tridimensional împotriva cărora se îndreaptă acțiunea forței”. Multe obiective/ținte dobândesc denumiri speciale, care și au, în general, originea în intenția comandantului (CI). Printre acestea se află punctele decisive, HVT-high value targets (ținte/obiective foarte valoroase), HPT (ținte/obiective realizate integral – “high payoff target”), TUT – targets under trees (obiective “acoperite”) și TST - time sensitive targets (obiective sensibile la factorul timp).

Efecte și artă operativă

“Artă operativă transpune strategia comandantului forței întrunite (JFC) în model operativ și, în cele din urmă, în acțiune tactică, prin integrarea activităților cheie ale tuturor nivelelor războiului” (*JP1-01, Dicționar de termeni militari și înruditi*).

Artă operativă necesită răspunsuri din partea comandanților:

- ce condiții trebuie realizate pentru atingerea scopului strategic (o stare de fapt finală reprezintă setul de condiții cerute pentru realizarea obiectivului strategic);

- ce succesiune de acțiuni va duce cel mai probabil la producerea acelor condiții (modalități; un COA este un plan de acțiune care duce la îndeplinirea misiunii);

- ce resurse (mijloace) sunt necesare pentru realizarea succesiunii acțiunilor și care sunt costurile sau riscurile probabile. (JP 3-0, *Doctrina pentru operații întrunite*).

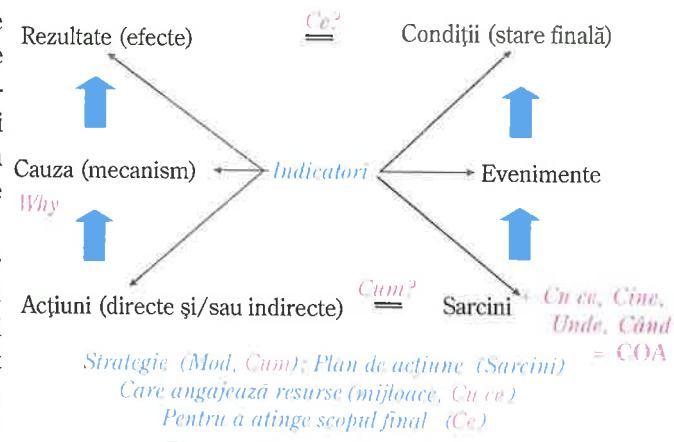

Figura 3: Efecte și artă operativă

La fiecare punct pot exista indicatori. Cei de la nivelul acțiune, misiune și evenimente sunt în mod normal asociați cu evaluarea acțiunii de luptă, în timp ce indicatorii de la nivelul mecanism, efecte și condiții sunt în mod normal ceruți pentru evaluarea campaniei.

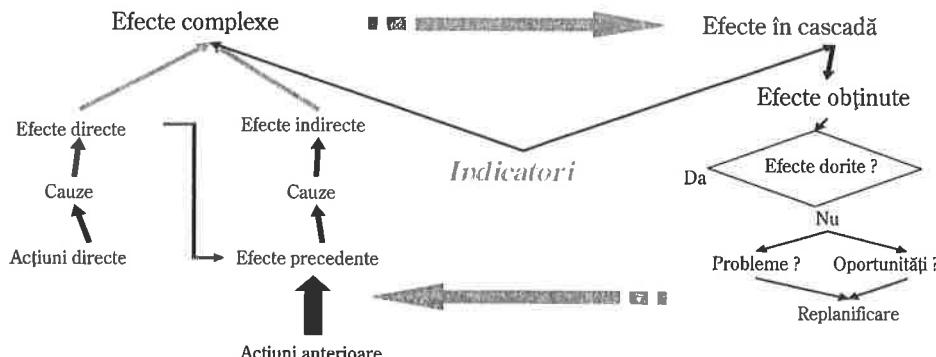
Previziunea (estimarea sau prevederea în sensul din dicționar) reprezintă o misiune/sarcină a planificării. Aceasta depinde de IPB, în special în ce privește mecanismul. Previziunea trebuie să determine ce set de acțiuni va realiza efectul dorit. Această situație este complicată de multe lucruri, dar, în special, de prezența mecanismelor nesigure și multiple, atunci când niciunul dintre ele nu este suficient. Pe de altă parte, este vorba despre stabilirea setului de condiții care vor asigura îndeplinirea obiectivului strategic. În ambele cazuri, aceste provocări se multiplică, în cazul trecerii de la nivelul pur fizic la cel comportamental. După cum se arată în doctrina întrunită – SUA-AFDD 2-1, există două mijloace generale pentru realizarea obiectivelor prin forță: o soluționare impusă și o soluționare negociabilă. Ambele se bazează pe comportament/atitudinea comportamentală. Aceasta se extinde la nivelul operativ, unde scopul este de a-i forța pe comandanții inamicului să-și schimbe centrul de interes, din a obține și a menține avantajele, în a reduce și amâna pierderile.

AFDD 2-1 folosește în mod alternativ mijloacele pentru realizarea succesului și indicatorii. Acest fapt poate produce confuzie în ce privește definițiile standardelor și condițiilor din doctrină. În cuprinsul doctrinei, măsurile sunt cele care descriu cât de bine trebuie să funcționeze standardele (criteriile), în condițiile date. După cum sunt folosiți aici, indicatorii nu conțin atributul calitativ "cât de bine". Este mai bine să privim indicatorii ca fiind "ceea ce este măsurat" și să dăm de-o parte definițiile standardelor și condițiilor întruite.

Pentru a reduce confuzia, în acestă schemă sunt prezentați doar indicatorii efectelor complexe și în cascadă. Marea provocare prezentată în această figură este determinarea modului în care efectele directe și indirekte se combină pentru a forma efecte complexe. Prin comparație, remarcarea efectelor în cascadă este relativ simplă.

Un alt element cheie îl reprezintă faptul că nu toate ocaziile în care efectul realizat nu este același cu cel dorit reprezintă un lucru "rău". Având în vedere nesiguranța și posibila lipsă a unei cauze suficient menționată, deținerea de planuri pentru găsirea unei soluții la problema respectivă (și nu planuri anticipate) reprezintă o posibilitate reală, în special

Artă militară

Figura 4: Execuție și estimare

dacă planul are în vedere un atac masiv din partea adversarului. Si inamicul poate greși în aceeași măsură ca și noi.

Setul de instrumente EBO preconizat pentru darea misiunii în mod dinamic

Implementarea EBO printr-un proces dinamic de dare a misiuni poate fi exprimat în trei etape: planificare, execuție și evaluare. Important este faptul că evaluarea apare atât în etapa de planificare, cât și în cea de execuție.

Sistemul conține un număr de instrumente și funcții care se articulează și se înscriu într-un flux logic.

Fluxul – punctul de plecare este intenția comandantului, care include finalul dorit, metoda, scopul și riscul. *EIPB* = “extended intelligence preparation of the battlefield” – pregătirea extinsă a informațiilor privind câmpul de luptă. Aceasta este folosită la dezvoltarea strategiei, pentru a cuprinde evaluarea cea mai recentă a adversarului. Apoi *SDT* = strategy development instrument (instrumentul pentru dezvoltarea strategiei) descompune obiectivele intenției comandantului în efecte, mecanisme și acțiuni, care trebuie folosite pentru realizarea efectelor. Aceasta se face cu ajutorul analizei centrelor de gravitate = *COG* și prin stabilirea strategiei și misiunii. Rezultatul este un număr de opțiuni pentru cursul de acțiune al forțelor proprii – *COA* albastru. Apoi, cursurile de acțiune ale forțelor proprii (*COAs* albastre) sunt evaluate folosind *CAT* = “campaign assesment instrument” (instrumentul pentru evaluarea campaniei) pentru a stabili și a optimiza probabilitatea ca intenția comandantului să fie realizată cu succes. Odată optimizate și îmbunătățite folosind *CAT*, *COAs* albastre sunt transmise spre instrumentul evaluator al jocurilor de război, unde compararea *COA* albastru cu *COA* roșu – cursul de acțiune al adversarului – rezultă în îmbunătățirea ulterioară a *COA* albastru. *SDT* transmite apoi acțiunile celor care stabilesc obiectivele. Împreună cu echipa care furnizează armamentul/sistemele de arme și capabilitățile potrivite, cei care stabilesc obiectivele/scopul informează despre nevoile/necesarul de capabilități (*CJSOR*) în vederea atingerii acestui obiectiv. Datele privind misiunea și directivele sunt combinate într-un ordin/directiva, generată continuu, care programează misiunile. Aceasta va înlocui actualul proces de decizie. Când începe execuția, datele privind evaluarea luptei sunt trimise înapoi la *CAT*, sub formă de semnale combinate. Apoi, *CAT* face o reevaluare a campaniei și replanifică strategia în mod dinamic, dacă este necesar.

Produsele cheie ale EBO

❖ Instrument pentru elaborarea strategiei

- produce COAs albastru;
- integrează în mod concis efectele, centrul de greutate/analiza sistemului de scopuri și identificarea strategiei;
- parcurge interacțiunile centrelor de greutate;
- modele pentru strategie și misiune.

❖ Instrument pentru evaluarea campaniei

- arată probabilitatea de realizare a intenției comandantului pentru o COA albastră;
- relațiile cauze/efecte, ale planului stabilit pentru o anume campanie;
- analiză echilibrată/capabilitate de instruire specifică.

După cum menționam, punem accent pe ceea ce considerăm a fi cele două elemente cheie al "trusei cu instrumente" EBO pentru modul dinamic de a da misiunea: un instrument pentru elaborarea strategiei (SDT) și unul pentru evaluarea campaniei (CAT).

SDT generează opțiunile privind COA, pornind de la intenția comandantului. Realizează aceasta prin concentrarea pe efectele cerute pentru îndeplinirea intenției comandantului. Face legătura dintre obiective și efectele dorite, inclusiv efectele indirekte și cumulative. Analiza centrului de greutate, a sistemului de ţinte (obiective) și identificarea strategiei sunt folosite pentru a identifica acțiunile necesare realizării efectelor dorite. SDT face, de asemenea, legătura dintre analiza COG și jocurile de război (simulări). SDT va include atât modelele pentru strategie, cât și cele pentru misiune. Acestea sunt structuri interne de bază ale planului, care pot fi remediate și refolosite pentru dezvoltarea rapidă a planului. Efectuarea analizei centrului de greutate este un atribut important al instrumentului pentru elaborarea strategiei. În prezent, COGs sunt, în general, analizate izolat. Trebuie să putem răspunde la întrebarea: "Cum un anume COG poate influența alte COGs, pe teritoriul unei țări inamice". Protecția forței, raza de acțiune de siguranță a sistemelor de arme și pregătirea informativă a spațiului de luptă sunt elementele conduceătoare, care propulsează și dinamizează procesul, aflate în spatele instrumentului pentru elaborarea strategiei. Întelegerea inamicului și a spațiului de luptă sunt esențiale pentru a prevedea modul în care inamicul ar trebui, ar putea sau ar fi posibil să reacționeze la acțiunile noastre.

Metoda de evaluare a campaniei și analiza cursurilor de acțiune evidențiază probabilitatea realizării efectelor dorite de fiecare COA. Instrumentul CAT modelează cauza și efectele planului, folosind tehnici de modelare cauzale (Bayes Nets). Modelul CAT este în mod curent îmbunătățit, astfel încât să încorporeze reprezentarea temporală. Indicatorii efectelor vor alimenta eventual CAT, astfel încât evaluarea să se poată face atât pe timpul fazei de planificare a COA, cât și în mod dinamic, pe măsura ce acțiunea se desfășoară.

BIBLIOGRAFIE

- United States Joint Publication 3-56.1, *Command and Control for Joint Air Operations*, Washington DC: GPO 1994.
  - Warden, J. A., III, Col, USAF, Ret., *The Enemy as a System*, Aerospace Power Journal, no 1, (1995), 40-55, <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/warden.html>
  - Barlow, J. B., Maj, USAF, *Strategic Paralysis: An Airpower Theory for the Present*, Air University Press, Maxwell AFB, AL, 1994.
  - Olson, M., Jr., Lt., *The Economics of Target Selection for the Combined Bomber Offensive*, Royal United Service Institution Journal, vol. 107 (Nov 1962), 308-314.

LUPTA PE MARE CONTRA TERORISMULUI, A TRAFICULUI DE PERSOANE, DE STUPEFIANTE ȘI A TRANSPORTULUI DE ARME DE DISTRUGERE ÎN MASĂ

Contraamiral de flotilă dr. Cornel MIHAI

In 1982, Convenția Națiunilor Unite privind dreptul maritim reafirma libertatea largului mării pentru toate navele și suveranitatea statului asupra mării sale teritoriale, respectând dreptul de liberă trecere inofensivă a navelor străine.

Cățiva ani mai târziu, dezvoltarea criminalității maritime justifica decizia mai multor acorduri internaționale de cooperare în materie de poliție maritimă pentru facilitarea controlului mării.

La ora actuală, când mondializarea criminalității transnaționale prezintă riscul de destabilizare a societăților noastre, lupta contra traficului ilicit pe mare a devenit o provocare la nivel strategic.

Dimensiunea acestui pericol reclamă nu numai o cooperare multilaterală, ci și existența mijloacelor juridice necesare pentru acțiune.

Articolul de față își propune să facă o trecere în revistă a măsurilor luate de unele state, în comun, la nivel regional și care reprezintă o concretizare a reacției la noile tipuri de amenințări la adresa securității, în condițiile în care dreptul mării se manifestă limitativ. În ceea ce privește Marina Română, el nu are în vedere punerea în discuție a regulilor de angajare prevăzute pentru poliția maritimă de frontieră, ci este o încercare de aprofundare a cadrelui legal internațional care poate fi folosit de navele militare române, participante la misiuni de luptă antiteroristă și împotriva traficului ilicit. El se dorește, în același timp, și o pledoarie pentru îmbunătățirea acestuia.

Odată cu sfârșitul războiului rece s-a redus considerabil pericolul izbucnirii unor conflicte interstatale de proporții. Diminuarea, în ultimul deceniu, a prezenței forțelor navale, asociată cu instabilitatea politică și situația economică dezastroasă a anumitor țări înregistrează o dezvoltare a activităților criminale pe mare, a unor organizații mafiote transnaționale din ce în ce mai puternice.

Aceste noi amenințări – atât în fapte, cât și în intensitate –, care vin din direcția mării, au impus Forțelor Navale să reconsideră modul de abordare a participării la misiunile de protecție și de apărare a căilor de acces maritime, mai ales după evenimentele tragice din 11 septembrie 2001. Putem spune că s-a trecut de la o postură de securitate militară la o postură de supraveghere maritimă permanentă, veritabilă sinteză a misiunilor de apărare și de serviciu public.

Misiunile reclamate de reacția la acest tip de amenințări este concretizată prin participarea cu regularitate la misiunile care decurg din angajamentele României în cadrul grupării navale **Blackseafor** (în conformitate cu profilul "on-call" și activare bianuală) și de participare la operații de tipul **Active Endeavour** în Marea Mediterană. Acestea sunt destinate prevenirii și acțiunii pe mare în lupta contra terorismului, imigrației clandestine, traficului de stupefianți și transportului armelor de distrugere în masă. Toate aceste amenințări constituie, împreună cu poluarea, principalele pericole venind dinspre mare, cu care România ar putea fi confruntată.

În același timp, suntem obligați însă să privim posibilitățile de intervenție ale marinei noastre prin prisma prevederilor care reglementează activitatea pe mare, în raport cu pericolele menționate, în sens limitativ, de către dreptul maritim, configurat la Montego Bay.

Convenția Națiunilor Unite privind dreptul maritim sau Convenția de la Montego Bay, din 10 decembrie 1982, a permis stabilirea, pe timp de pace, a unui anume echilibru între interventionismul statelor și libertatea mărilor, permitând menajarea atât a intereselor economice, cât și a celor strategice ale statelor.

În tot acest timp, mediul geopolitic a evoluat consistent, din 1982 încoace, iar dreptul de a desfășura acțiuni de tip "poliție maritimă" a evoluat în favoarea unui control sporit al activităților maritime, prin delegarea statului de pavilion, pornind de la simpla atribuire a competenței penale până la un drept veritabil de intervenție, ce poate ajunge chiar la utilizarea forței. De asemenea, au fost autorizate unele măsuri de acțiune: în raport cu navele aparținând altui stat, în apele teritoriale ale unui stat străin, prin delegarea de autoritate din partea statului care are autoritatea asupra apelor teritoriale.

Este tot atât de adevărat că acest tip de acțiune are arii de acțiune exclusiv zonale, derulându-se în baza unor acorduri bilaterale sau regionale. Suntem, astfel, puși în fața unor situații de fuziune eclectică a unor acorduri particulare, bilaterale sau multilaterale. Or, situația rezultată indică faptul că nu mai există o unicitate a dreptului. Mai mult, principiul libertății mării și al exclusivității pavilionului, precum și cel al suveranității statului în marea sa teritorială, precum și libertatea de comerț și dreptul general de intrare în porturi pot fi privite drept limitări în lupta contra noilor perturbatori ai vieții pe mare.

Prin urmare, dacă, începând cu ultimul deceniu al secolului XX, dezvoltarea traficului ilicit pe mare a determinat statele să limiteze sfera de aplicare a anumitor principii juridice tradiționale ale dreptului mării, care fuseseră consacrate prin Convenția de la Montego Bay, elaborarea unui nou drept convențional referitor la operațiunile poliției maritime internaționale pe timp de pace se impune cu necesitate la începutul secolului XXI.

Evoluția dreptului poliției maritime începând cu Montego Bay

În dreptul românesc, modalitățile de exercitare a puterii statului pe mare au fost stabilite prin Ordonanța 104/2001 privind organizarea și funcționarea poliției de frontieră și Legea nr. 243/2002 de aprobată a Ordonanței 105/2001 privind frontieră de stat a României. Ordonanța 105 prevede măsurile de control și coercitive pe care comandantul unei nave în exercițiul de stat (din cadrul poliției de frontieră) le poate întreprinde: față de navele românești aflate în orice spațiu maritim; sub rezerva competențelor recunoscute de către dreptul internațional și navelor străine, altele decât navele de război sau navele de stat utilizate în scopuri necomerciale, în spațiile supuse suveranității sau jurisdicției românești, iar în largul mării, în cazurile autorizate de dreptul internațional.

Cadrul legal românesc nu conferă comandanților de nave de război autohtone dreptul de control/de a începe o procedură judiciară față de o navă română sau străină (cu excepția situațiilor prevăzute în Art. 110 al Convenției de la Montego Bay), în zona apelor teritoriale sau în largul mării, fără prezența la bord a unui reprezentant legal al statului, specializat în chestiuni maritime.

În practica internațională sunt acceptate următoarele feluri de acțiune:

❖ **Dreptul de apropiere** (right of approach), constând, pentru o navă de război, în a se asigura de identitatea și naționalitatea unei nave private (termen care definește toate navele, cu excepția celor de război sau de altă natură, dar aflate în serviciul statului și care poartă semne distinctive în acest sens) întâlnite pe mare, invitând-o să-și arboreze pavilionul. În practică, această formă simplă de recunoaștere e utilizată din ce în ce mai puțin. În general, se procedează, pentru recunoaștere, la interogare, folosindu-se formula: *What ship?*

❖ **Vizita și controlul** (visit and search), care constă în examinarea documentelor de bord (sau "ancheta de pavilion") și, uneori "perchezit", însotită, eventual, de interogarea echipașului.

❖ **Devierea** (divert) sau ordinul dat unei nave de a se deplasa spre un loc sau un port dat.

❖ **Recurgerea la măsuri coercitive**, în caz de refuz din partea comandantului navei de respectare a somăției care i s-a transmis. Măsurile ar putea cuprinde tragerea de focuri de avertisment și, abia apoi, folosirea forței, constând într-o acțiune de forță capabilă să conducă la preluarea controlului asupra navei.

Dreptul de vizită și inspecție

Pe timp de pace, apropierea și "recunoașterea" reprezintă unică formă de intervenție pe care navele de război o pot efectua în largul mării, atunci când întâlnesc nave străine. Legea pavilionului, corolar al libertății de navigație în largul mării, a fost consacrată de Convenția de la Montego Bay: în largul mării, navele nu sunt subordonate decât ordinii juridice a statului pavilionului lor. Navele de război nu pot deci exercita acte polițienești decât pe navele private de aceeași naționalitate cu ele.

În același timp, competența exclusivă a statului pavilionului admite excepții, de origine cutumiară sau convențională. Art. 110 al Convenției de la Montego Bay autorizează dreptul

de vizită al navelor care: se dedau la acte de piraterie; efectuează transport de sclavi; servesc unor emisii neautorizate; sunt fără naționalitate sau au în realitate aceeași naționalitate ca și nava de război, deși ele poartă pavilion străin sau refuză să arboreze pavilionul.

În afara acestor cazuri enumerate limitativ, vizita navelor private străine nu poate avea loc în largul mării decât în baza unor acorduri bilaterale sau multilaterale.

Orice alte activități ilicite nu permit abordarea unei nave străine fără acordul statului pavilionului. Chiar și instrumente internaționale mai recente, cum ar fi Convenția de la Viena, din 1988, împotriva traficului de droguri și Protocolul de la Palermo, din 2000, împotriva imigrației ilegale, respectă această regulă. Dar, semnatarii Protocolului de la Palermo au organizat, într-un mod concret, cooperarea dintre state, pentru cazurile în care în largul mării navele sunt descoperite și suspectate de astfel de activități ilegale, detaliind, în fapt, regulile privind autorizarea abordajului.

Lupta contra traficului maritim de stupefante

Pentru a facilita lupta contra traficului ilicit de stupefante și de substanțe psihotrope pe cale maritimă, Art. 108 al Convenției de la Montego Bay, din 1982, prevede un mecanism de cooperare internațională privind cererea de asistență a statului pavilionului.

Mai mult, Art. 17 al Convenției de la Viena, din 20 decembrie 1988, confirmă principiul consimțământului obligatoriu al statului pavilionului și lărgeste cîmpul cooperării, autorizând o cerere de intervenție la inițiativa statelor petiționare.

La rîndul lui, Acordul regional de la Strasbourg, din 31 ianuarie 1995, încheiat între statele membre ale Consiliului Europei care au ratificat Convenția de la Viena, din 1988, și care au decis să pună în aplicare la nivel regional art. 17, consacră conceptele ca: *"stat care intervine"* și *"competența preferențială"**. Trebuie specificat însă că acordul nu prevede autorizarea intervenției automate, care să decurgă din tratatul însuși sau din consimțământ tacit, ca urmare a unei întârzieri de răspuns. Dimpotrivă, o autorizare expresă și prealabilă a statului de pavilion este întotdeauna necesară înaintea oricarei intervenții, iar absența răspunsului nu poate fi assimilată unui consimțământ tacit. În afară de aceasta, în cazul unui trafic dovedit (demonstrat), statul pavilionului își poate întotdeauna exercita competența preferențială printr-o notificare adresată statului în decursul a 14 zile de la primirea elementelor de dovedă.

* <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=156&CM=8&DF=28/08/2005&CL=FRE>

Un acord de cooperare – multilateral și regional, pentru reprimarea traficului ilicit de stupefianți și de substanțe psihotrope, în aer și pe mare, în zona Caraibelor și în partea occidentală a Oceanului Atlantic, a fost semnat între statele Arcului Caraibian, la 10 aprilie 2003, și adoptat la 26 aprilie 2003, la San Jose, de către 19 state riverane, fiind cunoscut ca “Acordul de la Aruba”. Printre semnatari menționăm: Costa Rica, Republica Dominicană, Franța, Guatemala, Haiti, Honduras, Nicaragua, Olanda, SUA etc. În termenii acestui acord, fiecare stat-partă poate vizita în largul mării toate navele suspecte care abordează pavilionul unui alt stat-partă. În acest scop, acordul prevede trei modalități de obținere a autorizării statului de pavilion, alegerea fiind lăsată la discreția statelor-părți:

- statul de pavilion consideră că acordul are prin el însuși valoare de autorizație (echivalând cu o autorizație permanentă);
- el acordă o autorizație expresă;
- consideră că absența unui răspuns din partea sa, în intervalul de patru ore după transmiterea cererii, semnifică autorizare.

Acordul permite, de asemenea, dreptul de urmărire atât în apele teritoriale și interioare, cât și în spațiul aerian aparținând unui stat-partă.

Acordul de la Aruba a fost inspirat de acordurile bilaterale încheiate între Statele Unite și aproape toate statele din Caraibe, la care Statele Unite au obținut autorizarea pentru Garda sa de Coastă (Coast-Guards) pentru:

- ❖ vizitarea, în largul mării, a navelor arborând pavilionul statului-partă fără a fi necesar să se ceară o autorizare prealabilă (shipboarding agreement) sau, în absența răspunsului statului de pavilion, după o întârziere de două sau patru ore, autorizarea se presupune a fi acordată (statement of non objection);
  - ❖ autorizarea intervenției în apele teritoriale ale statului-partă sub autoritatea unui reprezentant al acestui stat ambarcat la bordul unei nave americane, sau chiar în absența reprezentantului acestui stat (hot pursuit agreement);
  - ❖ patrularea în apele teritoriale ale statului semnatar* (entry to investigate).
- Orice alte activități ilicite nu permit abordarea unuia sau străin fără acordul statului pavilionului.

Lupta contra imigrației clandestine pe cale maritimă

Convenția de la Montego Bay nu evocă transportul organizat de imigranți clandestini, Art. 110 incriminează doar traficul.

Concretizarea acestui pericol pentru bătrânelul continent a dus la încheierea a mai multor acorduri, printre care Convenția Națiunilor Unite contra criminalității transnaționale, organizată la 15 noiembrie 2000, și protocoalele adiționale.

După ce Protocolul nr. 3 de la Palermo, din 12 decembrie 2000, contra traficului ilicit de imigranți va intra în vigoare, traficanții vor putea fi interpelați în baza unor acorduri și mecanisme comparabile cu cele ale sistemului organizat de Art. 17 al Convenției

* www.state.gov/g/inl/rls/nrcpt/1999/919.thm și www.hri.org/docs/USSD-IN; un exemplu de shiprider agreement, cel între SUA și Guyana: www.landofsixpeoples.com/news301/ns301074.htm

de la Viena, după acordul expres sau tacit al statului de pavilion. Este necesar însă ca protocolul să se bucure de o ratificare largă, în particular de către statele care acordă pavilioane de complezență.

Lupta contra terorismului maritim

Convenția de la Montego Bay ignoră terorismul. Cadrul juridic actual al luptei contra terorismului este Convenția de la Roma, din 10 martie 1988, pentru reprimarea actelor ilicite contra securității navegației maritime, dar această convenție nu autorizează deloc navele de război să intervină în largul mării asupra unei nave străine având la bord teroriști. Un proiect de revizuire a Convenției de la Roma a fost prezentat la Organizația Maritimă Internațională (IMO – International Maritime Organisation) de către Statele Unite în vederea punerii în funcțiune a unui dispozitiv operațional comparabil celui al Art. 17 din Convenția de la Viena, permijând, cu acordul statului de pavilion sau prin tăcerea acestuia, timp de patru ore, vizitarea și controlul unei nave străine în largul mării*. Comitetul IMO s-a întunit în octombrie 2003 și în aprilie 2004 și a decis să organizeze o conferință diplomatică pe această temă, în decembrie 2005. Până în prezent, nu s-au depășit dificultățile privind definirea actelor teroriste și modalitățile de arestare. Un alt punct de blocaj pentru proiectul menționat este problema lărgirii modalităților de boarding în largul mării, inspirate de evoluția înregistrată în domeniul luptei contra traficului de droguri și imigrație ilegală.

Lupta contra transportului maritim de arme de distrugere în masă

La 31 mai 2003, președintele Bush a lansat inițiativa de securitate contra proliferării (Proliferation Security Initiative – PSI) pentru a favoriza interceptarea transporturilor de arme de distrugere în masă – ADM**. La 28 aprilie 2004, la inițiativa Statelor Unite a fost votată în unanimitate Rezoluția 1540, prin care statele sunt invitate să incrimineze actele de proliferare și să coopereze pentru prevenirea traficului ilicit. De asemenea, cu ocazia revizuirii Convenției de la Roma, din 1988, SUA au prezentat propuneri de amendamente destinate incriminării transportului de ADM.

În tot acest timp, PSI și Rezoluția 1540 se aplică transporturilor maritime, respectând legislațiile naționale și dreptul internațional adoptat la Montego Bay, cu specificația că dreptul de urmărire nu poate fi exercitat în marea teritorială sau în zona contiguă a unui stat decât cu acordul acestuia din urmă. În afara acestor ape, în zona economică exclusivă și în largul mării, intervenția nu poate avea loc decât cu acordul statului de pavilion, cu condiția că infracțiunea nu s-a născut și urmărirea nu a debutat în apele teritoriale ale unui stat, caz în care avem de a face cu "hot pursuit".

Pentru a facilita interceptările navelor suspectate de transport ADM, Statele Unite au prezentat, în al doilea semestrul 2003, un proiect de acord de inspecție (Draft Boarding Agreement), care definește modalitățile de intervenție în baza unor acorduri bilaterale.

* www.imo.org/home.asp

** Regional Seapower Symposium, Venezia, p. 171.

Lansând acest proiect, SUA speră să ajungă la încheierea de acorduri bilaterale cu 10 dintre cele mai importante state posesoare de pavilioane comerciale, care reprezintă 70% din comerțul maritim mondial, realizând deja acorduri semnate cu Liberia, Panama și Insulele Marshall.

Necesitatea reformei dreptului mării

Toate aceste acorduri internaționale regionale încheiate în ultimii 15 ani, pentru a facilita operațiunile polițienești pe mare, cu respectarea dreptului internațional de la Montego Bay, constituie pași incontestabili în favoarea creșterii dreptului de intervenție. Rezultă că însăși creșterea traficului maritim internațional și a delicvențelor în zonele anumitor state, care nu și pot exercita suveranitatea asupra navelor lor și apelor lor teritoriale, necesită astăzi o reglementare și un control sporit al activităților maritime.

Dincolo de aceste poliții speciale ale largului mării, conforme cu legea pavilionului și inspirate din Art. 17 al Convenției de la Viena, se pune întrebarea dacă nu ar trebui încheiată o nouă convenție internațională consacrată criminalității maritime, având ca model Acordul Aruba?

Când o navă de război are motive rezonabile să suspecteze o navă civilă, cum că aceasta din urmă s-ar deda la un trafic ilicit sau ar fi angajată în acțiuni teroriste, rezultă că fiind o necesitate, chiar în cazul lipsei condițiilor ce derivă din drepturile statului de pavilion, să se autorizeze vizita.

Legea pavilionului și competența exclusivă în marea sa teritorială sunt deja repuse în discuție de anumite state, în particular de Statele Unite, care își extind astăzi controalele lor pe mare, dincolo de limita apelor lor teritoriale. Ar fi deci suficient să se reglementeze legal această practică.

Noul context maritim reclamă cu necesitate consacrarea în dreptul internațional, dincolo de cadrul oferit de conflictele armate, a dreptului de "vizită simplă" sau "anchetă de pavilion", a "vizitei cu percheziție".

La nivel internațional există, unele opinii conform cărora ar trebui adoptat principiul vizitelor fără obținerea acordului statului pavilionului.

În ceea ce ne privește, suntem de acord cu ideea că simpla perspectivă de a fi supus dreptului de vizită al unei nave de război poate avea un efect descurajant pentru toți comandanții de nave care s-ar preta la practici incriminatoare.

Reafirmând dorința României de a lupta eficient împotriva terorismului, susținem modificarea dreptului maritim, dar, prin păstrarea nealterată a principiului suveranității statului sub care se află pavilionul.

Apreciem că România ar trebui să se opună oricărei autorizări tacite de vizită și inspecție, cât și oricărei autorizări automate de vizită și inspecție date în avans. Drepturile de suveranitate ale fiecărui stat trebuie respectate, în sensul că fiecare stat, atât cel de pavilion, precum și cel căruia i se adresează cererea sau cel care o înaintează va trebui tratat egal, dar este și în egală măsură responsabil pentru deciziile sale.

În consecință, nu susținem ideea autorizării permanente de intervenție, dar ne exprimăm mai degrabă consimțământul pentru vizitarea și inspectarea navelor străine după obținerea unui acord punctual, din partea statului pavilionului.

Considerăm că, pentru a fi constanți în toate acțiunile îndreptate împotriva terorismului și a traficurilor de orice natură, ar fi necesară adoptarea acelorași abordări pentru toate interceptările în largul mărilor.

Logica acestei argumentări ar fi următoarea:

❖ Orice navă suspectă, din motive clare, prezентate evident de către statul care îmaintează cererea, n-ar trebui să scape de abordaj.

❖ Orice stat care îmaintează o cerere de abordaj trebuie să o facă cu seriozitate. Statul căruia îi este adresată cererea este îndreptățit să primească elementele necesare de la statul care îmaintează cererea, pentru a-și putea argumenta răspunsul. În acest sens, ar trebui să fie transmisă o mențiune specifică, în ceea ce privește naționalitatea navei suspecte pentru a demonstra că, în fapt, nava poartă drapelul statului căruia i se adresează cererea (pavilion, însemne pe corpul navei cu denumirea și portul de înmatriculare ... etc.).

❖ România ar trebui să sprijine, conform UNCLOS, respectarea drepturilor statului pavilionului în largul mărilor, dar și să insiste asupra obligației statului pavilionului ca, atunci când este confruntat cu un caz suspect, în care ilegalitățile sunt evidente, să își exprime agreementul și să acorde autorizația de inspecție și control, iar ulterior controlului, să-și respecte responsabilitățile ce decurg din faza de inspecție, mai ales privind măsurile cu caracter judiciar. În același timp, să susțină ideea că statul pavilionului trebuie să aibă posibilitatea de a refuza o intervenție străină pe una din navele sale, dacă elementele incriminatoare transmise nu sunt destul de clare.

❖ Dată fiind prevederea obligației statului care primește cererea de a da un răspuns, ar fi rezonabil ca acestuia să i se acorde o perioadă de patru ore, pentru a putea evalua elementele subliniate de celălalt stat. În cazul dificultății confirmării pretenției de naționalitate, o perioadă adițională (două ore) ar putea fi considerată ca necesară și rezonabilă.

Un alt domeniu care necesită și revizuit sunt și dispozițiile privind dreptul de urmărire în apele aflate sub suveranitate națională, deoarece, foarte des, navele care se ocupă cu traficul ilicit acționează la limita frontierelor maritime pentru că, imediat ce actul ilicit a fost comis în largul mării, ele se refugiază în apele teritoriale naționale sau străine, pentru a se bucura de imunitatea oferită de acestea. În termenii Art. 111 ai Convenției de la Montego Bay, dreptul de urmărire încetează când nava urmărită intră în apele teritoriale ale statului căruia îi poartă pavilionul sau ale unui stat străin. Pentru astfel de situații ar putea fi luat în considerare dreptul de urmărire, până când nava care urmărește va fi observată de forțele de poliție maritimă ale statului în care se refugiază nava infractorie.

În acest caz ar trebui admis un drept de urmărire tip "hot pursuit" în sens invers,adică din largul mării spre apele naționale, acest drept neîncetând decât la intervenția statului care are autoritatea asupra apelor teritoriale și care, în orice moment, va putea să-și exercite competența preferențială.

Mentionăm că în Europa există deja un precedent: pentru lupta împotriva imigrației clandestine, Italia și Albania au semnat, la 2 aprilie 1997, un acord privind dreptul de urmărire și control până în apele teritoriale. Acordul de la Aruba autorizează parțial interceptarea navelor suspectate de a fi angajate în trafic de stupefianți în apele teritoriale ale statelor părți.

NOUTĂȚI ÎN ARTA MILITARĂ NAVALĂ

*Comandor dr. Niculae VÂLSAN
Căpitan-comandor Adrian DOBRESCU*

Arta militară este o componentă a științei militare care se ocupă cu studierea legilor luptei armate și procedeelor de ducere a acesteia, determinând, astfel, legile obiective și principiile ducerii acțiunilor militare și elaborând îndrumări practice pentru pregătirea și ducerea acțiunilor militare.

În acceptiunea specialiștilor maritimi militari ai Alianței, „*Operațiile maritime reprezintă acțiunile desfășurate de forțe la suprafața, deasupra nivelului și sub nivelul mării pentru a câștiga sau a beneficia de stăpânirea mării, de controlul mării sau de a interzice unui adversar să beneficieze de acestea și/sau să se realizeze proiectarea puterii dinspre mare asupra uscatului*”.

În contextul schimbărilor înregistrate în evoluția mediului geostrategic la începutul mileniului III, arta militară modernă prezintă o serie de elemente noi în ceea ce privește ducerea operațiilor cu mase mari de luptători, pe fronturi și adâncimi mari; puterea considerabilă a forțelor și mijloacelor pe care le folosește; efectuarea unor ample manevre de forțe armate și genurile de arme pentru atingerea scopurilor; ritmul înalt în ducerea acțiunilor militare.

Noile caracteristici ale mediului geostrategic, precum și nevoile de securitate ale acestuia au impus modificări substanțiale atât în planificarea, cât și în ducerea acțiunilor militare. Din acest punct de vedere, a apărut necesitatea acțiunilor forțelor întrunite și multinaționale, sub comanda și controlul unui comandament unic, precum și rezolvarea conflictelor prin interoperabilitate în plan acțional.

Modul în care au fost abordate ultimele conflicte internaționale post-război rece (Kosovo, războaiele din Golf, fosta Iugoslavie), consecințele acestora au confirmat existența amenințărilor nontradiționale, intensificarea terorismului, a traficului ilicit etc. și, în același timp, au lăsat loc multor interpretări și polemici.

În ceea ce privește arta militară navală, acțiunile militare din fosta Iugoslavie și, mai de curând, din Irak au fost desfășurate cu pierderi relativ reduse, consumuri mari de forțe și mijloace și au readus în actualitate problema viitorului forțelor navale și a modului

de ducere a acțiunilor militare navale. Se apreciază că în acțiunile viitoare accentul va cădea pe viteza de reacție, ceea ce impune ca forțele să fie dislocate în puncte de bazare temporară, în apropierea zonelor de criză, pentru a putea interveni rapid, la notificare, în zonele de ducere a acțiunilor militare. Această concepție va avea un impact deosebit asupra achizițiilor de armament și a dotării forțelor.

Ultimile conflicte au scos în evidență eficiența unor acțiuni militare desfășurate hotărât și cu mare putere de lovire a inamicului, precum cele legate de:

- bombardamentele aeriene și folosirea munițiilor de înaltă precizie;
- acțiunile intense de război informatic, psihologic și electronic;
- utilizarea portavioanelor ca platformă pentru lansarea atacurilor aeriene și cu rachete de mare precizie;
- creșterea rolului navelor multirol în operațiile de menținere și impunere a păcii și securității;
- manifestarea unor presiuni militare și politice puternice și aducerea de acuzații continue la adresa statelor care sprijină politic, militar sau moral adversarul și determinarea acestor state de a-și retrage acest sprijin;
- folosirea sistemelor și a tehnologiilor de ultimă generație, dezvoltarea cercetării continue în aceste domenii, pentru crearea de noi arme și muniții;
- utilizarea unui sistem de baze militare în apropierea zonei de conflict și a spațiului din proximitatea zonei de conflict, inclusiv existența stocurilor prepoziționate de echipamente de luptă pentru unități de nivel flotă sau flotilă;
- creșterea rolului forțelor speciale și al serviciilor de informații în culegerea de informații, inclusiv din spatele liniilor inamice;
- folosirea în interes propriu a forțelor și formațiunilor paramilitare din opoziție, instruirea, sprijinirea și pregătirea acestora ca trupe combatante sau de sprijin;
- utilizarea unui sistem global de comandă, comunicații și control, C4ISR, cu posibilitatea de determinare în timp real a situației câmpului de luptă și de procesare a bazelor de date privind țintele și oportunitățile de atac;
- pregătirea în detaliu și din timp a acțiunilor militare, cu analizarea pertinentă a tuturor factorilor pe care îi poate implica aceștia;
- cucerirea și controlarea punctelor de importanță strategică, gen poduri, aeroporturi, porturi, înălțimi geografice;
- folosirea intensă a sistemelor de sprijin și atac electronic, precum și a contramăsurilor electronice pe câmpul de luptă.

Arta militară navală a înregistrat și înregistrează o evoluție continuă, determinată fiind de dezvoltarea societății omenești și de creșterea rolului unei serii de factori, cum sunt: bazele economice ale societăților, informația în domeniul militar, aplicarea ultimelor noutăți din domeniul tehnico-științific în domeniul luptei armate etc.

Conflicturile recente au demonstrat schimbările profunde care se produc în modul de abordare și de ducere a luptei armate. Astfel, lupta aero-terestră și navală presupune că, pe un teatru de operații, pentru îndeplinirea obiectivelor fixate, operațiile trebuie să fie sincronizate, iar armamentul, tehnica și echipamentul acestor forțe să fie utilizate și puse în valoare în mod unitar.

Artă militară

Creșterea puterii de foc și de lovire, a mobilității și a capacitații de manevră au determinat diversificarea procedeelor de acțiune. Alegerea acestora se face pe baza factorilor legați de misiune, adversar, forțe proprii, condiții hidrometeorologice și de timpul avut la dispoziție.

Aplicarea principiilor războiului bazat pe rețea, implementate de americani în operațiile navale recent încheiate, a avut scopul de evitare a fratricidului, având la bază imaginea unică recunoscută, asigurată tuturor eșaloanelor de decizie, făcând posibilă conducerea forțelor direct de la Pentagon.

În războiul modern, pe câmpul de luptă, rolul informației și creșterea vitezei de transformare a acesteia influențează și modifică deciziile de cel mai înalt nivel. S-a observat că, în ultimele războaie din Golf, forțe aparținând SUA, fiind dotate cu tehnologie avansată, au doborât sistemul de informare și comunicații irakian, acest fapt determinând într-o mare măsură obținerea succesului.

În vederea desfășurării operațiunilor militare navale se vor constitui mari unități operative aeronavale, care vor avea un sprijin susținut din partea unui comandament al transporturilor maritime.

Forțele Navale Maritime, subordonate unui Comandament Central, vor avea în subordine mai multe mari unități navale, printre care, grupări navale ale portavioanelor, grupări navale de transport și debarcare gata de luptă, grupări de distrugătoare, unități de securitate portuară (paza porturilor și platformelor petroliere), submarine.

Un rol deosebit în obținerea victoriei s-a dovedit că îl are debarcarea unui desant maritim și acordarea de sprijin infanteriștilor marini, care au dus acțiuni de luptă pe uscat. Pentru executarea debarcării într-o zonă depărtată de locurile de bazare permanente, într-o grupare operativă de desant, navele vor avea ambarcate la bord câte o escadrilă de aviație maritimă, ambarcațiuni mici de desant, precum și vedete de debarcare pe pernă de aer.

Pentru aplicarea eficientă a puterii maritime a statelor sau a coalițiilor politico-militare la scară globală, sunt necesare anumite concepte care să realizeze folosirea mării în scopuri proprii și de a interzice adversarului să o folosească. Aceste concepte sunt transpuse în operații, misiuni și acțiuni militare navale.

Având în vedere faptul că mari suprafețe ale globului pământesc sunt acoperite de apele mărilor și oceanelor, iar o mare parte a uscatului este accesibilă de pe acestea, marea întindere a mărilor și oceanelor și suprafețele adiacente pot fi folosite de către forțele maritime militare prin dislocare, concentrare și manevră. Aceste atribute este posibil să fie folosite și de forțele opuse, ceea ce accentuează importanța amenințării în acțiunile de luptă maritime. Forțele maritime militare sunt capabile să asigure folosirea nestingherită a unor întinse suprafețe ale mărilor prin exercitarea controlului mării și, atunci când este necesar, prin interzicerea folosirii mării.

Conflicttele pe mare se desfășoară foarte rar, izolate de o campanie terestră sau fără să urmărească ocuparea unor teritorii. Atunci când componenta maritimă este dominantă din punct de vedere operațional, rezultatul final al acțiunilor în teatrul de operații este foarte posibil să depindă de succesele obținute de forțele navale în influențarea acțiunilor desfășurate pe uscat.

Operațiile maritime cuprind întreaga gamă a operațiilor întrunite (joint), care cer folosirea forțelor navale și aeriene și, pe timpul operațiilor amfibii, debarcarea și sprijinul forțelor de uscat pentru executarea operațiilor terestre. Atributele de care dispun navele, respectiv capacitatea de dislocare, concentrare și manevră, sunt cele care le permit să execute întreaga gamă de operații și acțiuni de luptă navale.

Forțele navale militare au rolul de a asigura folosirea nestingherită a mărilor prin exercitarea controlului mării sau prin interzicerea folosirii mării de către adversari. Acest rol poate fi exercitat prin îndeplinirea unei serii de misiuni: supraveghere navală; control al navegației comerciale; protecția liniilor de comunicație maritimă; blocadă sau embargou împotriva transporturilor maritime în scopuri economice sau militare; interzicerea folosirii unor zone maritime pentru operațiile militare ale adversarului; influențarea acțiunilor desfășurate pe uscat; debarcarea și sprijinul forțelor de uscat pentru executarea operațiilor terestre.

Apreciem că, atât din necesități structurale de ordin militar, cât și din considerente politice, o forță navală eficientă va fi una multinațională (combinată), care să opereze în cadrul unei forțe întrunite.

Comanda și controlul acțiunilor militare navale oferă toate mijloacele și facilitățile pentru evaluarea și monitorizarea situației tactice, în scopul planificării și coordonării acțiunilor, a controlului acestora, precum și controlul mijloacelor de acțiune, astfel:

- centralizarea continuă și monitorizarea în timp real a situației tactice (aeriană, de suprafață, submarină și electromagnetică, în aria de acțiune a navei sau a grupării navale);
- achiziția automată și manuală a țintelor selectate;
- însoțirea automată, în scopul evaluării situației;
- managementul tuturor informațiilor generate de către toți senzorii de supraveghere și însoțire referitoare la ținte/însoțirea țintelor;
- transmiterea de date, în rețea, privind situația navală;
- prezentarea în timp real și administrarea situației de supraveghere a teatrelor de acțiune aeriene, de suprafață și submarine;
- evaluarea amenințărilor și repartizarea senzorilor de însoțire și a armamentului, în vederea angajării țintei;
- monitorizarea continuă, automată, a disponibilității și statutului tuturor senzorilor și armamentului de la bord.

În opinia noastră, Forțele Maritime Multinaționale sunt cele mai eficiente forțe maritime care pot răspunde unor situații de criză. Această organizare are în vedere o abordare a crizelor cu *forțe permanente*, ca forță de răspuns inițial, folosite și completate și care pot fi puse la dispoziția unei forțe întrunite.

Noile categorii de tehnică și armament constând în sisteme și instalații modulare, protejate prin construcție la vibrații, șocuri, temperaturi extreme, cu grad înalt de automatizare și perioadă de răspuns redusă, permit: îndeplinirea unor misiuni de lungă durată (până la 3-4 luni) în raioane maritime situate la distanțe mari față de locul de dislocare permanentă; acțiuni în condiții hidrometeorologice dificile; realizarea realimentărilor în porturi străine și pe mare.

Toate misiunile sunt susținute în timp real de un sistem C4I2 de comandă, control, comunicații, computere, informații și interoperabilitate, prin integrarea radarelor, a sistemelor de război electronic, sistemelor electro-optice, armamentului de artilerie, sistemelor de lansare a rachetelor, sistemelor de hidrolocație, lansatoarelor de contramăsuri, sistemelor de navigație și de comunicații.

Managementul situației aeriene se realizează de la bordul navelor moderne cu sistemul radar de supraveghere tridimensional (3D), care asigură:

- ⇒ supraveghere aeriană și de suprafață la distanțe mici și medii;
- ⇒ alarmare imediată;
- ⇒ date în timp real pentru: managementul sistemului de luptă; sistemul de conducere a focului;
- ⇒ achiziția țintei spre însotire și generarea automată a informațiilor despre țintă;
- ⇒ stabilitate în funcționare;
- ⇒ contramăsuri electronice;
- ⇒ integrarea sistemului de recunoaștere amic-inamic.

Având în vedere noile categorii de tehnică și armament de căutare, descoperire și atac, importanța folosirii portavioanelor, a submarinelor și aviației în cadrul acțiunilor militare a crescut. Portavioanele pot ambarca un număr mare de avioane care îndeplinesc misiuni de cercetare-atac în zona de conflict. De asemenea, submarinele, păstrând secretul acțiunii, pot lansa rachete de la distanțe foarte mari, din imersiune și cu foarte mare precizie. Nu trebuie omis rolul vânătoarelor de mine care, fiind dotate cu aparatură de ultimă generație, pot descoperi cu mare precizie prezența minelor marine în vederea distrugerii acestora, facilitând, astfel, debarcarea trupelor de desant și acțiunea în siguranță a navelor de suprafață.

Forța Maritimă Multinațională poate fi compusă din următoarele elemente:

❖ **Forța Navală Permanentă**, având în compunere distrugătoare și fregate (sau numai din fregate multirol), din care cel puțin una trebuie să fie complet configurață C2, cu suport logistic integrat. În compunerea acestei forțe pot intra și nave mai mici, echipate adekvat, cum sunt, de exemplu, navele de patrulare sau navele dragoare și vânătoarele de mine moderne, cu elemente integrate de comandă și suport logistic.

❖ **Grupul Naval** poate fi compus din crucișătoare, distrugătoare, fregate, submarine și/sau o unitate de măsuri contra minelor. O asemenea grupare se constituie ca element de întărire a Forței Navale Permanente, cu rolul de a amplifica capacitatele de descurajare și prezență a acesteia și de a-i consolida capacitatea de acțiune într-un mediu ostil. Toate fregatele și unitățile mai mari ca acestea trebuie să dispună de capabilități Data Link (sistemul permite schimbul de date și informații în timp real) și SATCOM (sistem de comunicații prin satelit). Submarinele și aviația de patrulare maritimă trebuie în mod obligatoriu să facă parte din compunerea unui Grup Naval și a unei Forțe Maritime Multinaționale mai mari.

❖ **Gruparea Navală de Fortă**. O asemenea grupare poate fi constituită din elementele componente ale unui Grup Naval, din unități de aviație purtată sau bazată pe litoral, pentru a asigura un control aerian limitat și capabilități de proiecție a puterii, unități de măsuri contra minelor, precum și dintr-o forță amfibie de debucare, destinată ducerii de acțiuni limitate la uscat.

❖ **Gruparea Navală de Forțe Extinsă**, care poate consta într-o forță capabilă de a duce o bătălie, având în compunere mai multe unități de aviație bazate la litoral, o forță amfibie completă, o gamă completă de escorte multifuncționale și submarine.

Oricare dintre cele patru structuri enumerate, posedând gradual capacitatea, poate fi disponibilă în vederea unei activări timpurii, în funcție de natura crizei, conform concepției specialiștilor NATO. Pot fi generate până la două forțe maritime multinaționale de nivel Grupare Navală de Forțe Extinsă, ca **Forțe de Reacție Rapidă**. Dacă situația impune, ambele forțe maritime multinaționale pot fi sprijinite sau suplimentate de către o a treia forță maritimă multinațională, constituită din **Forțele Principale de Apărare**. Această a treia forță nu va avea o componentă permanentă, ci va fi activată de nivelul Grup Naval, cel puțin atunci când situația o impune. Forțele Principale de Apărare trebuie solicitate din timp, pentru a se asigura sosirea oportună a acestora în Zona de Operații. Într-o forță maritimă multinațională pot fi integrate și alte forțe ale statelor din coaliție, în funcție de misiunile pe care le au de executat.

O altă componentă operațională a NATO o reprezintă **Forțele Maritime Zonale**, care sunt acele forțe maritime cu nivel de reacție corespunzător Forțelor de Reacție și Forțelor Principale de Apărare, dar care nu sunt alocate forțelor maritime multinaționale. Ele constau într-o largă varietate de platforme, unele dintre acestea proiectate cu capacitatea de luptă specializată sau pentru operații într-o regiune specifică. Aceste forțe pot opera atât în interiorul, cât și în exteriorul unei zone de criză, în cooperare cu forțele maritime multinaționale, pentru a asigura sprijinul necesar, acțiunile lor putând varia de la cele independente până la cele care cer integrarea deplină într-o forță maritimă multinațională. Aceste forțe sunt subiect al aprobării naționale și, în consecință, pot fi folosite în orice zonă dacă și capacitatele lor sunt cerute în cadrul acțiunilor.

În funcție de misiune și de factorii geografici, forțele maritime multinaționale pot necesita o completare cu forțe zonale. Aceste forțe pot contribui la îndeplinirea misiunii cu capacitatea specifică, cum ar fi, de exemplu, navele dragoare costiere, vedetele de patrulare și/sau forțele de sprijin ca submarinele, aviația cu sisteme de cercetare și avertizare timpurie (AWACS), aviația de patrulare maritimă, elicopterele antisubmarin bazate la litoral, precum și aviația de supraveghere-atac, destinată sprijinului aerian tactic pentru operațiile maritime.

Este de așteptat ca, în viitorul apropiat, dincolo de reașezări de ordin geopolitic la nivel mondial, să se reanalyzeze folosirea forțelor și readaptarea necesarului de mijloace și echipamente necesare ducerii unor acțiuni militare navale. Factorii de decizie din țările cu un potențial militar ridicat vor analiza aceste conflicte și vor restructura, în timp, propriile forțe pentru a le asigura mobilitatea și eficiența necesară. Aceste decizii se vor resfrânge inclusiv prin politica de alianțe și parteneriat asupra statelor cu potențial militar mai redus.

Ca o consecință a noilor necesități de ordin operativ-strategic ale Forțelor Armate, în general, și ale Forțelor Navale, în particular, va avea loc o regândire a statutului și rolului forțelor armate și pe plan regional, inclusiv cu bazele militare din Europa, ceea ce va duce la o regândire și restructurare a Politicii Comune Europene de Apărare și Securitate, inclusiv a componenței, dotării și misiunilor Forței Europene de Reacție Rapidă.

Activitatea prezentă și de perspectivă a Forțelor Navale este orientată spre crearea unei structuri de forțe capabilă să răspundă riscurilor și amenințărilor, în special de natură asimetrică, caracteristice noului mediu de securitate. Obiectivul prioritar al acestui demers îl reprezintă regădirea concepțiilor, a legislației, doctrinelor, regulamentelor și manualelor pentru asigurarea cadrului legislativ-normativ al execuțării misiunilor, adaptarea sistemului de planificare și de conducere a acțiunilor militare, implementarea procedurilor standard de execuțare a acțiunilor în comun cu forțele navale ale aliaților și partenerilor, modernizarea navelor și echipamentelor, dotarea forțelor cu mijloace de luptă de ultimă generație, capabile să asigure atât interoperabilitatea forțelor navale, cât și îndeplinirea tuturor misiunilor cu eficiență maximă.

O altă misiune pe care o vor îndeplini Forțele Navale este aceea de a acorda asistență autorităților naționale sau străine în rezolvarea situațiilor de urgență civilă. Asistența umanitară internațională se desfășoară în sprijinul păcii, pentru a reduce consecințele dezastrelor naturale ori ale celor produse de om. Aceste acțiuni presupun înălțarea sau ameliorarea condițiilor care reprezintă o amenințare a vieții și a pierderii proprietății.

În cazul dezastrelor naturale sau al apariției unor situații de criză, unitățile de nave ale Forțelor Navale pot asigura evacuarea populației civile și a personalului necombatant. De asemenea, Forțele Navale pot asigura, prin structurile specializate, tratamentul medical de urgență, repararea sau evacuarea structurilor avariate, restaurarea sau construirea de poduri, drumuri și alte obiective. Tot în sprijin umanitar, acțiunile Forțelor Navale se pot concentra și asupra măsurilor de salvare a vieților omenești, respectiv de sprijin medical, aprovizionare cu apă, alimente, îmbrăcăminte, combustibil pentru încălzit, hrană, precum și de transport al persoanelor afectate de dezastru.

Un exemplu de răspuns la amenințările momentului îl reprezintă Operația NATO "Active Endeavour", care a evoluat de la o dislocare la scară mică, cu o prezență militară modestă pe o suprafață maritimă considerabilă, către o operație contrateroristă complexă, în continuu proces de adaptare la nivelul întregului bazin al Mediteranei. În cadrul acestui proces, Alianța a contribuit la menținerea păcii, stabilității și securității într-o regiune strategică puternic măcinată de convulsiuni, dispute interetnice și religioase, o regiune care deseori a fost catalogată ca "trambulina" a terorismului, a traficului de droguri, de arme și carne vie, a câștigat experiență în ceea ce privește operațiile de interdicție maritimă și a dezvoltat proceduri din ce în ce mai eficiente pentru culegerea și schimbul de informații relevante în cadrul luptei extinse asupra terorismului internațional.

Contribuția navală a României la lupta împotriva terorismului a fost adusă de Fregata "Regele Ferdinand", care a fost prima navă românească participantă la o operație maritimă sub pavilion și mandat NATO, în toamna anului 2005. În cadrul acestei operații a executat misiuni de instruire și supraveghere navală (RAS – realimentarea pe mare, SAR – căutare-salvare, PILOTEX – exerciții de pilotaj, NAVCOMEX – exerciții de comunicații navale, interdicție maritimă și monitorizare a traficului naval). În acest an, în perioada 01.09 - 30.11.2006, la operația "ACTIVE ENDEAVOUR (OAE) 2006" participă Fregata "Regina Maria", zona de operații fiind zona centrală și de est a Mării Mediterane și porturile Golcuk – Turcia, Souda Bay – Grecia, Taranto – Italia.

O altă activitate de o importanță deosebită care, în prezent, capătă la nivel mondial semnificație, este interogarea și controlul navelor pătrunse în zona de interdicție maritimă – “boardingul”. Aceasta se desfășoară pentru combaterea terorismului naval ori pentru preîntâmpinarea altor riscuri și amenințări la adresa securității, cum ar fi: lupta împotriva crimei organizate, a traficului de droguri, a traficului ilegal de arme de distrugere în masă (ADM), a imigrației clandestine pe calea maritimă, precum și a pescuitului ilegal.

Apărarea intereselor maritime naționale și internaționale a demonstrat importanța creșterii capacitaților marinelor militare de a asigura securitatea maritimă națională în apele teritoriale și în zonele contigue, a capacitaților acestora de a participa la inițiativele regionale de securitate maritimă, iar pentru cele în măsură să participe la “exportul de securitate maritimă”, fie sub forma participării la operații maritime, fie prin acordarea de asistență de securitate.

Securitatea maritimă se realizează prin monitorizarea traficului naval, descurajarea acțiunilor ilegale/teroriste, prezență, control (interrogare prin radio, urmărire, supraveghere, control la bord al navelor suspecte, interzicerea pătrunderii în diferite raioane – atunci când există baza legală: rezoluție ONU pentru zone sub jurisdicție națională sau internațională), schimb de informații.

În prezent, se observă că, indiferent de particularitățile naționale, forțele navale din întreaga lume au de înfruntat aceleași obstacole, atât de nivel intern (probleme de dotare, de finanțare, scăderea interesului tinerilor de a se înmولة în Forțele Navale), cât și internațional (pericolele și amenințările care afectează climatul internațional).

Caracterul acțiunilor militare ulterioare va depinde, în cadrul viitoarelor conflagrații, de prelucrarea superioară a informațiilor, de utilizarea eficientă a armamentelor de ultimă generație. Acestea vor fi duse prin folosirea pe scară largă a armelor convenționale care vor distrugе precis țintele localizate, vor provoca pierderi umane reduse, inamicul putând fi astfel învins atât politic, cât și militar, de cele mai multe ori fără ocuparea teritoriului său.

Reforma structurală și modernizarea Forțelor Navale Române vor continua pentru realizarea unei forțe capabile să-și îndeplinească rolul de componentă navală în operații întrunite, să execute întreaga gamă de misiuni cuprinse în Strategia militară a României. Cerințele pe care trebuie să le îndeplinească forța navală pe care o proiectăm se axează pe comandă și control, o structură echilibrată de forțe, pe interoperabilitate și infrastructură.

PERSPECTIVE ALE LOGISTICII MULTINATIONALE

General de brigadă (r.) dr. Neculae OTELEA

Schimbările deosebite apărute în mediul de securitate și în fizionomia ducerii acțiunilor militare, prin introducerea noilor tehnologii, sisteme și platforme de arme inteligente, a senzorilor avansați, a sistemelor C4ISR (comandă, control, comunicații, computere, informații, supraveghere și recunoaștere) și digitalizarea câmpului de luptă modern, constituie câteva elemente ce au schimbat profund însuși fizionomia conflictului militar. De aceea, apreciem că un rol tot mai important îl va reveni logisticii, care va trebui să facă față noilor provocări și noilor tendințe, sistemul logistic însăși urmând a cunoaște transformări și adaptări permanente la noua fizionomie a conflictului militar modern.

Totodată, în contextul participării Armatei Române la tot mai multe operații multinaționale desfășurate în afara granițelor țării noastre, apreciem că sprijinul logistic al operațiilor multinaționale capătă o nouă dimensiune, generată de multitudinea de factori care influențează aceste operații. Pornind de la aceste considerente și având în vedere importanța pe care o au și o vor avea operațiile multinaționale în menținerea păcii și stabilității în lume, prezentăm în continuare unele aspecte specifice sprijinului logistic multinațional, precum și principalele direcții și tendințe de evoluție ale acestuia.

Considerații generale privind sprijinul logistic multinațional

Logistica multinațională, definită ca "sistem de bază utilizat în NATO pentru asigurarea sprijinului logistic al coaliției multinaționale participante la misiune"¹, nu reprezintă un scop în sine, ci urmărește creșterea eficienței și eficacității acțiunilor militare.

Pe lângă acordurile logistice naționale pentru susținerea forțelor proprii, când sprijinul reciproc poate fi asigurat între națiuni și/sau comandanții NATO (de exemplu, transporturi cu mijloace aeriene), există trei tipuri de logistică multinațională:

- sprijin reciproc dinainte planificat, HNS și servicii de sprijin de la o treță parte, convenite pe bază bilaterală sau multilaterală, de către națiuni și/sau de către NATO;
- o națiune se oferă oficial să asigure sprijin logistic sau anumite categorii de servicii tuturor națiunilor participante la forța multinațională sau unora dintre acestea;
- o națiune sau mai multe se angajează oficial să deservească întreaga forță multinațională sau o parte din aceasta.

¹ AAP-6, *Glosar cu termeni și definiții*, p. 50.

Transformările majore la nivel internațional au creat mutații adânci la nivel național, transformări ce și-au pus amprenta și asupra procesului de restructurare a Armatei Române, care a trebuit să adopte un sistem mai mobil de organizare, bazat pe mari unități și unități mai mici, dar mai flexibile, mai ușor de condus și cu o putere de foc sporită. Ca urmare a concluziilor derulării conflictelor din ultima perioadă s-au produs o serie de modificări în plan doctrinar, în sensul modificării modalității de abordare a strategiei militare, a artei operative și a tacticii militare. Apariția forțelor specializate, organizate pe structuri modulare, cu o mare mobilitate și flexibilitate, capabile să execute acțiuni militare în orice condiții de timp, anotimp și stare a vremii sau spațiu, a impus modificări importante și la nivelul logisticii operaționale, în sensul adaptării propriilor structuri la noile realități.

Pe timpul operațiilor multinaționale întrunite, sprijinul logistic este o responsabilitate colectivă a comandantului forței multinaționale și a națiunilor care contribuie la constituirea forței. Comandantul forțelor naționale participante la operații de acest gen poartă responsabilitatea furnizării de resurse logistice necesare îndeplinirii misiunilor, iar autoritatele organismului internațional, reprezentat de comandantul eșalonului respectiv, are autoritate asupra resurselor logistice, pentru utilizarea acestora în mod eficient.

Elementele logistice organice ale unităților combatante sunt dispuse, în general, sub același statut al comenzi ca și unitățile pe care le deservesc. De asemenea, în zona de operații se dispun un număr important de forțe logistice care, din cauza specificului sprijinului logistic al fiecărei națiuni, nu se plasează sub controlul operațional al comandantului operației multinaționale. Acestea pot include grupuri de sprijin logistic specifice categoriilor de forțe angajate în operație, care formează *elementul național de sprijin – NSE*.

Comanda și controlul (C2) forțelor de logistică participante la misiuni internaționale sunt asigurate la fiecare nivel (strategic, operativ și tactic), existând câte o componentă logistică la fiecare structură. Aceste componente logistice sunt coordonate numai din punct de vedere funcțional de structura logistică de tip joint (CJ4), indiferent dacă forțele luptătoare ale națiunilor angajate în teatrul de operații se află sub comandă unică (în acest caz, Control Operațional – OPCON). În paralel cu această subordonare funcționează lanțul de comandă și control al națiunii care introduce forțele în teatrul de operații și care, prin elementul de sprijin național, coordonează activitatea pe linie de sprijin logistic pe timpul desfășurării acțiunilor militare.

Pe timpul desfășurării misiunilor multinaționale sub comandă NATO, forțele de logistică angajate în teatrul de operații asigură sprijinul logistic necesar trupelor prin forțe proprii TLU – Theatre Logistic Units, în strânsă legătură cu elementul de sprijin național, beneficiind de sprijinul națiunii gazdă (HNS), pe baza unor contracte încheiate cu firme agreate de Alianță pentru furnizarea de servicii de campanie, prin contracte de sprijin mutual etc.

În funcție de posibilitățile reale de asigurare a sprijinului logistic într-un teatrul de operații, în conformitate cu prevederile Doctrinei Aliate pentru Sprijinul Logistic Întrunit – AJP-4 (A), o națiune participantă cu trupe poate fi:

❖ *națiune lider* (Lead Nation – LN), care asigură, din punct de vedere logistic, toate celelalte națiuni participante la operațiunea multinațională sau toate forțele aflate într-o zonă de responsabilitate cu tot ceea ce este necesar;

❖ *națiune specializată pe rol* (Role Specialist Nation – RSN) pentru asigurarea unor anumite tipuri de materiale sau servicii tuturor națiunilor participante.

Pentru creșterea eficacității sprijinului logistic al structurilor participante la operațiunile multinaționale desfășurate sub comanda NATO, este necesar ca structurile logistice să ajungă la un înalt grad de standardizare, atât în domeniul material, cât și în cel al procedurilor de urmat, astfel încât rezultatul să fie crearea unor unități de logistică integrate multinaționale (Multinational Integrated Logistic Units – MILU).

Una dintre prioritățile impuse de realizarea dezideratului amintit o constituie asigurarea sprijinului logistic prin forțe proprii, îndeosebi pe perioada de la ajungerea în teatrul de misiune a unităților naționale până la trecerea la sistemul logistic organizat la nivelul forței multinaționale, care presupune asigurarea forțelor proprii cu tot ceea ce este necesar pentru subzistență. În această perioadă, sprijinul logistic al forțelor proprii rămâne o responsabilitate națională, iar procedurile de urmat pe linia comenzi și controlului sunt cele naționale. Elementul de sprijin național și unitățile logistice ale teatrului sunt cele care contribuie la sprijinul logistic al forțelor luptătoare. În opinia noastră, traseul de urmat pentru obținerea unor astfel de unități logistice și integrarea lor de către națiunea lider poate fi structurat pe următoarele acțiuni principale:

- stabilirea concepției de sprijin logistic;
- stabilirea relațiilor între țările participante la misiune, națiunea gazdă și agenții economici ce urmează a asigura aprovizionarea sau gama de servicii de campanie;
- stabilirea rolului națiunii lider și a națiunii specializate pe rol (RSN), pentru asigurarea unor produse sau servicii.

Stabilirea concepției de sprijin logistic și a responsabilităților pe această linie se realizează pe baza Memorandumurilor de înțelegere (MOU) și Acordurilor tehnice (TA), încheiate între națiunile partenere. La fundamentarea acestei acțiuni, apreciem că NSE are un rol foarte important. El poate fi reprezentat de orice organizație sau organism național care, prin activitățile desfășurate, sprijină logistic forțele luptătoare care fac parte din forțele NATO. Când elementul de sprijin național are nivel de comandă OPCON asupra forțelor proprii, acesta nu face parte, în mod normal, din forța multinațională, misiunile stabilite pentru el fiind atributul națiunilor participante. NSE este chemat să coordoneze și să coopereze cu comandanții NATO și cu reprezentanții națiunii gazdă, cei care asigură un nivel al sprijinului logistic (HNS) în conformitate cu memorandumul de înțelegere.

Stabilirea relațiilor între țările participante la misiune, națiunea gazdă și firmele care au capacitatea de a asigura aprovizionarea sau gama de servicii de campanie în teatrul de operații presupune o altă acțiune importantă în procesul de realizare a MILU. După investigarea și stabilirea certă a posibilităților ce pot fi oferite pe linia HNS, între aceste trei componente se stabilesc contracte de asigurarea a diferite materiale și servicii ce nu pot fi asigurate de națiunea gazdă.

Sprijinul națiunii gazdă (HNS) este reglementat de AJP 4.5 (*Allied Joint Publication*) care relatează toate activitățile ce pot fi asigurate de o țară gazdă, fie prin acordurile încheiate la nivelul NATO, fie prin acorduri bilaterale sau multilaterale încheiate între Alianță

și națiunile participante cu trupe la misiunea multinațională, care pot fi sau nu membre ale acestei organizații. Într-un teatru de operații, aranjamentele prestabilite privind sprijinul țării găzădă pot reduce în mod semnificativ necesitatea folosirii mijloacelor logistice ale țării lider din punct de vedere logistic.

Sprijinul națiunii găzădă poate contribui la optimizarea transportului strategic și operativ prin reducerea cerințelor privind deplasarea resurselor către teatrul de operații. El poate include activități de întreținere și de securitate la aeroporturi și porturi, construirea și administrarea de drumuri, căi ferate, amenajarea unor cursuri de apă pentru navigație, asigurarea serviciilor medicale, sprijin de subzistență, baie și spălătorie, carburanți, stocări de bunuri voluminoase sau depozite pentru alte facilități, programe logistice civile, operarea rețelelor de comunicații existente. De asemenea, aceasta poate include transportul, munca civilă, forțele locale de securitate și poliție etc. La ora actuală, se tinde ca, pe baza acordurilor încheiate între NATO și țara găzădă, nivelul sprijinului logistic asigurat prin forțe proprii și nivelul sprijinului logistic asigurat de națiunea găzădă să se găsească în echilibru.

Toate aceste înțelegeri sunt încheiate având la bază o serie de acorduri bilaterale sau multilaterale (Mutual Support Agreements – MSA), precum și acte juridice și contracte care trebuie respectate întocmai de părțile semnatare. Dintre acestea fac parte SOFA (Status of Forces Agreement), MOU (Memorandum of Understanding), precum și o serie de STANAG-uri care reglementează desfășurarea activităților în sine.

Privind stabilirea rolului națiunii lider (LN) din punct de vedere logistic, precum și a rolului națiunii specializate (RSN), pentru asigurarea anumitor produse sau servicii, menționăm că, pe timpul desfășurării acestei acțiuni, toate bunurile și serviciile sunt asigurate de o națiune care își asumă, pe baza înțeleglerilor încheiate, unul din aceste roluri. Pentru anumite bunuri și servicii, pentru care există disponibilitate din partea unor țări participante cu trupe la misiune, națiunea lider poate renunța la asigurarea acestora.

Aceste bunuri și servicii sunt asigurate de țările care și-au prezentat disponibilitatea, care devin astfel națiuni specializate (RSN) pentru celelalte țări participante la misiune. Pe lângă activitățile de aprovizionare, transport, asistență medicală și asigurarea serviciilor de campanie, națiunii lider, precum și națiunilor specializate pentru anumite produse și servicii le sunt atribuite și responsabilități pe linie de comandă și control, mai ales pentru stabilirea nivelului compensațiilor ce trebuie acordate diferitelor națiuni participante, pentru eforturile financiare și materiale depuse. Se poate observa, astfel, cum scad în importanță activitățile desfășurate de unitățile logistice din teatru (TLU) și cum se micșorează numărul de contracte bilaterale încheiate de către diferitele țări participante, deoarece acestea sunt încheiate numai de țările care și-au asumat responsabilități pe această linie, pentru asigurarea sprijinului logistic necesar celorlalte țări participante.

În sprijinul celor menționate, vom prezenta, în continuare, modalitatea în care s-a realizat coordonarea și cooperarea dintre NSE și unitatea logistică din teatru (TLU) pe timpul desfășurării misiunii SFOR (Forța de Stabilizare a Păcii din Bosnia-Herțegovina), pentru patru dintre cele mai importante țări contributoare cu trupe.

Pentru Marea Britanie, locațiile celor două componente logistice NSE și TLU au fost diferite, între ele existând doar relații de coordonare, orice alt element de sprijin pe linie logistică fiind exclus.

Pentru Franța, dispunerea celor două componente a fost, de asemenea, diferită, dar între cele două structuri relațiile au fost atât de colaborare, cât și de coordonare, astfel încât, la un moment dat, activitățile celor două elemente s-au întrepătruns.

Pentru Statele Unite ale Americii, datorită distanței mari dintre zonele de dispunere, au fost create patru elemente de sprijin național, cu următoarea dislocare: Heidelberg – Germania, Zagreb și Kaposvar în Croația și Slavita Brod în Bosnia-Herțegovina. Fiecare dintre aceste elemente a funcționat ca verigă a lanțului de aprovizionare.

Pentru Belgia, căreia i-a fost subordonată și subunitatea română de geniu, din cauza dimensiunii reduse a forțelor de logistică introduse în teatru, cele două elemente au funcționat în aceeași locație, între ele fiind atât relații de coordonare, cât și de colaborare. Pentru mai buna realizare a sprijinului logistic s-a ajuns, la un moment dat, la situația în care atribuțiile unității logistice a teatrului au fost preluate de către elementul de sprijin național.

De asemenea, pentru a sublinia modalitatea de exercitare a atributului națiunii specializate pe rol pentru asigurarea anumitor servicii sau bunuri materiale, menționăm că, în funcție de posibilitățile materiale și financiare, de infrastructura existentă în țara gazdă, aceste națiuni pot alege să rezolve într-o manieră specifică sarcinile pentru care și-au asumat responsabilități pe această linie.

De exemplu, pe timpul desfășurării misiunii "ISAF" în Afganistan, aprovizionarea cu carburanți și lubrifianti s-a desfășurat în condiții extrem de grele, din cauza deteriorării întregii infrastructuri de transport, îndeosebi a rețelei de drumuri existente în această țară. De aceea, în funcție de mijloacele de transport existente, precum și de puterea economică a țărilor care au fost desemnate să fie națiuni cu rol specializat pentru aprovizionarea cu carburanți-lubrifianti, această activitate s-a desfășurat diferit, în funcție de toate circumstanțele care trebuiau luate în studiu.

Organele de logistică din Franța au realizat această activitate în modul următor: din plinurile de carburant ale avioanelor ce soseau pentru aprovizionare, se deducea cantitatea necesară pentru întoarcerea pe aeroportul de bază, după care se descărca surplusul de carburant existent în rezervoare standard gonflabile cu capacitatea de 10 m^3 dispuse pe pistă. De aici, se aprovizionau cisterne de carburant, care, ulterior, realizau plinul de carburant la autovehiculele aflate în diferite puncte ale zonei de responsabilitate. Marea Britanie a realizat această activitate în mod similar, cu deosebirea că excedentul de carburant aflat pe avioanele de transport se introducea în butoaie, după care, prin schimb de recipienți cu diferitele subunități, se realiza alimentarea autovehiculelor. SUA, datorită unei flote sporite de avioane de transport, a numeroaselor curse executate și, nu în ultimul rând, a numărului mare de cisterne pentru transportul carburantului, au eliminat o verigă din lanțul de aprovizionare, excedentul de combustibil aflat pe aceasta fiind descărcat direct în cisterne, de unde, ulterior, se realiza alimentarea tuturor autovehiculelor.

Privind gradul de integrare a sprijinului logistic la nivel teatru, apreciem că un rol important în buna desfășurare a acestuia îl reprezintă integrarea unităților logistice din teatru de către o națiune lider. Prin realizarea acestui deziderat, națiunea lider își asumă responsabilitatea, comanda și controlul total al introducerii în teatrul de misiune a unor unități

logistice specializate într-un domeniu anumit, ce pot fi încadrate fie de specialiști proveniți din aceeași țară, fie din celelalte țări membre ale Alianței, gestionarea tuturor stocurilor de materiale și modalitatea de distribuție a materialelor făcându-se în funcție de prioritățile stabilite la nivelul forței multinaționale.

Tinând cont de modul în care s-au rezolvat problemele logistice la nivel teatru, considerăm că, în viitor, pentru participarea la misiuni multinaționale sub comanda NATO, pe linia asigurării sprijinului logistic, trebuie să se asigure introducerea în teatrul de misiuni a unor unități logistice integrate care să poată asigura un anumit tip de materiale sau de servicii pentru toate celelalte națiuni participante, asigurând în acest fel premisele pentru eliminarea unor paralelisme pe această linie.

În aceeași idee, considerăm că, în vederea asigurării deplinei integrării în cadrul structurilor nord-atlantice, la nivelul Armatei Române vor trebui intensificate eforturile de creștere a nivelului de standardizare. Astfel, vom putea îndeplini, totodată, pe lângă misiuni de luptă în cadrul Alianței, și misiuni pe linie logistică, de genul celor prezentate, mergând până acolo încât, la un moment dat, să ne putem asuma rolul de a fi, dacă nu națiune lider pe linia sprijinului logistic al unei forțe multinaționale, măcar națiune specializată pentru anumite produse și servicii, asigurând în acest fel importante economii de resurse. Desigur, realizarea acestui deziderat va cere mai mult timp și sporite eforturi financiare și materiale, dar rezultatele vor influența în mod benefic și logistica Armatei Române, precum și capacitatea structurilor logistice proprii, angajate într-un teatru de operații, de a răspunde, cu promptitudine, mobilitate și flexibilitate, la toate cererile venite din partea forței multinaționale.

Aprecieri asupra lecțiilor învățate din sprijinul logistic multinațional

În mod tradițional, logistica în operații multinaționale a fost o responsabilitate națională a fiecarei națiuni contributoare. NATO are o bună experiență în acest domeniu prin coordonarea unor exerciții de interoperabilitate pe timpul și după terminarea *războiului rece*, în care fiecare națiune și-a asigurat efectivele, sistemele de armament, carburanții, transportul, pentru a-și susține sistemele și unitățile proprii.

În afara operațiilor militare sub comanda NATO, au mai existat operații multinaționale de tip coaliție conduse de SUA, însă acestea au fost rare și de scurtă durată. Pentru acestea, logistica a fost asigurată de către forțele americane de pe vapoare, prin sprijin aerian, sprijin al națiunii găzdui sau prin contractori.

După finalizarea *războiului rece*, în locul unei perioade de relaxare, au apărut numeroase conflicte regionale și operații de menținere a păcii. În 1991, invazia irakiană în Kuweit a polarizat întreaga comunitate internațională, iar SUA și-au asumat conducerea unei mari coaliții de națiuni. În 1992, SUA s-au angajat în misiunea din Somalia, alături de alte 24 de națiuni. În 1995, a fost creată forța de stabilizare în Balcani. A urmat intervenția americană în Afganistan, din 2001, în cadrul operației *Enduring Freedom* și crearea forței de stabilitate condusă de NATO, ISAF (International Security Assistance Force), operații aflate în derulare. De asemenea, se mai află în derulare, în Irak, faza de reconstrucție

și de consolidare a păcii, în urma operației *Iraqi Freedom (OIF)*. Participarea statelor în aceste coaliții a avut la bază fie decizii ale NATO, luate prin consens, fie decizii ale fiecărei țări în parte de a participa în cadrul unor coaliții, dictate de misiunea de impunere, consolidare sau menținere a păcii și de crearea unui mediu de securitate mai sigur, în urma unor conflicte regionale.

În noul concept strategic al NATO se afirmă că securitatea spațiului nord-atlantic necesită acțiuni dincolo de frontierele membrilor Alianței. Drept rezultat, Parteneriatul pentru Pace a creat un mecanism util de cooperare, mai întâi cu țările din estul Europei, acesta continuând să funcționeze și după ce aceste state au devenit membre ale NATO, în scopul de a dezvolta relații de cooperare cu state din fostă URSS. Conceptul *Combined Joint Task Force*, adoptat în 1994, a fost destinat să transforme NATO într-o forță capabilă să asigure impunerea păcii în cadrul unor operații umanitare². Astfel, seniorii logisticieni NATO au elaborat doctrinele de sprijin logistic prin considerarea acestuia ca o responsabilitate colectivă și nu națională³. Logisticienii NATO recunosc, de asemenea, necesitatea asigurării sprijinului logistic mutual pentru a asigura economii ale efortului⁴.

Provocările generale pe această direcție sunt imense. Ca rezultat al reducerii în primă instanță a bugetelor de apărare, toate organismele militare au flexibilitate mai mică decât aveau cu ani în urmă⁵. În această situație, cea mai bună soluție de a obține economii ale efortului este ca sprijinul logistic să fie integrat cât mai mult posibil pentru a evita transformări costisitoare în forțele logistice, infrastructuri, rețele de distribuție, aprovizionare etc. Bineînțeles, acest efort trebuie coordonat la nivel strategic de către o structură integrată multinnațională. Un comandament multinnațional asigură un important avantaj, în afară de cel de coordonare. Diversitatea grupurilor organizaționale de luare a deciziei conduce la soluții de înaltă calitate la problemele supuse discuției⁶. Un grup divers de ofițeri din mai multe state are potențialul de a genera soluții mai bune. Aceștia gândesc mult mai realist situațiile logistice multinnaționale, complexe, datorită varietății experiențelor fiecăruia și a dinamicii unor contraargumente consistente față de diverse puncte de vedere exprimate. Punctele de vedere diferite sunt extinse prin abilitatea diversilor membri ai staffului de a interacționa cu militari din țările lor sau de a prelua concepte logistice și idei din afara comandamentului multinnațional, de a le aduce în interiorul mediului multinnațional. Interconectarea largeste baza creativă a formării deciziei și conduce la o mai bună coordonare a viitoarelor acțiuni ce urmează a fi declanșate.

² Senior NATO Logisticians' Conference Secretariat, *NATO Logistics Handbook*, Brussels, Belgium: NATO Headquarters, Oct 97, p. 9

³ *Ibidem*, p. 3.

⁴ Joint Warfighting Center, *Joint Task Force Commander's Handbook for Peace Operations*, Fort Monroe, Virginia: Joint Chiefs of Staff, VI-13, 16 Jun 97, p. 128.

⁵ D. C. D. Milne, *Multinational Humanitarian Operations-OpsAssurance, A Common Perspective*, Apr 98, p. 6.

⁶ Frances J. Milliken and Luis L. Martins, *Searching for Common Threads: Understanding the Multiple Effects of Diversity in Organizational Groups*, Academy of Management Review, April 96, p. 416.

Un exemplu al unui astfel de comandament multinațional a fost Comandamentul pentru Sprijin al Forței de Implementare (IFOR) cu locația în Zagreb, Croația. Responsabilitățile includeau coordonarea sprijinului în ceea ce privește transporturile, asigurarea medicală, construcțiile și contractările pentru elementele de sprijin național ale fiecărei țări participante. Acest comandament a funcționat cu succes, în calitate de coordonator al activității. Spre exemplu, acțiunile întreprinse de către acesta au condus la reducerea semnificativă a costurilor răjiilor și carburanților, prin derularea de contracte și executarea distribuției de produse în mod coordonat. Costurile pentru răji au scăzut de la 6,03 USD pe persoană pe timpul sistemului ONU la 5,89 USD pe timpul IFOR, iar costurile pentru carburanți au scăzut de la 45 de cenți la 26 de cenți pe litru⁷. Acest comandament a înființat diferite centre de coordonare, ca: Joint Logistics Operations Center (JLOC), Joint Movement Control Center (JMCC) și Theater Contracting Coordination Center (TCCC)⁸.

Comandamentul pentru Sprijin al Forței de Implementare (CSPT) a fost un comandament logistic multinațional, compus din 384 de militari din 14 țări. Ofițerii din coaliție au detinut câteva poziții de conducere, deși ofițerii americani din diverse categorii au detinut majoritatea funcțiilor⁹. Toate națiunile au utilizat în mod predominant sprijinul logistic național. În teatrul de operații din Bosnia dispunerea unităților de suport logistic dislocate s-a realizat corespunzător sectoarelor diviziilor multinaționale dislocate. Trei divizii multinaționale din compunerea Comandamentului Corpului de Reacție Rapidă din Europa și-au stabilit elementele de sprijin național la Split și Ploce, Croația, respectiv, la Kaposvar, Ungaria¹⁰. În cadrul Diviziei Multinaționale Nord, aflată sub comandă americană, Brigada NordPol, formată din unități daneze, finlandeze, norvegiene, suedeze și poloneze, și-a stabilit grupul de suport național la Pecs, Ungaria. Brigada turcă și-a stabilit NSE la Split. Națiunile care asigurau conducerea diviziilor au coordonat suportul pentru unitățile multinaționale din sectoarele acestora.

Concepțe și procese în managementul logistic al forțelor multinaționale

Pentru a putea manageria preocupările actuale privind structura unei forțe multinaționale, este necesară o abordare operațională care poate fi aplicată într-un comandament operațional, iar în cadrul acestui proces, un rol important îl revine managementului logistic al multinaționalității¹¹. Acest proces are mai multe etape, finalizându-se cu o paradigmă a diversității cu opt opțiuni de acțiune care pot fi următe pentru managementul multinaționalității.

⁷ Bill Farmen, *Operation Joint Endeavor Multinational Support Operations Lessons Learned*, briefing slides, 1996, pp. 18-20.

⁸ Richard L. Layton, *Command and Control Structure, Lessons from Bosnia: The IFOR Experience*, ed. Larry Wentz, Washington DC: National Defense University, 1997, p. 51.

⁹ Bill Farmen, *Operation Joint*, material citat.

¹⁰ Richard L. Layton, *Command and Control Structure, lucr. cit.*

¹¹ R. Roosevelt Thomas, Jr., *Redefining Diversity*, New York: AMACON, 1996, 5.

Artă militară

În primul rând, trebuie avută în vedere înțelegerea clară a problemei, în sensul că trebuie să înțelegi exact ceea ce vezi și să proiectezi implicațiile. Care este mediul operațional? Ce trebuie făcut pentru obținerea succesului și îndeplinirea nevoilor misiunii? Ce se interferează cu succesul?

Apoi, trebuie făcută analiza amestecului care creează multinaționalitatea, trebuie înțeleasă situația în termenii cu care se operează. Câte componente ale multinaționalității există? Care sunt diferențele? Care sunt similaritățile?

De asemenea, este necesară verificarea anumitor tensiuni cauzate de multinaționalitate. Acestea se referă la conflicte, la stres, asociate cu interacțiunea mixturilor diversității națiunilor. Este această tensiune un efect al mixturii multinaționalității? Dacă da, este necesar să fie întreprins ceva? Unele tensiuni pot fi pozitive și pot conduce la promovarea punctelor de vedere ale minorității, ceea ce înseamnă o reconsiderare a calităților unui grup pe parcursul procesului. Dacă tensiunile produc disfuncții, atunci sunt necesare acțiuni.

În final, trebuie avută în vedere revizuirea opțiunilor de acțiune. Este necesară revizuirea celor opt opțiuni de acțiune ale paradigmii multinaționalității și alegerea opțiunii care ar putea rezolva problema?

Opțiunea 1. A include/A exclude. Această opțiune determină decizia de a include sau a exclude componente ale mixturii multinaționalității. Un exemplu ar fi dacă să fie inclusi în Centrul Joint de Control al Mișcării reprezentanți din fiecare națiune participantă sau să fie limitată participarea numai pentru reprezentanții națiunilor care contribuie cu unități de transport. Prima alegere este inclusivă, în timp ce a doua este exclusivă.

Opțiunea 2. Refuzul acceptării. Aceasta înseamnă un refuz al acceptării diferențelor. Un exemplu este un centru de operații logistice cu ofițeri din diferite țări, cărora li s-a precizat că fiecare ofițer este de așteptat să lucreze la același nivel cu ceilalți ofițeri străini. Aceasta înseamnă un refuz al acceptării că un ofițer francez poate lucra mai bine cu un conațional decât un ofițer din Pakistan.

Opțiunea 3. Asimilarea. Există premsa că fiecare va învăța să devină elementul dominant. Spre exemplu, în calitate de națiune lider, Statele Unite organizează comandamente multinaționale logistice cu predominația militarilor americanii. Americanii decid să utilizeze procedurile americane pentru toate acțiunile logistice și așteaptă ca celelalte națiuni să le asimileze și să le urmeze.

Opțiunea 4. Suprimarea. Diferențele sunt recunoscute, dar nu este acceptat să fie exprimate. Spre exemplu, deoarece americanii nu sunt familiarizați cu gradele străine, ofițerilor străini li se pretinde să se refere la gradele lor prin similaritate cu cele americane. Este, astfel, suprmată libertatea fiecărui de a-și expune gradul într-o manieră națională, deoarece există riscul ca valoarea gradului să nu fie recunoscută de ceilalți.

Opțiunea 5. Izolarea. În această opțiune, un grup diferit este ostracizat și interacțiunea lui cu grupul dominant este limitată. Un exemplu este dislocarea forțelor franceze în Arabia Saudită în cadrul *Operațiunii Scutul Deșertului*, zonă în care ei au operat independent, primind sprijinul național francez prin portul Zanbu de la Marea Roșie. Logistica americană a sosit prima în Golful Persic în porturile Ad Dammam și Al Jubayl. La nivel tactic, unitățile

logistice erau concentrate cu unitățile logistice ale Corpului XVIII Parașutisti. Statele Unite au asigurat apa și carburantul pe care unitățile franceze puteau să-l extragă și să-l transporte către divizia franceză de suport¹².

Opțiunea 6. Tolerarea. Diferențele sunt recunoscute și luate în considerare, însă nu se pune prea mare valoare pe aceste diferențe. În această opțiune nu există nicio conexiune emoțională sau intelectuală cu aceste diferențe. Această opțiune este caracterizată de o atitudine de tipul "noi am obținut succesul, în ciuda obstacolelor puse în calea noastră de intențiile bune ale ofișerilor străini".

Opțiunea 7. Construirea de relații. În această opțiune, efortul se concretizează în încurajarea relațiilor personale. Scopul este de a îmbunătăți înțelegerea și comunicarea prin familiaritatea diferențelor și a similarităților. Cel puțin, familiaritatea conduce la o mult mai eficientă activitate și cooperare a echipei. În final, prietenia va conduce către mărirea coeziunii echipei. Un exemplu l-a constituit cazarea împreună, în același perimetru, a ofișerilor multinaționali în Iugoslavia, în 1994. Conducerea misiunii ONU, Comandamentul Forței și ofișerii seniori din India și Suedia au dezvoltat o apropiată cooperare, putând comunica foarte ușor de câteva ori pe zi în afara cadrului formal¹³.

Opțiunea 8. Încurajarea adaptării mutuale. În această alternativă, toate părțile înțeleg că fiecare trebuie să se adapteze pentru completa adaptare la întreaga diversitate a națiunilor. Un exemplu poate fi dislocarea Forței de Implementare (IFOR) din Bosnia. Cele 32 de națiuni dislocate, din care jumătate erau state membre ale NATO, au fost controlate centralizat de către Centrul Aliat de Coordonare a Mișcării din Mons, Belgia. Planul detaliat multinațional de dislocare a fost integrat în computerele din Sistemul Aliat de Dislocare și Mișcare (ADAMS). ADAMS se interfațează cu sistemul de dislocare/mișcare al membrilor NATO. Statele nemembre NATO utilizează alte metode, cum ar fi graficele, diagramele, comunicațiile telefonice, pentru a comunica informațiile referitoare la dislocare, în vederea introducerii acestora în computerele ADAMS¹⁴. Ofișerii NATO au adaptat ADAMS pentru a accepta diferite date de intrare, în timp ce ofișerii din state nemembre NATO s-au adaptat la cerințele sistemului NATO pentru controlul dislocării.

Liderii logisticii operaționale trebuie să devină mai pragmatici și să se concentreze pe schimbarea situațională continuă. La nivel strategic, aceștia trebuie să ia în considerare schimbările culturale care vor extinde abilitățile de a opera în medii internaționale. Doctrina logistică multinațională trebuie scrisă astfel încât să determine o largă înțelegere. Bineînteles că aceasta trebuie revizuită de partenerii multinaționali, iar un exemplu în acest sens îl reprezintă comentariile armatei britanice la doctrina militară americană privind operațiile multinaționale. În timp ce experiența multinațională crește, diverse publicații specifice trebuie să fie înlocuite în favoarea dezvoltării conceptului logisticii multinaționale în toate doctrinele.

¹² USA, Department of the Army, *The Army in Multinational Operations*, pp. 4-6.

¹³ Cedric Thornberry, *Facilitating Cooperation in Multinational Operations*, RUSI Journal, Dec 97, p. 33.

¹⁴ Nicholas J. Anderson, *Multinational Deployments in Operation Joint Endeavor*, Army Logistician, Nov-Dec 96, pp. 21-23.

Spre exemplu, concepțele doctrinare privind acțiunile specifice dislocării forțelor, tehnicii și echipamentelor (recepția, regruparea, înaintarea și integrarea acestora în teatru) pot fi descrise în paralel cu cerințele multinaționale privind porturile și aeroporturile, liniile de comunicație și controlul multinațional al mișcării.

Proiectarea sistemelor trebuie să aibă în vedere evitarea creării unui dezechilibru tehnologic între parteneri. Sistemele joint, cum ar fi sistemul de asigurare a vizibilității totale a echipamentelor, trebuie să cuprindă interfețe cu sistemele fiecărei țări participante în coaliție. De asemenea, sistemele de aprovizionare trebuie să fie proiectate astfel încât să accepte interfețele multinaționale.

Mediul real al logisticii operaționale este multinațional. Comandamentul IFOR C-SPT și NATO Multinational Joint Logistic Center sunt modelele de urmat. Contracte centralizate, controlul mișcării, aprovizionarea articolelor comune sub conducerea unui comandament logistic multinațional reprezintă standardul viitorului¹⁵. Iată de ce, în opinia noastră, sprijinul logistic multinațional va cunoaște o serie de transformări și adaptări continue la noua fizionomie a conflictului militar modern.

Direcții de acțiune pentru eficientizarea sprijinului logistic multinațional

Deoarece operațiile multinaționale tind să devină mult mai comune în viitor, interoperabilitatea va capăta o relevanță tot mai mare. Armatele aliate vor fi angrenate în misiuni de tip alianță NATO sau coaliție pe considerente regionale sau de comunitate de interese. Coalițiile pot majora în mod decisiv capacitatea de ducere a luptei, fapt care poate conduce la o rezolvare rapidă și pe calea dorită a conflictului. În acest sens, este necesară o adaptare a doctrinelor și procedurilor logistice multinaționale pentru realizarea unor operații eficiente în medii internaționale. Anumite concepte care, în trecut, trebuiau asumate de către, trebuie asumate și înțelese de toți membrii coaliției, luând în considerare diferențierile politice, religioase, entice și limitările geografice ale fiecărui membru. Logistica multinațională cheamă toate națiunile la o asumare justă și corectă a responsabilităților, la creșterea eficienței operaționale, la reducerea prezenței elementelor logistice multinaționale, la un contact regional mai puternic și la costuri mai scăzute pentru operațiile multinaționale. O provocare majoră a secolului XXI pentru operațiile logistice de tip "joint combined" este aceea de a trata problemele sensibile în cadrul unui efort integrat, de a defini clar liniile de comandă și control, de a dezvolta comunicații logistice interoperabile, de a mări vizibilitatea și de a crea cu acuratețe și în timp util situațiile logistice necesare. Numai printr-o optimizare continuă și la toate nivelurile atât în cadrul coalițiilor, cât și al națiunilor gazdă va putea fi realizată *interoperabilitatea deplină*.

Îmbunătățirea procedurilor logistice, a planurilor și programelor conduce la *creșterea capacitații multinaționale* de ducere a luptei. Condiția de a fi joint nu mai este suficientă

---

¹⁵ Bill Farmen, *Operation Joint*, material citat.

în ducerea operațiilor viitoare. Trebuie să fie găsite cele mai eficiente căi de integrare și de creștere a gradului de interoperabilitate în cadrul alianței sau în cadrul coalițiilor. Extragerea cerințelor, exploatarea aranjamentelor de suport mutual, utilizarea eficientă a contractorilor ca procedură de rezervă vor conduce la o scădere a costurilor suportului general și vor asigura scăderea prezenței cantitative a elementelor logisticii multinaționale în teatrul de operații.

Spre exemplu, doctrina logistică americană consideră că pentru îmbunătățirea capabilităților de suport logistic trebuie eliminate barierele care nu permit maximizarea beneficiilor, prin acțiuni de cooperare cu alte națiuni¹⁶.

Acest principiu este considerat ca fiind de importanță majoră în pregătirea angajaților în operații militare în alianță sau coaliție, oriunde și oricând. Pentru realizarea acestui obiectiv, efortul maxim trebuie să se concentreze pe următoarele direcții:

- stabilirea cadrului prin care un stat se poate implica în operații multinaționale;
- extinderea acordurilor multilaterale;
- promovarea capabilităților multinaționale.

◆ *Stabilirea cadrului* pentru implicarea unui stat în operații multinaționale trebuie să aibă la bază o reprezentare clară a nivelului strategic și operațional al suportului logistic pentru operațiile multinaționale. În Statele Unite a fost creată Joint Publication 4-08, "Sprijinul logistic al operațiilor multinaționale", care asigură cadrul pentru o concentrare comună a eforturilor categoriilor de forțe și care poate fi considerat un punct de start. În același context, la nivel NATO s-au creat și adoptat două documente cadru pentru logistică în operații multinaționale: publicația NATO MC 319, principii și politici pentru logistică, și Allied Joint Publication 4 – "Doctrina aliată pentru sprijinul operațiilor intrunate". Este necesară, totodată, alinierea eforturilor cu inițiativele existente, spre exemplu, în programele de creștere a capabilităților forțelor internaționale de menținere a păcii. Aceasta poate conduce la o creștere a angajamentului politic, a capabilităților și credibilității țărilor angajate să participe în efortul de menținere a păcii. De asemenea, considerăm că trebuie amplificat efortul logistic în exerciții multinaționale, în aplicațiile cu simulare, care facilitează interoperabilitatea prin exerciții, antrenamente și evaluări ale sistemului logistic național în mediul internațional. *Pe de o parte*, apreciem necesară eliminarea percepției potrivit căreia unele țări trebuie să fie pe post de sponsor, iar altele să fie numai pe post de receptor al sprijinului logistic. *Pe de altă parte*, interoperabilitatea necesită un efort major din partea unor state lider în domeniu.

Aceste două situații nu trebuie să genereze o inhibare a statelor în participarea la operații multinaționale. Este mai necesar decât oricând să fie creat un climat de înțelegere corectă a conceptului multinațional în logistică. Astfel, toate categoriile de forțe, comandanțamentele multinaționale, națiunile și grupurile sau alianțele de națiuni trebuie să se ralieză obiectivelor stabilite și să ofere sprijinul lor total în realizarea acestora.

Implementarea logisticii multinaționale necesită o creștere a interoperabilității și între diverse organizații, între organizații de securitate, organizații nonguvernamentale, organizații

¹⁶ Doctrina SUA privind logistica multinațională, Joint Publication JP 4-08, p. I-23.

de reconstrucție, în mod special pentru intervenția în caz de dezastre și pentru operații de stabilitate. Comandanții militari vor juca un rol deosebit, asigurând conducerea operațiilor în astfel de situații, iar logistica multinațională va asigura transportul și depozitarea elementelor de suport, a materialelor și echipamentelor necesare.

◆ *Extinderea cooperării multilaterale*, prin acorduri privind achiziții de interes general și acorduri privind sprijinul națiunii gazdă, conduce la o creștere a forței și flexibilității logistice și, în același timp, la o minimizare a redundanței și paralelismului în asigurarea suportului logistic comun. Aceste acorduri reprezintă pentru comandanți adevărate strategii privind angajamentele în cooperare. În același timp, acestea promovează interoperabilitatea, conduc la creșterea capabilității operaționale, asigură un suport mutual eficient în ceea ce privește costurile și un suport rapid și flexibil atât în operațiuni neplanificate, cât și în operații de menținere a păcii, umanitare și de intervenție în caz de dezastre. În mod general, aceste acorduri reduc prezența cantitativă a elementelor logistice în teatrul sau în zona de operații și și-au confirmat valoarea de fiecare dată. Prin extinderea lor multilaterală pot fi crescute considerabil capabilitățile logistice. În mod similar, acordurile HNS constituie instrumente de suport pe timpul operațiilor, care facilitează covârșitor recepția și transportul materialelor în teatrul de operații, reducând prezența logistică și permitând, astfel, utilizarea resurselor pentru alte scopuri. Un alt beneficiu al acordurilor HNS îl constituie promovarea parteneriatului cu națiunea gazdă în efortul comun, lucru care permite o rapidă pregătire a forțelor, reprezentând un multiplicator al forței luptătoare. Promovarea altor acorduri va ajuta toți aliații să-și dezvolte încrederea și să se bazeze pe soluții multinaționale în problemele de interes comun.

În ceea ce privește promovarea capabilităților multinaționale, dorim să menționăm că acordurile multilaterale întăresc cooperarea militară între aliați, iar această cooperare poate fi întărită prin creșterea capabilităților logistice ale organizațiilor internaționale. Organizațiile logistice internaționale puternice reduc costurile logistice prin evitarea duplicării suportului comun. Îmbunătățirea capabilităților logistice ale organizațiilor internaționale, ca Organizația Națiunilor Unite și NATO, va conduce la o mai economică și mai eficientă utilizare a resurselor logistice ale fiecaruia. Aria principale de interes includ: continuarea prezenței ofițerilor din armatele aliate în cadrul Departamentului de menținere a păcii (UN DPKO); participarea în procesul de transformare a logisticii ONU, în special în domeniul achizițiilor; managementul echipamentelor logistice; dezvoltarea inițiativei NATO privind logistica multinațională (MJLC).

Privind logistica asigurată prin contractori, apreciem contractele ca fiind o soluție alternativă pentru suportul operațiilor, prin asigurarea de facilități de aprovizionare și servicii care includ mențenanța, transportul și servicii de asigurare a calității vieții. Contractele, care sunt importante în special când nu există alte acorduri, joacă un rol important în promovarea capabilităților multinaționale. Acestea asigură condițiile pentru dislocarea forțelor și acoperă anumite goluri care existau înainte, în timpul și după ce elementele de suport organic sunt prezente în zonă. Acestea, de asemenea, multiplică eficiența forțelor logistice active din teatru. Prin desemnarea unor contractori să asigure anumite elemente logistice pentru forțele existente în teatru se eliberează forțele logistice active, făcându-le disponibile

pentru îndeplinirea altor misiuni. Pe timpul operațiilor neprevăzute apare o creștere a limitei competențelor de achiziții, care permite o simplificare a procedurilor. O competență a achizițiilor sporită permite contractorilor asigurarea unui spectru mai larg de suport logistic, de la operațiuni portuare până la activități de menenanță și suport pentru forțele combatante.

Tipurile de servicii asigurate de contractori includ construirea și menenanța facilităților, recepția, depozitarea, expedierea și inventarierea materialelor, servicii de hrănire, transport, menenanță, canalizare și degajare a deșeurilor, producere a apei potabile și menajere, spălatul lenjeriei. Prin planificare trebuie identificate și integrate anumite cerințe operaționale și surse civile pentru aceste servicii de suport logistic. Aceste contracte se încheie prin achiziții pe plan local sau prin contracte similare ca în cazul altor servicii. Prin utilizarea suportului contractorilor prin contracte pe termen lung, de preferință, se poate obține o reducere a forțelor implicate în operații.

◆ *Promovarea capabilităților multinaționale* este exemplificată de efortul de creștere a interoperabilității în cadrul NATO prin crearea publicației *NATO MC 319*, principii și politici pentru logistică. Doctrina aliată pentru sprijinul logistic al operațiilor întrunite este completă și a fost, de asemenea, finalizat conceptul pentru realizarea Centrului Multinațional Logistic Întrunit (MJLC). *Crescerea interoperabilității logistice cu NATO* pretinde un număr de pași, începând cu extinderea logisticii tripartide. Utilizarea MJLC în diverse aplicații și exerciții este următorul pas, apoi implementarea sistemului de urmărire a materialelor NATO. Această implementare va fi posibilă printr-un acces egal la tehnologii, în vederea promovării interoperabilității. Acest efort promovează utilizarea sistemului interoperabil de informații logistice în cadrul alianței. Prima fază de demonstrare experimentală este urmată de o dezvoltare a unui plan de implementare. În continuare, se identifică soluțiile tehnice și funcționale, se determină procesele și regulile comerciale, se emit politici și se dezvoltă concepții, după care se trece la faza de antrenament.

În același timp, un rol deosebit îl are continuarea eforturilor în cadrul ONU și UE, fapt care va permite participarea la crearea conceptelor și capabilităților lor. Acest lucru va fi posibil numai printr-un acces liber în cadrul alianței sau coalițiilor la tehnologii și informații, iar aceasta va constitui un pas decisiv către dezvoltarea unui sistem interoperabil de informații logistice. Acordurile multilaterale privind asigurarea suportului pe baza rambursărilor permit asigurarea unui suport rapid și flexibil, evitându-se negocierile consumatoare de timp pentru încheierea unor contracte cu alte forțe militare.

În concluzie, apreciem că logistica multinațională constituie un pilon al logisticii organizațiilor militare, care permite evaluarea proceselor și procedurilor din cadrul organizațiilor multinaționale, în vederea identificării punctelor slabe și a soluționării problemelor care apar, asigurând, în acest fel, premisele pentru îndeplinirea cu succes a misiunilor, cu resurse minime.

CONSIDERAȚII PRIVIND FORȚELE AEROPURTATE ȘI MATERIALIZAREA MANEVREI PE VERTICALĂ ÎN OPERAȚIILE MODERNE

Colonel Gheorghe MATEESCU

Transformarea mediului internațional de securitate

Începutul acestui secol deschide o nouă eră în politica internațională, caracterizată prin transformări substanțiale ale mediului de securitate, în care competiția pentru afirmarea și consolidarea noilor centre de putere ocupă un loc prioritar. Noile provocări la adresa securității, generate de suprapunerea unor fenomene precum globalizarea și regionalizarea, se adaugă unor forme clasice de riscuri și vulnerabilități regionale. Se mențin focare de tensiune tradiționale, dar dezvoltarea lor este influențată în mod hotărâtor de apariția unor riscuri neconvenționale și transfrontaliere, precum terorismul, crima organizată și proliferarea armelor de distrugere în masă.

Acest război extins este problema centrală a securității în vremurile noastre¹, afirma Secretarul de stat american Donald Rumsfeld, în februarie 2006, cu referire la mediul de desfășurare a organismului militar, caracterizat de *războaiele din cea de a patra generație – 4GW*². Acestea sunt *războaie extinse*, care cuprind, practic, toate domeniile: politic; economic; social; cultural; militar. De o parte se află puterile *high-tech*, care permit și cultivă conceptul *război bazat pe rețea*, ce presupune informație în timp real, arme “inteligente”, rețele numerice reale și virtuale. De cealaltă parte se află, de regulă, actori transnaționali, grupări teroriste, religioase, etnice sau de interes, care folosesc orice mijloc pentru a-și atinge obiectivele, începând cu armele albe și continuând cu armamentul cel mai perfecționat, inclusiv cu mijloace chimice, biologice, radiologice și nucleare.

Caracteristicile câmpului de luptă modern

În conflictele angajate de forțele regulate/simetrice, acțiunile vor avea un pronunțat caracter expediționar, interarme și vor fi desfășurate în circumstanțe nesigure, pe un teren nepregătit în prealabil și fără a beneficia de toate facilitățile de infrastructură.

¹ www.defenselink.mil/speeches/2006/sp20060208-12453.html, Secretary of Defense Donald H. Rumsfeld, Rayburn Building, Washington, DC, Wednesday, February 8, 2006.

² www.infoguerre.com, 13-01-2004, François-Bernard Huyghe, *Quatrième guerre mondiale ou guerre de quatrième génération*.

Operațiile interarme și cele întrunite vor reprezenta soluția cea mai frecventă în rezolvarea conflictelor simetrice. Componentele terestră și aeriană, iar în acțiunile desfășurate pe litoral, în deltă și la fluviu și componenta navală, vor deveni interdependente.

Câmpul de luptă se va caracteriza prin: contractarea timpului; tridimensionalitate; transparentă; dinamism; neliniaritate, aspect insular și multidirecționalitate; automatizare; digitalizare etc.

Conflictul *asimetric*, pus în evidență de manifestarea violentă a unor factori de risc de natură etnico-religioasă, politică, economică etc., va deveni, potrivit analiștilor militari, forma de conflict armat dominantă ce va opune armatelor regulate forțe neregulate, organizații religioase și grupuri de presiune de toate nuanțele, statale sau nestatale, care folosesc metode neconvenționale de luptă pentru apărarea intereselor de grup sau naționale, pe propriul teritoriu sau oriunde în lume.

Din perspectiva conflictului asimetric, fizionomia câmpului de luptă capătă unele particularități. Astfel, acesta va fi transparent pentru forțele neregulate și opac sau puțin transparent pentru forțele regulate. Acțiunile vor avea un caracter secvențial, dinamic, neliniar și se vor desfășura pe toată adâncimea dispozitivelor de luptă, cu o intensitate și durată variabile, în funcție de cantitatea și natura forțelor angajate. Diversitatea obiectivelor vizate și spațiul larg de acțiune al forțelor neregulate vor imprima acțiunilor un pronunțat caracter multidirecțional. În această formă de conflict, decisiv este viteza de parcurgere a ciclului decizional. Teoreticienii apreciază că viteza de reacție sporită conduce la crearea unor dereglați comportamentale la adversar, greu de contracară. Astfel, apar oportunități, de multe ori fără ca ele să fie dirijate, de a acționa mai performant decât adversarul, datorită încetinirii și chiar blocării procesului acestuia de luare a deciziilor.

În acest cadru, timpul și spațiul nu vor mai avea valoare egală în pregătirea și ducerea acțiunilor militare, deoarece timpul va deveni mult mai important, iar reacția va deveni aproape instantanee acțiunii. În această situație, se va urmări nu nimicirea sau capturarea oponenților, ci crearea de şocuri și confuzii mentale în timp foarte scurt și cu efecte maxime.

Progresul tehnologic va fi în continuare determinant în comprimarea timpului de reacție. La reducerea timpului de reacție va contribui, în mare măsură, schimbarea modului de gândire, organizare și cultură, prin adoptarea unor structuri noi, precum și a unor doctrine și strategii adecvate.

Caracteristica generală a operațiilor viitoare o va constitui interacțiunea dintre categoriile de forțe și, în cadrul acestora, dintre arme și specialități militare.

Transformarea Forțelor Aeropurtate (de parașutisti)

Prin caracteristicile și capabilitățile lor, care le asigură unicitate în Forțele Terestre (potențial de proiectare rapidă în spațiul de luptă, precum și de surprindere a inamicului; capacitate de reacție și de concentrare a eforturilor asupra obiectivelor din teatrul de acțiuni militare; potențial combativ și de amenințare la adresa adversarului; agresivitatea și caracterul decisiv al acțiunilor de luptă), Forțele Aeropurtate sunt cele mai potrivite pentru a îndeplini misiuni din sfera conflictului asimetric.

În contextul general de transformare a Forțelor Terestre române, Forțele Aeropurtate (de parașutiști) trebuie să răspundă unei noi provocări: executarea simultană a trecerii la o nouă structură organizatorică și adoptarea unei noi concepții doctrinare care, concomitent cu îmbunătățirea caracteristicilor tehnico-tactice ale tehnicii și echipamentelor din dotare, să compenseze reducerea efectivelor și tehnicii prin creșterea mobilității și puterii de foc.

În aceste condiții, ne propunem să proiectăm forțele pentru a dispune de următoarele *caracteristici*: suplete și capacitate de adaptabilitate la acțiunile și situațiile din teatru; capacitate de a acționa imediat, în zona de dispunere sau, în funcție de destinație, la mare distanță; flexibilitate; integralitate; capacitate interoperabilă ridicată; gata de luptă permanent; posibilitate de a se conecta la rețelele create în cadrul conceptului *război bazat pe rețea* și la bazele de date adiacente; autosustenabilitate în teatru; capacitate modulară; posibilitate de a trece rapid de la structuri reduse, pentru acțiuni punctuale, împotriva unor elemente vitale ale inamicului, la structuri de tip *joint*, modular, de capacitate și anvergură variabile.

Odată proiectate forțele având caracteristicile enunțate, acestea vor putea îndeplini *misiuni* care vor viza:

- ⇒ crearea unor condiții favorabile pentru manevra strategică sau tactică etc.;
- ⇒ realizarea unor capete de pod;
- ⇒ crearea unor condiții favorabile pentru proiecția în teatru și desfășurarea forțelor principale;
- ⇒ realizarea surprinderii tactice și crearea faptului împlinit;
- ⇒ inducerea în eroare a inamicului cu privire la direcția loviturii principale sau la alte acțiuni preconizate;
- ⇒ lovirea centrelor vitale ale dispozitivului inamic;
- ⇒ exploatarea succesului unor acțiuni ale aviației, forțelor terestre, forțelor navale.

În cadrul acestora, apreciem că *Forțele Aeropurtate* pot acționa pe timp de pace, în situații de criză și pe timp de război pentru îndeplinirea unor misiuni complexe, de tipul celor enumerate mai jos.

❖ *Pe timp de pace*, acestea ar putea fi:

- participarea la executarea unor demonstrații de forță, pentru descurajarea declanșării unei agresiuni împotriva statului național;
- pregătirea forțelor pentru realizarea capacității de ripostă la nivelul planificat, în raport cu obiectivele stabilite și resursele alocate;
- asigurarea credibilității angajamentelor militare ale României împreună cu celelalte elemente ale Sistemului Național de Apărare;
- participarea la prevenirea surprinderii;
- participarea la pregătirea populației pentru apărare;
- participarea la prevenirea, limitarea și înlăturarea calamităților naturale, catastrofelor și accidentelor;
- prevenirea declanșării și desfășurării acțiunilor destabilizatoare și separatiste;
- participarea la exerciții și misiuni sub conducerea ONU, NATO și UE, la acțiuni multinaționale în sprijinul păcii sau umanitare;
- pregătirea pentru trecerea de la starea de pace la starea de război.

❖ ***In situații de criză***, Forțele Aeropurtate pot participa la următoarele misiuni:

- ✓ participarea la executarea primei riposte pentru respingerea unei agresiuni care a realizat surprinderea;
- ✓ sprijinirea autorităților publice în cazul unor situații de urgență civile, calamități naturale sau dezastre în conformitate cu deciziile acestora;
- ✓ participarea la descoperirea, capturarea și nimicirea elementelor diversioniste și teroriste și a altor elemente ilegal înarmate;
- ✓ participarea la executarea unor acțiuni cu caracter descurajator;
- ✓ participarea la asigurarea stabilității și democrației constituționale în anumite zone (județe, localități);
- ✓ acordarea de sprijin logistic Ministerului Administrației și Internelor, în conformitate cu deciziile autorităților civile;
- ✓ participarea, sub conducerea autorităților civile, la protecția cetățenilor, indiferent de apartenența lor etnică, precum și a infrastructurii de bază.

❖ ***In timp de război***, misiunile pot fi diferențiate în funcție de etapa (perioada) războiului, riposta graduală sau riposta maximă.

În perioada ***ripostei graduale***:

- participarea la nimicirea unor trupe aeromobile sau/și aeropurtate folosite de inamic în perioada inițială a conflictului armat;
- pregătirea și apărarea unor obiective, aliniamente, raioane de importanță strategică de pe teritoriul național;
- participarea la respingerea unei agresiuni declanșate prin surprindere într-o zonă de operații.

În perioada ***ripostei maxime***:

- ⇒ participarea la apărarea (eliberarea) Capitalei României sau a altor centre politico-administrative, industriale și economice;
- ⇒ punerea sub control a unor zone geografice;
- ⇒ cucerirea și menținerea unor aerodromuri, porturi militare sau civile, a unor raioane sau zone geografice de importanță deosebită;
- ⇒ angajarea inamicului și polarizarea forțelor acestuia pe alte direcții de importanță secundară, în scopul realizării unui raport de forțe favorabil pe direcția principală de acțiune a trupelor care duc lupta de front;
- ⇒ distrugerea (neutralizarea) mijloacelor de atac nuclear, instalațiilor (obiectivelor) logistice, depozitelor speciale, punctelor de comandă, centrelor de transmisii etc.;
- ⇒ ocuparea unor trecători montane, puncte obligatorii de trecere peste cursurile de apă și menținerea lor până la realizarea joncțiunii cu trupele care acționează pe front;
- ⇒ hărțuirea permanentă a inamicului, crearea și menținerea în teritoriul ocupat a unei stări permanente de instabilitate și nesiguranță în scopul slăbirii moralului forțelor sale;

- ⇒ întărirea marilor unități încercuite și sprijinirea acestora pentru ieșirea din încercuire;
- ⇒ închiderea unor breșe sau intervale în dispozitivul propriu;
- ⇒ asigurarea protecției unor personalități militare sau politice și organizarea eliberării acestora;
- ⇒ dirijarea la obiective a aviației de bombardament și asigurarea raioanelor de parașutare (debarcare) pentru alte forțe;
- ⇒ distrugerea unor lucrări de importanță deosebită de care se folosește inamicul.

În acest demers ne vom baza pe trei elemente interdependente: *oamenii* (centrul activității noastre), *starea de operativitate* (baza existenței noastre de a lupta și de a câștiga războaiele) și *transformarea* (un proces care definește schimbarea modului în care gândim și luptăm în scopul de a dezvolta capabilitățile cerute în secolul al XXI-lea).

Din punct de vedere doctrinar, apreciem că, pentru a crea o forță bazată pe conceptul de *revoluție în afacerile militare*, este necesară focalizarea pe realizarea și exploatarea de *capabilități* și nu în mod necesar pe masarea de forțe și mijloace, deoarece rațiunea utilizării acestor capabilități constă în obținerea de *efekte pe scară mare* și nu distrugeri de nivel tactic. Astfel, cele mai bune strategii sunt cele care evită dependența de un anumit scenariu, nu sunt prescriptive sau centrate pe o anumită categorie de forțe, punând accentul pe *forme* și *procese*, de exemplu strategiile de *dominatie a ciclului decizional*. Realitatea trebuie înțeleasă și este necesar a fi admis ascendentul creat ca urmare a inițiativei adversarului, ceea ce dă flexibilitatea de a iniția schimbarea și de a genera un răspuns eficace în plan acțional, acțiunea multidimensională fiind, în ultimă instanță, factorul cel mai important. De aceea, considerăm că doctrina are tocmai rolul de a facilita găsirea răspunsului adecvat, ca modalitate de acțiune în timp și spațiu, pentru a face față cu succes factorului neprevăzut.

În cadrul doctrinelor și manualelor specifice acestor forțe este necesară implementarea conceptului “*centre de greutate – vulnerabilități majore*” ca metodă structurală de analiză focalizată a adversarului/forțelor proprii, vizând descoperirea celor elemente de structură a căror angajare/protejare este de natură să conducă, în mod matematic, spre atingerea scopurilor operației, prin afectarea/menținerea a însăși sursei tăriei, rezistenței și puterii adverse/proprii.

Considerăm că **instruirea** trupelor trebuie să vină în completarea unor concepții ale operațiilor care pun accentul pe neprevăzut și contracararea sa. Trupele și statele majore trebuie puse în situații cât mai puțin familiare și forțate astfel să gândească creativ, să se instruiască pentru conflictele ce vor veni și nu potrivit celor care s-au consumat.

Instruirea Forțelor Aeropurtate va pune accentul pe forța fizică, rezistența psihică, șicsuință, capacitate de adaptare, spontaneitate, spirit de orientare rapidă în câmpul tactic, capacitatea de a acționa în orice mediu și în orice situație, eficiență maximă în luptă apropiată. Principalele domenii de instruire și antrenament sunt: parașutismul, instrucția alpină, înnotul, distrugerile, acțiunile amfibii, autoapărarea, acțiunile specifice desfășurate individual sau în grup, cunoașterea limbilor străine – limba engleză și limbile naționale ale statelor vecine, precum și limbile vorbite în unele țări din spații strategice de interes pentru statul român.

Viteza și magnitudinea transformării sunt mult mai vizibile în planul concret al organizării. Din acest punct de vedere, urmărим constituirea unor structuri definite de următoarele caracteristici de bază:

- focalizare crescută pe unități înalt integrate în rețele, mici dar extrem de bine instruite, a căror capacitate de inserție și cunoaștere crescută a situației locale și de ansamblu le fac extrem de puternice și folositoare, apte să desfășoare operații bazate pe efecte;
- caracter expediționar – forțe rapid dislocabile, capabile să depășească cu ușurință obstacolele din zonele ostile și să treacă imediat la acțiuni propriu-zise;
- forțe capabile să utilizeze tehnologii și tehnici specifice erei informației, inclusiv pentru contracararea armelor de distrugere în masă, a forțelor teroriste și a altor amenințări asimetrice;
- aplicarea conceptelor întrunite, inclusiv la nivel tactic.

Forțele Aeropurtate și materializarea manevrei pe verticală în Forțele Terestre

Operația aeropurtată este o operație întrunită, care implică deplasarea aeriană a trupelor în zona obiectivului și reprezintă materializarea manevrei pe verticală în Forțele Terestre. Forțele angajate pot fi o combinație de trupe parașutate și trupe debarcate, iar tipul aeronavelor de transport este, de regulă, cu aripă fixă și este determinat în funcție de misiunea și situația dată. Forțele luptătoare își pot asigura singure sprijinul pentru operațiile pe termen scurt sau operația poate impune necesitatea unor unități suplimentare de sprijin de luptă și logistic.

Spre deosebire de operațiile aeromobile, în care pot fi întrebuințate și forțe nespecializate, în operațiile aeropurtate se întrebuințează forțe specializate, care sunt în măsură să se transporte de la aeronavă la sol folosind parașuta ca mijloc de transport atât pentru personal, cât și pentru tehnica din dotare.

Forțele Aeropurtate reprezintă pentru Forțele Terestre singurele elemente în măsură să materializeze cu adevărat manevra pe verticală. Ele dă posibilitatea comandanților să reacționeze rapid pe întreaga lățime și adâncime a fâșilor pentru care au responsabilitate, ajutându-i astfel să câștige și să mențină inițiativa de la inamic și să obțină libertatea de acțiune. În această idee, este recomandat să fie întrebuințate și ca rezervă cu mobilitate ridicată.

Operațiile aeropurtate sunt executate, de regulă, în zone fără apărare sau cu apărare slabă, dar în cazuri exceptionale ele pot fi desfășurate în zone ocupate de forțe inamice bine organizate, cu condiția ca, pentru neutralizarea acestora, să fie folosite resurse corespunzătoare.

Pentru îndeplinirea obiectivelor și misiunilor, Forța Aeropurtată acționează, de regulă, împreună cu celelalte categorii de forțe ale armatei, cu structuri aparținând altor ministere sau organizații interne (inclusiv civile), abilitate prin lege, cu forțele armate ale altor state partenere sau aliate, dar pot acționa și independent, în funcție de situație.

Operațiile aeropurtate pot fi executate în toate formele de luptă specifice Forțelor Terestre, sunt realizabile, de regulă, în condițiile de supremacie aeriană generală sau supremacie aeriană limitată în timp și spațiu, iar succesul acestora depinde în mare măsură de realizarea surprinderii inamicului.

Noile concepte de ducere a războiului impun folosirea Forțelor Aeropurtate în următoarele tipuri de operații: de ocupare și menținere a unor obiective/raioane/ aliniamente; de interzicere și raidul aeropurtat.

Ocuparea/cucerirea și menținerea unor obiective/raioane/ aliniamente. Forțele Aeropurtate pot fi întrebuințate pentru capturarea și ocuparea/cucerirea obiectivelor și menținerea lor până când acestea fac joncțiunea cu forțele care acționează de front sau sunt înlăuite de către alte forțe.

Interzicerea unor raioane/zone – acțiuni ce au ca scop principal prevenirea sau împiedicarea accesului inamicului într-un anumit raion/zonă, diminuarea potențialului combativ și a capacitatei de manevră și reacție ale acestuia și câștigarea, în acest mod, a libertății de acțiune de către forțele care acționează la contact. Terenurile greu accesibile, dens împădurite sau accidentate care împiedică mobilitatea în afara drumurilor, sunt potrivite pentru acest tip de acțiuni.

Raidurile aeropurtate – acțiuni tactice sau strategice de scurtă durată, în mod normal caracterizate prin îndrăzneală de concepție și execuție. Raidurile pot fi executate pentru a distruge instalațiile sau pozițiile inamicului, pentru a-i captura personalul, pentru a-l hărțui sau a-i dezorganiza acțiunile. Din cauza dificultăților de control și sprijin logistic, operațiile de acest gen sunt, de obicei, limitate ca dimensiuni.

Operația aeropurtată este o operație de tip rapid și are mai multe **faze**:

- ⇒ deplasarea din raionul/zona de concentrare/dispunere în raionul de plecare la parașutare (aerodromuri și raioane de așteptare);
- ⇒ parașutarea eșalonului de asigurare, care cuprinde elementele de recunoaștere și mascare, siguranță, cercetare și indicare a obiectivelor (de regulă, cu cel puțin 24 de ore înaintea eșalonului de asalt);
- ⇒ parașutarea eșalonului de asalt, compus din forțele, mijloacele și materialele de însoțire strict necesare îndeplinirii misiunii acestuia;
- ⇒ parașutarea (debarcarea) eșalonului următor, compus din rezervă, subunități de sprijin de luptă și logistic, mijloace de transport etc.;
- ⇒ parașutarea (debarcarea) eșalonului logistic, care cuprinde materialele de reaprovizionare planificată și de urgență;
- ⇒ acoperirea aeriană și terestră, când este posibil, a zonei, organizarea sprijinului prin foc al operației;
- ⇒ desfășurarea operației propriu-zise (distrugerea/nimicirea elementelor inamice, a elementelor de infrastructură sau cucerirea și menținerea unor raioane/ aliniamente etc.);
- ⇒ evacuarea aeromedicală a răniților și evacuarea prizonierilor, când este cazul;
- ⇒ recuperarea forței (adunarea în raionul de regrupare și transportul în raionul de recuperare).

Caracteristicile unei astfel de operații sunt:

- mobilitate terestră limitată; aceasta poate fi îmbunătățită prin includerea în cadrul echipamentului greu de parașutat a transportoarelor speciale pentru desant sau prin utilizarea elicopterelor;

- exploatarea avantajelor terenului este vitală datorită faptului că, în structura forței, de regulă, sunt puține sau uneori nu sunt mijloace blindate, precum și datorită numărului limitat de autovehicule la dispoziție, în special în faza inițială a operației, după parașutare;
- durata operației este limitată în timp; înlocuirea sau întărirea cu alte forțe, precum și recuperarea acestora trebuie executată într-un timp scurt;
- sprijinul de foc cu mijloace proprii este limitat; în acest sens, sprijinul aerian nemijlocit capătă o importanță specifică;
- este necesară o cantitate mare de armament antitanc portativ.

O condiție necesară este ca forțele care execută operația aeropurtată să fie flexibile și interoperabile, având în vedere diversitatea acestora, începând cu senzorii structurilor de comandă C3 sau C4 și continuând cu forțele parașutate precursoare, forțele care extind perimetru de securitate, forțele aeropurtate propriu-zise și structurile logistice necesare.

* * *

Tendința de comutare a conflictelor de la cele simetrice spre cele asimetrice, acestora din urmă fiindu-le proprie caracteristica *difuză* a inamicului, conduce la noi concepte de ducere a războiului, centrate pe dominarea informatională, prin viteza mărită de derulare a ciclului decizional-acțional propriu și blocarea celui al oponentului.

Schimbările rapide în tehnologie și capacitați, precum și situația reală specifică fiecărei operații dau competență comandanților de a selecta cele mai potrivite principii, proceduri și metode care să fie întrebuințate în scopul obținerii succesului.

Concomitent cu proiectarea unei Forțe Aeropurtate care să îndeplinească orice tip de misiuni, în orice situație dată, este foarte important să fie analizate particularitățile care dau specificitatea operației aeropurtate, operație extrem de complexă și dificilă având în vedere conotațiile cu totul aparte privind deplasarea, pătrunderea, staționarea, sprijinul logistic, mențenanța, asistența medicală etc., în condițiile ducerii acțiunilor de luptă în interiorul dispozitivului inamicului.

TRECEREA DE LA PLANIFICAREA APĂRĂRII BAZATĂ PE AMENINȚĂRI LA PLANIFICAREA BAZATĂ PE CAPABILITĂȚI

*Colonel Ionel HORNEA
Căpitan-comandor Victor GUIDEA*

De ce este necesară transformarea? Pentru a fi siguri că mediul de securitate în care ne găsim în prezent este mai favorabil decât cel care exista în timpul *războiului rece*. Poate fi argumentat și prin faptul că, indiferent de cursul pe care îl va urma modernizarea forțelor armate, superioritatea acestora asupra oricărei perspective pe termen apropiat privind amenințările este atât de mare, încât noi nu vom fi obligați să ne confruntăm cu o amenințare serioasă la adresa intereselor naționale în următorii zece ani și, probabil, pentru o perioadă mai mare.

Pe de altă parte, suntem, aproape sigur, intrați într-o perioadă a *"revoluției militare"* (sau a *"revoluției în domeniul afacerilor militare"*, ca să folosim sintagma Pentagonului). Asemenea perioade sunt caracterizate de obstacole discontinue în eficacitatea militară și de dramatice schimbări ale amenințărilor la adresa securității, a capabilităților pe care le au la dispoziție comandanții pentru a răspunde la aceste amenințări, a modului în care forțele armate luptă și în care sunt organizate pentru a lupta.

Secoul XX a avut ca mărturie două asemenea perioade de revoluție militară. Cea mai recentă este revoluția rachetelor nucleare balistice din perioada anilor 1940-1950. O revoluție mai de început s-a desfășurat și în perioada 1920-1930, caracterizată de transformarea războiului terestru, care a culminat cu blitzkriegul, de creșterea rolului aviației navale și a grupărilor de portavioane, precum și de apariția bombardamentului aerian strategic.

Perioadele de revoluție militară sunt, adesea, caracterizate de largi, rapide și neașteptate schimbări în echilibrul militar. Acele armate care sunt surprinse au, adesea, puțin timp la dispoziție pentru recuperare și adaptare. Prin urmare, există riscul ca, dacă Ministerul Apărării nu-și asumă transformarea, mai târziu să nu mai aibă posibilitatea "să recunoască"

greșelile făcute. În asemenea situații, prețul unui astfel de eșec poate fi mare: **pot fi compromise interesele** vitale ori păstrate numai cu un preț mare de sânge și valori sau **pot fi pierdute** în totalitate.

Este posibil ca Forțele Armate, în configurația actuală, să riste o deprecieră rapidă? Este posibil, dacă nu urmărim procesul transformării. Statul Major General, în documentul său privind viziunea pe termen mediu – *Strategia de transformare a Armatei României*, afirma că viitorul poate găsi armata operând într-un mediu cu un grad ridicat de incertitudine, confruntată cu provocări total diferite de cele care au fost întâlnite în perioada *războiului rece*. Pe scurt, apariția revoluției militare pare a fi destinată pentru a schimba, într-un mod dramatic, caracterul amenințărilor la adresa securității și a capabilităților pe care, potențial, le putem destina pentru apărare.

Dar căruia tip de amenințări le vom face față în viitor și ce tipuri de capabilități trebuie avute în vedere pentru a fi dezvoltate? Ca răspuns la aceste amenințări apărute, va fi necesar să transformăm armata într-o forță luptătoare, care, comparativ cu cea actuală și aşa cum este prefigurată în Strategia de transformare, să acorde o mai mare importanță sistemelor care încorporează caracteristici precum: mobilitate, protecție electronică, dispersare în teren și integrarea electronică a forțelor și a elementelor de sprijin; sisteme de lovire cu bătaie foarte mare; metode de lovire electronice, precise și nonletale; sisteme fără pilot/automate; număr restrâns de cicluri operaționale.

Așa cum revoluția militară este caracterizată de creșterea importanței noilor capabilități, acestea, inevitabil, reflectă eficacitatea unor vechi capabilități în declin rapid. Înlăturarea cavaleriei de către forțele mecanizate și eclipsarea navelor de către grupul de portavioane nu sunt simple exemple. Oricum, este încă prematur în a spune că se cunosc care capabilități, concepte operaționale sau structuri de forțe sunt bune sau nu. Pe de altă parte, o strategie de transformare va trebui să țină cont de incertitudinea tehnico-militară și geopolitică. Dar în ce fel?

O competiție între categoriile de forțe armate poate juca un rol esențial în determinarea modului în care este mai bine să utilizezi *noile capabilități* sau să rezolvi provocările existente. Acest gen de competiție trebuie încurajată. Alocând noi misiuni categoriilor de forțe armate, apare riscul căderii într-o cursă a falsei eficiențe. În abordarea provocării este încă neclar dacă soluția se poate găsi în:

- Forțele Aeriene de lovire la mare distanță și precizie a forțelor, corelate cu element dominant de recunoaștere, din spațiul aerian;
- loviturile grupării de forțe a Forțelor Navale, compusă din submarinele (de exemplu, Trident), echipate cu sute de sisteme de lansare verticală a rachetelor balistice și conectate într-o rețea de management al câmpului de luptă a capabilităților de luptă a Forțelor Navale;
- Forțele Terestre distribuite, care includ FOS, rachete cu rază mare de acțiune și mijloace aeriene de acțiune fără pilot;
- o forță întrunită, care să le includă pe toate;
- ceva total diferit.

Capabilități și angajamente în domeniul apărării

Ultimele experimente în planificarea apărării arată, în termeni simpli, că există trei moduri în cadrul cărora apărarea acționează: ***disuasiune*** (descurajare), ***prevenire*** (apărare) și ***constrângere***.

După cum se cunoaște, ***capacitatea de apărare*** este aproximativ o combinație de personal, organizare și înzestrare pentru a satisface un număr de cerințe militare. Cerințele pot fi, cel puțin teoretic, puse pe aceeași treaptă cu angajamentele. Mai exact, capacitatea de apărare este sinonima cu ***kriegsbild***, conceptualizat ca fiind o relație dintre resursele militare la dispoziția unui stat și maniera și contextul în care acestea pot fi utilizate. În domeniul politicii externe, să argumentați faptul că ***o politică poate fi considerată ca neexistentă dacă angajamentele nu sunt balansate de resursele adecvate***¹. O politică, aşadar, își pierde credibilitate și nu-și poate realiza obiectivele dacă angajamentele nu pot fi susținute prin acțiuni adecvate. Același argument se aplică și unui angajament în domeniul politicii de apărare.

Angajamentele politice și militare

Credibilitatea angajamentelor depinde de numeroși factori², mulți dintre aceștia îngrijorând percepția acelor guverne și națiuni către care sunt îndreptate aceste angajamente. Factorii care întăresc mai mult credibilitatea sunt demonstrația determinării și a voinței guvernului de a-și îndeplini obligațiile. Declarativ, din acest punct de vedere, angajamentele pot merge pe un drum limitat. Credibilitatea trebuie, în cele din urmă, să depindă de evidență. În context militar, acestea trebuie să se materializeze prin achiziționarea de mijloace prin care orice angajament sau număr de angajamente politice pot fi realizate simultan, dacă opțiunile sunt exercitate și angajamentele invocate. În termenii planificării apărării, mijloacele se referă la personal, materiale și structuri, iar împreună cu planurile strategice și operaționale acoperă modul în care capabilitățile sunt utilizate. ***Arta planificării apărării***, arta de a-ți asuma angajamente, este ***de a demonstra adversarilor potențiali*** nu numai determinarea, ci și ***inutilitatea provocării la adresa obiectivelor politice prin intermediul recurgerii la mijloace militare***.

Conceptul de "angajament" a fost identificat din punct de vedere conjunctural, încât devine o obligație a guvernului, "a cărei realizarea depinde dacă încă servește interesului național într-o situație dată" sau din punct de vedere nonconjunctural și se referă la ceea ce rămâne o "convingere că un guvern trebuie să respecte angajamentul". Acest ultim tip

---

¹ Walter Lippmann, *U.S. Foreign Policy, Shield of the Republic*, cited by P. Seabury and A. Drischler, *How to Decommit without Withdrawal Symptoms*, Foreign Policy, vol. 1, 1970-71, p. 47.

² T. Schelling, *Arms and Influence*, New Haven: Yale University Press, 1966, pp. 35-91.

de angajament capătă o "simbolică demonstrație a principiilor și intereselor de securitate, desprinse din situația în care obligația a fost angajată"³.

Angajamentele militare trebuie tratate cu asumarea că ele trebuie să fie onorate dacă sunt invocate. În mod verosimil, un angajament poate fi onorat cu cât este mai mare credibilitatea sa. Dificultatea constă în acele circumstanțe definite în acordul care constituie *casus foederis*, deschise unei largi interpretări; nu există instrumente legislative prin care un stat poate forța un altul pentru a-și onora angajamentele⁴. Dacă un stat își va onora angajamentele depinde, în parte, de gradul său de aderență la principiul că angajamentele ar trebui să fie onorate și de abilitatea sa de a-și onora angajamentul cu capabilitățile de care dispune. Este de la sine înțeles că aceste capabilități trebuie să se refere nu numai la angajament, dar să și ofere o asigurare rezonabilă că acesta va conduce, în final, la succes. Niciun guvern, indiferent de bunele intenții pe care le are când angajamentul a fost inițial adoptat, nu-l va onora, dacă prin aceasta va putea atrage costuri disproporționate. Există, prin urmare, o **responsabilitate considerabilă a guvernelor** privind angajamentele militare, de a oferi dovada continuă a intenției acestora de a le onora prin **detinerea și menținerea** a mai mult decât a unei imagini militare "suficiente".

Realitatea indică faptul că **forțele militare au fost declarate pentru a răspunde la o gamă largă de angajamente generale**, fără o puternică mărturie a capabilităților special dezvoltate sau menținute pentru fiecare dintre ele. Acest lucru poate fi bine observat în procesul de elaborare a planurilor pentru situații de urgentă de către fiecare națiune. Aceste planuri sunt, de facto, *kriegsbildurile* Forțelor Armate. Semnificația lor depinde de ce fel de forțe, echipamente și structuri pot fi reunite, în orice moment, în contextul informațiilor privind evaluarea potentialului adversarilor. Aceasta este capabilitatea care dă credibilitate angajamentelor oricărei națiuni; relevanța acestor planuri ipotetice și structuri față de angajamentele politico-militare declarate sau asumate capătă, în timp, o importanță majoră.

Ecuăția angajamente – capabilități

Reiterând, **primul obiectiv** al planificării apărării este **echilibrul între echipamente, personal, structuri și politică**; este, la prima vedere, punerea în ecuație a capabilităților cu angajamentele. Realizarea acestui obiectiv este, de altfel, complicată, datorită diferenței dintre perioada în care trebuie introduse noile echipamente militare, atât în comparație cu aceea de a instrumenta schimbarea în structura a Forțelor Armate, cât și pentru a efectua o alternare în politica de apărare. Cea mai bună perioadă pentru dezvoltarea și producerea de noi echipamente în domeniul apărării este de ordinul a cinci la opt ani, în funcție de tipul echipamentului și de perioada în care acționează din punct de vedere tehnologic. Numai procurând tehnica din străinătate, timpul de achiziție se poate scurta efectiv. **Timpul necesar pentru efectuarea schimbărilor** structurale în cadrul categoriilor de forțe

³ F. B. Weinstein, *The Concept of Commitment in International Relations, Journal of Conflict Resolution*, vol. XIII, no. 1, 1969, pp. 40-41.

⁴ P. Reuter, *International Institutions*, London: Allen and Unwin, 1958, p. 132.

ale armatei și structurile centrale pentru apărare **este de aproximativ cinci ani**. Într-adevăr, **reorganizarea** pare a fi o **activitate persistentă** și, în timp ce un set de reforme organizaționale au fost implementate, altele stabilite sunt gata a fi pregătite.

Capabilitățile ~ măsura tuturor lucrurilor

Noțiunea de capabilitate este definită în mod diferit. Comandamentul Aliat pentru Transformare, în documentul *Managementul capabilităților în NATO*, o definește ca **abilitatea de a produce un efect de care utilizatorul unor bunuri sau servicii are nevoie**. Efectul va fi rezultatul oferirii unei acțiuni sau a unui set de acțiuni care au fost produse de capabilitate. O capabilitate va consta din una sau mai multe componente funcționale: doctrină, organizare, instruire, materiale, personal, facilități și interoperabilitate (DOMIPFI)⁵. Departamentul pentru Apărare al SUA o definește ca fiind **“abilitatea de a asigura un efect la un anumit standard, prin intermediul unor multiple combinații de mijloace și modalități, pentru a realiza un set de cerințe”**⁶, iar la nivelul Ministrului Apărării al Marii Britanii este acceptată ca „**abilitatea de a asigura efectul dorit în condițiile date în cadrul unui anume interval de timp și de a susține efectul pentru o perioadă indicată/desemnată**”. Capabilitatea este asigurată prin sisteme care constau din personal, organizare, doctrină, instruire, logistică, infrastructură și informații.

Procese care definesc planificarea bazată pe capabilități

Planificarea pe bază de capabilități – PCB este un proces metodic, care identifică capabilitățile viitoare al unei armate în cadrul conceptului de dezvoltare aprobat prin scenariile de dezvoltare ale forței; aceste scenarii au la bază politica și interesele naționale de securitate și apărare și evaluarea mediului de securitate curent și viitor. Aceste scenarii sunt bazate pe politica și interesele naționale și pe evaluarea mediului de securitate prezent și viitor. PCB vizează să identifice scopurile generale de dezvoltare ale forței și deficitele în capabilitățile noastre și în modul lor de prioritizare. Acest proces va asigura o abordare coerentă și rezonabilă pentru dezvoltarea forței, care să reflecte interesele statului, așa cum sunt ilustrate în politica guvernului. PCB este primul pas în cadrul unui proces iterativ, care ține cont de analiza pe bază de scenarii, lecții învățate, experiența instituțională și viitoarea dezvoltare tehnologică.

PCB produce o listă de priorități a viitoarelor obiective de capabilități și a unor eventuale deficite sau excedente. Aceste produse finale sunt sursă pentru procesul de management al capabilităților, aflat sub conducerea Statului Major General, care va examina opțiunile forțelor, utilizând o varietate de mijloace și de metode de cercetare operațională, pentru a oferi Consiliului de Planificare a Apărării recomandări privind dezvoltarea forței.

⁵ Capability Management in NATO, ACT, 2006, p. 2, Doctrine, Organization, Training, Materiel, Leadership Development, Personnel, Facilities and Interoperability (DOTMLPFI).

⁶ DoD's – Ongoing Efforts to Implement Capabilities-Based Planning.

O variantă a Cadrului de planificare și management al apărării, element foarte important pentru procesul de planificare a apărării de la nivelul Ministerului Apărării, poate fi ca cea din figura 1.

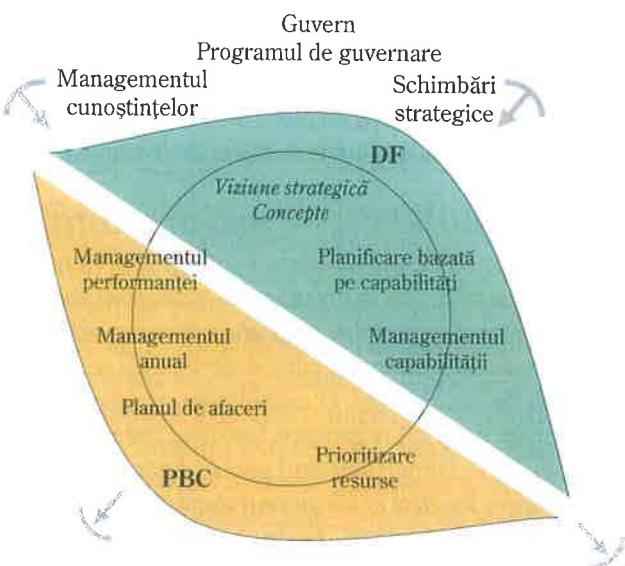
În cadrul PBC pot fi avute în vedere următoarele etape:

❖ *Scenariile*. Bazate pe Strategia de apărare a României, acestea vor oferi o descriere a misiunilor în contextul nivelului de ambiiție politic și militar, precum și cadrul politic și geostrategic, cu suficiente detalii, care să sprijine analiza și, ulterior, restul procesului de planificare bazat pe capabilități (PBC).

❖ *Analiza misiunii*. Utilizând informația oferită de scenarii, analiza misiunii se desfășoară utilizând o versiune modificată a Procesului de planificare operațională (PPO). Cursurile de acțiune sunt dezvoltate și comparate. Accentul este pus pe efectul de realizare a cerințelor și capabilităților mai mult decât trupele sau platformele care oferă aceste efecte. *Cursurile de acțiune (CA)* selectate sunt dezvoltate în continuare, producând liniile *diagramei operaționale* și *matricea de sincronizare* pentru fiecare CA, detaliind cerințele ce trebuie realizate pentru asigurarea succesului misiunii. Rezultatele analizei misiunii sunt transformate în "jocuri de război", care oferă garanția că *linile diagramei operaționale* sunt realizate și oferă suficiente detalii asupra efectelor dorite pentru a defini complet toate *cerințele misiunii*. Jocul contribuie, de asemenea, la o înțelegere comună a efectelor care trebuie obținute și a frecvenței și consecinței sarcinilor. (Scopul jocului de război nu este să determine sau să valideze cel mai bun CA).

❖ *Analiza de cerințe și capabilități*. Echipa PBC analizează cerințele pentru a le determina frecvența în cadrul misiunii și consecințele acestora asupra succesului misiuni. Odată ce sarcinile au fost analizate, sunt identificate și evaluate capabilitățile în raport cu contribuția acestora asupra cerințelor atât ca executant al cerinței, cât și ca cel care o facilitează. Pasul final în această fază este evaluarea frecvenței și a consecințelor fiecărei capabilități asupra întregii liste cu cerințe.

❖ *Cerințele scenariului de capabilități*. Cerințele sunt grupate prin intermediul efectelor comune ori a ceva similar pe această temă. Pentru fiecare cerință se obține un obiectiv al cerinței de capabilități, cu efect asupra capabilității facilitate sau oferite, a frecvenței și a consecințelor acesteia. Obiectivele cerințelor de capabilități specifică întreaga gamă de efecte, dezvoltarea, agilitatea și persistența acestora și contribuția informației la realizarea

lor sau rezultată din cerință. Pentru fiecare grup tematic de cerințe se pregătește o declarație de capabilități pentru a defini scenariul specific al obiectivului de capabilități.

❖ *Obiectivele de capabilități pentru structura de forțe.* Odată ce toate scenariile au fost analizate, obiectivele scenariilor de capabilități vor fi rulate în cadrul obiectivelor de capabilități ale structurii de forțe. Se anticipează că viitoarele analize ale probabilității și consecințelor misiunilor scenariilor vor permite prioritizarea obiectivelor de capabilități ale structurii de forțe.

❖ *Analiza deficitelor/excedentelor.* Pe baza capabilităților aprobate se va elabora o analiză a structurii de forțe curente sau viitoare și se va compara cu obiectivele de capabilități. Aceste rezultate vor alimenta procesul de management al capabilităților pentru identificarea deficitelor sau a excedentelor.

Într-un document intern al ministerului britanic al apărării, din 1968, erau prezentate trei metode de operare, în cadrul cărora apărarea acționează: convingere (descurajare); prevenire (apărare) și constrângere. În transpunerea, în realitate, a acestor obiective, planificatorii apărării britanici au trebuit să determine care acțiuni sau politici ale guvernului britanic vor fi influente, să judece cel mai eficient mod de a deveni influente și să pregătească cele mai adecvate capabilități militare care să asigure exercitarea acestor influențe. Problema a fost să găsească un plan convenabil pentru viitoarele necesități și mijloacele de realizare ale acestuia.

Capabilitatea apărării este “amalgamarea” de personal, structuri și echipamente pentru îndeplinirea unui număr specific de sarcini militare. Aceste *cerințe*, cel puțin din punct de vedere teoretic, ar trebui privite ca *angajamente*. Mult mai precis, capabilitățile de apărare sunt sinonime cu conceptul de *kriegsbild*, conceptualizat ca relația dintre resursele militare la dispoziția unui stat în maniera și în contextul în care se gândește ca ele să fie folosite. În domeniul politicii externe, a fost demonstrat că o politică ar trebui considerată că există dacă angajamentele sale nu sunt balansate cu resurse. Altfel, politica își pierde credibilitatea și nu reușește să îndeplinească obiectivele, dacă angajamentele nu pot fi susținute cu acțiuni concrete. Aceleași argumente se aplică și unui angajament în domeniul apărării; dacă nu are credibilitate, atunci angajamentul acelei politici este lipsit de valoare.

În context militar, acesta trebuie să reprezinte achiziția de mijloace prin care orice angajament politic sau număr de angajamente politice pot fi îndeplinite simultan, dacă opțiunile au fost exercitate și în angajamentele invocate. În termenii planificării apărării, *mijloacele* se referă la personal, materiale și organizare, împreună cu planurile operaționale tactice și strategice, acoperind maniera în care sunt întrebuințate aceste capabilități. *Artă planificării apărării*, arta asumării angajamentelor, este de a demonstra potențialilor adversari nu numai determinarea, dar și inutilitatea provocării privind obiectivele politiciei prin recurgerea la mijloacele militare.

Rolul PBC în PA

PBC trebuie: să facă legătura între procesul de elaborare a decizilor la nivelul Ministerului Apărării cu Strategia de securitate, *inclusiv întreg setul de provocări la adresa apărării*; să informeze despre riscul mediului de afaceri, prin identificarea deficitelor de capabilități

întrunite, a redundanțelor și oportunităților, generând un cadru comun pentru mediul de afaceri al capabilităților și cuplând dezvoltarea programatică a capabilităților cu *nevoile operaționale*; să faciliteze dezvoltarea unui portofoliu adecvat de capabilități; să implementeze un cadru comun ale cărui componente principale sunt:

- ⇒ un limbaj comun pentru formularea necesităților;
- ⇒ un cadru pentru factorii de decizie de la nivele superioare pentru: a oferi orientări privind prioritățile și zonele strategice pentru asumarea riscurilor; echilibrarea deciziilor/riscului în cadrul zonelor de capabilități; a permite o linie de bază comună pentru analiză între sistemele categoriilor de forțe armate/departamenteelor în cadrul contextului de capabilități;
- ⇒ oferirea unui context zonal de capabilități, pentru măsurarea satisfacției față de capabilitățile necesare.

Figura 2: CBP integrator al proceselor de la nivelul Ministerului Apărării

Arhitectura analitică pentru planificarea bazată pe capabilități, sistemul de analiză a misiuni și pentru transformare

Planificarea bazată pe capabilități a devenit tema centrală a sistemului de planificare a apărării. Este o planificare bazată pe incertitudine, destinată să ofere capabilități potrivite pentru un larg spectru al provocărilor și circumstanțelor zilelor de azi, atât timp cât funcționează într-un cadru economic. Această aparent inofensivă definire are trei importante trăsături. **Prima**, noțiunea de planificare sub incertitudine, apare ca fiind prima clauză: incertitudinea este fundamentală și nu un simplu inconvenient ce poate fi ascuns. **A doua** este ideea de a dezvolta capabilități – de exemplu, potențialul general sau resursa – de a te confrunta, efectiv, nu numai cu o singură problemă, ci și cu un larg număr de provocări și circumstanțe, inclusiv „noi provocări”. **A treia** nu este una de a oferi un cec politic în alb (pregătit pentru ce ar putea teoretic să apară), ci, mai curând, un cadru economic de lucru. În orice caz, planificarea bazată pe capabilități are calitatea de a încuraja îngrijorarea prudentă privind nevoile potențiale care trec dincolo de amenințările ușor de observat. În același timp, ea impune cerința pentru responsabilitate și alegere.

Confruntarea cu complexitatea pe orizontală și pe verticală a capabilității

Un element principal al oricărei arhitecturi analitice pentru planificare bazată pe capabilități trebuie să fie o abordare pentru deplasarea de la evaluarea unei capabilități relativ restrâns către evaluarea cantității suficiente de capabilități, privită competitiv, din punctul de vedere al resurselor care le presupune.

Aceasta, desigur, este una dintre problemele fundamentale ale planificării și conducerii, în general. Nu există soluții generale și nicio cale de a fi riguroș. Cauzele dificultăților sunt • complexitatea sistemului, • nevoia unor numeroase raționamente subiective, • multe considerente întemeiate, altele decât capabilitățile de luptă care afectează cheltuielile de apărare, și • un mediu permanent în schimbare.

Din acest punct de vedere, apreciem că Statul Major General a reușit să planifice și să evalueze seturi de capabilități pentru câteva misiuni particulare (de exemplu, dezastre naturale sau trimiterea de trupe în afara teritoriului pentru a participa la misiuni de stabilitate sau de impunere a păcii). Având un buget limitat, Statul Major General trebuie să decidă care capabilități pentru misiune sunt mai importante, în comparație cu altele. Cu alte cuvinte, “cât de multe capabilități sunt necesare, comparativ cu alte necesități?”. Pentru a evalua această problemă, Statul Major General trebuie să analizeze, cu toată atenția în contextul participării pe un singur teatru de operații sau pe mai multe teatre de operații. Evaluarea, oricum, trebuie să depindă de strategia asumată a fi folosită pentru această campanie și, firește, de multe alte variabile identificate în spațiul scenariului construit. Astfel, în sensul ușual, nicio “optimizare” nu va fi posibilă. În schimb, Statul Major General poate dori suficiente capabilități pentru “a-și face treaba” (probabil cu economie) în gama de circumstanțe estimate în carul analizei exploratorii. Chiar dacă analiza este încheiată, următoarea întrebare se referă la *“Care este importanța relativă a tipului particular de război în care semificația misiunii a fost evaluată?”*. Își, chiar dacă s-a răspuns, ar putea rămâne totuși neclar cât de importantă a fost o amplificare a sistemului de misiuni comparativ cu propunerile pentru alte componente ale programului de apărare adunate la un loc depozite de materiale, participarea la misiuni în afara teritoriului, asistență militară externă și cercetarea și dezvoltarea de noi armamente.

Viziunea de implementare

Planificarea pe bază de capabilități este un proces care translatează politici în obiective de capabilități și care identifică și validează deficiențele de capabilități și excedentele prin intermediul unor scenarii de analiză, reprezentând mediul de securitate și apărarea. Planificarea sprijină dezvoltarea unei foi de parcurs pentru capabilități care informează asupra resurselor necesare elaborării unei dispoziții coerente privind dezvoltarea forței.

Una dintre problemele cele mai importante ale Ministerului Apărării este cea de “transformare a forței” pentru nevoile viitorului. Transformarea a fost și continuă să fie un proces complex, deoarece, în fapt, este un imperativ strategic pentru Armata României. Transformarea trebuie văzută ca având componente pe termen scurt, mediu și lung.

PBC la nivel NATO

În scopul realizării unui cadru practic de abordare coerentă și bună dezvoltarea managementului capabilităților, NATO implementează procesul de dezvoltare a capabilităților, concentrat pe identificarea, dezvoltarea soluțiilor și implementarea capabilităților. Aceasta propune o structură de management „acoperitoare”, incluzând instrumente de planificare și de proces, care pot oferi coerență, integrare, continuitate, supraveghere și contabilizare, de la identificarea cerințelor până la livrarea (crearea) capabilităților.

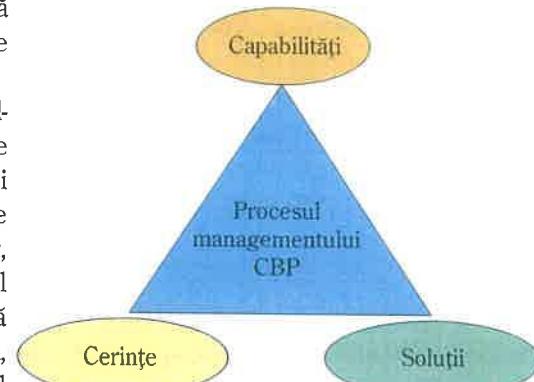
Unul dintre cele mai importante mijloace în urmărirea planificării bazate pe capabilități este identificarea și înțelegerea cerințelor de capabilități pentru misiunile Alianței, recunoscând necesitatea dezvoltării interrelaționării dintre diferitele discipline ale planificării apărării și ale unei mai bune armonizări a acestora.

PBC va fi dezvoltată prin procesul analizei de dezvoltare, în şase pași, și va permite să integreze eforturile pentru identificarea și implementarea cerințelor de capabilități, atât pe termen scurt, cât și pe termen lung (peste 20 de ani). Pașii 1-4 se referă la canticarea și caracterizarea cerințelor de capabilități pe termen scurt și caracterizarea celor pe termen lung, cu îndeplinirea și rezultatul analizei lipsurilor pentru neajunsurile relevante. Pasul 5 se referă la soluțiile identificate pentru deficiențele de capabilități cerute, iar pasul 6 completează procesul de dezvoltare a capabilităților prin identificarea acțiunilor cerute pentru a oferi capabilitatea în cadrul tuturor componentelor funcționale individuale.

Un *principiu cheie* a procesului de dezvoltare a capabilităților trebuie să fie *abilitatea de a introduce și a influența dezvoltarea de capabilități la fiecare dintre cei șase pași*. Mai precis, trebuie înțeles că o capabilitate dezvoltată în altă parte poate fi introdusă în proces în oricare din pașii procesului și, la fel de bine, orice capabilitate poate fi eliminată din proces, fie ca un mijloc de oferire a unei capabilități temporare pentru operații, fie ca recunoaștere că aceasta nu este cerută pe o perioadă mai lungă. Desigur, această abordare flexibilă este crucială dacă procesul servește Alianței sau forțelor sale în operații.

Conducerea Procesului de Dezvoltare a Capabilităților are trei produse majore: capabilități, cerințe și soluții pentru capabilitățile cerute și nerealizate și de punere în practică a capabilităților, aşa cum se prezintă în *figura 3*. Cadrul de management al capabilității vizează să stabilească o metodă logică și coerentă, responsabilitățile pentru managementul procesului și modul în care pot fi oferite cele trei produse, mai degrabă decât identificarea responsabilităților specifice ale contributorilor.

Din experiența NATO, *soluția* poate părea a nu fi complicată. Din punct de vedere moral este preferabil să ai capabilități militare în exces față de angajamente; situațiile în care militarii

au simțit, ei însiși, că nu sunt deasupra cerințelor sau au simțit că sunt deasupra, dar cu rezervă mică, au avut un efect eroziv. Chiar și cu această schimbare de filozofie, pentru care, într-adevăr, această alternanță poate fi una precisă, problema principală a planificării, este aceea a asigurării un echilibru între organizare și înzestrare, într-un interval de timp dat. **Pentru ca aceasta să fie realizată, accentul trebuie pus pe continuitatea politicii.** Angajamentele limitate pot ajuta orientarea, la fel și proiecția, pentru un asemenea consum intern și extern, unei evaluări realiste a oricărei națiuni de a-și onora obligațiile. Fără această schimbare, nu numai Forțele Armate continuă să fie într-un dezechilibru, cât și, de asemenea, valoarea angajamentelor națiunii respective va fi judecată de alte state ca fiind în creștere din punct de vedere conjunctural și, cel puțin, într-o lumină declarativă.

*
* * *

Ministerul Apărării trebuie să înceapă procesul de transformare pe baza unei planificări bazate pe capabilități. Principiile care trebuie folosite cu prioritate în perioada de tranziție trebuie să conducă la marcante diferențe ale termenilor de referință pentru studiile majore, măsurarea eficienței pentru programele evaluare și la criterii pentru balansarea obiectivelor. Statul Major General va avea nevoie de o nouă arhitectură analitică, discutabilă în termenii prezentului. Arhitectura sugerată pune mai mult accent pe lucrul la nivelul misiunii și va accentua acele concepte, precum analiza în sistemul misiunii, analiza exploratorie și metodele ierarhice de portofoliu pentru integrare și transferuri comerciale într-un cadru economic. Acestea, în cele din urmă, vor necesita modele și stiluri diferite de analiză, care trebuie să devină uzuale. Multe dintre fundamentele conceptuale și tehnice au fost aplicate, dar tranziția stilului analitic va fi dificilă, din cauza inerției organizaționale.

Din fericire, principalele concepte ale noii metode sunt aplicate intuitiv ofițerilor români, ceea ce conduce la creștea încrederii în ceea ce privește ideea privind importanța planificării bazate pe capabilități.

Așa cum am arătat, cauzele acestei neconcordanțe dintre vorbe și fapte sunt variate, dar sunt primordiale pentru demersul nostru. Chiar dacă există un sprijin crescut pentru transformare, **“masa critică” necesară pentru a se produce nu a fost realizată încă.**

SPRIJINUL DE INFORMAȚII AL OPERAȚIILOR ÎNTRUNITE

Colonel dr. Vasile SCUTARU

Evoluțiile înregistrate în domeniul tehnologiei informațiilor, perfecționarea sistemelor de determinare precisă a dispunerii în spațiu și a telecomunicațiilor contribuie, într-un mod hotărâtor, la fundamentarea și elaborarea deciziilor de către comandantul unei grupări de forțe întruite.

Spațiul de luptă actual și cel viitor reclamă un nivel ridicat de operaționalizare a forțelor și de interoperabilitate la nivel întrunit, iar valoarea sprijinului de informații nu poate fi deloc neglijată, ci dimpotrivă, capătă valențe noi. În acest sens, pregătirea și desfășurarea cu succes a operațiilor întruite impun cunoașterea permanentă și, pe cât posibil, completă a situației și acțiunilor adversarului, a spațiului de confruntare, resurselor materiale la dispoziție și influenței acestora asupra acțiunilor militare.

Structura de informații din cadrul comandamentului Grupării de Forțe Întruite asigură necesitatea ca informația să se manifeste ca un element de multiplicare a puterii, contribuind în mod decisiv la reducerea timpului necesar elaborării deciziei, la planificarea operațiilor întruite și la creșterea capacitatii acționale a forțelor militare aflate în subordine. De aceea, rolul deosebit al structurii de informații constă în sprijinul pe care-l acordă comandantului Grupării de Forțe Întruite și statului său major în activitatea ce o desfășoară, cu date și informații culese și prelucrate la timp, care trebuie să conducă la cunoașterea stării curente și la prognozarea celei viitoare, pentru vizualizarea corectă și în ansamblu a spațiului de luptă și pentru obținerea și menținerea superiorității informaționale.

Comandantul Grupării de Forțe Întruite trebuie să angajeze cu pricepere forțele și mijloacele de culegere și analiză a datelor și informațiilor despre inamic. Prin urmare, apreciem că, fără informații valoroase, Gruparea Întrunită de Forțe va pierde avantajul esențial al elementului surpriză, securitatea operației, precum și flexibilitatea în acțiune.

Informație și Intelligence. *Informația* constă într-un singur eveniment sau o serie de evenimente care descriu o stare de fapt existentă la un moment dat sau într-un anumit spațiu. Este definită, conform standardelor NATO, ca o dată neprocesată referitoare la un anumit eveniment, care poate fi utilizată în producerea de intelligence. Pe timpul operației întruite, comandantul va avea acces la o mare cantitate de informații referitoare la toate aspectele mediului operațional (forțele adversarului și propriile forțe, condițiile de mediu ale spațiului de confruntare, influențe politico-sociale, limitele determinante de rezultate/consecințele acțiunilor militare).

Artă militară

Pentru planificarea operației întrunite, comandantul va fi capabil să identifice, de la început, ce informații referitoare atât la adversar, cât și la forțele proprii este necesar a fi obținute pentru întocmirea planului operației. Aceste cerințe formează Cerințele critice de informații ale comandantului (CCIR). Pornind de la CCIR, structura de informații militare a statului major va elabora Cerințele prioritare de intelligence ale comandantului (PIR).

Intelligence este definit, conform standardelor NATO, ca un produs rezultat în urma procesării informației pe timpul unei judecăți obiective. Raportarea unui set de informații la un altul sau la bazele de date deja disponibile reprezintă un proces analitic, care stă la baza transformării informației în intelligence. În termeni militari, intelligence furnizează comandantului o predicție a tacticii și tehnicilor celor mai probabile ce pot fi folosite de adversar și o estimare a capabilităților acestuia. Deținerea de intelligence oferă comandantului un avantaj esențial asupra adversarului, deoarece acesta poate obține o imagine din interior asupra acțiunilor sau reacțiilor celor mai probabile ale adversarului. De aceea, comandantul poate planifica propriile acțiuni pornind de la aceste cunoștințe, diminuând propriile riscuri și maximizând probabilitatea de succes în operație.

Intelligence nu va fi complet niciodată, întotdeauna vor fi întrebări care nu își vor găsi răspunsul atunci când trebuie proiectată imaginea adversarului. Niciodată nu se va putea garanta că intelligence este pe deplin exact, dar o estimare corectă a acurateții acestuia trebuie să fie disponibilă pentru a permite comandantului să decidă, în cunoștință de cauză, ce pondere va avea acesta în procesul său de luare a deciziei. Managementul informației grupează intelligence pe trei niveluri: *Intelligence la nivel strategic* – necesare fundamentării planurilor și politicilor în domeniul securității naționale și a securității Alianței Nord-Atlantice; *Intelligence la nivel operativ* – utile pentru planificarea operațiilor militare întrunite într-un teatru de operații și *Intelligence la nivel tactic* – necesare pentru planificarea și conducerea operației la nivelul comandanților marilor unități/unităților tactice.

La fiecare nivel, intelligence pot fi împărțite în: *Intelligence de bază* – se referă la un anumit subiect, este păstrat în bazele de date și este permanent actualizat atât pe timp de pace, cât și pe timpul desfășurării campaniei/operației. Principala utilizare a acestora este de a proiecta o imagine, încă din timp de pace, a principalelor elemente de mediu (teren, condiții de vreme etc.), imagine care va fi utilizată pe timpul planificării și conducerii campaniei/operației; *Intelligence curente* – sunt răspunsurile formulate la cererile de intelligence corelate cu operația curentă și care se referă la evenimentele desfășurate pe timpul campaniei/operației; *Intelligence despre ţinte* – descriu și localizează componentele unei ținte sau ale unui complex de ținte și evaluatează efectul acțiunilor asupra acestora.

Drept urmare, se poate deduce cu claritate că produsele informative evidențiate se constituie într-un segment de fond al sprijinului de informații al operațiilor întrunite.

Ciclul informațional în cadrul operațiilor întrunite. *Ciclul informațional* constituie un proces prin care toate datele și informațiile culese, identificate ca fiind veridice și relevante pentru îndeplinirea unui anumit obiectiv, sunt analizate și transformate în intelligence și, apoi, puse la dispoziția factorilor de decizie și a beneficiarilor, pentru a fi valorificate oportun și eficient.

Ciclul informațional – care și-a confirmat, de altfel, viabilitatea și eficiența – are următoarele etape: planificarea și direcționarea; culegerea datelor și informațiilor; prelucrarea datelor și informațiilor; difuzarea intelligence; valorificarea intelligence; evaluarea și conexiunea inversă (feedbackul).

Planificarea și direcționarea sprijinului de informații al unei operații întrunite constă în identificarea și stabilirea rapidă a cerințelor sistemului informațional. În această primă etapă se stabilesc direcțiile de acțiune și se planifică misiunile de informații, curente și viitoare, ținând cont de cerințele critice de informații ale comandantului.

Comandantul Grupării de Forțe Întrunite, asistat de șeful structurii de informații, trebuie să identifice, în mod special, cerințele critice de informații care vor conta în luarea deciziei. Acestea trebuie să fie ordonate pe priorități și direcționate în ordinea importanței. Pe baza cerințelor critice de informații ale comandantului, șeful structurii de informații stabilește cerințele prioritare de intelligence, pentru a răspunde solicitărilor comandantului. Se au în vedere, de asemenea, și cerințele de informații ale eșalonului superior și ale subordonaților (solicitare prin cereri de informații).

Pentru a satisface aceste cerințe, structura de informații, prin compartimentele specializate, stabilește misiunile de culegere de informații pentru forțele specializate.

Planificarea sprijinului de informații pune în corelație cererile de informații cu capacitatele de culegere a datelor și informațiilor. Aceasta sincronizează, de asemenea, executarea la timp a culegerii, făcând posibilă realizarea oportună a celorlalte etape ale ciclului informațional.

În același timp, planificarea și direcționarea implică identificarea și efectuarea de cereri de altă natură decât cele de informații. În această etapă se stabilesc, de asemenea, modalitățile de difuzare a intelligence pe verticală, pe orizontală, precum și nevoile de sprijin de informații de la alte servicii/agenții.

Culegerea datelor și informațiilor constituie o activitate permanentă, începută pe timp de pace, prin constituirea de baze de date și se desfășoară în cadrul unui sistem unitar și planificat. Pe timpul acestei etape, sursele de informații identificate culeg date și informații despre cadrul general al spațiului de confruntare și despre adversar. Culegerea datelor și informațiilor implică exploatarea tuturor surselor de informații. Structura de informații trebuie să aibă suficiente cunoștințe despre posibilitățile și limitele acționale ale acestora, pentru a fi în măsură nu numai să selecteze cea mai bună sursă, dar și pentru a menține un control corespunzător asupra productivității ei.

Datele și informațiile culese de sursele de informații sunt diseminate, prin mijloace de comunicații protejate, către compartimentele care asigură managementul culegerii de informații. Ulterior, aceste date și informații sunt dirijate spre compartimentele specializate de procesare și direcționare.

Prelucrarea datelor și informațiilor este una dintre etapele de fond în cadrul operației întrunite și cuprinde procesarea, analiza și elaborarea (producția) intelligence. Pentru realizarea finalității, respectiv a intelligence, în primul rând datele și informațiile sunt adaptate la forme care pot fi folosite ușor de către analiștii de informații și, ulterior, după procesare, de către planificatorii operației întrunite. Procesarea cuprinde procedurile de primire, decodare (desecretizare), descifrare de mesaje, traducere, interpretare de imagini,

Artă militară

gruparea pe categorii de forțe, mijloace sau obiective, stocarea pe bandă (casetă, film), înscrierea acestora într-o formă de evidență, precum și raportarea rezultatelor acestor acțiuni la compartimentele de analiză, pentru elaborarea (producția) intelligence.

Apoi, toate datele și informațiile culese sunt studiate, comparate, revizuite, verificate, integrate, interpretate pentru a crea produse care vor satisface cerințele de informații sau cererile de informații în sprijinul procesului de planificare a operației întrunite. Acestea trebuie să aibă valoare specifică în toate momentele operației întrunite, respectiv atât pe timpul planificării, cât și al conducerii și desfășurării acesteia.

Prin urmare, se consideră că are valoare informativă în folosul operației întrunite produsul (intelligence) care poate să răspundă la următoarele întrebări: CINE ? (*sursa*), CE ? (*descrierea evenimentului/acțiunii*), CÂND ? (*perioada de producere a evenimentului/acțiunii*), UNDE ? (*locul evenimentului/acțiunii*), CUM ? (*modul cum a fost obținută informația*).

Rezultatul acestui proces facilitează enunțarea concluziilor care să permită precizarea "inamicului viitor", iar determinarea elementelor de diferențiere, în timp și spațiu, va permite o proiecție a inamicului în viitor, ținând cont de posibilitățile reale și acțiunile certe ale acestuia, ceea ce pentru compartimentele planificare și conducere a operațiilor întrunite reprezintă elemente fundamentale în luarea deciziilor juste și, de ce nu, una dintre cheile de succes în operație.

Difuzarea intelligence este acea etapă a ciclului informațional în care intelligence sunt transmise la beneficiari, într-o formă potrivită – finită sau brută –, corespunzător cerințelor formulate. În funcție de sensul de circulație a intelligence, difuzarea poate fi verticală (ascendentă – de regulă, informații finite către factorii de decizie; descendenta – către structurile de execuție) sau pe orizontală (între compartimentele de la același nivel). Difuzarea se face permanent, în toate etapele ciclului informațional, utilizând un sistem de comunicații și informatică propriu pentru a realiza funcțiile de transport al datelor și informațiilor culese de la surse/senzori până la centrele de procesare/prelucrare.

Comandanții structurilor sprijinate cu informații au responsabilitatea realizării unui sistem de comunicații și informatică adecvat, care să permită valorificarea integrală a intelligence și puse la dispoziție de către structura de informații în folosul planificării operației întrunite.

Formele cele mai obișnuite de difuzare a intelligence sunt: **rapoartele de informare** – se înaintează la eșalonul superior, periodic, la termenele ordonate sau atunci când situația o cere, ori de câte ori este necesar; **informarea** comandamentului propriu, a comandamentelor subordonate, a celor cu care se cooperează sau a vecinilor – se face periodic sau când situația impune; **alte proceduri de stat major**, ordonate de comandant sau avute la dispoziție: rapoarte, studii, analize pe domenii, evaluări, hărți, imagini digitale, grafice etc.

Difuzarea intelligence – ca sprijin de informații al operației întrunite – este esențială, aceasta asigurând valorificarea de către comandanți și statele majore a produselor de informații în timp oportun.

Valorificarea intelligence se poate face atât de către comandantul grupării de forțe întrunite, pentru fundamentarea deciziei, planificarea și conducerea operațiilor întrunite, cât și de structura de informații pentru pregătirea și desfășurarea acțiunilor de informații.

De aceea, intelligence trebuie să ajungă în timp oportun la beneficiari, pentru a-și menține valoarea informațională nealterată. Se înțelege că și cele mai exacte și credibile produse nu-și vor mai putea păstra valoarea dacă ajung târziu la beneficiari. Ajunse însă la timp, acestea se vor utiliza în ordinea de la cele mai importante la cele nesemnificative. Este bine, însă, ca datele și informațiile nesemnificative să fie centralizate, existând posibilitatea valorificării lor într-un alt context, prin sporirea valorii informaționale a acestora.

Evaluarea și conexiunea inversă (feedbackul) – în această etapă, structura de informații apreciază cât de bine a fost realizată fiecare dintre etapele ciclului informațional în folosul operației. Ca atare, comandantul, centrele și modulele comandamentului Grupării de Forțe Întrunite trebuie să asigure feedbackul, iar când se observă că unele domenii suferă din punct de vedere organizatoric și funcțional, acestea trebuie ajustate, făcându-se modificările necesare. Personalul din structura de informații monitorizează rezultatele celorlalte etape ale ciclului informațional pentru a stabili dacă cerințele critice de informații ale comandantului, cerințele de informații ale comandamentelor subordonate și cererile de informații sunt satisfăcute.

Evaluarea și feedbackul urmăresc îmbunătățirea continuă a procesului de desfășurare a ciclului informațional în toate etapele acestuia. Personalul implicat în diferite etape cooperează pentru a observa dacă tranzițiile de la o etapă la alta necesită îmbunătățiri.

Un aspect important al evaluării și feedbackului este identificarea problemelor ce se constituie în neajunsuri, dar și a soluțiilor pentru depășirea acestora. Este esențial ca soluțiile identificate sau alte aspecte care vin să îmbunătățească evaluarea și feedbackul să fie dirigate (transmise) la toate structurile de informații/cercetare.

În felul acesta, eficacitatea planului de culegere a informațiilor este evaluată continuu, pe toata durata desfășurării activităților de planificare și conducere a operațiilor întrunite.

Sistemul ISTAR – informații, supraveghere, identificare, selectare a țintelor și cercetare. ISTAR este un “sistem al sistemelor”, care integrează datele și informațiile obținute de senzori pe timpul fazelor Ciclului Informațional și pe timpul Procesului de Combateră a țintelor. Sinergia sistemului ISTAR derivă din integrarea mijloacelor, a senzorilor care desfășoară acțiuni de supraveghere, cercetare și de identificare și selectare a țintelor cu procesul informațional. Sistemul ISTAR face posibilă direcționarea manevrelor sau acțiunilor ofensive desfășurate de mijloacele de lovire. De asemenea, acest sistem înglobează culegerea și managementul datelor și informațiilor cu scopul de a contribui la permanenta monitorizare a situației operative în toate mediile spațiului de luptă și de a furniza comandantului și statului major acele intelligence necesare pe timpul luării deciziei. În același timp, sistemul furnizează acele date și informații care vin în întâmpinarea Cerințelor Critice de Informații ale Comandantului (CCIR) și Cerințelor Prioritare de Informații ale Comandantului (PIR).

În sensul maximizării sprinjirii de informații al operațiilor întrunite, cele patru componente de bază ale Sistemului ISTAR sunt: *Informațiile* reprezintă procesul care transformă datele și informațiile obținute din diferite surse sau de la diferite agenții într-o estimare a capabilităților și intențiilor adversarului; *Supravegherea* reprezintă observarea continuă a spațiului aerian, a zonelor de suprafață și subsuprafață, a locurilor, persoanelor sau obiectelor prin mijloace

vizuale, auditive, electronice, foto sau prin alte mijloace. Supravegherea monitorizează spații și activități, atât pasiv, a unui spațiu extins, cât și activ, acoperind numai anumite spații sau activități. Supravegherea este dependentă de resursele Cercetării și ale Identificării și Selectării țintelor pentru a monitoriza activități specifice sau pentru a obține date și informații mult mai detaliate despre un anumit obiectiv monitorizat. De asemenea, această componentă contribuie la asigurarea securității forțelor proprii prin avertizarea timpurie a acestora la apariția unor acțiuni ale adversarului la interval, flancuri descoperite sau în zona de spate. Supravegherea este o acțiune pasivă, care presupune existența unei acțiuni sau deplasări a forțelor adversarului înainte ca acestea să fie detectate; *Identificarea și selectarea țintelor* furnizează date detaliate despre forțele adversarului și disponerea acestora cu suficientă acuratețe pentru a permite sistemelor de lovire să angajeze, atât direct, cât și indirect, acele elemente selectate ca ținte; *Cercetarea* reprezintă o metodă focalizată și de scurtă durată de culegere a informațiilor despre adversar, indiferent de activitățile desfășurate de acesta. Aceasta poate fi executată și de alte unități non-ISTAR, a căror principală funcție nu este cercetarea.

Principiile și cerințele ISTAR – atunci când se aplică în mod corect – sprijină procesul de planificare a operației întrunite, contribuie la cunoașterea situației operative și asigură informații optime despre ținte. Acestea sunt: *Coordonarea centralizată* – sistemul ISTAR trebuie să fie coordonat centralizat, fără a sacrifica principiul executării descentralizate, garantând astfel că resursele avute la dispoziție pentru culegerea de informații vor fi utilizate eficient; *Oportunitatea* – intelligence trebuie să fie furnizate oportun comandanțului pentru a permite acestuia să acioneze în limitele ciclului decizie-acțiune al adversarului; *Acuratețea* – datele și informațiile trebuie să fie filtrate și analizate pentru a obține intelligence veridice și relevante pentru operația pe care o sprijină; *Transmiterea informațiilor* – în cadrul sistemului ISTAR, informațiile relevante trebuie să fie accesibile comandanților și statelor majore cărora le pot fi necesare, fără ca acestea să conțină și date irelevante.

Sistemul ISTAR trebuie, în măsura posibilităților, să dispună de următoarele capabilități: *Capacitatea de reacție* reprezintă capacitatea sistemului de a reacționa rapid la Cerințele Critice de Informații ale Comandanțului și de a exploata, în foarte scurt timp, informațiile despre ținte; *Acoperirea continuă* – înțelegând că Supravegherea, Identificarea, Selectarea țintelor și Cercetarea trebuie să se desfășoare continuu, indiferent de starea vremii; *Fiabilitatea* – capabilitățile ISTAR trebuie să asigure o combinație de sisteme care se întrepătrund atât din punct de vedere tehnologic, cât și din cel al performanțelor, pentru a face față acțiunilor adversarului, precum și schimbărilor condițiilor de vreme și lumină și pentru a anihila planurile de inducere în eroare ale adversarului; *Flexibilitatea* – capabilitățile ISTAR trebuie să fie modulare astfel încât o corectă integrare a mijloacelor să fie proiectată în concordanță cu valoarea forței și cerințele misiunii, în asamblul operației întrunite.

Componentele de bază ale concepției operației ISTAR sunt cele trei arii funcționale principale ale sistemului: *Celula pentru toate sursele (ASC)*, *Celula pentru managementul senzorilor și senzorii*. Elementul esențial al operației ISTAR îl reprezintă relația funcțională stabilită între managementul senzorilor și celelalte două celule, respectiv celula pentru toate sursele și celula pentru combaterea țintelor.

În ecuația sprijinului de informații al operațiilor intrunite, *Celula pentru toate sursele* are un rol deosebit, asemuit unui catalizator, între structura de informații a statului major și structurile/mijloacele grupării de forțe intrunite, componente ale sistemului ISTAR. Acest rol constă în răspunderi certe privind: managementul cerințelor de informații și coordonarea culegerii (CCIRM), precum și repartizarea misiunilor de culegere pe senzori; corelarea informațiilor; analiza datelor și informațiilor; transmiterea informațiilor către structura de informații din compunerea statului major.

Structura *Celulei pentru toate sursele* va depinde de resursele dislocate, însă va cuprinde, în principiu, reprezentanți din următoarele specialități: forțe aeriene; război electronic; cercetare de toate armele și specialitățile; forțe speciale; artillerie; combatearea țintelor și evaluarea distrugerilor la obiectiv (BDA); HUMINT (informații provenite din surse umane); SIGINT (informații provenite din monitorizarea semnalelor electromagnetice); contrainformații; MASINT (informații cu privire la caracteristicile țintei); RADINT (informații culese prin radar); analiști de informații.

În ce privește *Celula pentru managementul senzorilor*, aceasta are un rol important, constând în exercitarea comenzi și controlului asupra senzorilor în conformitate cu cerințele Planului Culegerii Informațiilor și în anticiparea viitoarelor cerințe de culegere a informațiilor ce ar putea fi formulate de către structura de informații din compunerea statului major.

Conform principiului coordonării centralizate, conducerea sistemului ISTAR trebuie să fie unică. Comandantul sistemului ISTAR va avea întreaga responsabilitate pentru conducerea operațiilor ISTAR în conformitate cu misiunea formulată de comandantul Grupării de Forțe Întrunită.

Pentru a obține maximum de sinergie pentru sistemul ISTAR, Celula pentru Combaterea țintelor trebuie să fie pe deplin integrată în sistem.

Sistemul ISTAR asigură mijloacele necesare pentru a răspunde solicitărilor tot mai numeroase adresate procesului de culegere și prelucrare a informațiilor desfășurat pe timpul planificării și derulării operațiiei intrunite. În altă ordine de idei, în operațiile internaționale, sistemul ISTAR trebuie să fie interoperabil în cel mai mare grad. Dacă componentele individuale ale sistemului nu sunt capabile să interopereze, sinergia sistemului nu se va produce. Pentru ca operația desfășurată de sistemul ISTAR să fie efectivă, este necesar ca toate componentele sistemului să opereze în conformitate cu un standard unic, determinând, în felul acesta, un sprijin integrat real și profesional de informații atât de necesar pe timpul planificării și desfășurării operațiilor intrunite.

BIBLIOGRAFIE

- AJP 2.0 – *Allied Joint Intelligence, Counter Intelligence and Security Doctrine*.
- AJP 2.1 – *Allied Joint Intelligence, Intelligence Procedures*.
- Joint Pub 2-01 – *Joint Intelligence Support to Military Operations*.
- *Doctrina pentru sprijinul cu informații al operațiilor intrunite*, București, 2003.
- Gl.lt.dr. Eugen Bădălan, gl.bg.dr. Teodor Frunzeti, *Asimetria și idiosincrasia în acțiunile militare*, București, Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, 2004.
  - Stan Petrescu, *Informațiile, a patra armă*, București, Editura Militară, 1999.
  - Col. prof. univ. dr. Ion Bălăceanu, *Câmpul de luptă modern sub impactul tehnologiilor contemporane*, București, Editura Ars Docendi, 2003.

NOUA CONFIGURATIE A MEDIULUI DE SECURITATE

Caracteristici ~ Realități ~ Tendințe

Colonel Niculae ENE

Mediul de securitate este un concept ce reflectă o realitate dinamică și complexă, cu foarte puține constante și cu foarte multe variabile. Acest mediu nu-și păstrează sine die nici configurația, nici caracteristicile și nici măcar structurile. De aceea, analiza lui, identificarea principalelor caracteristici și a sensului de evoluție sunt foarte dificile și presupun un efort constant din partea tuturor structurilor care au competențe în acest sens.

Analiza mediului de securitate și concluziile care se desprind de aici influențează în mod hotărâtor deciziile politice și strategice. Nu de puține ori, în istoria omenirii – și chiar în ultimele decenii ale secolului al XX-lea –, superficialitatea abordării și soluționării problematicii cunoașterii mediului de securitate sau insuficiența datelor, a informațiilor, din acest motiv, calitatea discutabilă a concluziilor au condus la decizii eronate sau insuficient elaborate, care s-au soldat cu crize grave, conflicte armate, războaie, cu pierderi de vieți omenești și de valori materiale, cu exoduri dramatice de populații, traume psihologice și menținerea pe termen lung a unor stări confuze și tensionate.

Din acest motiv, mediul de securitate trebuie abordat metodic, pe părți, pe problematici, dar și integral, adică în totalitatea lui, încrucișând numai astfel se creează premisele unor judecăți de evaluare realiste. Destărarea dramatică a fostei Iugoslavii, conflictele caucaziene, situația foarte grea din Orientul Apropiat, războiul de gherilă din Irak și cel din Afghanistan, proliferarea fenomenului terorist, dezvoltarea fără precedent a armelor de distrugere în masă nu au apărut din senin, nu se înscriv în ordinea firească a relațiilor și realităților internaționale, ci se constituie în grave efecte de falii strategice, care nu au putut fi cunoscute și rezolvate la timp, cărora nu li s-a acordat atenția cuvenită sau, în anumite situații, au fost menținute și adâncite cu bună știință.

Mediul de securitate internațional a cunoscut, în ultimele două decenii, mutații substantiale, care au dus la reconfigurarea lui aleatorie și haotică, cu impact grav asupra păcii și securității planetei. În acest proces dinamic și complex, se disting cel puțin patru etape, mai exact, trei praguri strategice: *spargerea bipolarității; reconfigurarea centrelor de putere; dezvoltarea fenomenului terorist și a amenințărilor asymetrice; reconfigurarea sistemelor, structurilor și acțiunilor în arealul mediului de securitate și apărare.*

❖ *Spargerea bipolarității* reprezintă, în același timp, un efect al strategiilor de îndiguire a lumii comuniste și al imploziei acestei lumi. Spargerea bipolarității nu a rezolvat ipso facto

pericolul războiului nuclear pe falia strategică dintre Estul Comunist și Vestul Democratic, ci a transformat pur și simplu această falie în foarte multe alte falii, imposibil de controlat și de gestionat. Armele de distrugere în masă, în pofida tratatelor de neproliferare, au continuat să se dezvolte, iar limitarea accesului la tehnologiile nucleare s-a dovedit a fi greu de realizat. India, Pakistanul și Israelul s-au dotat cu arme nucleare, iar Coreea de Nord și Iranul se pare că urmează aceeași cale. Atomul nu este pus sub control. El prezintă încă o gravă amenințare, mai ales că, pe măsură ce timpul trece și tehnologiile evoluează, tot mai multe entități statale sau nonstatale se pot dota, la nevoie, cu astfel de arme. De asemenea, este foarte posibil ca organizațiile și grupările teroriste să aibă, în scurt timp, acces la astfel de tehnologii sau măcar la componente ale acestor arme, din spectrul celor chimice, biologice, radiologice și nucleare (CBRN), ceea ce va multiplica pericolele și amenințările la adresa lumii civilizate și, implicit, asupra întregii lumi.

Haosul creat în urma spargerii bipolarității încă nu a fost solutionat. Decalajele economice s-au mărit, problemele teritoriale s-au multiplicat, sărăcia s-a accentuat, conflictualitatea a crescut. Memoria colectivă încă este marcată de fantasmele istoriei, umilința nu a fost înlăturată, criminalitatea nu a fost eradicată, interesele nu au fost armonizate. Si, probabil, nici nu vor putea fi vreodată.

Oricum, se consideră că etapa postbipolaritate s-a cam încheiat. Ea s-a caracterizat, în general, prin precipitarea majorității țărilor fostului spațiu comunist spre structurile NATO și ale Uniunii Europene. Cele mai multe dintre acestea fac parte din NATO și din Uniunea Europeană, dar procesul aderării nu s-a încheiat. Noi considerăm că procesul respectiv face parte încă din perioada postbipolaritate. El se va încheia atunci când toate țările fostului spațiu comunist și vor fi fixat cu claritate poziția și opțiunea politică și strategică. Ne referim la țările din Balcanii de Vest, la țările caucaziene și chiar la o parte dintre țările care aparțin lumii islamică. Oricum, pragul bipolarității a fost trecut, chiar dacă pașii de dincolo de acest prag încă nu au fost oprită.

❖ *Reconfigurarea centrelor de putere*, deși, în epoca globalizării, ar părea o realitate desuetă, se constituie într-o opțiune cu efecte dintre cele mai neașteptate. Reconfigurarea centrelor de putere urmează, în principiu, aceleași linii. Așa a fost mereu. După fiecare mare război, a urmat o perioadă în care lucrurile s-au reașezat, iar cei puternici și-au asumat nu doar privilegiul puterii, ci și responsabilitatea ei. Numai că, de data aceasta, reconfigurarea centrelor de putere a urmat un drum mai sinuos și mai greu de identificat și de analizat.

Unul dintre aceste centre de putere îl reprezintă NATO. Este un centru de putere complex, de un tip deosebit, bazat pe gruparea unor state în același sistem de valori și de interes. Celălalt, de același tip, îl constituie Uniunea Europeană. Probabil că, în viitor, numărul centrelor complexe de putere – alianțe, coalitii – va crește sau se va reduce la câteva, care vor grupa întreaga lume. Acest lucru este determinat de procesul de globalizare și de nevoia acută de securitate preventivă și activă prin cooperare și parteneriat.

Rolul NATO în reconfigurarea mediului de securitate este imens. Practic, NATO se situează în centrul acestui proces, îl generează și îl conduce. Reacțiile pro și contra, variațiile, succesele, ca și eșecurile, vor fi numeroase și nu se vor înscrie pe o linie dreaptă. Dar, nu există nicio îndoială că progresele vor fi remarcabile, cel puțin pe termen scurt.

După Summitul de la Praga, NATO a trecut la o nouă etapă a procesului de transformare, pentru a face față noilor amenințări – îndeosebi asimetrice –, dar și pentru a construi acel mediu de securitate care să asigure prevenirea războiului, gestionarea crizelor și a conflictelor armate, ameliorarea și chiar stingerea focarelor existente. Summitul de la Istanbul a trecut la concretizarea acestor obiective, accentuându-se formarea acelor structuri care să asigure noi capabilități operaționale pentru acțiuni în situații și areale critice¹. În acest fel, NATO, împreună cu Uniunea Europeană și în parteneriat strategic cu Rusia, cu India, cu alte state, organizații și organisme internaționale și regionale, devin factori coagulanți ai mediului de securitate și, în același timp, puternice areale care furnizează forțele, mijloacele, conceptele, doctrinele și întreaga filozofie necesară gestionării și modelării mediului de securitate în noua eră a informației, cunoașterii și globalizării.

❖ *Dezvoltarea fenomenului terorist și a amenințărilor asimetrice urmează un curs paradoxal, parcă împotriva istoriei, a civilizației și a sistemelor sale de valori. După atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 asupra complexului World Trade Center și clădirii Pentagonului, lumea a rămas perplexă. Cum poate fi posibil așa ceva? S-au întrebăt cei mai mulți dintre oamenii planetei, căutând fel de fel de explicații, dar într-un spectru foarte îngust și foarte limitat. Era o experiență unică, un atac fără precedent în istorie: așa ceva nu se mai întâmplase niciodată. Atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 au făcut peste trei mii de morți, mai mult decât atacul de Pearl Harbor, din 1941². Omenirea, oricât s-a străduit, nu a găsit nici suficiente explicații, nici vreo justificare rațională acestor acțiuni stupefiante. Dar, terorismul nu are logică. Or, logica lui este cu totul alta decât cea a valorilor comunităților umane și chiar decât a intereselor oamenilor și instituțiilor, oricât ar fi ele de contradictorii și de conflictuale. Conflictualitatea intereselor duce frecvent la crize și la războaie, dar, toate acestea, chiar dacă agresează ființa umană, au totuși niște limite. Teorismul nu cunoaște așa ceva. „Terorismul modern și proliferarea armelor de distrugere în masă – scria Richard Kugler³ în 2002, după Summitul de la Praga – sunt amenințări care țin de Articolul 5. (...) Aceste amenințări sunt susceptibile de a pătrunde frontierele NATO și de a lovi membrii Alianței”. Scriind aceasta, cercetătorul de la Institutul de Studii Strategice Naționale din cadrul Universității Naționale de Apărare de la Washington prezenta, pe de o parte, noile tipuri de amenințări, specifice începutului de secol, și, pe de altă parte, nevoia acută de transformare a Alianței. Chiar dacă numărul de victime produse de atacurile teroriste de la 11 septembrie și de cele care au urmat (Madrid, Istanbul, Londra, Moscova, Caucaz etc.) nu poate fi în niciun fel comparat cu cele pe care le-ar produce nu neapărat o confruntare nucleară, ci doar un simplu atac cu o bombă atomică primitivă sau un accident nuclear, acest fenomen – terorismul – este la fel de periculos, dacă nu chiar mai periculos și mai îngrijorător, întrucât se desfășoară haotic, iar cele mai multe dintre victime sunt oameni nevinovați, infrastructuri, elemente vitale ale mediului de viață planetar.*

¹ *NATO HANBOOK*, Public Diplomacy division NATO, 1110 Brussels, Belgium, pp. 21-22.

² <http://usinfo.state.gov/journals/itsps/0302/ijpf/frkugler.htm>, *L'OTAN face aux nouvelles menaces: défis et possibilités*, Richard Kugler, professeur et maître de recherche, Institut d'études stratégiques nationales, National Defense University.

³ <http://usinfo.state.gov/journals/itsps/0302/ijpf/frkugler.htm>, Richard Kugler, *ibidem*.

Nimeni – nici măcar teroristul – nu poate privi totuși cu detașare un astfel de fenomen, care, dacă nu va fi pus căt de căt sub control (acest fenomen, deocamdată, nu poate fi controlat), ar putea duce la degradarea cumplită a mediului de securitate, la crearea unei situații cumpălate, în care fiecare s-ar teme de fiecare. Acest lucru este posibil, întrucât “arma” terorismului este omul psihic, politic și ideologic extremist și neiertător, care se află într-un om fizic, ce nu se deosebește la însășiare și la comportamentul zilnic de celalți. După cum bine se știe, o parte dintre teroriști este alcătuță din oameni care și-au făcut studiile la mari școli ale lumii și chiar locuiesc în Statele Unite și în alte țări occidentale, democratice și prospere. “Arma” principală a terorismului este omul, în spătă, omul disperat sau omul manipulat, adică adus în stare de disperare sau de răzbunare, dar și omul “demiurg”, omul pedepsitor, omul-căluș, care se consideră destinat și predestinat să îndeplinească o misiune supremă, a se sacrifica sau a sacrifica pe oricine pentru a duce la bun sfârșit o sarcină ce vine dintr-un spațiu considerat a fi sacru, dintr-o lume care-l domină și care are menirea de a o distrugă căt mai repede și căt mai violent pe cea reală și, evident, de a o înlocui⁴.

Terorismul face parte din acele amenințări asimetrice permanente, flexibile, aleatoare, surprinzătoare, greu de anticipat, de supravegheat, de controlat și, mai ales, de contracarat, care mențin o stare permanentă de alertă, de nesiguranță și de teamă. El se constituie într-una dintre cele mai grave provocări de la începutul secolului și se dezvoltă ca un cancer al intoleranței, extremismului, violenței și absurdului⁵.

Fenomenul este cumplit nu doar prin efectele pe care le produce, ci și prin cauzele care îl generează. Aceste cauze sunt dinamice, foarte complexe, și nu pot fi reduse la cele patologice. Chiar dacă terorismul este o nebunie, iar teroriștii niște oameni greu de înțeles, fenomenul ca atare însășiște societatea omenească, este un produs al acestei societăți. Așadar, cauzele lui trebuie căutate în disfuncțiile societății, în dinamica ei extrem de complexă, în tarele ei imense.

Statele, organismele și organizațiile internaționale, instituțiile și sistemele de protecție a oamenilor, a comunităților și valorilor acționează prin toate mijloacele posibile pentru eradicarea acestui fenomen, dar faptul că societatea omenească generează din ce în ce mai mult disproportionalitate și asimetrie, decalaje immense și uriașe nedreptăți se reflectă și în recrudescența acestui fenomen. De aceea, el trebuie să primească o abordare complexă, globală, de sistem și de proces. Si, probabil că, în viitor, aşa va fi. Omenirea este conștientă de gradul imens de pericolozitate al acestui fenomen, dar este nevoită să-l suporte, să-l recunoască, să-l admită ca pe o anomalie a sa și, de aceea, este datoare să-l cunoască, să-l analizeze și să încerce să-l pună sub control. Altfel, el o va duce la pierzanie.

❖ *Reconfigurarea sistemelor, structurilor și acțiunilor în arealul mediului de securitate și apărare* constituie o urmare firească, pe de o parte, a mutațiilor strategice produse în mediul de securitate internațional și, evident, european, și, pe de altă parte, o condiție esențială a stabilizării și optimizării acestui mediu. Astăzi, nimeni nu-și mai poate permite să se joace cu focul. Tensiunile sunt încă atât de mari și acumulările de armamente, nemulțumiri

⁴ Centrul de Studii Strategice de Securitate, *Terorismul. dimensiune geopolitică și geostrategică. Războiul terorist, războiul împotriva terorismului*, București, Editura AISM, 2004, p. 18.

⁵ Dr. Gheorghe Văduva, *Modalități de pregătire și ducere a operațiilor de către Armata Română pentru îndeplinirea misiunilor specifice, în condițiile acțiunii elementelor teroriste*, București, Editura Universității Naționale de Apărare, 2005.

și discrepanțe atât de grave, încât aproape orice scânteie ar putea provoca un dezastru planetar. Din acest motiv, nicio țară din lume, nici chiar Statele Unite ale Americii, nu-și mai poate asigura securitatea de una singură. Conceptul de securitate națională devine astfel o componentă a celui de securitate colectivă, realizată prin cooperare, înțelegere și parteneriat.

Aproape toate crizele și conflictele de după 1990, deci după spargerea bipolarității, au fost soluționate, înghețate sau puse sub control nu de către o mare putere sau alta, ci de către Alianța Nord-Atlantică, de către o coaliție internațională, de către Uniunea Europeană și de alte organizații și organisme internaționale sau regionale, evident, prin cooperarea, într-o formă sau alta, a tuturor acestor actori atât de importanți pe scena internațională. Interdeterminările au crescut, provocările, pericolele și amenințările s-au extins, unele chiar s-au globalizat, filosofia și fizionomia de rețea în spațiul informației, al economiei, al relațiilor internaționale, al transporturilor și comunicățiilor a impus o nouă paradigmă a mediului de securitate.

Situația actuală a Balcanilor de Vest, spre exemplu, este complet diferită de cea din 1995, când a intervenit NATO în regiune. Atunci războiul era în toi, acum el nu mai poate izbucni, iar țările de aici se gândesc deja nu doar la un drum al păcii și la stabilitate, ci și, în viitor, la integrarea euroatlantică. Este o evoluție pozitivă, iar "cea mai mare parte a progreselor realizate în zece ani pot fi direct atribuite mediului de securitate asigurat de NATO".⁶

Aproape toate țările din lume, inclusiv cele din Orientul Mijlociu, unde mai persistă o situație specială, urmare a unor veacuri în care zona a fost mereu faliată și sfârtecată, sunt implicate, într-o formă sau alta, în acest proces al reconfigurării sistemelor, structurii și acțiunilor din spațiul securității și apărării.

Toate țările își restructurează armatele și celealte componente ale sistemelor de securitate și apărare, astfel încât să răspundă cât mai bine noilor configurații de rețea, de cooperare, de complementaritate și de responsabilitate ale mediului internațional și regional de securitate. Mai mult ca oricând, astăzi și, cu atât mai mult, mâine, toți trebuie să fim ca unul. E pluribus unum.

Strategia de transformare a Armatei României reprezintă o modalitate de optimizare, pe de o parte, a funcțiilor instituției militare în cadrul apărării naționale, în contextul generos al apărării colective, și, pe de altă parte, a rolului și locului instituției noastre în cadrul noii reconfigurării europene și euroatlantice a apărării colective. Factorii de decizie politico-militară ai țării noastre, după o analiză profundă a capabilităților reale de care vom putea dispune în următorii ani, au ajuns la concluzia că gradul de credibilitate al Armatei României poate consta în asigurarea simultană a apărării teritoriului național și îndeplinirii angajamentelor asumate față de NATO, UE, organizații regionale și coaliții⁷.

Armata României urmează aceleași linii-forță în devenirea ei. Chiar dacă împrejurările și condițiile – cel puțin până la integrarea în Alianță – n-au fost totdeauna prielnice, drumul parcurs se înscrie în acest flux nou, în care nu poate exista securitate decât în condițiile în care există securitate pentru toți.

⁶ <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/french/art3.html>, NARO Review, Gabrielle Gascon, *Aprofundarea relațiilor*.

⁷ Ministerul Apărării Naționale, Statul Major General, *Strategia de transformare a Armatei României*, București, 2005, p. 14.

ROLUL CIMIC ÎN DEPĂȘIREA DIFERENȚELOR CULTURALE ÎN OPERAȚIILE ÎNTRUNITE MULTINATIONALE

Colonel Florentin UDREA

Diferențele culturale ce apar între actorii participanți la operațiile întrunite multnaționale și populația care se intersecează cu acestea au creat multe probleme în teatrele de operații.

Cunoașterea și respectarea identității culturale, specifică zonelor de operații unde acționează forțe multnaționale, reprezintă o condiție esențială în asigurarea succesului oricărei misiuni. Dar, pentru a înțelege modul în care trebuie depășite aceste bariere culturale, trebuie făcută mai întâi o delimitare conceptuală între cultura militară și cultura societății, ca întreg.

Cultura militară – componentă a culturii societății, ca întreg

Datorită multor accepțiuni ce i se acordă termenului de *cultură*, definirea acestuia este o operație relativ dificilă. Cultura este orice produs al gândirii și activității umane, rezultând, astfel, că ea cuprinde toate produsele materiale și nemateriale ale omului.

În literatura de specialitate există numeroase definiții ale culturii. O astfel de definiție este cea oferită de către J. Soeters, D. Winslow și A. Weibull (2002), care afirmă: “*Cultura se referă la modalitățile comune de a interpreta mediul și se raportează la prioritățile și valorile vieții, ca și la norme, interpretări, idei și convingeri subconștiente ce sunt acceptate ca atare. Cultura este împărțită de colectivități de oameni: națiuni, regiuni, organizații, școli, biserici și familiile. Cultura este un fenomen de grup, deci nu ia în considerare impactul structurii de personalitate*”.

O vizionare asupra lumii elaborată de o persoană sau de un grup devine componentă a unei culturi atât timp cât este acceptată sau respinsă de societate, adică supusă unei judecăți de valoare, din diverse unghiuri.

Într-o societate democratică, în care populația civilă este predominantă față de armată, cultura militară reprezintă o componentă a culturii acesteia, adică a culturii societății, ca întreg.

Armata, ca orice organizație, reprezintă un sistem cultural orientat spre anumite scopuri. Cultura și rațiunea internă a acesteia o plasează în rândul organizațiilor ierarhice. *Specializarea acesteia constă în folosirea amenințării și a violenței colective, concentrându-se*

asupra "macroviolenței intersociale" sau pe "puterea hard"¹. În cadrul culturii militare, războiul, conflictele armate sunt cele care determină valorile centrale, convingerile și reperele.

Conducerea operațiilor militare, indiferent de amploarea și natura acestora, reprezintă măsura eficienței culturii militare atât în timp de război, cât și în timp de pace. "Structura și cultura organizației, în toate detaliile sale, sunt imprimate de capacitatea de aplicare masivă a forței și de riscul macroviolenței. Organizația militară este, probabil, singura organizație gata să riște autodistrugerea și să pună viața membrilor săi în pericol pentru realizarea obiectivelor organizației. În consecință, pregătirea și instruirea iau în calcul multe incertitudini"².

O principală caracteristică a culturii militare este dată de prioritatea certă a colectivității. Individul își supune personalitatea nevoilor și intereselor grupului și trebuie să dobândească convingerea că, dacă situația o cere, trebuie să-și sacrifice libertatea și chiar viața pentru un scop colectiv.

Sacrificiul de sine, solidaritatea, coeziunea, disciplina fac parte din educația și pregătirea pe care le primesc militarii. Disciplina, care uniformizează comportamentul, servește drept instrument de control ce reduce riscul unor acțiuni haotice cu efect negativ asupra colectivității, iar în cazul unor situații complexe și riscante, "pentru minimizarea confuziei și a consecințelor dezintegrative ale luptei prin impunerea ordinii cu un repertoriu de acțiuni model"³.

Membrii forțelor armate, care, în cazărmi sau garnizoane, trăiesc într-un sistem separat de lumea civilă, sunt tratați într-o manieră totalitară. Ei sunt supuși unei socializări specifice, orientate spre un ethos profesional și un înalt spirit de corp și disciplină⁴.

Disciplina semnifică faptul că membrii organizației pot fi obligați să lase pe planul al doilea interesele lor individuale, în favoarea scopului colectiv.

Cultura militară, deși foarte birocratică, are puternice trăsături comunitare și chiar autoritariste. Diferența de valori dintre societate și armată, care determină diferențierea dintre cultura militară și cultura societății, poate fi observată și din analiza modului de abordare, în cadrul celor două entități, a următorilor itemi:

Valori democratice

- Individul
- Organizare pe orizontală
- Pluratism, libertate de exprimare
- Deschidere
- Control asupra armatei
- Schimbare
- Liberalism și idealism

Valori militare

- Grupul
- Ierarhie
- Supunere, comandă și control
- Secretizare
- Autonomie pentru armată
- Stabilitate
- Conservatorism și realism

¹ Marian Zulean, *Diferențe culturale dintre armată și societatea românească*, București, Centrul de Studii Strategice de Securitate și Apărare, Universitatea Națională de Apărare, 2005.

² *Idem*.

³ James Burk, *Military Culture*, in Encyclopedia of Violence, Peace and Conflict, Lester Kurtz (ed.) San Diego. Academic Press, 1999.

⁴ Joseph Soeters, Donna Winslow, Alise Weibull, *Military Culture*, in Giuseppe Caforio (ed.), *Handbook of the Sociology of the Military*, New York/Boston/London, Kluwer Academic/Plenum Publishers, forthcoming 2002.

Cultura militară nu este ceva constant și identic de-a lungul timpului, ci se află într-o continuă schimbare, trebuind să se adapteze atât schimbării culturale a societății parentale, cât și modului schimbător de desfășurare a războiului.

Aspecte ale diferențelor culturale

Frecvența conflictelor a crescut vertiginos ca urmare a disoluției lumii bipolare din anul 1989. Aceste conflicte au fost și sunt complexe, ca natură a lor, de obicei în cadrul acestora fiind implicate mai multe părți; au fost interstatale sau conflicte între militari și miliții, toate acestea având ca rezultat colapsul instituțiilor statului, ducând, de cele mai multe ori, la implicarea populației civile.

Din această cauză au apărut și probleme, deoarece armatele, la început, nu au desfășurat operații în afara granițelor alianțelor și nu au fost pregătite să-și apere interesele în afara granițelor acestora. Dar, vremurile s-au schimbat și noul mediu militar acoperă în acest moment întreaga lume.

Schimbarea tipului de amenințare a generat schimbări atât în definirea noilor tipuri de misiuni ale forțelor armate, cât și schimbări structurale ale organizațiilor militare; a impus, totodată, combinarea forțelor militare și punerea în comun a resurselor pentru menținerea capacitatei operaționale, indiferent că este vorba de forțe multinaționale permanente (SEEBRIG, Batalionul româno-maghiar etc.) sau temporare (ISAF, SFOR etc.).

În aceste condiții, forțele militare, autoritățile administrației publice locale (centrale), populația civilă, organizațiile internaționale și neguvernamentale din zona de operații sunt puse în fața unei diversități culturale.

În operațiile întrunite multinaționale, diferențele culturale se manifestă între:

- ⇒ militarii diferitelor națiuni, care fac parte din forța întrunită multinațională;
- ⇒ forțele militare și autoritățile administrației publice centrale (locale) și populația civilă din zona de operații;
- ⇒ forțele militare și organizațiile internaționale sau neguvernamentale.

Studii comparative recente de cultură organizațională militară (Soeters, 2002) au arătat că, dincolo de un specific comun, de o cultură militară internațională, determinată de cerințele specifice de ordine și disciplină sau de raportarea la reguli și proceduri similare, culturile militare sunt totuși purtătoare ale elementelor culturilor naționale cărora le aparțin.

Constituirea unor forțe compuse din unități (subunități) și militari aparținând diferitelor națiuni, vorbind limbi diferite, educați în spiritul unor tradiții diferite și având perspective variate asupra organizației militare și profesiei de militar, ridică o serie de întrebări asupra modului în care reușesc să lucreze coerent, coordonat și integrat.

Dublul control (național și multinațional) asupra militarilor din forțele multinaționale poate genera, uneori, conflicte de rol și tensiuni între autoritățile desemnate să asigure cadrul propice înăperei misiunii. De asemenea, diferențele perspective asupra timpului și punctualității pot crea neconcordanțe în comunicare, în diseminarea ordinelor sau transmiterea și primirea rapoartelor.

Apare, astfel, o diminuare a cooperării între militarii aparținând unor națiuni diferite, chiar dacă ei acționează în aceeași structură multinațională pentru înăperearea aceleiași misiuni.

Concomitent cu intensificarea neînțelegerii și a conflictului, pot apărea "mici grupări" bazate pe similarități culturale și demografice, de aici decurgând, uneori, favoritisme în alocarea resurselor.

Succesul cooperării între militarii din țările membre ale NATO este deseori considerat o axiomă, deoarece se presupune că aceștia împărtășesc aceleasi valori fundamentale și ar putea avea ceva experiență în ceea ce privește instruirea în comun. *"Totuși, cercetările științifice sugerează că diferențele culturale și religioase pot genera și pot duce la destrămarea relațiilor și scăderea eficienței misiunilor. Într-adevăr, un studiu recent elaborat de Sjo Soeters și René Moelker de la Academia Militară Navală Regală Olandeză din Breda, care a analizat cooperarea dintre trupele olandeze și germane în Afganistan, arată că, în pofida diferențelor culturale minime, relațiile de lucru s-au dovedit problematice din când în când. Acest fapt a fost diametral opus cooperării germano-olandese fără probleme atât în cadrul comandamentului întrunit al Corpului germano-olandez din Münster, cât și cu ocazia dislocării în Kosovo"*⁵.

Atitudinile și modurile de gândire divergente pot duce la tensiuni și fricțiuni între militarii proveniți din diferite țări. Lipsa încrederii sau, mai rău chiar, pierderea încrederii între participanții la misiunile de menținere a păcii din diverse țări poate limita opțiunile unui ofițer și îl poate determina să ezite să ordone executarea anumitor acțiuni, deși le consideră necesare.

*"Un comportament considerat corespunzător de către trupele unei anumite "culturi de menținere a păcii" ar putea fi văzut altfel și interpretat în diferite feluri de militari din alte țări"*⁶.

În general, suntem crescuți și educați să credem că oamenii sunt identici. Această concepție este utilă în afirmarea egalității valorilor umane, indiferent de cultură, rasă sau etnie. Totuși, trebuie adâncită analiza în ceea ce privește diferențierea semenilor noștri, din perspectivă culturală și religioasă, în scopul realizării unei depline armonii și a respectării identității culturale a acestora.

Este foarte important să se cunoască modul în care aceste diferențe au impact atât asupra actului decizional, cât și asupra relațiilor interumane.

În majoritatea cazurilor, diferențele culturale se referă la tehnologie, la lumea fizică, atele se referă la limbă, tradiții, obiceiuri. Diferențele de valori și tipare psihologice reprezintă și acestea o barieră care poate afecta relațiile în cadrul forței multinaționale sau dintre forțele militare și populația civilă.

O mică "defecțiune" în relațiile cu reprezentanții administrației publice locale și populația civilă poate influența în mod negativ operația dusă de forțele militare, deoarece acestea din urmă sunt dependente într-o mare măsură de bunăvoie și cooperarea cu populația locală, în vedea asigurării proprietății lor de securitate și a condițiilor pentru îndeplinirea misiunii.

---

⁵ Jeffrey Schwerzel, *Transforming attitudes*, NATO Review, Summer 2005

⁶ Ibidem.

Lipsa cunoașterii culturii, religiei, obiceiurilor și neînțelegerea specificului vieții populației locale poate duce uneori la erori grave din partea forțelor militare; o singură acțiune necugetată, executată de un militar pe fondul necunoașterii sau eludării obiceiurilor sau religiei, poate duce la compromiterea misiunii.

Într-un caz extrem precum Somalia, lipsa cunoașterii culturii și a obiceiurilor locale din partea participanților canadieni la misiunea de menținere a păcii, combinată cu o serie de alți factori, a contribuit la producerea unui număr de incidente generate de abuzuri. Această situație a culminat, în 1993, cu torturarea cauzatoare de moarte a lui Shidane Arone, un băiat de 16 ani⁷.

Neinstruirea contingentelor militare din punctul de vedere al cunoașterii și respectării identității culturale poate duce, uneori, la apariția unor idei preconcepute în privința populației locale și, în cele din urmă, la comiterea unor acțiuni necugetate din partea forțelor militare. Mai mult, consecințele a ceea ce pot fi considerate cazuri izolate de abuz capătă uneori dimensiuni foarte mari atunci când intră în atenția mass-media internațională.

O altă manifestare a barierelor culturale se poate întâlni pe timpul activității de cooperare dintre forțele militare și organizațiile internaționale și neguvernamentale. Este îndeobște cunoscută concurența care există între aceste structuri și, totodată, manifestarea uneori a unor mici divergențe pe timpul cooperării în zona de operații.

Ca urmare a diferenței de valori care există între cele două entități, apar aceste contradicții, care trebuie controlate și rezolvate de comun acord, personalului CIMIC revenindu-i, în acest caz, un rol important.

Întrucât organizațiile internaționale și neguvernamentale au un anumit avantaj operațional și datorită implicării în multe situații de urgență umanitară, uneori își pot aroga o anumită importanță și pretind că sunt "atotștiutoare". Fiind foarte preocupate de urgența și prioritatea programelor lor, pot avea uneori cereri și comportamente periculoase pentru misiunea forțelor militare. Acest lucru se poate întâmpla din cauza diferenței culturale, pe fondul unei comunicări defectuoase între ambele părți și, totodată, pe fondul lipsei transparenței în ceea ce privește obiectivele și misiunile fiecărei structuri.

Iată care sunt principalele caracteristici ale organizațiilor neguvernamentale, în comparație cu cele ale forțelor militare⁸:

Caracteristicile forțelor militare în comparație cu organizațiile neguvernamentale	
Forțele militare	Organizațiile neguvernamentale
Organizații ierarhice clare	Organizații fără ierarhii clare
Relații oficiale între membrii personalului	Relații neoficiale între membrii personalului
Se sprijină pe doctrine detaliate	Se sprijină pe principii
Acționează după planuri bine stabilite	Acționează pe moment
Bine structurate	Structură de moment
Subordonate guvernului	Neguvernamentale
Obiective de scurtă durată	Perspective pe termen lung

⁷ Ibidem.

⁸ Manualul pentru cooperare civili-militari (CIMIC), SMG/PF-5.3, București, 2003.

Aveți militară

Și, în continuare, percepția pe care o au unele față de altele, respectiv forțele militare și organizațiile internaționale și neguvernamentale:

Percepția pe care organizațiile neguvernamentale și internaționale o au despre forțele militare	Percepția pe care forțele militare o au despre organizațiile neguvernamentale și internaționale
Doresc să țină sub control activitatea acestora	Nu doresc să colaboreze cu militarii
Sunt lipsite de neutralitate	Naive
Comercianți de război	Indisciplinate
Rigide	Nu primesc ordine de la militari, dar cer ajutor când sunt în dificultate
Nu cunosc cultura locală, insensibile la obiceiurile locale	Încete și neeficiente

Este esențial ca personalul CIMIC să înțeleagă pe deplin mandatul, rolul, structura, metodele și principiile acestor organizații, pentru a stabili o relație eficientă cu ele. Organizațiile civile, împreună cu populația locală și reprezentanții ei, constituie o componentă esențială în ecuația CIMIC.

De fiecare dată, forțele militare trebuie să acorde atenție diferitelor organizații cu care intră în contact, precum și diferitelor persoane care sunt în slujba acestora. Majoritatea persoanelor care lucrează pentru aceste organizații au experiențe proprii, care îi fac să aibă puncte de vedere diferite asupra lumii și chiar a prezenței forțelor militare în acea zonă. Trebuie să fie cunoșcuți foarte bine toți "actorii civili", iar convingerile acestora trebuie să fie respectate de către forțele militare.

Rolul CIMIC în depășirea diferențelor culturale

După cum am văzut, aspectele culturale și religioase influențează activitatea forțelor militare în cadrul operațiilor întrunite multinaționale.

În primul rând, însăși militarii din formațiunile multinaționale provin dintr-o varietate de medii culturale și trebuie să conștientizeze și să controleze aceste diferențe pentru a coopera în mod eficient. În al doilea rând, militarii trebuie să adapteze stilurile lor operaționale la condițiile locale, pentru a menține relații bune cu autoritățile și cu populația locală.

Când intrăm în contact cu alte tipuri de culturi, într-un mediu multinațional, ne așteptăm, la început, să identificăm: scopul, organizarea, unitatea de efort, cooperarea și respectul. Dar, cu timpul, e posibil să găsim, de fapt, confuzie, ambiguitate, frustrare, animozitate și lipsă de respect. În acest caz, suntem obligați să găsim părghiile și metodele necesare pentru a depăși aceste neajunsuri.

De aceea, este important ca în cadrul operațiilor să existe următoarele preocupări culturale comune: securitatea, producerea și distribuirea de servicii și bunuri, menținerea ordinii sociale și politice, promovarea valorilor și adaptarea la mediul înconjurător. De asemenea, trebuie să se țină cont și de următoarele "sensibilități culturale": aprecieri/politețuri, gradul de familiaritate, darurile făcute, atingerile/contactul fizic, contactul vizual,

emoțiile, liniștea/tăcerea, hrănitorul, limbajul trupului, punctualitatea, vârsta, sexul, statutul/poziția socială, ținuta vestimentară.

Un rol important în depășirea barierelor culturale în operațiile întrunite multinaționale îl au activitățile desfășurate de personalul CIMIC.

Unul dintre principiile CIMIC, pe care orice militar trebuie să-l respecte, se referă la "cunoașterea și respectarea identității culturale". Potrivit acestui principiu, forțele militare trebuie să manifeste interes permanent față de obiceiurile, tradițiile și viața populației civile, din zona de operații, deoarece, într-un mediu social sensibil, un gest neadecvat poate încâlca obiceiurile locale și poate determina reacții nefavorabile, care să submineze substanțial șansele de succes ale misiunii.

CIMIC joacă un rol vital în asigurarea educației culturale a forței. Prin studiile de regiune pe care le întocmește, personalul CIMIC trebuie să participe la pregătirea forțelor militare, atât înainte de dislocare, cât și pe timpul cât se află în zona de operații.

"*De fiecare dată când iau o decizie sau adopt o alternativă fac aceste lucruri după ce studiez fiecare factor relevant: geografie, structură tribală, religie, obiceiuri sociale, limbă, hrana... Astfel, ajung să-l cunosc pe inamic mai bine decât pe mine însuși*". (T. E. Lawrence)⁹.

Mai mult decât atât, personalul CIMIC trebuie să întocmească ghiduri operaționale care vor cuprinde principalele aspecte referitoare la sensibilitățile culturale și religioase ale populației din zona de operații unde vor acționa forțele militare.

Jeffrey Schwerzel¹⁰ face unele considerații privind importanța factorilor culturali și religioși în operațiile în sprijinul păcii și aduce argumente în favoarea realizării unei pregătiri sistematice, la nivelul întregii Alianțe, în vederea cunoașterii diferitelor aspectelor culturale. El arată importanța cunoașterii culturii fiecărei țări, în parte, subliniind faptul că, deși există anumite similitudini între diferite state, totuși diferențele existente sunt extrem de importante.

În ultima perioadă, unii autori vorbesc despre așa-zisa "interoperabilitate culturală" la nivelul Alianței. Îndeplinirea acestui deziderat se poate realiza acționând în două direcții, astfel: • instruirea forțelor militare, participante la operațiile întrunite multinaționale, să se facă după aceleași proceduri standard; • cunoașterea aspectelor culturale ale populației din zona de operații să se facă după un plan comun.

La ora actuală nu există o doctrină specială sau un standard care să prevadă sau să abordeze aspectele culturale și religioase în contextul operațiilor. Există totuși prevederi privind obligativitatea comandanților de a acționa în sensul cunoașterii și respectării identității culturale, în doctrinele CIMIC, operații psihologice etc.

Instruirea forțelor participante la misiuni în afara granițelor țării reprezintă o obligație națională. Pentru a asigura o pregătire adecvată a forțelor militare, care urmează să participe în operații întrunite multinaționale, consider că este necesară folosirea specialiștilor CIMIC funcționali – în domeniul culturii, care au expertiza necesară.

⁹T. E. Lawrence, *CIMIC in Multinational Stability Operations*, București, 2005

¹⁰Jeffrey Schwerzel, *Atitudini transformatoare*, în Revista NATO, august 2005.

Avia militară

Din experiența contingentelor militare participante la operații îintrunite multinaționale s-au desprins câteva concluzii referitoare la depășirea diferențelor culturale. Astfel, oamenii din diferite țări se desebesc prin sistemul de valori pe care îl adoptă, atitudini, convingeri religioase etc. Ei au forțe și slăbiciuni diferite unii față de ceilalți.

Un militar competent trebuie să își creeze un stil potrivit propriilor sale forțe – inclusiv celor caracteristice culturii din care provine. El nu trebuie să încerce să urmeze stilul unei alte culturi, nu trebuie să urmeze un stil în care alții oameni au forțe pe care el nu le are, un stil care va duce la evidențierea slăbiciunilor lui naturale mai degrabă decât la evidențierea forțelor lui. El trebuie să fie conștient de forțele lui și să-și exerceze pricoperea în a le exploata.

Trebuie, de asemenea, să fie conștient că, în cadrul operațiilor militare multinaționale, se întâlnesc oameni cu stiluri și concepții de viață diferite. Este important să le respectă modul de lucru diferit, fără a fi servil în fața lor.

Pe timpul operațiilor îintrunite multinaționale, trebuie acordată o atenție sporită comunicării interculturale. Această comunicare trebuie să se realizeze între actorii patricianții la operațiile militare și cei cu care se interferează, respectiv forțele militare, autoritățile locale, reprezentanții organizațiilor internaționale (OI) și neguvernamentale (ONG), populația civilă.

Trebuie menționat că este important pentru procesul interacțional ca diferenții parteneri să se cunoască și să se respecte reciproc.

Practica desfășurată în teatrele de operații a permis identificarea și susținerea mai multor modalități eficiente de interrelaționare, care să permită îndeplinirea cu succes a procesului comunicațional dintre participanți.

Cunoscând încă dinaintea întâlnirii cu reprezentanții ai ONG/OI diferențele culturale existente, procesul de comunicare va fi cu mult îmbunătățit. Cu toate acestea, este important ca și în timpul desfășurării propriu-zise, militarii să țină cont de următoarele considerente:

- nu vă faceți niciodată un plan legat de modul în care va decurge întâlnirea; nu există un standard în acest sens;
- fiți flexibili în abordarea unor probleme;
- fiți siguri că reprezentanții ONG/OI au aceleași preocupări ca și dumneavoastră;
- fiți pregătiți să vi se spună că "militarii nu au o reputație bună" în unele zone de operații;
- aveți în vedere faptul că problemele dumneavoastră nu sunt întotdeauna și problemele lor;
- renunțați la prejudecăți;
- folosiți doar ceea ce ați învățat în cadrul programelor de pregătire (pentru participarea în teatrele de operații);
- abordați un comportament respectuos;
- nu insistați, nu presați și nu fiți siguri de nimic;
- folosiți timpul ca armă a dumneavoastră;
- încercați să ascultați mai mult decât să vorbiți.

Pe timpul comunicării dintre militari și populația locală, trebuie avute în vedere următoarele aspecte:

- ⇒ cunoașteți și respectați regulile locale referitoare la: religie și regulile sociale, poziția femeii în societate, atitudinea localnicilor cu privire la timp și la "grabă";
- ⇒ planificați-vă timpul necesar, nu vă grăbiți;
- ⇒ lăsați la o parte armele și "aerele";
- ⇒ fiți deschiși și prietenoși;
- ⇒ faceți cadouri;
- ⇒ gustați din mâncarea și băutura lor;
- ⇒ învățați câteva cuvinte în limba lor;
- ⇒ comportați-vă frumos în timpul conversației;
- ⇒ folosiți-vă de talentul și abilitatea interpretilor;
- ⇒ fiți atenți la ceea ce se întâmplă în jurul dumneavoastră;
- ⇒ faceți-le complimente;
- ⇒ fiți categorici, când este necesar;
- ⇒ nu vă mutați, chiar dacă oamenii vă "invadează" spațiul personal;
- ⇒ fiți permanent conștienți de scopul dumneavoastră;
- ⇒ păstrați-vă calmul și zâmbetul permanent;
- ⇒ nu folosiți gesturi și semne specific militare;
- ⇒ nu-i priviți cu indiferență;
- ⇒ nu le criticați religia și cultura și nu încercați să fiți misionar.

*

În vederea depășirii barierelor culturale, pe timpul operațiilor întrunite multinaționale, comandanții prin personalul CIMIC, trebuie să întreprindă o serie de activități premergătoare dislocării în teatrul de operații și continue în cadrul acestuia.

Astfel de activități trebuie să cuprindă:

- ✓ întocmirea studiilor de regiune, din perspectivă CIMIC, care vor cuprinde, pe lângă celealte aspecte, și probleme referitoare la cultură, religie, obiceiuri etc. și actualizarea acestora pe timpul operațiilor;
- ✓ identificarea diferențelor majore dintre cultura proprie și celealte culturi ale celor cu care se intră în contact și acționarea în vederea eliminării aspectelor negative din comportament, care ar putea afecta comunicarea;
- ✓ executarea unor exerciții de simulare, în care să fie luate în considerație aspectele majore ale diferențelor culturale;
- ✓ vizionarea de filme, rezolvarea unor studii de caz de către forțele militare care urmează să participe la misiune;
- ✓ conștientizarea faptului că fiecare zonă de operații are specificul ei, în ceea ce privește diversitatea culturală și eliminarea eventualelor acțiuni de rutină care ar putea duce la greșeli majore;
- ✓ elaborarea unor ghiduri operaționale care vor cuprinde elementele esențiale ce vor fi urmărite de către militari pe timpul întâlnirilor cu populația civilă sau cu reprezentanții autoritaților, în zona de operații;

- ✓ dotarea militariilor cu materiale de informare și protocol, care ar putea contribui la depășirea unor bariere determinate de lipsa informațiilor și la evitarea unor situații jenante;
- ✓ selecționarea unor interpreți de bună calitate, pentru comunicarea cu populația civilă.

Desigur că vor putea fi găsite și alte metode pentru instruirea contingentelor militare în vederea depășirii diferențelor culturale, în special luând în considerație învățăminte reieșite din participarea altor militari la operații multinaționale.

Totodată, trebuie avut în considerare faptul că factorul cultural are un rol important în obținerea succesului sau, dimpotrivă, a insuccesului în cadrul operațiilor multinaționale, iar experiența operațiilor recente a demonstrat că eludarea identității culturale a obstrucționat sau chiar a dus la insuccesul misiunii.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- Alexandru Baboș, Florentin Udrea, *Curs relații civil-militare*, Sibiu, Universitatea "Lucian Blaga", 2006.
- *Doctrina pentru cooperarea civili-militari (CIMIC)*, SMG/PF5.2, București, 2005.
- Amitai Etzioni, *A Comparative Analysis of Complex Organizations*, New York: Free Press, 1975.
- Maurice D. Feld, *Information and Authority: The Structure of Military Organization*, American Sociological Review, 1959, 24, 1522.
- John Hillen, *Must U.S. Military Culture Reform?*, Orbis, 1999.
- Geert Hofstede, *Cultures Consequences: International Differences in Work – Related Values* Sage, 1981.
- G. JOHNS, *Comportament organizational*, București, Editura Economică, 1998.
- D. McCormick, *The Downsized Warrior. America's Army in Transition*, New York, New York UP, 1998.
- *NATO CIMIC Doctrine*, AJP-9, 2003.
- I. O. PANISOARA, *Comunicarea eficientă*, Iași, Editura Polirom, 2004.
- Ruxandra Rășcanu, *Psihologie și comunicare*.
- Edgar Schein, *Organizational Culture and Leadership*, Jossey Bass, 1990.
- Don Snider, Robert Priest, Felicia Lewis, *The Civilian-Military Gap and Professional Military Education at the Precommissioning Level*, Armed Forces & Society, 2001.
- Don Snider, *An Uninformed Debate on Military Culture*, Orbis, 1999.
- Joseph Soeters, *Multinational Collaboration in First German – Netherlands Corps. A Preliminary Raport for Commanders*, Reserch rapport, KMA, 2001.
- www.presamil.ro
- www.unibuc.ro
- www.nato.int
- www.cssas.unap.ro.

PROCESELE EDUCATIONALE SI DE INSTRUIRE ÎN ALIANȚA NORD-ATLANTICĂ

Colonel Constantin RĂILEANU

Rolul primordial al Alianței Nord-Atlantice constă în menținerea păcii, garantarea integrității teritoriale, independenței politice și securității națiunilor membre. Ca urmare, forțelor Alianței le revine misiunea de a preveni, apăra, menține și restaura integritatea teritorială a statelor membre, iar în cazul unui conflict, să asigure terminarea cât mai curând posibil a ostilităților. După cum s-a declarat la Summitul de la Praga, NATO are nevoie de forțe agile, flexibile, cu înalt grad de reacție, capabile de a acționa la timp, cu precizie, oriunde și oricând situația o impune. Se preconizează că forțele militare ale Alianței vor fi implicate în situații de criză ce vor necesita acțiuni de răspuns complexe și coerente, cu implicarea mass-media, a factorilor politici, militari și diplomatici la nivel internațional, a agenților și organismelor de asistență umanitară, a organizațiilor internaționale (IOs), guvernamentale și neguvernamentale (NGOs).

Activitățile de instruire și exercițiile NATO sunt planificate și conduse având ca bază prioritățile Alianței, cerințele Comandanților Strategici și Cerințele Minime Militare (Minimum Military Requirements) convenite. Condițiile potențiale în care se vor desfășura operațiile impun tehnici și proceduri specifice de instruire a participanților (indiviși, unități, comandamente), aspecte care se reflectă în conținutul documentelor de planificare și în curricula cursurilor și exercițiilor NATO.

Experimentarea, ca modalitate de validare a noilor capabilități, reprezintă o componentă esențială a transformării Alianței. În acest sens, elemente din cadrul programelor de dezvoltare și experimentare a conceptelor sunt integrate în cadrul *Programului NATO de Instruire Militară și Exerciții (Military Training and Education Program – MTEP)*. Prin introducerea experimentelor operaționale în cadrul exercițiilor, NATO implică structurile luptătoare în efortul transformator, contribuind astfel și la cultura inovatoare a NATO.

Programele de instruire și exerciții NATO reflectă noile priorități și cerințe militare care susțin procesul de transformare a NATO. În mod deosebit se va pune accent pe exercițiile și activitățile de instruire care testează și, în același timp, antrenează capabilitățile expediționare necesare viitoarelor misiuni ale NATO, capabilitățile logistice și medicale necesare susținerii globale a acestor misiuni. În cadrul exercițiilor NATO, o atenție deosebită se va acorda testării capacitații de dislocare rapidă, folosirea și dezvoltarea "reachback", a procedurilor și procedeelor de susținere a forțelor.

Instruirea forțelor

Crearea *Forței de Răspuns a NATO (NATO Response Force – NRF)* demonstrează capacitatea și dorința Alianței de a se transforma și adapta la cerințele noului mediu de securitate. NRF reprezintă o forță flexibilă, dislocabilă, cu suport adecvat, ce include capabilități terestre, aeriene și maritime, logistice și de comunicații, precum și elemente naționale adiționale de suport, dislocabile, gata de a acționa, în timp foarte scurt, oriunde hotărâște Consiliul Alianței Nord-Atlantice (NAC).

Procesele NATO de instruire și educație

Instruirea structurilor de comandă și de forțe NATO reprezintă, deopotrivă, responsabilitatea Alianței și a națiunilor membre. Procesele educațional și de instruire ale NATO sunt structurate astfel încât să asigure și să îmbunătățească nivelul interoperabilității și al standardizării între NATO și statele membre și partenere, pe de o parte, dar și între structurile Alianței și alte state, organizații și organisme non-NATO, pe de altă parte. Națiunile sunt responsabile pentru educația și instruirea de bază și avansată a forțelor proprii. Responsabilitatea NATO și, în special, a Comandamentului Aliat pentru Transformare (ACT), constă în armonizarea și standardizarea procesului educațional și de instruire pentru structurile Alianței de comandă (NATO Command Structure – NCS) și de forțe (NATO Force Structure – NFS). Facilitățile educaționale ale NATO prezentate în *anexă*, contribuie și sunt eficient folosite pentru a instrui și a educa comandanți, ofițeri de stat major și specialiști la nivel strategic, operativ și tactic.

Responsabilitățile Comandamentelor Strategice NATO în domeniul instruirii și educației militare

În cadrul NATO, Comandamentul Aliat pentru Transformare are în responsabilitate educația de tip întrunit și **instruirea individuală**, conform politicii Consiliului Alianței Nord-Atlantice și direcționărilor Comitetului Militar (Military Committee – MC). Comandamentul Aliat pentru Operații coordonează, în exclusivitate, instruirea forțelor speciale NATO. ACT are responsabilități adiționale în ceea ce privește procesarea lecțiilor învățate și introducerea concluziilor relevante în procesul educațional și de instruire. Comandamentului Aliat pentru Operații (ACO) îi revine responsabilitatea **instruirii collective**, a exercițiilor și evaluării comandamentelor și formațiunilor acestora.

ACT coordonează procesele de învățământ care se desfășoară în facilitățile educaționale ale Alianței, mai puțin Colegiul NATO de Apărare. Acestea include aprobarea concepției de învățământ, a programei, acreditarea și alocarea resurselor materiale și umane aferente fiecărui curs. ACT ține la zi catalogul cursurilor NATO, inclusiv al cursurilor naționale relevante pentru interesul Alianței. Națiunile sunt încurajate să obțină acreditarea și certificarea NATO pentru cursurile naționale.

Colegiul de Apărare NATO este o agenție a Comitetului Militar, iar comandanțul acestei instituții este direct subordonat MC.

ACT este autorizat, prin consultări cu ACO, să dezvolte sistemul și politica educațională și de instruire prin publicarea de directive și alte documente necesare. ACT reprezintă

autoritatea NATO pentru elaborarea cerințelor educaționale și de instruire individuală; coordonează facilitățile educaționale și de instruire ale Alianței; în cooperare cu ACO coordonează activitatea Centrelor de Excelență (COEs); organizează și desfășoară procesele de acreditare și evaluare periodică a COEs; direcționează procesele educaționale și de instruire de la Centrul de Acțiuni de Luptă Întrunite (Joint Warfare Centre – JWC) și structurile subordonate acestuia – Centrul de Instruire a Forțelor Întrunite (Joint Force Training Centre – JFTC), Centrul Întrunit de Analiză a Lecțiilor Învățate (Joint Analysis Lessons Learned Centre – JALLC).

Comandamentul Aliat pentru Operații contribuie la activitățile educaționale și de instruire ale ACT prin desemnarea de experți în anumite domenii (Subject Matter Experts – SMEs).

Exerciții NATO

Instruirea colectivă, în accepțiunea NATO, constă în pregătirea echipelor militare având drept scop atingerea unor standarde definite, în vederea execuției de sarcini sau misiuni. Cuprinde pregătirea procedural-teoretică, precum și execuția repetitivă a unor aplicații practice rezultate din doctrine, tactici și proceduri, în scopul menținerii și îmbunătățirii aptitudinilor solicitate în îndeplinirea sarcinilor și misiunilor. Comandanțului Suprem Aliat din Europa (SACEUR) îi revin, ca responsabilitate principală, instruirea colectivă, exercițiile, precum și evaluarea comandamentelor și a forțelor NATO.

Exercițiile reprezintă un element esențial al instruirii NATO și sunt deosebit de importante pentru îmbunătățirea capacitaților Alianței și interoperabilității cu partenerii. Prin intermediul exercițiilor militare, capacitațile militare NATO sunt stabilite/identificate, utilizate, verificate și modernizate pentru întreg spectrul de misiuni ale Alianței. Acest lucru necesită o strânsă cooperare între forțele diferitelor națiuni, inclusiv cu cele ale partenerilor sau ale altor națiuni nemembre NATO. Comandanții Strategici elaborează și direcționează Procesul de Planificare a Exercițiilor (Exercise Planning Process – EPP).

Comandanții Strategici (SACT, SACEUR) conduc activitățile de pregătire/instruire NATO și exercițiile în vederea îndeplinirii Cerințelor Militare Minime ale NATO, așa cum sunt stabilite în directivele de profil, pentru întreaga gamă de misiuni ale NATO. Acestea includ operațiuni de luptă/război, operațiuni de răspuns la crize și operațiuni în sprijinul păcii, precum și misiunile Alianței care vizează amenințări asimetrice, cum ar fi apărarea împotriva terorismului.

Exercițiile militare pregătesc comandamentele și forțele pentru operațiuni în timp de pace, în situații de criză și de conflict. Prin urmare, scopul și obiectivele exercițiilor militare trebuie să oglindescă prioritățile și cerințele operaționale curente și pe cele de perspectivă.

Exercițiile militare NATO sunt programate, planificate și conduse luându-se în considerare prioritățile și cerințele Alianței, obiectivele generale, obiectivele exercițiului și prioritățile stabilite de către Comandanții Strategici.

În funcție de scenariu, participare și tipuri, caracteristicile de bază ale exercițiilor NATO, sunt:

- ❖ **scenariu** – Articol 5 (Apărare Colectivă), non-Articol 5 (Răspuns la Criză), Consultare și Cooperare sau orice combinație a celor trei tipuri;

Instruirea forțelor

❖ *participare* – o parte din exercițiile “Articol 5” și exercițiile “non-Articol 5” selectate sunt destinate doar membrilor NATO. Majoritatea exercițiilor NATO sunt deschise partenerilor, furnizând mari oportunități de a se exersa într-un cadru colectiv, un spectru larg de activități și deprinderi operaționale;

❖ tipuri de exerciții – Comandamentul Aliat pentru Operații va selecta, din următoarele categorii, tipul de exercițiu sau o combinație de mai multe tipuri, care să asigure cel mai bine îndeplinirea scopului general și a obiectivelor exercițiului:

- exercițiu real cu trupe (Live Exercise – LIVE);
- exercițiu de comandament (post de comandă) (Command Post Exercise – CPX);
- exercițiu asistat pe calculator (Computer Assisted Exercise – CAX);
- exercițiu pentru studiu/analiză;
- exerciții pentru dezvoltarea conceptuală și experimentare.

Programarea exercițiilor NATO

Programarea exercițiilor se realizează de către cele două comandamente strategice, ACO și ACT, finalizându-se cu publicarea anuală a *Programului de Instruire și Exerciții Militare (Military Training and Exercise Programme – MTEP)*. Acesta furnizează informații detaliate privind instruirea, exercițiile și alte activități planificate pentru primii doi ani calendaristici, precum și informații privind instruirea și activitățile destinate exercițiilor planificate pentru următorii patru ani calendaristici.

Desi comandamentele strategice sunt responsabile pentru conducerea Programului NATO de Instruire și Exerciții, avizarea de către Comitetul Militar și aprobarea de către Consiliul Nord-Atlantic sunt necesare pentru NRF LIVE, exercițiile NATO deschise partenerilor, exerciții NATO/PfP, exerciții cu alți participanți nemembri NATO, precum și orice modificare care poate surveni în etapele succesive de organizare și desfășurare. În anumite circumstanțe, comandanții strategici, SACEUR și SACT, pot lua în considerare modificarea, combinarea sau anularea exercițiilor militare NATO. Cu toate acestea, Comitetul Militar/Consiliul Nord-Atlantic trebuie să fie consultat pentru a permite anularea unui exercițiu NRF, CJTF, NATO/PfP sau a oricărui alt exercițiu aprobat de Comitetul Militar/Consiliul Nord-Atlantic.

Procesul de planificare a exercițiilor NATO

Procesul de planificare a exercițiilor militare NATO cuprinde următoarele faze consecutive: **planificare; conducere; evaluare și raportare**.

❖ *Planificarea și conducerea exercițiilor NATO*

Ofițerul responsabil cu Planificarea exercițiului (Officer Scheduling the Exercise – OSE) și Ofițerul responsabil cu Conducerea exercițiului (Officer Conducting the Exercise – OCE) sunt considerați elemente ale procesului de planificare. OSE, întotdeauna un comandant NATO, stabilește instrucțiunile de bază ale exercițiului și poartă întreaga responsabilitate pentru coordonarea planificării exercițiului. În ciuda cerinței pentru o instruire efectivă și reală, siguranța participanților și a terțelor părți este de cea mai mare importanță și primează în toate aspectele planificării și ale execuției succesive a exercițiilor.

Scopurile exercițiului, obiectivele și structura sunt stabilite și identificate în Specificația/Descrierea exercițiului (Exercise Specification – EXPEC). Planificarea detaliată a exercițiului este prezentată în cadrul Instrucțiunilor de Planificare a Exercițiului (Exercise Planning Instructions – EXPI). OCE, care poate fi un comandant NATO sau o autoritate națională, este responsabil pentru elaborarea și punerea în aplicare a EXPI. OCE este responsabil, de asemenea, pentru realizarea scopurilor și obiectivelor exercițiului și coordonează, împreună cu națiunea gazdă, toate aspectele reale în care sunt implicați participanții la exercițiul. Planuri adecvate pentru experimentare sunt incluse într-o anexă la EXPI, separat, pentru fiecare exercițiu.

❖ *Evaluare și raportare*

Evaluarea și raportarea reprezintă etapele finale ale Procesului de planificare a exercițiilor (Exercise Planning Process – EPP) și sunt critice pentru obținerea beneficiului maxim din efortul și costul asociat planificării și conducerii exercițiilor NATO și NATO/PfP.

OCE va înainta către OSE Raportul de primă impresie (First Impression Report – FIR) în 30 de zile și un Raport final al exercițiului (Final Exercise Report – FER) conținând lecțiile învățate validate, în 90 de zile de la terminarea exercițiului. OSE se va asigura că FER este înaintat la Centrul Întrunit de Analiză și Lecții Învățate (JALLC).

Comitetul Militar și organizațiile de cooperare corespunzătoare (EAPMC, Consiliul NATO-Rusia etc.) vor primi o informare anuală de la Comandanții Strategici asupra lecțiilor învățate din exercițiile anului anterior, tendințe în exerciții și instruire, precum și alte probleme privind exercițiile și instruirea.

Evaluarea

Evaluarea (EVAL) este un proces structurat, care constă în examinarea cuprinzătoare a capabilităților și performanței în raport cu criterii și standarde definite. Structurile de forțe și de comandă ale NATO sunt sub incidența procesului de evaluare NATO. În plus, programele de evaluare NATO pot fi folosite și de către națiuni ca ghid, atunci când își dezvoltă programe naționale echivalente.

Evaluarea educației și instruirii NATO

Evaluarea E&T constă într-o serie de procese și metode folosite pentru a măsura, într-un mod continuu și sistematic, eficiența sistemului de educație și instruire (E&T). ACT este emitentul unei directive speciale care stabilește principiile, indicațiile și procedurile pentru evaluarea educației și instruirii în NATO. Această directivă se aplică pentru ACT, facilitățile pentru educație și instruire NATO (NETF), ACO, precum și pentru Centrele de excelență (COEs) și Centrele regionale PfP.

Procesul de evaluare

Procesul de evaluare are ca scop îmbunătățirea stării de operativitate și capabilitățile statelor majore, ale unităților și forțelor componente, inclusiv resursele și competența acestora, pentru a executa efectiv și eficient misiunile și sarcinile atribuite. EVAL investighează,

Instruirea forțelor

de asemenea, valabilitatea și fezabilitatea sistemelor, a procedurilor, programelor și obiectivelor.

Ciclul de evaluare este monitorizat continuu, la toate nivelurile, de către comandant și statul său major, și este complet atunci când feedbackul generat de către procesul lecțiilor învățate este introdus în Baza de date pentru lecții învățate (LLDB) a JALLC.

Efortul instruirii în NATO constă în atingerea, menținerea și îmbunătățirea capabilităților militare efective. De aceea, procedurile de evaluare sunt proiectate: să identifice capabilitățile existente și deficiențele – evaluarea; să identifice cauzele – analiza; să determine prioritățile viitoare pentru instruirea la toate nivelele – lecții învățate și să identifice modificările care se impun la doctrine, proceduri și comanda sau structura forțelor pentru a îndeplini standardele și criteriile acceptate – acțiuni de remediere.

În NATO se aplică următoarele principii generale de evaluare:

- ❖ evaluarea comandamentelor (HQ EVAL) va fi realizată în timpul exercițiilor curente, care sunt programate în MTEP și selectate de către SACEUR sau Comandanții forțelor întrunite (JFC). ACO și comandamentele subordonate sunt responsabile pentru planificarea și execuția evaluărilor;
- ❖ evaluarea capabilităților și a standardelor de performanță va fi făcută, ori de câte ori este posibil, de către echipele de analiză și evaluare a instruirii, în raport cu standardele și criteriile recomandate de către NATO.

Programe NATO de evaluare

NATO pune la dispoziție următoarele programe de evaluare:

- Evaluare tactică (TACEVAL) – un program care facilitează evaluarea stării de operativitate de luptă și a capabilităților comandamentelor aeriene tactice și a unităților (inclusiv comandamentele și unitățile NRF).
- Evaluarea stării de operativitate de luptă (CREVAL) – include evaluarea stării de operativitate de luptă, a capabilităților comandamentelor GRF(L) și a comandamentelor FDC, precum și unităților (inclusiv comandamentele și unitățile NRF).
- Evaluarea forțelor navale (MAREVAL) – se referă la evaluarea stării de operativitate de luptă și a capabilităților comandamentelor GRF(L), inclusiv comandamentele și unitățile NRF.

Certificarea

Certificarea este procesul prin care o autoritate militară dă asigurarea formală că un comandament, forță sau unitate, planificată să fie sau care este deja sub comanda sa, satisfac cerințele și necesitățile de a îndeplini o anumită misiune sau sarcină.

Certificarea are loc la cererea SACEUR pentru o misiune particulară și cerințe de integrare corespunzătoare. Certificarea se realizează printr-o evaluare, precum și pe baza altor informații ajutătoare și disponibile.

Pregătirea și antrenarea Forței de Răspuns a NATO

NRF, prin maximizarea capabilităților militare prezente și viitoare, este considerată catalizatorul transformării NATO. Antrenarea comandanților, a statelor majore și a unităților (formațiunilor) ca părți ale unei forțe multinaționale întrunite operaționale se planifică și se desfășoară potrivit criteriilor de antrenare evoluționare (Evolutionary Training Criteria – ETC) și a sarcinilor bazate pe misiune (Joint Mission Essential Tasks – JMETS), specificate de SACEUR și susținute de către Comandanții Forțelor Joint (Joint Force Commanders – JFCs/JC). SACT, sprijinit de JWC și JFTC, este responsabil pentru organizarea și desfășurarea pregătirii NRF.

Instruirea NRF se concentrează pe misiunile prestabilite. Pregătirea la nivel de componentă (terestră, aeriană, navală) vizează, în principal, interoperabilitatea tactică întrunită (Joint) și va include exerciții reale, cu trupe în teren.

SACEUR este responsabil pentru stabilirea standardelor pe baza cărora se va antrena NRF, în timp ce SACT asigură, prin JWC și JFTC, mediul de realizare a pregătirii.

Națiunile vor asigura disponibilitatea personalului în vederea antrenării, într-un ciclu de lucru de 6 luni, în comandamentele întrunite ale NATO și în comandamentele componentelor NRF. De asemenea, națiunile sunt responsabile pentru antrenarea la nivel întărit, conform standardelor predeterminate și prestabilite de NATO, astfel încât unitățile (formațiunile) să fie capabile să-și îndeplinească funcțiile (misiunile) individuale înainte de începerea pregătirii colective la nivel de componentă.

Pentru planificarea, organizarea și desfășurarea unui proces de pregătire realist, accesibil și atotcuprinzător, Programul de instruire și exerciții NATO (MTEP) include cerințele operaționale ale NRF.

*

Procesele educațional și de instruire ale NATO ar trebui să se regăsească în procesele similare ale națiunilor membre, având în vedere participarea cu personal, forțe și mijloace în structurile de comandă și de forțe ale NATO. În acest context, pentru realizarea interoperabilității și materializarea standardizării se impun proceduri comun agreate, atribuiri funcționale clar definite, doctrine, standarde și echipamente compatibile.

Mai mult, națiunile sunt responsabile ca forțele lor declarate la NATO să întrunească cerințele capabilităților operaționale esențiale (Essential Operational Capabilities – EOC), parametrii NATO pentru operaționalizare și susținere și standardele forțelor, stabilite de ACO.

Participarea națiunilor la exercitiile NATO, la cursuri și celealte forme de instruire a Alianței contribuie la întărirea coeziunii Alianței și la ridicarea gradului de operaționalizare a forțelor. În același timp, se impune o implicare mai activă a structurilor specializate ale NATO pentru direcționarea și coordonarea proceselor educaționale și de pregătire naționale, pe baza unor acorduri, proceduri, tehnici și standarde de comun acord agreate.

FACILITĂȚI EDUCATIONALE ȘI DE INSTRUIRE ÎN NATO

Colegiul de Apărare NATO

Colegiul de Apărare NATO – NDC este instituția academică NATO, la nivel strategic, subordonată direct Comitetului Militar. Armonizarea și coordonarea curentă a problemelor de învățământ sunt efectuate în cadrul Statului Major Militar Internațional. NDC contribuie la eficientizarea și coeziunea Alianței prin elaborarea și desfășurarea, în calitatea sa de centru major de educație, a unor studii și cercetări aprofundate referitoare la problematica privind securitatea transatlantică. De asemenea, NDC promovează o gândire creativă la nivel strategic privind problemele cheie ale Alianței prin pregătirea ofițerilor și oficialilor selectați pentru funcții NATO sau funcții naționale și internaționale relateionate cu NATO și prin desfășurarea de studii academice și cercetări în sprijinul obiectivelor Alianței.

Scoala NATO

Scoala NATO – NS activează ca un centru de instruire atât pentru personalul militar și civil care lucrează în cadrul Alianței Nord-Atlantice, cât și pentru țările partenere și cele din cadrul Dialogului Mediteranean, la nivel operativ. Misiunea Școlii NATO constă în organizarea și desfășurarea de cursuri, instructaje și seminarii în sprijinul strategiilor și politicilor actuale și viitoare ale NATO, inclusiv cooperarea și dialogul cu personalul militar și civil din țările nonmembre NATO. Cursurile sunt revizuite și îmbunătățite continuu, pentru a reflecta schimbările în politica NATO și dezvoltările actuale din cadrul celor două Comandamente Strategice. Școala este subordonată operațional SACT, dar activează operațional în folosul ambelor Comandamente Strategice. Școala NATO, la cerere, asigură echipe mobile de instruire (Mobile Training Teams – MTTs) pentru națiunile și statele majore ale NATO, dar și pentru națiunile PfP.

Scoala NATO pentru Comunicații și Sisteme Informatice

Scoala NATO pentru Comunicații și Sisteme Informatice – NCISI asigură instruirea oficială, avansată, în domeniul comunicațiilor și sistemelor informatice (CIS) pentru personalul militar și civil care operează și întreține sistemele informatice și de comunicații NATO.

Centrul de Pregătire Joint (Joint Warfare Centre – JWC)

JWC promovează și participă la programele NATO de experimentare integrate, analiză, elaborarea doctrinelor, cu scopul de a maximiza sinergia transformării NATO, perfecționarea capabilităților și îmbunătățirea interoperabilității. JWC organizează și desfășoară pregătirea la nivel operațional. În acest sens, pregătește și desfășoară instruirea colectivă integrată de stat major pentru CJTF, NRF, Comandamentele componentelor (terestră, aeriană, navală) și pentru Comandamentele NATO care se deplasează în teatrele de operații.

JWC asistă ACO pentru evaluarea pregăririi colective integrate de stat major și în procesele de certificare, pe baza standardelor NATO și a cerințelor operaționale pentru misiune.

***Centrul Joint de Pregătire al Forței Integrate
(Joint Force Training Centre – JFTC)***

JFTC sprijină procesele de instruire NATO și naționale pentru întărirea interoperabilității integrate și multinaționale la nivel tactic. Desfășoară activități de pregătire la nivel tactic, în sprijinul comandanților componentelor tactice. Sprijină, în colaborare cu COE, ACT și ACT, elaborarea doctrinelor NATO, îmbunătățirea capabilităților militare și întărirea interoperabilității.

***Centrul Joint de Analiză și Lecții Învățate
(Joint Analysis and Lessons Learned- JALLC)***

JALLC este centrul NATO destinat pentru analiza operațiilor, instruirii, exercițiilor, rezolvarea experimentelor colective din cadrul programului de dezvoltare și experimentare a conceptelor (Concept Development and Experimentation – CDE), inclusiv stabilirea, actualizarea și exploatarea bazei de date pentru lecții învățate.

Centrele de excelență

Un centru de excelență – COE este sponsorizat național sau multinațional și oferă expertiză și experiență într-un domeniu funcțional specific al operațiilor militare în beneficiul Alianței, în special în sprijinul transformării. Centrele de excelență asigură oportunități atât pentru conducătorii NATO și PfP, cât și pentru unități de a crește nivelul pregătirii, de a îmbunătăți interoperabilitatea și capabilitățile, de a ajuta la dezvoltarea doctrinelor și de a testa și valida concepte prin experimentări. Un COE nu este o organizație din cadrul structurii de comandă NATO, dar formează o parte dintr-un cadru orgațional vast ce sprijină NCS. Comandamentele Strategice stabilesc relații cu COE prin intermediul unor Memoradumuri de înțelegere (MOU) specifice, stabilite între națiunile oferante și Comandamentul Strategic interesat. SACT coordonează elaborarea MOU și acordarea Centrelor de excelență, până în prezent fiind oferite de către națiuni 14 centre de excelență, într-o gamă largă de specialități: de la operații aeriene și deminări în scop umanitar până la politici în operații și apărare cibernetică.

PREGĂTIREA ȘI ÎNTREBUINTAREA FORȚEI PENTRU CONFLICTELE DE MICĂ INTENSITATE ~ O NECESITATE ÎN STAREA DE PACE ~

General-locotenent dr. Sorin IOAN

"Teoria de tip valuri a conflictului ne spune că principala confruntare la care asistăm nu are loc între Islam și Vest sau "restul lumii împotriva Vestului", cum a sugerat recent Samuel Huntington ... Cea mai profundă schimbare economică și strategică din toate constă în iminenta divizare a lumii între civilizații distincte, diferite și potențial conflictuale, care nu se pot cartografiă utilizând definițiile convenționale".¹

Noua eră în politica internațională este caracterizată prin transformări substanțiale ale mediului de securitate, în care competiția pentru afirmarea și consolidarea noilor centre de putere ocupă un loc prioritar. Noile provocări la adresa securității, generate de suprapunerea unor fenomene precum globalizarea și fragmentarea, se adaugă unor forme clasice de riscuri și vulnerabilități regionale. Se mențin focare de tensiune tradiționale, dar dezvoltarea lor este influențată în mod întrinsc de apariția unor riscuri neconvenționale și transfrontaliere, precum terorismul, crima organizată și proliferarea armelor de distrugere în masă.

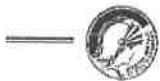
Mediul de securitate va fi complex și va prezenta numeroase provocări pe un spectru larg de conflicte, care nu au mai fost experimentate, într-o lume mult mai puțin predictibilă decât cea pe care o cunoșteam.

Având drept cauze cele menționate, conflictele se vor înscrie mai degrabă în categoria celor de tip asimetric, existând totodată o comutare de la cele de mare intensitate spre cele de medie și mică intensitate, cu accent pe cele din urmă.

Prin prisma fenomenului militar, provocările cu care se va confrunta un comandant al Forței vor acoperi întregul spectru de operațiuni militare și vor include:

- menținerea unei poziții de descurajare (intimidare), angajarea în teatru și desfășurarea unor activități legate de prezența în teritorii aflate la mare distanță;
- angajarea Forței în teatre majore de război, conflicte regionale și situații neprevăzute de risc, ca răspuns la proliferarea armelor sofisticate sau de distrugere în masă;
- creșterea numărului de operații de stabilitate și de sprijin, cum ar fi operațiile de menținere și de impunere a păcii, operații de asistență umanitară noncombat, sprijinirea autorităților interne, precum și alte situații ambigue, situate între starea de pace și cea de război, cauzate de creșterea amenințărilor transnaționale și a terorismului internațional.

¹ Alvin și Heidi Toffler, *A crea o nouă civilizație*, Oradea, Editura Antet, 1995.

Securitatea informațiilor va fi critică într-o lume dependentă și saturată de informații.

Devine cu atât mai stringentă transformarea Forței, cu obiectivul general de creare a dominiei pe întregul spectru de operațiuni militare – convingătoare pe timp de pace, decisivă în război, proeminentă în orice formă de conflict, inclusiv prin cooperare/coordonare cu agenții guvernamentale și organizații internaționale.

Transformarea mediului internațional de securitate

Schimbările profunde petrecute în mediul de securitate, la sfârșit și început de mileniu, au eliberat gândirea de constrângeri ideologice și de fidelități impuse, marcând, practic, începutul unei noi ere. Mediul de securitate a devenit fluid, flexibil, în care sunt posibile tot felul de construcții, de organizări și reorganizări, în funcție de predominanță, de impactul unor tendințe, dar și în raport cu dinamica intereselor și schimbărilor fizionomice la nivelul polilor de putere.

Evenimentele politice majore – declanșarea “războiului împotriva terorismului”, constituirea Consiliului NATO – Rusia, largirea organizațiilor internaționale de securitate (NATO – aderarea celor șapte state, printre care și România, UE – prin primirea celor 10 state și, din 2007, aderarea României și a Bulgariei), reconfirmarea opțiunilor Ucrainei de aderare la Alianța Nord-Atlantică și la Uniunea Europeană, după alegerile din 2005 – demonstrează dinanismul fără precedent al mediului actual de securitate.

Este începutul unei noi ere, în care Europa se unifică, renăște de la Vest la Est, devenind mai stabilă și prosperă, își consolidează poziția de pilon al stabilității și securității regionale, iar relațiile acestaia cu organizațiile internaționale de securitate devin esențiale pentru stabilitatea mediului de securitate.

În acest context, analiștii militari apreciază că principalele procese generatoare de securitate, la nivel global, sunt extinderea NATO și a Uniunii Europene. La acestea se adaugă dezvoltarea formelor de cooperare subregională, precum și tendințele de dezvoltare a unor sisteme de management al crizelor, prin coordonarea organizațiilor cu responsabilități în domeniul (ONU, NATO, UE, OSCE). De asemenea, în noul context de securitate, adaptarea și transformarea NATO vor conduce la configurarea unor noi parteneriate și forme de cooperare, precum și la crearea unor instrumente specifice de contracarare a riscurilor neconvenționale.

Specialiștii militari din majoritatea statelor lumii susțin faptul că nicio altă putere militară nu poate obține efect maxim de la un atac direct împotriva Statelor Unite sau aliaților săi din NATO și că, de aceea, poate încerca realizarea unei “digresiuni” (ocol), via Lumea a Treia, unde sunt multe conflicte de “exploataț” în vederea creării unei stări de insecuritate în principalele state dezvoltate economic. Dar nu trebuie neglijat faptul că anumite forțe, prin folosirea unor kamikaze religioși, pot afecta direct siguranța unor state puternice, precum SUA, Marea Britanie, Spania, Rusia etc., exemple putând fi: atacul terorist din 11 septembrie 2001 asupra “gemenilor” din New York; atacul terorist de la Teatrul Mare din Moscova din 2002; atacul terorist din 11 martie 2003 asupra Gării Atocha din Madrid, atacul asupra metroului londonez din 7 și 22 iulie 2005 etc.

Instruirea forțelor

Jaap de Hoop Scheffer, Secretarul general al NATO, în vizita efectuată la București în anul 2004, a precizat că “amenințările definitoare ale acestui nou secol sunt: terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă și statele instabile”, iar pentru combaterea acestora, “trebuie rectificat modul nostru tradițional de gândire cu privire la securitate”.

În plan european, o primă problemă ce preocupa NATO, chiar și acum, după al doilea val de extindere, este reprezentată de securitatea Balcanilor. În ciuda progreselor recente, situația în zonă rămâne instabilă. Principalele probleme sunt de natură etnică, economică și socială și, cu toate că prezența militară în zonă este încă imperativă, se constată tendința de a transfera responsabilitatea menținerii păcii către Uniunea Europeană, mai bine pregătită decât NATO pentru a rezolva aceste aspecte nonmilitare.

O a doua problemă de rezolvat se referă la asigurarea securității statelor baltice. După aderarea la Alianță, agenda de securitate a acestora a devenit mult mai complicată. Se apreciază că statutul de membru al NATO atrage după sine și creșterea numărului provocărilor și, în acest sens, trebuie adoptate strategii privind²: menținerea angajării americane în regiunea baltică; determinarea cu exactitate a cerințelor militare necesare implementării Articolului 5 și intensificarea cooperării în zonă, inclusiv prin intermediul Uniunii Europene și al statelor nordice.

În ceea ce privește Ucraina și Rusia, provocarea constă în sprijinirea integrării acestora în structurile europene și euroatlantice. Ucraina, după victoria forțelor democratice, are nevoie de susținere în continuarea și finalizarea tranziției către democrație, iar asistența NATO, prin intermediul programului PfP, constituie un element important. În același timp, Rusia trebuie să promoveze, alături de NATO, un model de cooperare practică, ce presupune identificarea domeniilor specifice în care pot fi obținute rapid rezultate concrete.

Mai mult, în actualul mediu de securitate, NATO trebuie să își reconsideră viitorul rol în Caucaz și Asia Centrală. Deși, cu câțiva ani în urmă, implicarea Organizației în aceste regiuni nu constituia o prioritate, după 11 septembrie 2001, odată cu declanșarea războiului împotriva terorismului și declararea deciziei Georgiei de a-și depune candidatura la NATO, importanța lor strategică a crescut.

Starea de pace – o excepție

Decalajele economice, lărgirea fără precedent a discrepanțelor și împărțirea populației pe zone numite generic “lumi”, cu niveluri de trai diferite, au devenit antagoniste, fapte ce au generat, generează și vor genera conflicte interne și internaționale, acțiuni teroriste “de purificare” sau “de răzbunare”, precum și crize de intensitate diferită. În acest context internațional, caracterizat în unanimitate drept versatil, incert, complex și ambiguu, analiștii politici și specialiștii militari au constatat impunerea, ca posibil “model de confruntare”, fie a fenomenului social, denumit generic “război (conflict) de mică intensitate”, fie a unui alt fenomen social, denumit “războiul informal”.

Având în vedere numărul mare și cvasipermanența conflictelor de mică intensitate din perioada de după al Doilea Război Mondial și până în prezent,

² Stephen Larrabee, *NATO's Eastern Agenda in a New Strategic Era*, RAND Corporation, 2003.

consider că putem fi de acord cu aprecierea că, la nivel global, starea de pace este o excepție, iar conflictul de mică intensitate este o normalitate a stării, în care finștează și acționează actorii politico-militari pe scena internațională contemporană.

Un exemplu al acestei stări de fapt îl constituie frecvența și amplitudinea conflictelor de mică intensitate și informale, începând cu anii '80:

❖ **conflicte de mică intensitate intrastatale:**

- situația din Spania și Rusia, unde mișcările separatiste încearcă să pună în aplicare planuri secesioniste;
- intensificarea fără precedent a războaielor civile, în special din zona central-americană (Nicaragua, El Salvador) sau Mozambic și Yemen;
- anihilarea unor reprezentanți Hamas din zona de interes a Israelului.

❖ **conflicte de mică intensitate interstatale:**

- ⇒ situația actuală dintre China și Taiwan;
- ⇒ situația existentă între Israel – Palestina – Siria și alte state arabe, referitoare la însăși existența statului Israel în zonă.

❖ **conflicte informale intrastatale:**

- situația actuală din Franța, unde mișcările separatist-extremiste din Normandia doresc să se recunoască statutul de minoritate și limba ca atare;
- situația prezentă din zona ex-sovietică, unde o serie de state ar dori să iasă de sub influența Rusiei și să fie independente cu adevărat (Ucraina etc.);
- situația din ultimii 10 ani din Republica Moldova, unde conducerea Transnistriei dorește să aibă dreptul la aşa-zisa autodeterminare, concomitent cu impunerea unor planuri de federalizare a țării de către unii dintre actorii planului de pace;
- situația actuală din China, unde populația din zona Tibet solicită dreptul la auto-determinare;
- situația din Cipru, unde populația de origine greacă este în conflict cu cea turcă și fiecare dorește formarea unor state separate;
- conflictele interetnice ale anilor '90 din Georgia (Abhazia, Osetia de Sud, cu tendințe centrifugale, de asemenea, în Adjaria), Karabah;
- genocidul din Somalia și Ruanda și ineficiența intervențiilor internaționale pentru oprirea acestuia.

❖ **conflicte informale interstatale:**

- ✓ situația actuală din Republica Moldova, unde anumiți factori din acest stat ar dori ca populația din zona Moldovei, teritoriu românesc, să fie populație moldovenească și să se formeze Republica Moldova, cu granițele între Nistru și Carpații Orientali;
- ✓ situația din Turcia, unde armata acestui stat încearcă să înfrângă dorința de auto-determinare a populației kurde, atât cea care locuiește pe teritoriul acestei țări, cât și cea care trăiește pe teritoriul Irakului;
- ✓ situația actuală dintre România și Ucraina privind delimitarea platoului continental din Marea Neagră, statutul Insulei Șerpilor și construirea Canalului Bâstroe;

Instruirea forțelor

✓ situația existentă între Coreea de Sud și Japonia privind influența în Marea Japoniei, prin delimitarea platformei continentale în jurul unei insule nelocuite, stare similară celei amintite privind Insula Ţerpilor.

Conflictele de medie intensitate, deși cu o frecvență destul de redusă, nu au fost mai puțin distrugătoare, fiind generate de "civilizații" proprii valului al doilea:

- atacul irakian asupra Kuweitului, în 1991, și cele două conflicte din Irak, având la bază resursele de petrol, caracteristice civilizației "masificării";

- "diviziunea" Iugoslaviei (proclamarea independenței Croației în 1991, a Bosniei-Herțegovina și a Macedoniei în 1992, împreună cu conflictele cunoscute între Serbia și Croația, incendierea generală din Bosnia și intervențiile NATO din Serbia), provocate de *naționalism* – o noțiune desuetă, prin prisma globalizării caracteristică celui de-al treilea val.

În acest context, se remarcă tendința de comutare/escaladare a conflictului din punctul de vedere al intensității și al spațiului de manifestare, precum și amenințarea cu utilizarea de arme de distrugere în masă sau declanșarea de atrocități împotriva unor segmente ale populației. În acest sens, se impune urmărirea cu atenție a evoluției politice din Iran, țară care, sfidând opinia publică mondială și sub masca utilizării în scopuri pașnice a energiei nucleare, căută să pună la punct mijloace proprii de folosire în scopuri militare a acesteia.

Războiul informațional – permanentizare a conflictului ce excede aria acțiunilor militare

Dezvoltarea pe care o cunoaște la această dată tehnologia informațională, perspectivele de a depăși limitele unor bariere, până acum greu de imaginat sau de domeniul *science fiction*, determină o amprentă din ce în ce mai mare asupra societății, cu tendința de a fi transformată în una informațională.

Desigur, din această perspectivă, fenomenul militar, în evoluția sa, ca în orice etapă de dezvoltare a societății umane de până acum, nu putea rămâne în afara acestei tendințe. Așa se face că în ultimii ani a apărut un nou concept – *războiul bazat pe rețea* –, concept apreciat ca revoluționar, definiitoriu pentru fizionomia viitorului război.

Transpunerea în practica militară a acestui nou concept de ducere a unui viitor război s-a produs deja în armata americană, prin diferite activități experimentale, dar și prin îndeplinirea unor misiuni de luptă reală, în diferite teatre de operații, cum au fost cele din Bosnia, Afghanistan și Irak.

Acest nou concept determină o evoluție mai mare a colaborării și cooperării dintre toate structurile implicate în operații, folosirea oportună și eficientă, de către acestea, a informațiilor de care dispun sau au nevoie, eliminându-se o serie de contrăngeri acționale generate de lipsa de informații, greutatea procurării lor etc. Acest sprijin informațional asigură decidentului, indiferent de eșalon, elementele de bază pentru luarea deciziei, organizarea, planificarea și angajarea cu riscuri minime a forței în operații, indiferent de faza de desfășurare a acestora.

Experții în domeniul strategiei *războiului bazat pe rețea*, al conceperii și planificării acțiunilor specifice acestui tip de confruntare afirmă că viitorul război va folosi din plin rețelele Internet și nu doar rețelele proprii, care sunt mari consumatoare de resurse. În aceste condiții, este limpede că *războiul informațional*³, ca formă a *războiului continuu*, va deveni o realitate omniprezentă și omnipotentă.

Prima dintre confruntări se va duce în ciberspațiu. Rețelele Internet, care, la ora actuală, sunt aproape scăpate de sub control (sau, în orice caz, nu pot fi eludate sau neglijate) vor funcționa ca un grătar virtual, care va acoperi întreaga suprafață a planetei și cosmosul adiacent. În acest spațiu vor avea loc adevărate bătălii informaționale de întâlnire, ambuscade sau capcane informaționale, atacuri prin surprindere, raiduri, incursiuni și diversiuni de tot felul. Aceste bătălii (în spectrul *acțiunilor rapide*, în cel al *acțiunilor de infiltrare* sau în cel al *acțiunilor de virusare și uzură*) vor fi numeroase, iar efectele lor se vor resimți în toate activitățile și domeniile vieții omenești. În acest tip de război, probabil, vor fi folosite, în general, două mari tipuri de strategii – directe și indirekte –, în funcție de scopuri, obiective și arie de cuprindere. Astfel, în confruntările pentru supremărie informațională, vor fi folosite strategii directe. În acest caz, bătăliile se vor duce în rețele, între informații, senzori de date și informații, purtători de informații și canale de informații. Bătăliile informaționale care vizează realizarea supremăriei informaționale în vederea altor acțiuni (economice, politice, sociale, militare etc.) vor utiliza strategii indirekte.

Interesele de securitate ale României

Considerăm că principalele riscuri și vulnerabilități, specifice etapei actuale, în zona noastră de interes, sunt generate sau pot fi influențate de următoarele aspecte:

- *instabilitatea politică* – slaba legitimitate a unor regimuri politice; luptele politice; măsuri opresive și încălcări ale drepturilor omului – specifică țărilor din zona vestică a Peninsulei Balcanice și Orientul Mijlociu;
- *competiția pentru controlul resurselor strategice* – exploatarea și, în mod special, transportul petrolului din Orientul Mijlociu, Caucazul de Sud și Asia Centrală către Europa pot contribui la aplanaarea unor dispute sau acutizarea și diversificarea stărilor tensionate din această zonă; situația este specifică zonei adiacente statelor din arealul Mării Negre (Rusia, Ucraina, România, Bulgaria, Turcia);
- *corupția și crima organizată internă și internațională* – se dezvoltă foarte rapid în state instabile din punct de vedere politic și neperformante economic (zona din nord-vestul Peninsulei Balcanice);
- *politizarea etnică și religioasă* – naționalism, separatism, extremism, fundamentalism și xenofobie – specifică zonei geografice din estul Europei;
- *exportul de instabilitate* – promovarea fundamentalismului islamic și a intereselor statelor islamică către sud-estul Europei, prin existența unor grupuri etnice compacte în zonele adiacente (turco-tătarii din Peninsula Crimeea, găgăuzii din Republica Moldova,

³ www.monde-diplomatique.fr/, Francis Pisani, *Une nouvelle doctrine militaire américaine. Guerre en réseaux contre un ennemi diffus*, Le monde diplomatique, juin 2002, pp. 12-13.

Instruirea forțelor

turcii din sud-estul Bulgariei, bosniacii, kosovarii și albanezii din Peninsula Balcanică); semnificativă, în acest sens, este situația din unele state occidentale în care există puternice comunități islamică, ca urmare a publicării caricaturilor cu profetul Mahomed;

- *degradarea mediului natural* – cutremure, inundații, încălzirea climei la nivel global, poluare excesivă, deșertificare, despăduriri – risc care se manifestă la nivel global cu implicații deosebite și la nivel european și în mod special în țările din sud-estul și estul Europei.

Politica de securitate a României, stat membru al NATO și care, în 2007, urmează să adere la Uniunea Europeană, se înscrie în politica de securitate a comunității euroatlantice și are la bază un ansamblu unitar de principii, direcții de acțiune și modalități de realizare a obiectivelor strategice, prevăzute în *Strategia de securitate națională a României*.

Astfel, în plan regional, România urmărește dezvoltarea politicilor de securitate pe *patru direcții*:

- ❖ angajamente și acțiuni pentru extinderea zonei de securitate central-europene prin dezvoltarea relațiilor privilegiate (de exemplu, România – Polonia) sau parteneriate de substanță cu statele membre ale NATO (de exmplu, Parteneriatul româno-ungar);
- ❖ prijinirea obiectivelor de integrare europeană ale statelor din Balcanii Occidentali, propunând dezvoltarea unei platforme politice de solidaritate, în scopul formalizării unui nou stadiu al cooperării statelor din Europa de sud-est și al consolidării perspectivei de aderare la UE pentru regiune;
- ❖ dezvoltarea cooperării cu vecinii din est în domeniul securității, inclusiv în cadrul Consiliului Parteneriatului Euroatlantic (EAPC) și PfP, printr-un parteneriat pragmatic și modern cu Federația Rusă, susținerea aspirațiilor euroatlantice și europene ale Ucrainei și consolidarea evoluției democratice din Republica Moldova;
- ❖ translatarea rezultatelor pozitive ale cooperării multinaționale din sud-estul Europei spre zona Mării Negre și a Caucazului, prin conectarea acestor zone și abordarea unită a riscurilor și oportunităților comune.

Pregătirea și întrebuințarea forței în conflictele de mică intensitate

Așa cum am arătat, acțiunile militare vor fi caracterizate, în principal, de manevrabilitate, flexibilitate, o mare independență, violență și diversitate, iar formele de luptă clasice vor fi mai puțin folosite datorită angajării în luptă a structurilor specializate care vor acționa predominant manevrier, dinamic și decisiv. Acțiunile (reații, intervenții) se caracterizează, în principal, prin rapiditate și se duc de către forțele care au o superioritate tehnologică față de adversar.

Acest război extins este problema centrală a securității în vremurile noastre (this "long war" is the central security issue of our time⁴), afirma secretarul de stat american Donald Rumsfeld, în februarie 2006.

⁴ www.defenselink.mil/speeches/2006/sp20060208-12453.html, Secretary of Defense Donald H. Rumsfeld, Rayburn Building, Washington, DC, Wednesday, February 8, 2006.

Astfel, mediul de desfășurare a Forței, în care aceasta ființează și acționează, este caracterizat de *războaiele din cea de a patra generație – 4GW*⁵; acestea sunt *războaie extinse*, care cuprind, practic, toate domeniile: politic, economic, social, cultural și militar. Forțele care se confruntă în cadrul războaielor de generația a patra și acțiunile acestora sunt *asimetrice*. De o parte se află puterile *high-tech*, care permit și cultivă conceptul *război bazat pe rețea*, ce presupune informație în timp real, arme "inteligente", rețele numerice reale și virtuale. De cealaltă parte se află, de regulă, actori transnaționali, grupări teroriste, religioase, etnice sau de interes, care folosesc orice mijloc pentru a-și atinge obiectivele, începând cu armele albe și continuând cu armamentul cel mai perfectionat, inclusiv cu mijloace nucleare, chimice, biologice și radiologice. În acest cadru, timpul și spațiul nu vor mai avea valoare egală în pregătirea și ducerea acțiunilor militare. Timpul va deveni mult mai important. Reacția va deveni aproape instantanee acțiunii. Aceasta va urmări nu nimicirea sau capturarea oponenților, ci crearea de şocuri și confuzii mentale în timp foarte scurt și cu efecte maxime. Teoreticienii apreciază că viteza de reacție sporită conduce la crearea unor deregări comportamentale la adversar, greu de contracară. Astfel, apar oportunități, de multe ori fără ca ele să fie dirijate, de a acționa mai performant decât adversarul, din cauza încetinirii și chiar blocării procesului acestuia de luare a deciziilor.

Din perspectiva Armatei României, nevoia de adaptare la standardele NATO și, mai ales la procesul, în derulare, de transformare a Alianței presupune progresul de la conceptul de reformă a forțelor armate la cel de *transformare* a acestora, efort continuu de redimensionare și repriorizare operațională, în funcție de cerințele noilor misiuni și operații aliate.

În acest sens, procesul de transformare a Forțelor Terestre române a pus în fața specialiștilor militari o nouă provocare: tracerea la o nouă structură și adoptarea unei noi concepții doctrinare care, concomitent cu îmbunătățirea caracteristicilor tehnico-tactice ale tehnicii și echipamentelor din dotare, să compenseze reducerea efectivelor și tehnicii prin creșterea mobilității și puterii de foc a marilor unități și unităților.

Conform concepției *Forța Obiectiv 2007*, revizuită fundamental, Forțele Terestre au început procesul de operaționalizare, atingând diferite niveluri potrivit planificării.

Criteriile care au stat la baza proiecției forțelor sunt:

- respectarea direcțiilor de efort, recomandărilor și indicațiilor statuate în Directiva Ministerială NATO-2003;
- dimensionarea structurii de forțe în concordanță cu rolul, misiunile și responsabilitățile acesteia;
- dimensionarea structurii de forțe în strânsă corelație cu resursele bugetare estimate a fi alocate anual, în perioada 2004 – 2010;
- constituirea unui sistem eficient de conducere cu continuitate la pace, în situații de criză și la război, prin separarea domeniului "administrației militare" de cel al "conducerii operaționale";
- gravitarea efortului apărării de la frontieră de sud și vest la nord și est;
- acoperirea zonelor cu grad ridicat de risc pentru securitatea națională;

⁵ www.infoguerre.com, 13-01-2004, François-Bernard Huyghe, *Quatrième guerre mondiale ou guerre de quatrième génération*.

Instruirea forțelor

- calitatea înaintea cantității;
- menținerea nivelurilor de operativitate (readiness) stabilită;
- constituirea unui pachet de forțe profesionist, dislocabil, cu un nivel ridicat de operativitate (High Readiness Forces);
- asigurarea capabilităților de generare și regenerare a forțelor participante la acțiuni militare;
- concentrarea efortului logistic la eșalonul bază logistică, concomitent cu degrevarea unităților luptătoare.

Structura de forțe 2007 pentru Forțele Terestre răspunde dezideratelor impuse de NATO; clasificarea forțelor existente la pace în *Forțe cu grade diferite de operaționalizare*, precum și numărul de *mari unități operaționalizate* 100% au fost determinate de o serie de factori, dintre care amintim:

- ❖ imperativul satisfacerii cerințelor Alianței de contribuție cu forțe pentru apărarea colectivă, pe baza cerințelor minime de forțe *dislocabile* NATO, pentru Forțele Terestre, după cum urmează:
  - ⇒ să fie capabile să susțină până la un *cadrul de divizie sau două brigăzi*, dislocate în același timp în operații în afara teritoriului României, cu sprijin de luptă și logistic în cadrul unei grupări de forțe mai mari, multinaționale;
  - ⇒ să poată fi dislocate și susținute pe o perioadă de maxim doi ani (minim 6 luni);
  - ⇒ să respecte criteriile de operativitate ale NATO pentru conducere, echipare și instrucție, pentru participarea la operații de luptă, conform Articolului 5 al Tratatului, sau la operații de stabilitate.
- ❖ existența unei forțe de descurajare credibile pentru prevenirea acțiunilor destabilizatoare;
  - ❖ constituirea unor structuri gata de luptă în timp scurt pentru prima ripostă în caz de atac prin surprindere, până la intervenția forțelor Alianței;
  - ❖ asigurarea timpului efectiv și a capabilităților necesare pentru generarea și regenerarea forțelor;
  - ❖ existența unor *forțe în teritoriu*, pentru apărarea națională sau colectivă, în interiorul granițelor statului român sau în apropierea acestuia, pe baza cerințelor NATO pentru acest tip de forțe, care, în principal, sunt:
    - menținerea lor la nivelurile de operativitate solicitate, fără a fi imperios necesar să fie pe deplin dislocabile;
    - asigurarea unei reacții inițiale la o amenințare la adresa teritoriului Alianței, care ar putea apărea la un moment dat;
    - deținerea unui anumit grad de mobilitate, pentru a putea contribui la operații de stabilitate de tipul non-Articol 5, în general, în vecinătate.

Constituirea unităților de *forțe speciale* și a celor de *infanterie ușoară* răspunde unui deziderat al conflictelor asimetrice moderne și corespunde atât tradițiilor de luptă ale Armatei României, cât și cerințelor impuse de nevoile Alianței privind apărarea colectivă.

De asemenea, operaționalizarea unei mari unități de *vânători de munte* răspunde nevoii determinate de specificul național, dar și unei cerințe NATO pentru acest tip de forțe specializate în ducerea acțiunilor în teren muntos.

În concluzie, departe de a fi o schimbare de dragul schimbării sau pentru a răspunde unor cerințe și criterii exterioare, venind din domeniul politic sau de la partenerii și aliații

noștri, transformarea Forțelor Terestre este o necesitate profundă ce are la bază nevoia de adevarare la mediul geostrategic și la rolul particular al acestora în noul angrenaj politico-militar în care suntem angajați prin integrarea deplină în organismele de securitate euroatlantice.

Ca membră a NATO, România nu are altă opțiune decât aplicarea politiciei organizației de transformare a forțelor, asumarea deplină a rolului și misiunilor ce-i revin în ansamblul Alianței, pentru a contribui în mod real, la îndeplinirea misiunilor generale ale acesteia. În acest sens, Statul Major al Forțelor Terestre desfășoară un amplu proces de studiu al fenomenului transformării NATO, pentru a identifica în cel mai exact mod posibil direcțiile de acțiune care sunt adecvate realităților românești – actuala structură de forțe și înzestrare, corelate cu resursele financiare și materiale disponibile pe moment și în perspectivă, precum și cu programele declanșate și în curs de finalizare.

* * *

Numărul mare și cvasipermanența conflictelor asimetrice la nivel global, cu accent pe conflictele de mică intensitate, conduc la concluzia schimbării raportului stare de pace/stare de conflict în favoarea celei din urmă, ca stare de normalitate. Aceasta presupune o adaptare a mentalității noastre pentru a face față noii comutări a puterii prin **transformarea** structurilor pentru a fi capabile de *acțiune în detrimentul reacțiunii*, fenomen desfășurat concomitent cu transformarea NATO într-o *organizație de prevenire și gestionare a conflictelor*, care furnizează componenta coercitivă ce poate fi folosită nu numai în Europa, ci și în întreaga lume pentru implementarea și conservarea păcii.

Forțele Terestre sunt angajate deplin în acest proces de adaptare, desfășurând simultan transformarea structurilor, a doctrinei, a înzestrării și a instruirii, pe de o parte, și participarea la îndeplinirea misiunilor constituționale de apărare și promovare activă a intereselor de securitate ale României, de celalătă parte, în condițiile de mediu geopolitic și geostrategic în care ne găsim. Aceasta este o opțiune curajoasă, dar necesară, care denotă hotărârea noastră, a tuturor celor ce aparțin Forțelor Terestre prin statusul actual, dar și prin formarea profesional-umană, de a nu rămâne "incremeniți în proiect", cum spunea o personalitate de prim rang a spiritualității românești, ci de a ne mișca și adapta, în toate aspectele ființării noastre, la cerințele lumii în care trăim. Acest lucru este cu atât mai necesar dacă vrem să trecem la calitatea de factor de influență a proprietelor condiții, limitări și libertăți, care determină coordonatele existenței noastre ca națiune.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- Colectiv de autori, *Războiul bazat pe rețea și viitorul acțiunilor militare*, București, Editura Universității Naționale de Apărare, 2005.
- Colectiv de autori, *Studii de securitate și apărare*, vol. 3, București, Editura Universității Naționale de Apărare, 2005.
- Colectiv de autori, *Securitate și stabilitate în bazinul Mării Negre*, București, Editura Universității Naționale de Apărare, 2005.
- Colectiv de autori, *Provocări la adresa securității și strategie la începutul secolului XXI*, București, Editura Universității Naționale de Apărare, 2005.
- Colectiv de autori, *Concepțe strategice și operative de actualitate*, București, Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, 2004.

MODERNIZAREA INSTRUCȚIEI PRIN PRISMA TRANSFORMĂRIILOR CE AU LOC ÎN CADRUL FORȚELOR TERESTRE DIN ARMATA ROMÂNIEI

General de brigadă dr. Visarion NEAGOE

Din perspectivă istorică, deși principiile luptei armate rămân valabile pentru perioade mari, modul în care se desfășoară instrucția forțelor este într-o continuă schimbare, în funcție de evoluția unei multitudini de factori, dintre care amintim revoluția tehnologică, cu consecințe explosive în domeniul echipamentelor militare și nevoilor de pregătire a personalului, capacitatea organizațiilor internaționale de a impune respectarea, de către majoritatea statelor, a unui set de valori ale umanității și necesitatea derivată de a acționa pentru apărarea/impunerea acestora, acolo unde sunt încălcate și, nu în ultimul rând, cantitatea de resurse ce poate fi disponibilizată de un stat în scopuri militare.

Pregătirea, privită ca un proces prin care resursele de orice natură (umane, materiale și financiare), puse la dispoziția structurilor specializate, sunt transformate în capacitate operativă, ocupă locul central în amplul efort de constituire/restructurare/transformare a armatei pentru a fi apte să satisfacă nevoile militare ale statului. Din această perspectivă, putem afirma, fără teamă de a greși, că puterea structurilor militare este în strânsă concordanță cu calitatea personalului, drept pentru care, în timp de pace, pregătirea forțelor trebuie să fie principala activitate a oricărei armate. Toți marii comandanți au ajuns la concluzia că, în război, este determinant pentru obținerea victoriei ceea ce s-a făcut până atunci în domeniul instrucției, ca element decisiv al procesului de pregătire a forțelor.

Pornind de la aceste considerente, încă înainte de oficializarea aderării României la Alianța Nord-Atlantică, în cadrul Statului Major al Forțelor Terestre s-a acordat o atenție constantă adaptării instrucției, în plan conceptual și executiv, la contextul intern și internațional. Procesul de integrare deplină în NATO impune accelerarea eforturilor de reglementare și de desfășurare a instrucției în concordanță cu obligațiile asumate față de aliați, dar și față de națiunea română, ținând cont de evoluțiile mediului de securitate internațional,

precum și de resursele pe care societatea le poate disponibiliza pentru satisfacerea nevoilor militare.

Având în vedere prevederile documentelor ce reglementează activitatea de instruire în Armata României, precum și experiența acumulată ca urmare a participării personalului și structurilor militare din Forțele Terestre la exerciții internaționale, dar mai ales la misiuni în diferite teatre de operații, procesul de planificare, bugetare și desfășurare a instrucției a fost canalizat pentru:

- instrucția forțelor conform principiilor și conceptelor moderne, aplicate și verificate în Forțele Terestre ale armelor statelor membre ale NATO și în recentele conflicte militare, precum și pe baza lecțiilor învățate, rezultate în urma participării structurilor din Forțele Terestre ale Armatei României la misiuni în diferite teatre de operații;
- realizarea unei viziuni unitare a instrucției forțelor, ca parte a procesului de pregătire;
- direcționarea întregii activități de instrucție pentru îndeplinirea misiunilor stabilite prin planurile de operații și actele normative în vigoare;
- realizarea interoperabilității, în domeniul instrucției, cu Forțele Terestre din armatele celorlalte state membre ale NATO¹.

Parcurgerea unor etape din procesul de planificare, organizare și desfășurare a instrucției, conform principiilor și conceptelor moderne și pe baza lecțiilor învățate a condus, la necesitatea identificării unor noi priorități ale instrucției, astfel:

❖ în plan conceptual: definitivarea cadrului privind planificarea, executarea și evaluarea/aprecierea instrucției individuale și colective la nivelul comandamentelor și al forțelor; finalizarea redactării "Programelor de Instrucție pentru Misiuni" (PIM) și a "Programelor de Instrucție a Individului" (PII), precum și aplicarea acestora în procesul de instrucție; remodelarea sistemului de planificare, executare și evaluare a instrucției prin simulare.

❖ în planul execuției: implementarea prevederilor "Doctrinei instruirii Forțelor Armate" și îndeplinirea cerințelor din "Planurile de integrare prin instruire"; desfășurarea procesului de instrucție pe baza PIM și a PII; realizarea nivelului necesar de instrucție a forțelor dislocabile nominalizate pentru NATO, în conformitate cu standardele stabilite de comandamentele NATO cărora se subordonează; planificarea, desfășurarea și evaluarea instrucției pe bază de cerințe esențiale, standarde de performanță și activități standard de instrucție și evaluare; creșterea eficienței participării la exerciții multinaționale și activități de instrucție organizate și desfășurate de NATO/UE; planificarea activităților/acțiunilor pentru certificarea și afirmarea forțelor/comandamentelor și participarea la comanda, controlul și organizarea acestor activități/acțiuni.

Având în vedere implicațiile actului de planificare, atât asupra desfășurării ulterioare a instrucției, inclusiv pe planul eficienței acestora, cât și la nivelul bugetării și utilizării tuturor resurselor aflate la dispoziție, în noul ordin de instrucție s-a acordat mai mult spațiu acestui domeniu, astfel:

⇒ este definit scopul planificării: identificarea activităților de instrucție și resurselor necesare atingerii nivelului de performanță stabilit pentru îndeplinirea cerințelor esențiale ale misiunii unei structuri;

¹ *** Ordinul privind instrucția și exercițiile în Forțele Terestre în perioada 2007-2010, proiect, pp. 5-6.

Instruirea forțelor

- ⇒ se stabilește cerința esențială a procesului de planificare, respectiv asigurarea legăturii dintre Lista cu Cerințele Esențiale ale Misiunii (LCEM), execuția instrucției și evaluarea acesteia;
- ⇒ sunt enunțate caracteristicile sale: unitatea de concepție, libertatea de acțiune și răspunderea;
- ⇒ etapizarea, din punctul de vedere al perioadei planificate, cu consecințe directe asupra modului de abordare a planificării, a documentelor elaborate și a gradului de detaliere a activităților nominalizate, reprezentă o concepție inedită la nivelul Forțelor Terestre. De exemplu, planificarea pe termen lung și mediu asigură integrarea instrucției eșaloanelor, continuitatea și stabilitatea procesului de instrucție, permitând comandanților să determine nevoile de instrucție și resursele necesare în acest scop pentru un orizont de timp mai mare. Planificarea pe termen scurt detaliază activitățile majore de instrucție cuprinse în planificarea pe termen lung/mediu și stabilește alte activități de instrucție, de mai mică importanță, dar care contribuie la atingerea nivelului de performanță stabilit pentru îndeplinirea LCEM. Prin ea se asigură corelarea resurselor financiare avute la dispoziție cu obiectivele de instrucție stabilite.

Experiența acumulată și necesitatea realizării interoperabilității, în domeniul instrucției, cu Forțele Terestre din armatele celorlalte state membre ale NATO a condus la abordarea, în cadrul "Ordinului privind instrucția și exercițiile în Forțele Terestre în perioada 2007-2010", într-o manieră nouă, a concepției privind exercițiile planificate și desfășurate de către structurile subordonate, astfel:

- procesul de planificare a exercițiilor se desfășoară în conformitate cu prevederile "Directivei pentru Exerciții NATO" și ale reglementărilor naționale;
- planificarea operațională a acestor exerciții se face în conformitate cu prevederile "Ghidului pentru Planificarea Operațională", "Ghidurilor de Planificare Funcțională" și ale reglementărilor naționale;
- pentru prima dată sunt reglementate exercițiile naționale pentru certificarea și afirmarea structurilor destinate NATO;
- în concordanță cu necesitatea extinderii procesului de pregătire asistată a trupelor prin utilizarea sistemelor de modelare-simulare, se acordă mai multă atenție planificării și desfășurării exercițiilor de instruire prin simulare, la nivel individual, subunități și comandamente;
- au fost adoptate denumirile exercițiilor consacrate în cadrul Alianței Nord-Atlantice.

Evoluția structurilor militare din Forțele Terestre a condus la diversificarea obiectivelor care stau la baza organizării și desfășurării instrucției, astfel:

- ❖ comandanțele operaționale execută instrucția pentru realizarea/menținerea capacitații de planificare, comandă și control a forțelor subordonate în acțiuni militare terestre interarme, întrunite și multinnaționale, de dislocare în/din teatrele de operații a forțelor participante la misiuni multinnaționale și monitorizarea activității acestora; evaluarea capacitații operaționale a structurilor subordonate; aplicarea prevederilor doctrinelor și standardelor NATO specifice, precum și a prevederilor tehnicilor, tacticilor și procedurilor rezultate din misiunile executate de structurile din Forțele Terestre în teatrele de operații;

- ❖ comandamentele structurilor destinate conducerii administrative se instruiesc pentru realizarea/menținerea capacitatei de planificare, comandă și control a procesului de generare/regenerare a structurilor subordonate; realizarea/menținerea capacitatei de asigurare a suportului logistic și a celui de comunicații și informatică necesare pentru îndeplinirea misiunilor de către structurile subordonate; conducerea forțelor din subordine;
- ❖ structurile destinate pentru NATO, UE și inițiative regionale execută instrucția pentru menținerea capabilităților operaționale esențiale stabilite prin Obiectivele Forței, "Angajamentele de la Praga privind Capabilitățile", documentele Grupurilor de Luptă ale UE și a celor privind participarea la operații de stabilitate și reconstrucție; corelarea implementării Obiectivelor Forței cu realizarea capabilităților pentru componenta militară a UE; realizarea, în timpul de reacție stabilit, a capabilităților operaționale necesare îndeplinirii misiunilor în cadrul structurilor NATO, UE, de coaliție și regionale;
- ❖ structurile din compunerea forțelor de generare și regenerare desfășoară instrucția pentru realizarea și menținerea nivelului de operaționalizare, asigurarea pregătirii personalului în vederea completării structurilor forțelor dislocabile nominalizate pentru NATO, UE și inițiativele regionale, creșterea eficienței procesului de formare, perfecționare și specializare în armă, în conformitate cu standardele NATO.

Evoluția legislației referitoare la domeniul militar a determinat schimbări esențiale în structura de personal din Armata României, cu consecințe pe măsură în planul instrucției. În acest sens, enumerez câteva dintre schimbările survenite:

- dispariția, începând cu anul 2007, a categoriei de militar în termen (și a celei de militar cu termen redus) conduce la eliminarea paragrafelor privind instrucția militarielor recruti, a recrutiilor cu termen redus și a gradărilor provenind din aceștia;
- au apărut, în schimb, categoriile de soldați și gradăți voluntari, a căror instrucție se reglementează pentru prima dată prin "Ordinul privind instrucția și exercițiile în Forțele Terestre în perioada 2007-2010". Sunt definite scopurile, durata și conținutul instrucției individuale de bază și de specialitate a soldaților voluntari, precum și ale instrucției individuale a soldaților și gradărilor voluntari pe timpul perioadei instrucției individuale, a celei de instrucție colectivă, a îndeplinirii unei misiuni în afara teritoriului național și în perioada de refacere;
- problema instrucției rezerviștilor voluntari constituie, de asemenea, o abordare inedită în documentele de reglementare elaborate la nivelul Statului Major al Forțelor Terestre, având în vedere faptul că această categorie de personal apare începând cu anul 2007;
- se tratează separat problematica instrucției individuale a personalului din comanda subunităților;
- în mod asemănător este tratată instrucția individuală a elevilor și studenților militari.

Fără a avea pretenția de a reuși o abordare exhaustivă a aspectelor de noutate din domeniul instrucției, mai enumerez câțiva factori externi și interni, a căror evoluție ne-a determinat să perfecționăm cadrul organizatoric și de execuție a procesului de instrucție din Forțele Terestre:

➢ evoluția mediului internațional de securitate, în special formele de manifestare a terorismului și angajarea directă a României în combaterea acestui flagel, a determinat

Instruirea forțelor

schimbări semnificative în procesul de planificare și desfășurare a instrucției. De exemplu, se acordă mai mult spațiu, atât la instrucția comandamentelor, cât și la cea a forțelor, temelor de profil, de la cele de apărare împotriva armelor chimice, biologice, radiologice și nucleare la instrucția genistică și, mai ales, de cunoaștere a amenințărilor UXO și IED;

➢ participarea subunităților și detașamentelor din Forțele Terestre la acțiuni în diverse teatre de operații a condus la creșterea numărului de activități de instrucție specifice misiunii (în țară și străinătate) și sporirea numărului de persoane care se instruiesc în mediu internațional prin practicarea atribuțiilor funcției în structuri multinnaționale și în condițiile câmpului de luptă. Aceasta ne-a determinat să solicităm ca, după două luni de la ajungerea în teatrul de operații, precum și la întoarcerea din acesta, comandanții de unități să înainteze rapoarte pentru validarea instrucției, în care se fac referiri la modul în care instrucția executată în țară a permis unității îndeplinirea misiunii. Aceste rapoarte vor spori "zestrea" lecțiilor învățate rezultate în urma participării structurilor din Forțele Terestre ale Armatei României în teatrele de operații. În fine, a crescut considerabil numărul cadrelor care au participat la cel puțin o misiune în afara frontierelor, iar experiența lor se regăsește tot mai mult în activitatea de planificare, organizare și conducere a instrucției după principiul "instrui-ește-te așa cum vei lupta", după procedurile și la exigențele NATO;

➢ necesitatea realizării interoperabilității, în domeniul instrucției, cu armatele celorlalte state membre ale NATO, concomitent cu economisirea resurselor puse la dispoziție, a condus la elaborarea unui ambițios program de realizare a unor baze militare care să concentreze eficient structurile militare din Forțele Terestre la locul de amplasare a facilităților de instruire și de sprijin logistic, de asigurare a condițiilor de trai pentru personal, la standarde cât mai apropiate de cele ale aliaților noștri;

➢ standardizarea instruirii presupune nu doar definitivarea procesului de elaborare a PIM, ca fundament al planificării, conducerii, execuției și evaluării pregătirii militariilor și subunităților, dar și pentru accelerarea acceptării standardelor Alianței, activitate care trebuie coroborată permanent cu implementarea acestora în documentele naționale. Din aceste considerente, am orientat activitățile de standardizare organizațională, funcțională și operațională a Forțelor Terestre din Armata României pentru corelarea permanentă cu solicitările NATO privind structurile capabile să desfășoare acțiuni în mediu multinnațional;

➢ am coordonat procesul de elaborare a procedurilor standard de operare în structurile din Forțele Terestre, astfel încât acestea să fie ferme, dar flexibile, să ofere comandanților direcții clare de acțiune în vederea pregătirii unităților și subunităților în țară și pe timp de pace, dar să permită desfășurarea acțiunilor indiferent de locul și misiunea pentru care au fost solicitate, fără modificări esențiale.

Amplul proces de restructurare și transformare a Armatei României se regăsește și în eforturile noastre de modernizare a procesului de planificare, organizare, desfășurare și evaluare a instrucției marilor unități, unităților și detașamentelor din Forțele Terestre, aflate pe drumul integrării în structurile NATO și ale UE. Experiența acumulată pe terenurile de instrucție, în poligoane și în teatrele de operații, în cadrul subunităților și comandamentelor naționale sau multinnaționale ne îndreptățește să sperăm că munca noastră va avea drept consecință "cât mai puțin sânge pe câmpul de luptă".

FORȚELE AERIENE

Performanță prin instrucție

Colonel dr. Vasile ȘTEFĂNESCU

Rățiunea existenței Forțelor Aeriene derivă, în principal, din nevoia apărării spațiului aerian al Alianței. Realizarea unei capacitații militare care să răspundă acestei cerințe presupune parcurgerea unui program adecvat și riguros de pregătire a forțelor.

Într-o perioadă în care totul se schimbă – concepte, structuri organizaționale, echipamente –, rolul factorului uman se menține în topul determinărilor războiului și luptei armate.

Oricât de bine ar fi înzestrate Forțele Aeriene din punct de vedere tehnic, oricât de moderne ar fi aeronavele și instalațiile, respectiv armamentul din dotare, nu se pot obține rezultate pe măsura posibilităților fără concursul oamenilor care întrețin și exploatează tehnica sau armamentul din dotare. Acestea sunt determinările care transformă în timp de pace instruirea oamenilor în cea mai importantă activitate desfășurată de Forțele Aeriene, activitatea prin care resursele umane, materiale și financiare sunt transformate în capacitate operațională necesară îndeplinirii misiunilor încredințate.

Prin instrucție în Forțele Aeriene, se cultivă spiritul de luptă și virtuțile militare, se realizează coeziunea structurilor militare necesare realizării capacitații forțelor de a răspunde și a acționa eficient pe câmpul de luptă. Instrucția creează și întărește personalitatea militariilor, formează și dezvoltă calitățile și trăsăturile acestora: competența profesională, tăria fizică și capacitatea mentală, încrederea în sine, autodisciplina și răspunderea personală, capacitatea de a reacționa rapid, de a obține și a menține inițiativa, abilitatea de a face față cu succes situațiilor neprevăzute, rezistența la presiuni fizice și psihice prelungite, curajul, voința și hotărârea de a învinge, cinstea, integritatea și conduită etică, devotamentul și loialitatea față de camarazi, unitate și, nu în ultimul rând, încrederea mutuală și disponibilitatea de a lucra în echipă.

Direcțiile de acțiune pentru optimizarea instruirii Forțelor Aeriene exprimă, sintetic, opțiunile Statului Major al Forțelor Aeriene de pregătire a forțelor pentru îndeplinirea misiunilor de bază stabilite prin Strategia de securitate națională, Strategia militară a României, precum și a angajamentelor internaționale rezultate din Directiva de planificare a Apărării, Calendarul de reformă și integrare în NATO. De asemenea, acestea sunt în strânsă legătură cu angajamentele privind Propunerile de forțe – România 2006, cu documentele NATO de evaluare a interoperabilității și cu Angajamentele de la Praga privind Capabilitățile (PCC – Prague Capabilities Commitments).

Instruirea forțelor

Efortul Forțelor Aeriene este focalizat pe implementarea măsurilor necesare pentru conectarea la Sistemul Integrat Extins de Apărare Aeriană al NATO (NATINEADS – NATO Integrated Extended Air Defence System), pe asigurarea și instruirea forțelor în sprijinul acțiunilor de apărare aeriană ale NATO.

Prioritate acordăm managementului spațiului aerian, instruirii forțelor nominalizate pentru participarea la întreaga gamă de misiuni ale NATO specifice Forțelor Aeriene, asigurării nivelului de instruire a forțelor destinate NATINEADS, creșterii interoperabilității cu structurile similare din Forțele Aeriene ale statelor membre ale NATO și instruirii personalului selecționat pentru a ocupa funcții în comandamentele NATO sau structurile de legătură.

Formarea și dezvoltarea potențialului și a capacitatei de efort fizic necesare îndeplinirii misiunilor în condiții extreme de solicitare, specifice zonelor în care este previzibilă participarea la operații multinnaționale, dar și adaptarea sistemului de instruire instituționalizată, în conformitate cu doctrinele și standardele NATO sunt, de asemenea, direcții importante de acțiune.

Instruirea Forțelor Aeriene se planifică, organizează și desfășoară având în vedere principiile de bază: realizarea instruirii complexe pentru acțiuni de luptă de orice tip, întrunit și combinat, asigurarea eficienței, definită ca echilibru între obiective/rezultate și costuri; evaluarea riguroasă a nivelului de instruire după fiecare etapă și eliminarea carențelor/deficiențelor, încurajarea gândirii critice, a rezolvării novatoare și a judecății profesionale eficiente; angajamentul personal, exprimat prin răspunderea individului privind instruirea pentru îndeplinirea atribuțiilor, și răspunderea comandanțului privind instruirea structurii pentru îndeplinirea misiunilor.

Instrucția în Forțele Aeriene are la bază doctrinele pentru operații, se execută în condiții cât mai apropiate de cele din teatru și prezintă un rol decisiv în realizarea capacitatei operaționale necesară Forțelor Aeriene pentru îndeplinirea misiunilor independent și în cadrul Alianței Nord-Atlantice.

În opinia noastră, optimizarea instrucției trebuie să asigure creșterea capacitatei de luptă a Forțelor Aeriene de la nivelul actual la nivelul cerințelor NATO, pe etape și elemente de structură, într-un orizont de timp prefigurat (2007-2011), cu întrebuițarea eficientă a resurselor alocate.

Optimizarea instrucției trebuie să se realizeze într-o concepție unitară, să asigure accelerarea procesării resurselor în structurile de instruire pentru a se realiza produsul final la parametrii proiectați – comandanți și structuri militare gata de acțiune.

Realizarea optimizării instrucției presupune un efort conjugat pentru identificarea vectorilor, a elementelor care pot determina decisiv maximizarea capacitatei de luptă a Forțelor Aeriene și minimizarea costurilor. În acest context, trebuie să stabilim cu claritate la ce nivel se află instrucția în Forțele Aeriene, ce parametri trebuie să aibă capacitatea de luptă a structurilor în raport cu misiunile viitoare de îndeplinit, să stabilim cerințele esențiale ale instruirii și activitățile standard de instrucție. Nivelul capacitatei de luptă a Forțelor Aeriene este un criteriu care poate exprima gradul de integrare în NATO.

În mod practic, real, cu cât vom avea mai repede și mai multe structuri cu capacitate de luptă de nivel NATO, cu atât Forțele Aeriene vor fi mai credibile și vor fi pe deplin integrate.

Scopul instrucției este realizarea capacitatei de acțiune a Forțelor Aeriene la standardele NATO. Instrucția trebuie să asigure identificarea modalităților și alegerea celor optime, care să îndeplinească scopul propus prin elaborarea unei concepții care să corespundă nevoilor reale de instrucție, asigurarea unor structuri viabile în raport cu nevoile, modernizarea logisticii, dar și definirea criteriilor și a standardelor de selecție a personalului militar, accelerarea procesului de standardizare, formarea instructorilor, perfecționarea sistemului de evaluare a instruirii și modernizarea managementului acesteia.

În timp de pace, instrucția este activitatea de bază a Forțelor Aeriene. Pentru obținerea unor performanțe ridicate în Forțele Aeriene, în funcție de Lista cu cerințele esențiale ale misiunii/Mission Essential Task List (LCEM/METL), au fost stabilite atât nivelul de instrucție al fiecărei structuri și resursele la dispoziție, obiectivele generale (privind formarea și dezvoltarea profesională atât a luptătorului, cât și a liderului militar, pregătirea psihomorală și fizică a personalului, cultivarea spiritului de luptător aerian și a virtuților militare, formarea, menținerea și dezvoltarea coeziunii pentru luptă a structurilor militare pentru îndeplinirea misiunilor stabilite), cât și obiectivele specifice (privind planificarea, comanda și controlul forțelor subordonate, generarea/regenerarea forțelor conform nevoilor operative ale Armatei României, aplicarea prevederilor doctrinelor, standardelor NATO, manualelor și instrucțiunilor specifice).

Noua concepție privind instrucția în Forțele Aeriene urmărește să direcționeze, să coordoneze și să sprijine programele de instruire și exerciții, specifice procesului de integrare, în vederea înțelegerei și implementării conceptelor NATO, planificării și executării operațiilor și exersarea procedurilor pentru realizarea interoperabilității, precum și în elaborarea și dezvoltarea programelor naționale de instruire, bazate pe doctrina și terminologia NATO.

Sunt vizate nivelurile operațional și tactic, astfel încât afirmarea să fie posibilă în cadrul actualului program de pregătire și exerciții NATO. Accentul se va pune pe pregătirea forțelor declarate, urmând ca acestea să participe la exerciții de afirmare, dezvoltându-și astfel capabilitățile de dislocare, angajare și sustenabilitate având la bază conceptele CJTF (Combined Joint Tasks Forces) și NRF (NATO Response Force). Instrucția individuală va avea la bază conceptul "Train the trainers" în domeniile: limba engleză operațională, instruire CIS (Communication Information System), proceduri de stat major și operaționale în toate domeniile (planificare, finanțare, evaluare etc.), iar instrucția colectivă va urmări antrenarea personalului pentru luptă.

Specificul instrucției în Forțele Aeriene scoate în evidență necesitatea îndeplinirii unor cerințe esențiale pentru forțele operaționale și anume: îndeplinirea misiunilor specifice în orice condiții meteorologice și geoclimatice, specifice teatrului de acțiuni militare; realizarea unui înalt profesionalism în operațiuni întruite naționale și/sau multinnaționale, cunoașterea și aplicarea conceptelor, implementarea standardelor și a procedurilor NATO, realizarea integrării conceptuale și acționale cu structurile de comandă-control ale NATO și realizarea interoperabilității, participarea la misiuni comune cu structurile Alianței.

La nivelul individului și al eșaloanelor mici, al structurilor de execuție, s-a pus un accent mai mare pe laturile fizică, psihomorală și tehnică, iar la eșaloanele superioare și la structurile de comandă, pe instrucția teoretică și tactică.

Instruirea forțelor

Creșterea nivelului de cunoaștere a limbii engleze, cu accent pe termenii, expresiile, abrevierile și acronimele specifice NATO, este o realitate în cadrul Forțelor Aeriene, personalul fiind instruit în vederea participării la acțiuni preventive și de luptă împotriva terorismului sau de sprijin al acțiunilor antiteroriste.

Pornindu-se de la faptul că instrucția individuală este activitatea prin care se formează și se dezvoltă deprinderile motrice necesare fiecărui militar pentru îndeplinirea atribuțiilor funcțiilor pe care va fi încadrat, de la faptul că este activitatea care, împreună cu învățământul militar, constituie fundamentele instrucției colective și de la faptul că fără militari bine instruiți la nivel individual instrucția colectivă nu se poate executa, s-a acordat acestei activități importanța cuvenită instrucției de bază și instrucției de specialitate.

Dacă prin instrucția individuală de bază se urmărește formarea luptătorului polivalent autonom, motivat, bine instruit, capabil să gestioneze individual și în cadrul echipei supraviețuirea și puterea de foc a tehnicii și armamentului din dotare, să ducă acțiuni în câmpul de luptă, cu reacții imediate la orice intervenție sau stimuli exterioiri, indiferent de situații și condiții, prin instrucția individuală de specialitate se urmărește formarea militarilor pentru îndeplinirea cerințelor specifice specializațiilor și posturilor pe care vor fi încadrați (aviator, artilerist, rachetist, radiolocator, transmisionist, genist etc.).

În domeniul instrucției de specialitate a Forțelor Aeriene se are în vedere în principal: adaptarea întregului proces la cel utilizat în cadrul NATO (prin implementarea modelului de planificare, standardizarea procesului, aplicarea procedurilor de evaluare operațională TACEVAL, implementarea unei tematici de instrucție care să permită structurilor participarea la un spectru larg de misiuni cu noua tehnică de luptă ce va intra în înzestrare, familiarizarea cu procedurile de operare standard – SOP).

Perspectivele Forțelor Aeriene în contextul procesului de transformare a Armatei României, ca membră a NATO, duc către modernizarea dotării cu tehnică de aviație (avioane multirol, de transport scurt și mediu curier, avionică modernă la elicopterele de transport), de rachete (sisteme antiaeriene HSAM, SHORAD și VSHORAD), de radiolocație (sistemul de radiolocație de cercetare tridimensională pentru descoperirea țintelor care evoluează la înălțimi mici și medii – GAP FILLER, modernizarea radarelor FPS-117) și de comunicații (sistemul de comandă control aerian național – SCCAN, sistemul de asistență tehnică terestră a navegației aeriene – GHIDUL).

Schimbarea sau modernizarea tehnicii din dotare duce, implicit, la schimbări majore atât în planurile privind instrucția în zbor a personalului aeronavigant, cât și în planurile instrucției de specialitate a celuilalt personal.

Odată cu devenirea Forțelor Aeriene ca prezență obligatorie, indispensabilă în operațiile oricărei armate, s-au făcut și se fac eforturi considerabile pentru înzestrarea cu tehnică modernă, care să crească potențialul combativ al acestor forțe. În același timp, a crescut rolul instrucției de specialitate (atât tactice, cât și tehnice) în vederea: combaterii unei game cât mai mari de ținte aeriene și a lovirii unei game cât mai mari de ținte terestre, în orice condiții de timp, anotimp și stare a vremii, ziua și noaptea, în condițiile întrebunțării bruiajului, manevrei împotriva tragerilor antiaeriene și acțiunilor de suprimare a apărării aeriene; descoperirii țintelor aeriene la o distanță cât mai mare; angajării luptei cu țintele aeriene ce evoluează într-o gamă variată de înălțimi și viteze; micșorării timpului de schimbare

Creșterea nivelului de instruire a piloților se materializează în cadrul exercițiilor și antrenamentelor în comun cu forțele aeriene din țări membre ale NATO și a misiunilor de transport aerian strategic care se desfășoară în teatrele de operații, executarea a cel puțin 120 de ore de zbor/pilot pentru MIG-21 LanceR și 160 de ore de zbor/echipaj pentru elicopter și aviație de transport, în toate condițiile meteorologice, ziua și noaptea, participarea la executarea serviciului Poliție Aerială, la exercițiile și aplicațiile cu sau fără trageri de luptă.

Prin aplicarea prevederilor Planului de transformare a Forțelor Aeriene, numai în anul 2006 creșterea calitativă în instruirea piloților a însemnat instruirea a peste 80 de tineri piloți, creșterea cu 1 100 a numărului de exerciții de întrebunțare în luptă a aeronavelor, creșterea numărului de piloți instruiți pentru zbor în condiții grele, ziua și noaptea, scăderea numărului de evenimente cu cauze de tehnica pilotajului, precum și profesionalismul de cei care au dat dovadă care au evoluat în cele 18 antrenamente și exerciții de zbor desfășurate în comun cu Forțele Terestre, Forțele Navale și Forțele Aeriene din țările membre ale NATO și partener.

Participarea, pentru prima oară după cel de-al Doilea Război Mondial, cu forțe în afara teritoriului național la misiunea EUFOR în Bosnia-Herțegovina, cu elicoptere de luptă, pe parcursul anul 2005, precum și participarea, în calitate de LEAD NATION la managementul aeroportului internațional Kabul – Afghanistan în cursul anului 2006, dovedesc profesionalismul militarii români obținut, în primul rând, prin instrucție. Nu întâmplător personalității militare de pe întreg globul au apreciat performanțele militarii români.

Astfel, generalul de brigadă Ian Liles, comandanțul Forței Multinaționale de Intervenție Nord-Vest, aprecia că *"Echipajele românești au îndeplinit foarte multe misiuni și, de fiecare dată, au dovedit pricădere, îndemânare și flexibilitate. Fie că au executat misiuni de salvare, de transport sau împotriva crimei organizate, românii le-au îndeplinit, de fiecare dată, cu succes. Doar profesioniștii pot executa misiuni de genul celor executate de către piloții români"*.

Concluzionând, putem spune că, pe timpul integrării, instrucția în cadrul Forțelor Aeriene va căpăta noi valențe și va avea ca obiectiv creșterea nivelului de instruire a structurilor operaționale și a celor în curs de operaționalizare, în scopul realizării unei capacitați defensive, însușirea cunoștințelor, formarea și perfecționarea deprinderilor pentru lucru individual și în echipă, pentru desfășurarea activităților specifice privind managementul spațiului aerian, în concordanță cu doctrinele și standardele naționale și ale NATO. De asemenea, vom acționa pentru instruirea forțelor nominalizate să participe la întreaga gamă de misiuni specifice Forțelor Aeriene și standardizarea sistemului de instruire conform cerințelor NATO. Pentru realizarea acestui scop, ne propunem să acționăm, concentrându-ne eforturile în două direcții principale – conferirea unui caracter mult mai practic instrucției și standardizarea acesteia la toate nivelurile, într-o nouă concepție, prin continuarea și perfecționarea acțiunilor în curs de desfășurare.

PRIORITĂȚI ALE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI MILITAR DIN FORȚELE AERIENE

Locotenent-colonel Nicușor TACU

Reforma învățământului reprezintă un vector prioritар al actualei perioade de restructurare a Forțelor Aeriene, fără de care operaționalizarea marilor unități și a unităților din organica sa nu este posibilă, fiind o condiție esențială a realizării obiectivelor de interoperabilitate și compatibilitate cu armatele statelor membre ale Alianței Nord-Atlantice.

Remodelarea învățământului militar din Forțele Aeriene este determinată de cerințele impuse de nevoia de pregătire a personalului în corelare cu evoluția structurilor specifice din Forțele Aeriene în perspectiva anilor 2010-2015, necesitatea realizării concordanței dintre curriculumul educational din instituțiile militare de învățământ și nevoia reală de pregătire a personalului militar din Forțele Aeriene, în sensul orientării acestuia spre domeniile prioritare ale structurilor operaționale, compatibilizarea învățământului militar din Forțele Aeriene cu modelele educaționale specifice statelor membre ale NATO, alinierea sa la standardele, procedurile și tehnologiile de instruire și evaluare ale partenerilor de Alianță, nevoia de profesionalizare și creștere a nivelului de pregătire de specialitate a maștrilor militari și a subofițerilor din cele trei arme de bază din Forțele Aeriene, concomitent cu creșterea elementelor "luptător" și "specialist" în cadrul acestora, precum și perspectiva înzestrării Forțelor Aeriene cu tehnică nouă, modernă, compatibilă cu cea existentă în armatele statelor membre ale NATO.

În acest sens, procesul de transformare a Forțelor Aeriene continuă, ca o necesitate firească ce decurge din noile orientări strategice și de transformare a Alianței Nord-Atlantice. Acestea permit lărgirea gamei de obiective și procese ce includ structurarea și pregătirea forțelor pentru participarea la apărarea colectivă și îmbunătățirea capabilităților necesare participării la operațiile aeriene colective și la cele de stabilitate.

Continuarea transformării Forțelor Aeriene are ca obiectiv general realizarea unei structuri moderne, complet profesionalizate, cu un grad sporit de mobilitate, eficiență, flexibilitate, dislocabilă, sustenabilă, având capacitatea de a acționa întrunit și de a fi angajată într-un larg spectru de misiuni.

Etapa integrării depline în NATO și în Uniunea Europeană reprezintă momentul în care vor fi îndeplinite obiectivele pe termen mediu ale procesului de transformare, etapă în care

obiectivele educaționale, organizarea sistemului și structura programelor de formare și dezvoltare profesională a resursei umane din Forțele Aeriene vor asigura personalului posibilitatea formării competențelor și capacitaților, atât pentru exercitarea profesiei militare, cât și pentru integrarea în societatea civilă.

Pornind de la aceste deziderate, învățământul militar din Forțele Aeriene, parte integrantă a învățământului național, trebuie să-și adapteze structura și conținutul atât la cerințele și standardele naționale și europene, cât și la cele specific militare din NATO.

În acest context, patrulaterul "educație, organizație furnizoare de educație, programe de studii, beneficiari direcți ai educației" trebuie să genereze atractivitate, competitivitate, performanță și finalități proactive, în conformitate cu nevoile reale de instruire ale Forțelor Aeriene și cu modelele educaționale ale partenerilor de Alianță.

De aceea, având în vedere încheierea programului de restructurare și obiectivele privind modernizarea și operaționalizarea, Statul Major al Forțelor Aeriene și-a amplificat preocupările în direcția unui management eficient al resursei umane, printr-o rigurozitate accentuată în selecția, instruirea și promovarea în funcții a personalului militar și civil din Forțele Aeriene, în care performanța, competența și profesionalismul reprezintă cuvintele de ordine. Pentru aceasta este necesară o nouă abordare, mai pragmatică, mai eficientă în planificarea, organizarea și desfășurarea instruirii, în pregătirea liderilor de la toate nivelurile.

De asemenea, este necesară o schimbare esențială în atitudinea noastră, în mentalitatea celor pe care îi conducem sau îi instruim. Trebuie să înțelegem că suntem parte integrantă a NATO, că aparținem unui organism bine închegat, care funcționează după principii, reguli și rigori obligatorii pentru toți. Adică, să fim exact precum cei din NATO, să gândim și să acționăm ca ei.

Iată de ce învățământul – domeniul de importanță majoră în procesul de restructurare a Forțelor Aeriene – este mai deschis ca oricând la schimbare, mai receptiv la noutatea europeană și nord-americană, dorindu-se a fi o veritabilă "interfață" a reformei structurale și mentale din Forțele Aeriene.

Printre cauzele care vor produce schimbări esențiale, de fond în procesul de instruire a forțelor se numără, pe de o parte, fizionomia actuală și viitoare a acțiunilor militare, noi concepte, proceduri și tehnici de pregătire și desfășurare a acestora și, pe de altă parte, tehnica militară, echipamentele și materialele moderne care vor intra în dotarea Forțelor Aeriene, atât cele destinate acțiunilor militare, cât și cele necesare activităților de instruire.

Aceste schimbări vor determina modificarea naturii și a fondului cunoștințelor și deprinderilor necesare piloților militari, controlorilor de trafic aerian, operatorilor de control tactic pentru sisteme de arme sol-aer sau radare, precum și ale personalului care încadrează statele majore, comandamentele ale marilor unități și ale unităților pentru îndeplinirea misiunilor ce le revin în noiile condiții. În același mod se pune problema și pentru celelalte colectivități militare, cum ar fi subunitățile.

În al doilea rând, tehnica de luptă și echipamentele care vor intra în dotare, bazate pe tehnologii avansate, digitalizate în tot mai mare proporție, necesită o gamă largă de cunoștințe și deprinderi în raport cu nivelul științific la care se situează tehnologiile respective. În aceste condiții, este necesar ca pregătirea personalului care operează cu această tehnică și cu aceste echipamente să fie în permanență în concordanță cu cerințele operaționale.

Instruirea forțelor

Tinând cont de acestea, Statul Major al Forțelor Aeriene a căutat, în special în ultimii ani, să asigure o oarecare stabilitate și coerentă procesului de învățământ, dar mai ales, să-l compatibilizeze cât mai mult, din punctul de vedere al organizării și conținutului său cu cel al partenerilor de Alianță, elemente care vor fi avute în vedere și în continuare.

Evoluția în carieră, conform cerințelor și standardelor cuprinse în *Ghidul carierei militare*, operaționalizarea structurilor din Forțele Aeriene, în care alinierea la standardele și procedurile armatelor statelor membre ale NATO reprezintă un element important, gestionarea cu eficiență maximă a acțiunilor militare din spațiul aerian al României, exercită influențe majore asupra sistemului de învățământ, determinând nevoia de așezare pe baze conceptuale noi a acestuia, atât în ceea ce privește formarea ofițerilor, cât și pe cea a maștrilor militari și a subofițerilor.

Astfel, organizarea și funcționarea sistemului de formare și dezvoltare profesională a ofițerilor, a maștrilor militari și subofițerilor din Forțele Aeriene vor avea în vedere, în perioada imediat următoare, următoarele *principii*:

◆ *Instruirea în funcție de nevoi și priorități*. Formele de organizare, conținuturile învățământului, durata instruirii, precum și dinamica de instruire se proiectează și se realizează în raport cu nevoile de instruire și încadrare ale structurilor operaționale din Forțele Aeriene.

◆ *Compatibilitatea cu programele de instruire ale țărilor membre ale NATO*. Formarea și dezvoltarea profesională a ofițerilor, a maștrilor militari și subofițerilor din Forțele Aeriene se organizează în forme și modalități similare cu cele din armatele statelor membre ale NATO, urmărindu-se realizarea performanțelor potrivit standardelor și însușirea procedurilor utilizate de acestea în sistemele de educație și instruire.

◆ *Corelarea instruirii cu evoluția în cariera militară*. Participarea la formele de pregătire în instituțiile militare de învățământ din organica Forțelor Aeriene este strict legată de dinamica de formare și evoluția în carieră a ofițerilor, a maștrilor militari și subofițerilor, de perspectiva numirii lor în funcții ce solicită competențele ce se asigură prin programul de instruire respectiv.

◆ *Coerența și complementaritatea instruirii*. Între diferitele forme/programe de pregătire/discipline se stabilesc legături funcționale, de complementaritate și coerentă, urmărindu-se corelarea curriculului educațional, eliminarea suprapunerilor, a repetărilor nejustificate și a elementelor redundante.

◆ *Eficiența instruirii* se realizează prin organizarea unor programe de studii în conformitate cu obiectivele instruirii și prin optimizarea costurilor.

◆ *Instruirea necesară și suficientă*. Planurile de învățământ, programele analitice/curriculumul educațional se elaborează în acord cu competențele și capacitațile cerute de postul/funcția în care vor fi încadrați absolvenții, evitându-se situațiile de insuficiență sau exces în instruire.

◆ *Admiterea selectivă și selecția continuă*. Accesul la programele de instruire se face în funcție de criteriile de selecție stabilite, de propunerile comisiilor de selecție și de rezultatele obținute la examenele de admitere, la concursurile de admitere/selecție.

◆ *Îmbinarea responsabilității individuale cu cea a instituției militare.* Infrastructura specifică și demersul didactic performant sunt asigurate de către instituția militară de învățământ, iar cursanții sunt responsabili de modul în care participă la procesul de instruire și de rezultatele evaluărilor.

Formarea, specializarea și perfecționarea pregătirii ofițerilor, a maiștrilor militari și subofițerilor în activitate pentru cele trei arme de bază din Forțele Aeriene – aviație, artillerie și rachete sol-aer, radiolocație – se realizează, potrivit reglementărilor în vigoare, prin diferite forme de învățământ corespunzătoare fiecărei categorii de personal, în cadrul instituțiilor de învățământ din organica Forțelor Aeriene, care sunt parte integrantă a sistemului de învățământ național, în concordanță cu modelele prefigurate și standardele de performanță stabilite.

◆ Învățământul universitar de licență, desfășurat în Academia/Facultatea Forțelor Aeriene, contribuie la formarea ofițerilor pe filiera directă.

◆ Învățământul postliceal, desfășurat în Școala Militară de Maiștri și Subofițeri a Forțelor Aeriene, asigură formarea maiștrilor militari și a subofițerilor pe filiera directă. Totodată, școala asigură și formarea maiștrilor militari și a subofițerilor pe filiera indirectă.

◆ Învățământul de specializare și perfecționare în armă, desfășurat în Școala de Aplicație pentru Forțele Aeriene, contribuie la formarea ofițerului prin filiera directă, asigurând specializarea în armă și pregătirea pentru prima funcție, precum și la dezvoltarea pregătirii profesionale a ofițerilor, a maiștrilor militari și subofițerilor, instruirea soldaților și gradăților profesioniști, prin cursuri de carieră și nivel. De asemenea, școala participă și la formarea ofițerilor, a maiștrilor militari și subofițerilor pe filiera indirectă.

◆ Învățământul de perfecționare a pregătirii în domeniul limbilor străine se desfășoară în centrele de profil din structura Forțelor Aeriene.

Obiectivul fundamental al învățământului militar din Forțele Aeriene îl reprezintă formarea și dezvoltarea profesională a ofițerilor, a maiștrilor militari și subofițerilor, conform nevoilor de pregătire ale categoriilor de forțe ale armatei, în armele aviație, artillerie/rachete sol-aer și radiolocație, continuarea implementării standardelor, a procedurilor și tehnologiilor de instruire și evaluare ale armatelor partenere de Alianță, devansarea prin aria curriculară a transformărilor și schimbărilor care se produc la nivelul structurilor operaționale din Forțele Aeriene, concomitent cu atragerea instruirii în instituțiile de învățământ ale Forțelor Aeriene a resursei umane din alte structuri naționale de apărare, dar și din armate partenere.

Pentru îndeplinirea obiectivului fundamental și eficientizarea întregii activități, învățământul militar din Forțele Aeriene va avea în vedere următoarele *obiective operaționale*:

- reevaluarea și corelarea cadrului organizatorico-funcțional al instituțiilor de învățământ cu nevoile actuale de instruire din Forțele Aeriene, în scopul optimizării managementului educațional și al eliminării disfuncțiilor apărute în perioada anterioară;

- corelarea planurilor de învățământ cu cerințele educaționale naționale și europene în domeniu, concomitent cu implementarea standardelor de specialitate conform nevoilor de formare și dezvoltare profesională a personalului militar profesionalizat din Forțele Aeriene, astfel încât activitățile de pregătire a personalului și conținutul învățământului să fie proiectate în strânsă corelare cu evoluția structurilor specifice din Forțele Aeriene, în perspectiva anilor 2007-2015;

Instruirea forțelor

- compatibilizarea învățământului din Forțele Aeriene cu modele educaționale din armatele partenerilor de Alianță, alinierea acestuia la acordurile de standardizare NATO și la tehnologiile de instruire și evaluare moderne;
- continuarea aplicării măsurilor privind asigurarea calității educației în toate instituțiile de învățământ din Forțele Aeriene, conform prevederilor Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 75/2005;
- identificarea și aplicarea, în procesul de învățământ, a *lecțiilor învățate*, precum și a unor metode moderne de predare-învățare-evaluare, în care informatizarea, problematizarea, modelarea și simularea să reprezinte repere importante ale activităților didactice;
- proiectarea modulelor de profil și specialitate în corelație cu necesitățile de instruire ale structurilor operative din Forțele Aeriene, cu echipamentele și tehnica de luptă cu care acestea sunt înzestrate;
- armonizarea, completarea și compatibilizarea ariei curriculare a instituțiilor de învățământ cu programele educaționale pentru personalul aeronaustic, conform cerințelor Autorității Aeronautice Civile Române, convenite cu forul european abilitat – JAA;
- proiectarea și implementarea, împreună cu nucleele educaționale din structurile operaționalizate ale Forțelor Aeriene, a conceptului “*on job training*”, care constă în parcurgerea, de către absolvenții cursurilor de carieră, a unui modul scurt de pregătire specifică în unitățile și pe funcțiile în care vor fi încadrați, cu stabilirea unor obiective concrete și cuantificabile, pe care cursanții trebuie să le realizeze în perioada post-pregătire instituționalizată;
- realizarea unui corp de instructori militari asociați, format din tineri absolvenți ai academiorilor forțelor aeriene din state partenere sau ai altor forme de învățământ din străinătate, cu scopul de a utiliza la maxim experiența, cunoștințele și mentalitatea acestora în procesul educațional din instituțiile militare de învățământ;
- reevaluarea activităților practice ale studenților, inclusiv a instruirii în zbor/stagiului în unități și mari unități din Forțele Aeriene, în vederea îndeplinirii obiectivelor stabilite și a formării deprinderilor de specialitate necesare parcurgerii Cursului de bază din Școala de Aplicație pentru Forțele Aeriene;
- modularizarea instrucției militare de bază, prin desfășurarea, în mod centralizat, a acesteia în tabere de instrucție organizate la începutul/sfârșitul fiecărui an de învățământ, continuarea desfășurării cursurilor “*Recrut*” și “*Leadership-nivel Junior*”, după modelul partenerului englez, concomitent cu introducerea cursurilor de leadership în toate instituțiile de învățământ din cadrul Forțelor Aeriene;
- inițierea unor proiecte de implementare a noilor concepte ADL (Advanced Distributed Learning) și e-learning în procesul de învățământ din fiecare instituție, în care vor fi evidențiate formele de învățământ, disciplinele de studiu care pot fi derulate în sistem ADL, elementele logistice și softurile necesare, precum și etapele realizării proiectului;
- ridicarea nivelului profesional și științific al cadrelor didactice, atât prin participarea la forme instituționalizate de instruire, cât și prin pregătirea individuală, concomitent cu intensificarea activităților de documentare în structurile operaționalizate din Forțele Aeriene și participarea la dezvoltarea logisticii didactice și a bazei bibliografice a învățământului;

- modernizarea bazei materiale și a logisticii didactice a instituției, atât prin eforturi proprii, cât și prin atragerea unor fonduri suplimentare din proiectele și acțiunile instituției care vor fi promovate pe plan local și național;
- intensificarea pregătirii în domeniul lingvistic a personalului Forțelor Aeriene, cu accent deosebit pe resursa umană care urmează să fie dislocată în teatrele de operații și a personalului care urmează să ocupe funcții în state majore internaționale sau să îndeplinească misiuni internaționale;
- reevaluarea și îmbunătățirea programelor de învățare și perfecționare în domeniul limbilor străine, inclusiv prin introducerea unor module de terminologie militară, în scopul intensificării și diversificării pregătirii studenților/elevilor/cursanților, astfel încât, la absolvire, aceștia să dețină cunoștințe de limba engleză corespunzătoare nivelului de competență lingvistică stabilit;
- diversificarea temelor și proiectelor de cercetare științifică și orientarea acestora, în principal către nevoile reale ale Forțelor Aeriene și, apoi, către acele sectoare și domenii care atrag venituri suplimentare în contul instituțiilor, concomitent cu elaborarea de proiecte care să participe la competiția de obținere a GRANT-urilor acordate de Ministerul Educației și Cercetării; participarea profesorilor în colective de cercetare științifică pentru rezolvarea unor teme de cercetare prevăzute în contracte, în colaborare cu alte instituții de învățământ superior;
- dezvoltarea relațiilor de colaborare cu instituțiile militare și civile de învățământ din țară și din străinătate, concomitent cu inițierea unor activități de promovare a programelor proprii de instruire.

Pentru realizarea acestor obiective vor fi intensificate eforturile pentru crearea condițiilor de învățare eficientă, proiectarea și aplicarea soluțiilor de modernizare a curriculumului educațional, a tehnologiilor didactice și de evaluare, a sistemului de dezvoltare profesională și de promovare a personalului didactic, a bazei materiale și a logisticii didactice, precum și de evaluare a performanțelor instituțiilor militare de învățământ.

1900 DE ANI DE LA JERTFA REGELUI DECEBAL

General de brigadă (r.) prof. univ. dr. Nicolae CIOBANU

Se împlinesc, în acest an, 1900 de ani de la moartea regelui Decebal, care, în pericol de a fi capturat de trupe ale legiunilor romane învingătoare, a preferat moartea în libertate unei vieți în sclavie.

Regele Decebal a urmat la tronul regatului Daciei, în urma preluării acestuia de la înaintașul său, Duras-Durpaneus. Rege al geto-dacilor între anii 87-106 d.Hr., Decebal a făcut eforturi pentru înălțarea țării la nivelul atins în timpul unui alt înaintaș al său, Burebista.

În timpul domniei regelui Decebal, regatul geto-dac, cu centrul în sud-vestul Transilvaniei, a atins apogeul dezvoltării sale economice și politice. Pe plan intern, regele Decebal a accelerat procesul de centralizare a statului și a inițiat un amplu program de construcții civile și militare în Dacia, întărind astfel potențialul militar al statului.

Marele istoric al lumii antice Cassius Dio, caracterizând personalitatea regelui Decebal, evidenția însușirile sale militare, politice și diplomatice, considerând că Decebal era *"foarte priceput la planurile de război și iuscusit în infăptuirea lor, știind să aleagă prilejul pentru a-l ataca pe dușman și de a se retrage la timp. Dibaci în a întinde curse, era un bun luptător și se pricepea să folosească izbânda, dar și să iasă cu bine dintr-o înfrângere. Din această pricina, multă vreme a fost un dușman de temut pentru romani"*.

Decebal era dotat cu o deosebită clarvizuire, gândire profund vizionară și cu un exceptional simț al realității. Aceste calități și-au găsit expresia, încă din primii ani ai domniei, în descifrarea gravei primejdii ce urma să se abată asupra poporului său din partea Romei și în hotărârea lui neclintită de a pregăti, din vreme, țara și forțele necesare, pentru a face față primejdiei.

Amenințat de expansiunea Imperiului Roman, regele dac, iuscusit diplomat și talentat conducător militar, a urmărit îndeaproape înfăptuirea unei coaliții antiromane, care să cuprindă și populațiile sarmate și germanice din vecinătatea Daciei, ducând, în acest scop, tratative chiar și cu regele Pacorus al II-lea.

Prudent, ca și înaintașii săi, Decebal a urmărit îndeaproape desfășurarea trupelor romane la sud de Dunăre și a desprins concluziile necesare pentru apărarea țării sale. Astfel, a grăbit lucrările de fortificare pe tot cuprinsul Daciei, cu precădere în zona capitalei Daciei, Sarmisegetusa, dar și pe căile principale de acces spre inima statului dac.

Atent la pregăririle de invazie pe care romanii le făceau în Moesia, Decebal a supus întregul limes dunărean unei atente supravegheri. A ordonat măsuri pentru blocarea

principalelor direcții de atac și a mărit ritmul de dotare a trupelor cu mijloace de luptă, stabilind, totodată, reguli clare de adunare a oștii în timpul cel mai scurt.

De asemenea, urmărind să câștige timp, regele dac a propus împăratului Domițian (81-96 d.Hr.), încheierea unei păci, acțiune ce s-a izbit de refuzul categoric al împăratului roman. Astfel, în scurt timp, legiunile romane au invadat teritoriul Daciei, în anul 87 d.Hr. În războiul din anul 87 d.Hr., oastea geto-dacă condusă de iscusitul lor rege a ieșit învingătoare, zdrobind legiunile romane trimise de împăratul Domițian pentru cucerirea Daciei.

Învins un an mai târziu, în urma bătăliei de la Tapae, Decebal a reușit să încheie, în anul 89 d.Hr., o pace favorabilă dacilor, iscusitul rege dac folosind subsudiile acordate de Imperiul Roman – ingineri, specialiști și instructori militari, pentru a amplifica și desăvârși sistemul de fortificații, în special în jurul capitalei Daciei – Sarmisegetusa.

Conflictul cu marele Imperiu Roman a reizbucnit, odată cu venirea pe tronul de la Roma a împăratului Traian (Marcus Ulpius Traianus 98-117 d.Hr.). Astfel, în cursul a două războaie grele (101-102 și 105-106), Decebal, conducând cu măiestrie oastea geto-dacă, a rezistat invaziei armatelor romane, comandate de însuși împăratul Traian.

Înfrânt în cele din urmă, regele dac s-a sinucis, pentru a evita umilința captivității. Odată cu imensele bogății (aur și argint) captureate, la Roma a fost trimis și capul viteazului rege dac.

Domnia regelui Decebal se înscrive în istoria poporului plămădit din conviețuirea celor două popoare ale lumii antice, dacii și romani, învinși și învingători – poporul român, ca o nepieritoare pagină de istorie încărcată cu multiple semnificații.

Marele rege a personificat calitățile poporului dac, voința neînduplecătă a acestuia de a trăi liber, de a apăra, cu prețul oricărora sacrificii, ființa și valorile propriei civilizații, de a nu îngenunchea – indiferent de vitregia vremurilor – în fața invadatorilor, fie ei mari coloși ai istoriei, de a trăi cu demnitate și de a se dezvolta potrivit voinței sale.

NOI CONSIDERAȚII PRIVIND PLANIFICAREA ȘI EXECUTAREA OPERAȚIEI DE ACOPERIRE STRATEGICĂ

(24 august - 4 septembrie 1944)

*Colonel dr. Alexandru OȘCA
Manuel STĂNESCU*

Evenimentele petrecute în seara zilei de 23 august 1944 și în zilele următoare au fost amplu descrise în numeroase lucrări, studii, articole și într-o foarte bogată memorialistică, încât, la prima vedere, o revenire asupra lor n-ar mai putea aduce nimic nou¹.

Într-adevăr, înlănțuirea întâmplărilor pare acum bine stabilită, cauzele evenimentelor au fost, în cea mai mare parte, identificate, iar semnificația/consecințele pentru beligeranți au fost acceptate de cei mai mulți dintre istoricii perioadei (cu unele excepții).

Și totuși, dacă ne referim numai la componenta militară a acestei uriașe răsturnări a situației de la flancul sudic al frontului răsăritean european din al Doilea Război Mondial, observăm că rămân, în continuare, foarte multe aspecte de clarificat.

Între acestea, se înscrie *operația de acoperire strategică* executată de Înaltul Comandament român, care este una dintre acțiunile militare complexe, cu o dezvoltare rapidă și consecințe imposibil de neglijat pentru ansamblul schimbărilor petrecute într-un timp extrem de scurt. În majoritatea lucrărilor observăm că operația în sine este menționată, dar autorii se limitează la semnalarea ei, după care se concentrează pe descrierea celorlalte operații și a luptelor pentru eliberarea nordului Ardealului.

Autorii care dedică studii speciale operației de acoperire strategică² au și ei păreri diferite în privința modului cum a fost pregătită (din timp, "în laboratoarele" Marelui Stat Major; din timp, de către generalul Gheorghe Mihail³, fără sătirea și contribuția Marelui Stat Major;

¹ Amintim, printre altele, studiile apărute în: *România în anii celui de-al Doilea Război Mondial; Istoria militară a poporului român*, vol. VII; Alesandru Duțu, *Între Wehrmacht și Armata Roșie*; Gheorghe Buzatu, *România și războiul mondial din 1939-1945*; Klaus Schönherr, *Luptele Wehrmachtului în România. 1944*; Eugen Bantea, *Operația română de acoperire*; Ion Șuța, *România la cumpăna istoriei. August '44*.

² Vezi lucrările dedicate ale lui Eugen Bantea, Ion Șuța și Antone Marinescu (*Armata română în războiul antihitlerist*, București, Editura Militară, 1980).

³ Gheorghe Mihail, general (n. 13 mart. 1887 Brăila - m. 31 ian. 1982 București). Absolvent al Școlii Superioare de Război. General de brigadă – 1935, general de divizie – 1939, general de corp

în timp scurt, concepută în "laboratoarele" partidului comunist ca pe o acțiune militară comună cu " insurecția"). Nu există un punct de vedere comun nici în privința duratăi operațiuni, a forțelor implicate sau a comandamentului responsabil pentru planificarea și executarea acesteia. Este acceptat că acoperirea frontierei de sud-vest și a liniei de demarcație (cei mai mulți autori definesc cu această sintagmă frontiera româno-maghiară de după 30 august 1940) a fost executată de Armata 1-a română. O anumită confuzie este generată de introducerea în luptă a Armatei a 4-a, acceptată ca o nouă fază a operației de acoperire, deși, la momentul respectiv, obiectivele operației erau deja atinse, iar prin restructurare, dispozitivul Armatei a 1-a (aflată în "acoperire", pe un front foarte larg, mult peste normele tactice specifice timpului) s-a reconfigurat, frontul s-a redus semnificativ, zona de responsabilitate a căpătat, mai degrabă, aspectul unei fâșii de apărare, capacitatea combativă a marilor unități și unităților din eșalonul întâi a crescut, dispozitivele de luptă ale acestora păstrau în eșalonul doi forțe suficiente, capabile să dea stabilitate apărării și chiar să execute riposte ofensive. De altfel, după 4 septembrie, în jurnalele de operații ale Diviziilor 2 Munte, 1 Instrucție⁴ se menționează expres trecerea acestora *la apărare*, iar normele tactice, deși încă depășite, sunt mai apropiate de această formă de luptă, comparativ cu perioada anterioară restructurării dispozitivului.

Operația de acoperire a asigurat baza trecerii la *ofensiva strategică* la nord de Carpații Meridionali, practic, anumite faze ale celor două operații au creat impresia că sunt comune. Însă, cel puțin teoretic, acoperirea strategică este distinctă și asupra ei se impun noi considerații.

Studiul documentelor operative ne lămurește în ce măsură o operație de o asemenea anvergură putea fi planificată din afara structurilor Marelui Stat Major, aşa cum susțin cei care îl consideră pe generalul Gheorghe Mihail planificator unic al operației din apartamentul său de la Sinaia. Avem, de asemenea, posibilitatea să constatăm dacă operația respectivă s-a identificat cu ipoteza "U" și planurile de aplicare a ei, concepute la Marele Stat Major încă din 1943.

Nu în ultimul rând, vom analiza, concret, capacitatea combativă a comandamentelor marilor unități, a unităților și formațiunilor implicate în operație și dacă – fie la nivelul Înaltului Comandament, fie la eșaloanele operative sau tactice – s-a asigurat/s-a înțeles și s-a acționat într-o concepție unitară care să dea, astfel, conținut operației în sine.

de armată – 1944, general de armată – 1944; trecut în cadrul disponibil la 9 aug. 1946 și în rezervă la 9 aug. 1947. Șef al Marelui Stat Major (23 aug. - 12 oct. 1944), inspector general al infanteriei (12 oct. 1944 - 12 mai 1945). Decorat cu Ordinul "Mihai Viteazul" cls. a III-a (1944). Om de încredere al Regelui Carol al II-lea, a fost trecut în rezervă de generalul Ion Antonescu, după preluarea puterii, în septembrie 1940, și trimis cu domiciliul forțat la Sinaia. Din 1943, apropiat al Regelui Mihai I și al opoziției. Numeștește al Marelui Stat Major la 23 august 1944, a fost delegat de Rege la comanda tuturor categoriilor de forțe armate pe care le-a condus în acțiunile militare împotriva trupelor germane. În fața abuzurilor comandamentelor sovietice și a subordonării Armatei Române operative Frontului 2 Ucrainean, a cerut, la 7 septembrie 1944, primului-ministrului să-i accepte demisia, lucru care nu s-a întâmplat. A refuzat să semneze protocolul militar româno-sovietic în condițiile impuse de noul aliat, care afecta grav interesele militare românești, prezentându-și demisia la 12 octombrie 1944. La 20 ianuarie 1948 a fost arestat și închis, pe rând, la Văcărești, Pitești, Ocnele Mari, Sighet și Jilava. Anchetat și judecat de Tribunalul Militar al Regiunii a II-a Militare, a fost condamnat la 12 ani detenție riguroasă pentru "activitate contra clasei muncitoare". Eliberat la 10 octombrie 1957 (Alesandru Duțu, Leonida Loghin, Florica Dobre, *Armata română în al Doilea Război Mondial, 1941-1945; Dicționar Enciclopedic*, București, Ed. Enciclopedică, 1999, pp. 283-284).

⁴ Arhivele Militare Române, fond microfilme, rola II.2.1124, cd. 68-71 (în continuare se va cita: AMR).

Înainte de a trece la analiza acestei operații, sunt necesare câteva precizări de ordin teoretic. Datorită complexității situației, observăm că atât concepția, cât și execuția operației de acoperire sunt, oarecum, atipice. În perioada premergătoare celui de-al Doilea Război Mondial, planificatorii militari, orientați după politica de apărare promovată de conducerea statului, s-au preocupat, în numeroase studii, de realizarea unei puternice siguranțe operative și strategice la frontiere; noțiunea de "acoperire" apare frecvent, cu rolul de a preveni și a respinge orice încercare a inamicului de a pătrunde *prin surprindere* pe teritoriul României și de a asigura, la adăpostul ei, mobilizarea și concentrarea forțelor necesare apărării. Principal, aceste studii/ipoteze prevedea că *acoperirea* trebuie să rezolve unele cerințe, precum: asigurarea mobilizării și concentrării forțelor principale ale armatei; obținerea de date cât mai complete asupra situației, a forței combative și manevrei inamicului; participarea la realizarea scopurilor acțiunilor forțelor principale prin crearea celor mai favorabile condiții de desfășurare a acestora; descoperirea dispozitivului și "uzarea" inamicului pentru a schimba raportul de forțe în favoarea trupelor proprii și, în final, trecerea la ofensiva pentru respingerea forțelor lui dincolo de frontiere⁵.

Încă înainte de război s-au întocmit planuri, studii și ipoteze care au permis conturarea concepției strategice și operative de acțiune în cazul unui conflict cu Ungaria, precum și măsurile susceptibile să asigure aplicarea lor. Începând cu anul 1940 ele au fost modificate succesiv, astfel că, în 1943, era deja bine definit modul de acțiune militară, îndeosebi la linia de demarcare rezultată după Dictatul de la Viena (30 august 1940). Despre aceste planuri aveau cunoștință lideri militari importanți, în mod cert generalii Iosif Iacobici și Nicolae Macici⁶. Între anii 1941 și 1943, concepția Marelui Stat Major român privind întrebuițarea forțelor s-a conturat în trei variante: atac prin surprindere, cu superioritate covârșitoare din partea armatei ungare; atac cu o superioritate relativă, "rezultat fie din uzura noastră mai mare ca cea a ungurilor, fie ca urmare a absenței din țară a unei părți din forțele noastre"; ofensiva trupelor române pentru eliberarea părții de nord-vest a României, în situația în care Marele Stat Major dispunea de totalitatea trupelor⁷.

La 4 august 1943, Marele Stat Major, prin Secția Operații, propunea "ipoteza U", planul de atac împotriva Ungariei⁸. Planurile întocmite în cadrul ipotezei "U" au fost finalizate în ultima parte a anului 1943. Ele descriu circumstanțele în care putea fi declanșat un conflict între România și Ungaria, posibilitățile de acțiune ale inamicului în timp și în spațiu, raportul de forțe între armata română și armata maghiară pe diferite direcții și zone, concepția privind modul de folosire a marilor unități și unităților românești în luptă. Concepția operativă de bază prevedea, într-o primă fază, defensivă pe linia Buru-Mirăslău-Mureș, concomitent cu o acțiune ofensivă pentru reducerea intrăndului secuiesc, spre a ajunge pe Mureș.

⁵ Col. dr. Alexandru Oșca, *Managementul crizelor regionale. Modelul balcanic interbelic*, București, Editura Academiei de Înalte Studii de Apărare, 2003, p. 105.

⁶ Col. dr. Petre Otu, *Operations, projects and plans in Romania in World War II, 1941-1945*, Bucharest, edited by The Institute for Operativ Strategic Studies and Military History, 1997, pp. 228-229.

⁷ *Istoria militară a poporului român, vol. VI*, București, Editura Militară, 1989, p. 649.

⁸ AMR, fond Microfilme, rola II 1.858, cd. 96.

Acțiunea de întârziere de pe frontieră de vest era ulterior urmată de angajarea grosului forțelor inamice în bătălie, luând ca bază de plecare la ofensivă linia Mureșului. Se prevedea că manevra cea mai logică a inamicului – atât din punctul de vedere al avantajelor de ordin strategic, cât și din punctul de vedere al scopului politic urmărit (ocuparea Ardealului de sud) – era pătrunderea cu majoritatea forțelor în platoul Transilvaniei. Luând ca bază pentru analiză această situație, planificatorii de la Secția Operații precizau: “Deși s-ar părea că suntem superiori inamicului [din punct de vedere numeric – n.n.], trebuie să subliniem totuși că ungurii au față de noi anumite avantaje, care îi pun în situația de a putea trece la atac împotriva noastră, și anume:

- forma învăluitoare a frontierei, obținută prin dictatul de la Viena;
- dislocare de pace ideală;
- bogate posibilități de concentrare;
- foarte mare parte din batalioanele noastre pe care am contat în calcule – circa 36 – nu pot fi întrebuințate în operațiuni, nefiind armate, echipate și instruite”⁹.

Analizând mijloacele de care dispuneau forțele române, precum și capacitatea armatei maghiare, autorii ipotezei considerau că, inițial, forțele românești își puteau stabili obiective limitate: “un maxim, dacă am atinge Mureșul între Ungheni și Deda, și un minim, dacă am atinge zonele Bisericanî și Gheorghienî, prin răsturnarea manevrei inamicului (cel puțin în parte) și să-l uzăm în operațiuni sterile pentru el și să-i producem pierderi cât mai mari, iar odată obținute aceste deziderate, să încercăm o bătălie decisivă în grosul forțelor sale”¹⁰. În principiu, obiectivele erau:

- rezistență pe linia Buru, Mirăslău (până la Ungheni) Vânători;
- atac pentru reducerea jumătății de Sud-Est a intrândului secuiesc și distrugerea forțelor inamice aflate în această zonă;
- pătrunderea până la Mureș, între Tg. Mureș și Deda, pentru a ajunge astfel pe o linie defensivă extrem de puternică (flancurile sprijinate pe Munții Apuseni și Gurghiu lui și un obstacol serios – Mureșul – în față), și care, în același timp, poate servi ca o bună bază de plecare la ofensivă;
- acțiune puternică de foc pe frontieră de nord a Moldovei, pentru a atrage cât mai multe forțe acolo;
- acțiune de întârziere pe frontieră de Vest până la linia Oravița, Berzovia, Lugoj, Săvărșin, Gura Honț, Vascău, prin care să oprim pe inamic și să-i întârziem pătrunderea către Est”¹¹.

Se aprecia că, prin atacul forțelor române asupra intrândului secuiesc, se asigura controlul acestora asupra centrelor de aprovizionare, ceea ce facea inaplicabilă manevra de flanc proiectată de inamic. Mai mult, interceptând calea ferată din regiunea Gheorghieni, s-ar fi tăiat liniile de retragere ale grupului inamic din regiunea Brașov. Situația nu era favorabilă pentru inamic, nici dacă acesta ar fi insistat să țină aceste centre, pentru că o astfel de operațiune

⁹ Ibidem, cd. 97.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem.

era consumatoare de forțe și atunci era compromis atacul său frontal”¹². Concluziile generale ale studiului sunt importante pentru o analiză comparativă cu operația de acoperire a frontierei, ce se va realiza doar un an mai târziu, în august 1944: “Chiar dacă manevra propusă nu ar fi soluția cea mai corespunzătoare problemei ce trebuie rezolvată, totuși din acest studiu se desprind anumite concluziuni cu caracter de permanență (s.n.) pentru orice soluție s-ar da, trebuind a fi realizate imediat și anume:

1. o dislocare a forțelor noastre din care să se poată trece în cel mai scurt timp la concentrarea forțelor și în special a grupurilor ofensive formate de C. V și IV A.;
2. închiderea văilor Mureșului, Târnava Mică și Târnava Mare prin lucrări puternice, fortificarea de capete de pod la nord de Mureș, între Ungheni și Ocna Mureșului, fortificarea zonei Brașov;
3. echiparea teritoriului cu transmisii;
4. echiparea teritoriului cu baze materiale;
5. echiparea teritoriului cu baze aeriene;
6. îmbunătățirea și întreținerea șoseelor existente și deschiderea altora noi pe direcțiile: Cincșor–Nendorf–Sighișoara; Cincșor–Agnita–Dumbrăveni–Bahnea; Agnita–Mediaș–Luduș; Sibiu–Copșa Mică–Blaj–Teiuș;
7. îmbunătățirea rețelei de căi ferate prin:
  - realizarea liniei Bumbești–Petroșani;
  - mărirea capacitatei căii ferate Piatra Olt–Sibiu la 40 perechi trenuri pe zi;
  - terminarea construcției căii ferate Brad–Deva;
8. studierea, de pe acum, a operațiunilor de către comandanții grupărilor operative, în special ale Corpurilor IV și V Armată, până în cele mai mici amănunte, precum și selecționarea comandamentelor, cadrelor și elementelor de execuție, care vor fi chemate să conduce și să execute aceste operațiuni”¹³.

Comparația între planurile ipotetice anterioare și acțiunile ofensive desfășurate de Armata Română în perioada 23 august - 25 octombrie 1944 demonstrează că liniile directoare ale “ipotezei U” au fost urmate în general în planificarea operațiunilor din Transilvania, în care Marele Stat Major român a asigurat comandamentul acestora¹⁴. De altfel, până în primăvara anului 1944, acest plan de acoperire a frontierei a fost adaptat permanent,

¹² Ibidem, cd. 99.

¹³ Ibidem, cd. 100.

¹⁴ Toate planurile anterioare evenimentelor din august 1944 prevedea o fază inițială defensivă pe linia de demarcare. În ipoteza “T”, elaborată de Marele Stat Major român în iulie 1942, se făcea precizarea netă că, “în cazul unui conflict cu Ungaria, intențunea noastră este de a nu ceda Ardealul”. În continuare se prevedea: “dată fiind superioritatea de forțe a armatei ungare, la începutul operațiunilor vom căuta: inițial să uzăm și să întărim cât mai mult înaintarea inamicului, interzicându-i pătrunderea la sud și est de Carpați, ulterior pe măsură ce vom recupera din șunțările aflate la est de Nistru, se va trece la contraofensivă [...] cu scopul de a distrugе armata ungără” (*Istoria militară a poporului român*, vol. VI, București, Ed. Militară, 1989, p. 648). În același timp, trebuie să luăm în considerare și elementele care diferențiază ipoteza “U” de operația de acoperire din august 1944 (situația frontului din Moldova, relația cu noii aliați, intervenția stării de conflict cu Germania, ceea ce mărea considerabil numărul trupelor inamice aflate în fața armatei române pe linia de acoperire §.a.m.d.).

pe măsură ce erau adunate informațiile privind dispunerea și capacitatea combativă a armatei ungare. Pentru executarea operației erau luate în considerare doar trupele din compunerea Armatei 1-a, dislocată în interiorul țării. Curând, s-a constat că există dificultăți în aplicarea acestor planuri, în mod deosebit în privința efectivelor necesare, a valorii trupelor dislocate pe o frontieră inactivă și a tehnicii de luptă specifică acțiunilor ofensive. După schimbările politice de la Budapesta¹⁵, generalul Ilie Șteflea, șeful Marei Stat Major, a luat măsuri pentru creșterea numărului de mari unități în zona de nord a Carpaților Meridionali, prin reducerea efectivelor trimise pe frontul de Est¹⁶. Deși la întâlnirea din martie 1944, dintre cancelarul german Adolf Hitler și mareșalul Ion Antonescu, Führerul îi promisese că va anula deciziile Dictatului de la Viena, liderii militari români au continuat să se pregătească pentru o confruntare militară cu Ungaria în spațiul transilvan și să întărească efectivele Armatei 1-a. Au fost organizate numeroase recunoașteri în zonele de responsabilitate ale marilor unități române și a terenului din proximitatea bazelor de plecare la ofensivă. În consecință, putem afirma cu certitudine că în vara anului 1944, ca urmare a studiilor și ipotezelor întocmite în raport cu evoluția situației strategice pe frontul european, Marele Stat Major român dispunea de un plan coherent, de întrebuițare a forțelor și mijloacelor pentru acoperirea frontierei cu Ungaria, stabilită prin arbitrajul de la Viena.

În principiu, hotărârea de a ieși dintr-o alianță militară (chiar dacă ea nu exista *de jure*) și de a te alătura foștilor inamici este de o gravitate excepțională. Condiția de bază pentru reușita ei este ca Armata să reacționeze ca un corp unitar la deciziile factorilor politici. În seara zilei de 23 august, după ce Regele Mihai I a anunțat la radio noua orientare a României¹⁷, Marele Stat Major român a adoptat măsuri prin care să retragă trupele românești din Moldova, intercalate cu unitățile germane. Concomitent, a ordonat executarea operației de acoperire a frontierei asupra căreia statul își mai exercita controlul. Rapiditatea cu care armata a răspuns noii orientări politice și militare a țării și s-a desprins din dispozitivul german a surprins atât pe foști, cât și pe viitorii aliați și a generat comentarii și aprecieri ale istoricilor militari și analiștilor de mai târziu. Semnificativă în acest sens a fost atitudinea comandanților armatelor 3 și 4 române de pe frontul din Moldova, generalii Petre Dumitrescu și Ilie Șteflea, care, întrebați de generalul Hans Friessner, comandantul grupului de armate "Ucraina de Sud", prin colonelul Nicolae Ivănescu, șeful detașamentului de legătură româno-german, dacă vor da ascultare noului guvern, au răspuns "*categoric și net că vor da tot concursul Regelui, țării și Guvernului său*"¹⁸. Acest fapt s-a datorat convingerii armatei că între România și Națiunile Unite s-a încheiat armistițiul și, astfel, orice inițiativă a unui comandament român devinea contrară aranjamentelor convenite la nivel înalt.

Elaborarea concepției strategice în noile condiții a fost încredințată de Regele Mihai I Înaltului Comandament român, reprezentat prin Marele Stat Major, care a avut o vizință

¹⁵ În martie 1944, trupele Wehrmachtului ocupaseră Ungaria. E interesant de semnalat că, deși existase un plan asemănător care viza ocuparea României, acesta nu a fost niciodată transpus în practică.

¹⁶ Col. dr. Petre Otu, *op. cit.*, p. 229.

¹⁷ *Documente privind istoria militară a poporului român, 23-31 august 1944*, vol 1., București, 1977, p. 5
(în continuare se va cita: DIMPR).

¹⁸ Arhivele Militare Române, fond 948, dosar nr. 851, f. 31.

proprie privind operațiunile militare ce trebuiau desfășurate pe frontul românesc. În fruntea Marelui Stat Major a fost numit generalul Gheorghe Mihail, pe care Regele l-a delegat să conducă în numele său *"operațiunile tuturor forțelor armate de uscat, aer și marină, până la stabilirea raporturilor de comandament în cooperarea viitoare cu Națiunile Unite"*¹⁹. În virtutea acestor atribuții, chiar în seara zilei de 23 august 1944, noul șef al Marelui Stat Major a emis Ordinul nr. 678.583, cu valoare de directivă operativă, prin care a dispus încetarea *"oricărei subordonări a comandamentelor și unităților române față de comandamentele germane"* și, în același timp, *"orice act de agresiune împotriva forțelor sovietice"*²⁰.

Se stabileau dispoziții pentru retragerea forțelor operative române de pe frontul din Moldova pe un prezumтив "aliniament de armistițiu", preconizat într-un ordin anterior (nr. 678.563) a fi în zona fortificată Focșani-Nămoloasa-Brăila și pe Dunărea maritimă, dincolo de care nu trebuiau să treacă nici trupe germane, nici trupe sovietice²¹. Anticipând imposibilitatea transpunerii în practică a acestei concepții²², Marele Stat Major a emis, tot în seara zilei de 23 august 1944, o nouă directivă operativă, mai amplă, care stabilea cu claritate scopul politic al acțiunii românești: *"Armata Română începează lupta alături de trupele germane în scopul de a obține pacea de la Națiunile Unite și de a începe lupta alături de forțele armate ale acestora pentru eliberarea Ardealului de Nord"*²³. Concomitent, s-a ordonat declanșarea importantei operații strategice de acoperire a frontierelor.

În zona de responsabilitate a Armatei 1-a, problemele cele mai complexe le punea acoperirea aliniamentului de demarcare în podișul Transilvaniei, precum și a frontierei cu Ungaria și Iugoslavia, pe un front de aproximativ 900 km, între Întorsura Buzăului și Dunăre (Orșova). După depășirea confuziei generate de surpriza de la București, comandamentele germane și ungare au trecut la măsuri imediate de lichidare a "puciului". După datele furnizate de organele de informații, Marele Stat Major aprecia că din nord-estul Transilvaniei și din Ungaria comandamentul german ar putea interveni, în primă urgență, cu valoarea a trei mari unități ungare, iar de pe teritoriul Iugoslaviei, cu alte trei mari unități. Regruparea forțelor necesare cerea timp, astfel că operația de acoperire executată de forțele române a permis consolidarea capului de pod de la nord de Carpații Meridionali și menținerea acestui spațiu până la 4 septembrie, când, prin introducerea în dispozitiv a marilor unități ale Armatei a 4-a, s-a putut trece la ofensivă.

Pe acest considerent, se poate aprecia că operația de acoperire la frontieră nord-vestică a României a fost executată de Armata 1-a cu forțele date ca întărire și sprijin, iar ca durată, obiectivele operației s-au finalizat la 4 septembrie 1944. La aceeași dată, Armata 1-a

¹⁹ DIMPR, vol. 1, București, 1977, p. 13.

²⁰ Arhivele Militare Române, fond 948, dosar nr. 851, f. 233.

²¹ DIMPR, vol. 1, București, 1977, p. 56.

²² Eliminarea prezenței militare germane din zonele controlate de guvernul de la București urma să fie făcută numai de către armata română, eventuala intervenție a trupelor sovietice urmând să se facă "numai în caz de nevoie și numai în urma cererii armatei române". În contextul în care Armata Roșie se afla în plină ofensivă, nemaiputându-i-se impune condiții de acțiune, această concepție era cu siguranță lipsită de realism (Alesandru Duțu, *Sub povara armistițiului, 1944-1947*, București, Ed. Tritonic, 2003, p. 14).

²³ *Ibidem*, p. 14.

și-a restructurat dispozitivul (*figura 1*), frontul aflat în responsabilitatea sa s-a redus la aproximativ 500 km, între Șușag și Orșova și a permis trucarea la alte misiuni. Zona de front rămasă disponibilă după restructurare a fost acoperită de Armata 4-a, cu mari unități operative și o forță combativă mult mai mare.

Figura 1: Dispozitivul de apărare al Armatei României la 5 septembrie 1944

Apud: Colonel Antone Marinescu, colonel Gheorghe Romanescu, *Armata română în războiul antihitlerist*, Bucureşti, Editura Militară, 1980, p. 76.

Nu insistăm pe detalierea acțiunilor desfășurate de toate forțele aflate la dispoziția Armatei 1-a (din compunere, din întărire și sprijin) pe timpul *operației de acoperire*, întrucât aceste amănunte sunt cunoscute. Retinem atenția doar asupra unor considerente legate de împrejurările/contextul în care astfel de acțiuni s-au executat. Sigur, operația de acoperire a frontierei, al cărei scop era să permită concentrarea forțelor pentru a închide direcțiile de acțiune ale inamicului din afara teritoriului național, s-a desfășurat concomitent

cu dezarmarea efectivelor germane care părăseau spațiul românesc și încercau să se stabilească pe Carpați. În numeroase studii, acțiunea pentru dezarmarea coloanelor germane care se scurgeau către spațiul transilvan este descrisă cu lux de amănunte. Numai în zona interioară (includând partea de vest a Munteniei, inclusiv Capitala și regiunea petroliferă, Oltenia, sudul Transilvaniei și Banatul) a țării se găseau peste 56 000 de militari germani. Prin așezarea lor, trupele germane interceptau unele dintre comunicațiile principale ale țării și limitau posibilitățile de manevrare a forțelor de către comandamentul român. În același timp, ele constituiau un pericol pentru spatele unităților intrate în acoperire. Mai puțin s-a discutat despre impactul prezenței intempestive a sovieticilor în diferite zone, după 23 august 1944. Jurnalele de operații, registrele ordin de zi, rapoartele ierarhice și informările Secției a 2-a Informații – Contrainformații și Secției a 3-a Operații din Marele Stat Major cuprind numeroase referiri asupra confuziei care domnea în adâncimea dispozitivelor militare din proximitatea frontierei datorită prezenței masive a sovieticilor, lipsei de comunicare și refuzului de a coopera cu responsabilii militari români în absența unor dispoziții recunoscute și acceptate reciproc.

Dificultatea executării operației de acoperire rezultă din complexitatea situației în care se găsea cea mai mare parte a armatei române, precum și din confuzia care s-a creat la nivelul Înaltului Comandament. Să reținem că, în momentul deciziei politice prin care România înceta operațiunile militare împotriva Națiunilor Unite, nu era definitiv niciun aranjament politic sau militar cu viitorii aliați, numeroase comandanamente românești (de armată, de grupări, de divizii, de regimenter, de arme și specialități), se găseau pe front, intercalate între mari unități germane și chiar sub comanda unora dintre acestea. Prin urmare, prima problemă era să se realizeze desprinderea lor din dispozitivele germane, să se stabilească înțelegeri cu eșaloanele sovietice care dădeau impresia că nu au cunoștință despre decizia politică a Bucureștilor și să se regrupeze pentru a face față noilor situații complexe de pe front. Concepția anterioară evenimentelor privind regruparea forțelor nu mai era aplicabilă, nu s-a stabilit foarte clar în ce zone și în ce raioane se regrupa fiecare mare unitate în parte. În Proclamație nu se spunea nimic despre atitudinea față de comandanamentele germane. Contactul cu sovieticii nu era lămurit, astfel că multe mari unități și unități erau dezarmate și trimise în prizonierat (unele surse vorbesc de aproximativ 160 000 de militari români luați prizonieri)²⁴. Era evident că pe aceste efective nu se putea conta în executarea operației de acoperire.

Din acest motiv, majoritatea trupelor de care s-a dispus la 23 august 1944 pentru acoperirea frontierelor erau constituite din unități de instrucție, școli militare, unități și formațiuni de pază și servicii. Această situație a impus întrebuițarea, în primele zile, a tuturor unităților de care s-a dispus în zonă, indiferent de țaria și rolul lor inițial.

Potrivit directivei amintite, misiunea acoperirii frontierei de nord și de vest ale țării, cuprinsă între Întorsura Buzăului și Orșova, a revenit Armatei 1, iar a celei de sud, Corpurilor 1 și 2 Teritoriale pentru zona cuprinsă între Vîrciorova și Călărași, formată de Dunăre și Corpului 2 Armată pentru frontieră româno-bulgară dintre Dunăre și Marea Neagră.

²⁴ Alesandru Duțu, *Sub povara ...*, p. 14.

Misiunea Armatei 1 – care avea de apărat o frontieră deschisă pe un front foarte întins – era de a interzice direcțiile principale de pătrundere către Carpații Meridionali și către sudul Banatului, ducând lupte pe aliniamente successive, în adâncime, favorabile apărării, până în zona Deva-Orăștie-Hunedoara, pe care trebuia să o mențină cu orice preț. În această zonă urma să-și regrupeze majoritatea forțelor și a mijloacelor sale. Cu restul forțelor trebuia să închidă traseele din Carpații Meridionali și să acopere regiunea industrială a Reșiței. O analiză sumară relevă evidente similitudini cu “ipoteza U”, dar și numeroase deosebiri, mai ales în raport cu valoarea forțelor puse la dispoziție.

Față de întinderea frontului de apărat și cantitatea de forțe avută la dispoziție, Armata 1-a a luat măsuri pentru a interzice direcțiile principale de pătrundere a inamicului, executând în restul frontului misiuni de supraveghere în special cu subunitățile de grăniceri (*figura 2*); a stabilit o serie de aliniamente successive pe care trupele ar fi urmat să ducă lupte de apărare în adâncime, în cazul în care ar fi fost puternic atacate și n-ar mai fi putut păstra pozițiile inițiale. Prin dispunerea forțelor, Armata a acordat o atenție sporită zonei Brașov, care acoperea direct ieșirile din trecătorile Predeal și Bran, din Carpații Meridionali. În rezervă, Armata 1-a și-a păstrat minimum de forțe (o divizie) care, prin dispunerea ei, acoperea o altă comunicație vitală din Carpați: Turnu Roșu-Ciineni, deschisă de valea Oltului.

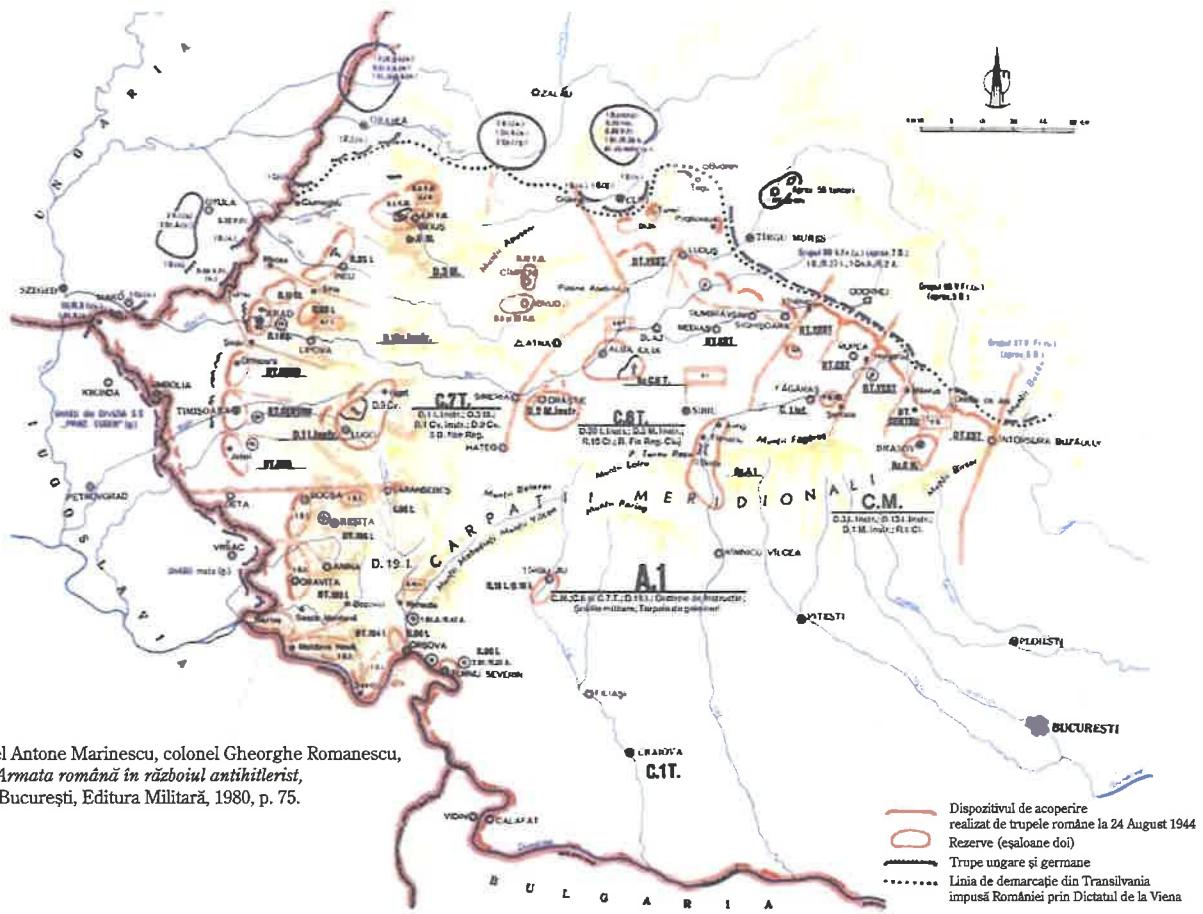
Pentru apărarea aliniamentului cuprins între Întorsura Buzăului și Orșova, Armata 1-a dispunea de toate forțele existente în Transilvania și Banat (Comandamentele Corpului de munte și ale Corpurilor 6 și 7 teritoriale), 10 divizii, un număr de centre de instrucție, școli și diferite formațiuni, precum și grănicerii pază din sector²⁵. În plus, i s-a pus la dispoziție Divizia 3 Infanterie instrucție, de la sud de munți, care primise ordin să se deplaseze în marș forțat în zona Brașov. Dispunând de un total de 11 divizii pentru o fâșie de peste 900 km, lungime, armata nu putea realiza decât o apărare pe direcții. Ca urmare, ținând seama de forțele pe care le avea la dispoziție, de condițiile de teren și de gruparea și posibilitățile inamicului, comandanțul Armatei 1-a, generalul de corp de armată Nicolae Macici, a hotărât să apere frontul din Podișul Transilvaniei cu două coruri de armată (Corpul de Munte și Corpul 6 Teritorial), asigurând legătura între ele prin Centrul de Instrucție al Infanteriei, iar la vest de Munții Apuseni, cu un corp de armată (Corpul 7 Teritorial) și o divizie de infanterie (Divizia 19 Infanterie). În rezerva armatei a fost păstrată o mare unitate (Divizia 18 Infanterie), dispusă la sud de Sibiu.

Corpul de Munte (comandanț – generalul Ion Dumitrache), dispunând de trei divizii și grănicerii pază din sector, a primit misiunea să apere sectorul cuprins între Întorsura Buzăului și exclusiv Homorod, care măsura peste 90 km. Corpul trebuia să apere îndeosebi centrul politic și industrial Brașov; în cazul când n-ar fi putut păstra acest oraș, trebuia să închidă defileele Predeal și Bran, de la sud de Brașov. Corpul și-a dispus forțele pe un singur eșalon, având majoritatea forțelor la est, pe direcția Sf. Gheorghe – Brașov.

Centrul de Instrucție al Infanteriei (dispunând inițial de 5 batalioane de infanterie și grănicerii pază din sector, ulterior și de un divizion de artillerie antiaeriană care putea interveni și în acțiuni terestre) a primit misiunea să apere sectorul dintre Homorod și exclusiv Vânători,

²⁵ Arhivele Militare Române, fond 948, dosar nr. 2876, f. 73.

Figura 2: Dispozitivul de acoperire realizat de Armata I-a la 24 August 1944

care măsura circa 40 km, interzicând în special direcția Homorod-Făgăraș, și-a organizat dispozitivul de apărare pe un singur eșalon, având în rezervă un batalion, instalat în zona Făgăraș, pe direcția principală de acoperit.

Corpul 6 Teritorial (comandant – generalul Gheorghe Stavrescu), disponând de două divizii, un batalion fix regional și unitățile de grăniceri pază din sector, a primit ordin să apere fâșia dintre Vânători și Gilău, a cărei lungime era de aproximativ 170 km. În cazul când ar fi fost atacat de forțe mult superioare și silit să se retragă, corpul trebuia să interzică pătrunderea inamicului pe direcțiile care converg către zona Orăștie-Deva-Hațeg, ducând lupte de apărare în adâncime pe aliniamente succesive. Pentru îndeplinirea misiunii, Corpul și-a dispus majoritatea forțelor pe primul aliniament de apărare, pentru bararea principalelor direcții de interzis, păstrându-și o rezervă în zona Alba Iulia. În afară de această rezervă, Corpul a lăsat comandamentul Diviziei 2 Munte cu trei batalioane în apropiere de Orăștie, cu misiunea de a organiza din timp, în acea zonă, ultimul aliniament de apărare fixat de armată.

Corpul 7 Teritorial – comandant generalul Carol Schmidt (4 divizii, 5 batalioane fixe regionale și grănicerii pază din sector) – a primit misiunea să apere fâșia dintre Gilău și Deva, ambele exclusiv, care măsura peste 400 de km. Atacat de forțe mult superioare, Corpul trebuia să interzică direcțiile de pătrundere către zona Deva-Orăștie-Hațeg, deschisă de văile râurilor Crișul Negru, Crișul Alb, Mureș, Bega și Bistra, ducând lupte în adâncime pe aliniamente succesive. Corpul și-a organizat dispozitivul pe două eșaloane. În primul eșalon a dispus trei divizii, cu care a organizat interzicerea pătrunderii inamicului pe văile Crișului Negru, Crișului Alb, Mureșului, precum și pe direcția deschisă de râurile Bega și Timiș cu affluentul său, Bistra. În eșalonul doi, Corpul și-a păstrat o divizie, dispusă în zona Lugoj, cu misiunea de a interveni în prima urgență către Timișoara.

Divizia 19 Infanterie (comandant – generalul Mihail Lăcătușu), luând sub ordine și grănicerii pază din sector, a primit misiunea să apere fâșia dintre Deva și Baziaș, care măsura peste 100 km, precum și cea formată de Dunăre de la Baziaș până la Orșova (aproximativ 100 km). Atacată de forțe mult superioare, divizia trebuia să interzică direcțiile ce duceau spre Reșița și Anina. În caz extrem, divizia trebuia să închidă defileele și comunicațiile ce convergeau spre Orșova. Concomitent, cu o parte din forțe, trebuia să se opună trecerii inamicului din Iugoslavia, la nord de Dunăre. Pentru îndeplinirea misiunii, divizia și-a dispus forțele pe un singur eșalon, păstrând în rezervă un regiment în zona Topleț (nord Orșova).

Pentru acoperirea frontierei de sud a țării, Corpurile 1 și 2 Teritoriale și Corpul 2 Armată au adoptat, la rândul lor, dispozitive adecvate situației și posibilităților rezultate din forțele pe care le aveau la dispoziție. Această frontieră fiind formată în cea mai mare parte de Dunăre – obstacol greu de trecut – și mult mai puțin expusă atacurilor în forță ale inamicului, organizarea acoperirii nu a pus probleme deosebite corpurilor de armată respective.

În seara zilei de 26 august 1944, când dispozitivul de acoperire a fost realizat, comandantul Armatei 1 române a intrat în posesia primelor date despre inamic²⁶. Pe aliniamentul de contact acesta dispunea de 50-52 de batalioane, 18-21 baterii de artillerie și 70-80 de tancuri, față de 66 de batalioane, 12 escadroane și 26 de baterii de artillerie ale trupelor române.

²⁶ Arhivele Militare Române, fond 221, dosar nr. 1, f. 42.

Aparent, dispozitivul de forțe era în favoarea Armatei 1; însă, practic, trupele germano-ungare dispuneau de largi posibilități de manevră și de concentrare a trupelor pe anumite direcții mai importante cu care să realizeze superioritatea față de apărarea noastră. Ele dispuneau, de asemenea, de un important număr de tancuri, comparativ cu Armata 1-a, care nu avea niciun tanc sau piese de artillerie antitanc. Totuși, din analiza situației operative s-a concluzionat că inamicul nu era în măsură să declanșeze o ofensivă pe scară largă. Într-adevăr, între 24 august și 4 septembrie 1944, luptele declanșate de trupele germano-ungare au avut, în general, un caracter local. Reușita operației de acoperire, care viza eliminarea riscurilor oricărora riposte ofensive din Podișul Transilvaniei, a permis o translație de front de 200 până la 700 km în doar 15 zile, fără pierderi importante din partea aliaților. Obiectivele operației de acoperire au fost considerate îndeplinite odată cu emiterea Directivei operative nr. 51 din 30 august 1944, transmisă comandanților Armatei 1 și 4 române, prin care se stabileau noile misiuni ale marilor unități din cele două armate pentru eliberarea nordului Ardealului²⁷.

Înaltul Comandament german era conștient de importanța menținerii stabilității pe frontul românesc. Evoluțiile pe celelalte fronturi cereau însă forțe suplimentare, iar decidenții germani au considerat că ale puteau fi luate de la Grupul de Armate "Ucraina de Sud". Decizia politică de la București a dat peste cap toate previziunile. După 23 august 1944, prioritara a devenit reprimarea acțiunii românești prin participarea tuturor forțelor germane de care dispunea acest Grup pe teritoriul României. Într-un interval extrem de scurt (23-29 august 1944) s-au emis trei directive strategice, care au vizat restabilirea controlului asupra spațiului românesc²⁸. Măsurile militare au avut în vedere și acțiuni ofensive executate din afara României, de pe teritoriile Ungariei și Iugoslaviei²⁹. Concomitent, la propunerea lui Himmler, Hitler l-a numit pe generalul Arthur Phleps, etnic german, fost ofițer în armata română, încadrat în 1942 în Wehrmacht, "general împăternicit german și șef al SS-ului și Poliției în Transilvania și Banat" pentru a conduce operațiunea de "recucerire a spațiului Brașov și a trecătorii Predeal"³⁰. Obergruppenführerul SS Arthur Phleps a mai primit misiunea să asigure cooperarea cu etnicii germani din Transilvania și Banat și să determine aderarea unor cadre de comandă române la acțiunea germană. Aceste speranțe nu au avut însă niciun rezultat.

Analiza modului în care a reacționat Înaltul Comandament german pe plan militar, politic și propagandistic pentru readucerea României alături de Axă relevă faptul că acesta a percepuit corect consecințele strategice, politice și economice ale trecerii României de partea Națiunilor Unite. Succesiunea rapidă a celor trei directive strategice, în doar șase zile, dovedește *surprinderea* comandamentelor germane superioare. În final, Germania

²⁷ *Istoria Statului Major General. Documente 1859-1947*, București, Ed. Militară, 1994, pp. 358-361.

²⁸ Alesandru Duțu, *Între Wehrmacht și Armata Roșie. Relații de comandament româno-germane și româno-sovietice (1941-1945)*, București, Editura Enciclopedică, 2000, pp. 227-228.

²⁹ În Serbia și Banat, responsabilitatea operativă o avea Comandamentul Principal de sud-est din compunerea Grupului de Armate "F", denumit Militärbefehlshaber Südost, comandat de generalul Hans Velber (vezi Eugen Bantea, *Operația română de acoperire. Septembrie 1944 în sud-vestul României*, București, Editura Militară, 1985, pp.13-14 și Ion Șuța, *România la cumpăna istoriei. August '44*, București, Editura Științifică, 1991, pp. 234-235).

³⁰ Alesandru Duțu, *Între Wehrmacht ...*, p. 229.

nu a mai putut reedita succesul înregistrat în Italia în toamna anului 1943, când a reușit să stăpânească partea nordică a peninsulei³¹. Toate sursele relevă faptul că în zilele ulterioare lui 23 august 1944, Führerul, Înalțul Comandament german și toți responsabilii regimului "se ocupau" de România. Discuțiile despre dezvoltarea evenimentelor în România conduceau către o criză la nivelul decidenților politici germani. Pentru a-l menaja pe Hitler, ministrul de externe, Joachim von Ribentropp, a prezentat, la 23 august 1944, situația din România într-o lumină favorabilă, garantând restabilirea situației de către Manfred von Killinger, ministrul german la București și Alfred Gerstenberg, șeful misiunii militare a aerului, în ciuda scepticismului pe care și-l manifestase generalul Hans Friessner, comandanțul Grupului de Armate "Ucraina de Sud" și proaspăt investit cu comanda trupelor germane aflate pe teritoriul României³².

Situația Axei pe flancul sudic al frontului de est la sfârșitul lunii august nu poate fi caracterizată decât ca fiind catastrofală, Grupul de Armate "Ucraina de Sud" retrăgându-se succesiv din Basarabia, Moldova și Muntenia³³. Singura alternativă după defecțiunea românească rămăsesese construirea urgentă a unei linii de apărare pe crestele Carpaților. Această acțiune a fost favorizată de faptul că situația de pe flancul stâng s-a detensionat ușor, Frontul 2 Ucrainean concentrându-și eforturile mai întâi asupra Munteniei. Critică pentru germani era situația din regiunea Dunăre-Carpați, pentru că, pe de o parte, după prăbușirea Grupului de Armate "Ucraina de Sud" a apărut o breșă uriașă în zona Carpaților Meridionali³⁴ și, pe de altă parte, pentru că, în Serbia, la est de Morava, nu exista nicio unitate aptă de luptă în stare să opreasca înaintarea sovieticilor spre vest. Un atac al Frontului 2 Ucrainean în regiunea centrală a Serbiei ar fi iscat primejdia ca trupele mareșalului Malinovski să intercepteze legăturile spatelui Grupului de Armate "E", aflat în Grecia³⁵. Nu era exclusă

³¹ La 18 septembrie 1944, la Cartierul General de la Rastenburg, în Prusia Orientală, Adolf Hitler l-a primit pe Ante Pavelić, conducătorul statului croat. Cu această ocazie, cancelarul german a enumerat cele trei crize majore pe care le traversase Wehrmachtul în cursul anului 1944: prăbușirea Grupului de Armate "Centru" în Bielorusia, "trădarea" României și eșecurile succesive din Franța după debarcarea aliaților (Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX, 1918-1948*, București, Editura Paideia, 1999, p. 460).

³² Gheorghe Buzatu, *România și Mariile Puteri (1939-1947)*, București, Editura Enciclopedică, 2003, pp. 367-368.

³³ Publicistul german Siegfried Kogelfranz a sintetizat perfect însemnatatea actului de la 23 august, când a scris că: "niciodată într-un singur eveniment nu s-au pierdut atât de mulți soldați și atât de mari teritorii [cum a pierdut Germania] ca în urma radicală schimbări de orientare a regelui Mihai" (Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, București, Editura Univers Enciclopedic, 1997, p. 442).

³⁴ Prin acțiunea României – scria reputatul istoric militar B.H. Liddell Hart –, "calea era liberă în fața Armatei Roșii pentru a exploata cea mai vastă deschidere de flanc văzută vreodată într-un război modern (...) Peste 100.000 de germani au căzut prizonieri în capcana românească" (B.H. Liddell Hart, *Istoria celui de al Doilea Război Mondial*, vol. II, București, Editura Orizonturi, 2006, p. 262).

³⁵ La 24 august, Militärbefehlshaber Südost a trecut la apărare pe frontieră iugoslavă cu detașamente și grupări de luptă – Kampfgruppe –, pregătind trecerea la ofensivă. La începutul lunii septembrie, Comandamentul Militar Principal a luat denumirea de Armata de Serbia (Armee Serben). Grupul de armate german mai dispunea de un comandament de corp de armă și câteva comandanțe de brigăzi care puteau fi folosite pentru situații neprevăzute. Întrucât Înalțul Comandament al Wehrmachtului a apreciat că, din vara anului 1943, ca probabilă o debarcare a Aliaților în Balcani, forțele militare germane au fost întărite, astfel că în vara

nici posibilitatea ca inamicul să se îndrepte spre nord, pentru ca, apoi, să înainteze nestingherit până în Câmpia Tisei, în Ungaria. În cazul acesta ar fi fost amenințate mai ales trupele germano-ungare din sudul ținutului secuiesc³⁶.

În consecință, prioritatea generalului Friessner, aflat la Sovata, era construirea unei linii de siguranță cu puncte de sprijin în regiunea Carpaților Meridionali, pornind de la Târgu Mureș până la Orșova, pe Dunăre. Acest plan putea fi realizat cu ajutorul tuturor unităților disponibile care, în ciuda situației încordate, puteau fi retrase din estul și sud-estul sectorului, contând și pe eventualele trupe trimise în zonă de către Înaltul Comandament al Trupelor Terestre. Pe lângă asigurarea vestului Transilvaniei, Grupul de armate se vedea nevoit să consolideze centrul și nordul zonei sale de acțiune, al cărei perimetru se întindea pe o lungime de aproape 1 000 km. Fără probleme deosebite s-a desfășurat realizarea acestui plan pe flancul nordic, întrucât Corpul XVII Armată rămăsese aproape intact după "Operațiunea Iași-Chișinău". În continuarea lui, Armata a 8-a trebuia să recucerească frontul peste linia Carpaților Orientali. Sectorul sudic al frontului din regiunea Brașovului urma să fie apărat de trupele Armatei a 6-a, retrasă din Basarabia. Linia Baraolt-Târgu Mureș era ocupată de Divizia 9 rezervă ungăra, iar în zona Cluj fusese amplasată Armata a 2-a ungăra, care urma să împiedice trecerea Mureșului de către Armata a 4-a română³⁷. Linia de 400 km dintre Aiud și Orșova, pe Dunăre, nu a fost asigurată, întrucât nici Comandamentul Zonei Sud-Est și nici Grupul de Armate "Ucraina de Sud" n-au avut resurse pentru construirea unei linii de apărare în sud-vestul Transilvaniei. La 29 august, când Grupul de armate încerca să se refacă și să se consolideze după catastrofa din estul României, Hitler a ordonat continuarea luptelor în zona de operații româno-ungară. Ulterior, comandamentul de la Sovata a primit de la Înaltul Comandament al Trupelor Terestre misiunea de a ocupa și menține o linie continuă de apărare de la frontieră bulgaro-română, pe creasta Carpaților, până la joncțiunea cu flancul drept al Corpului XVII Armată. Strategii germani plănuiau o ofensivă prin teritoriul Transilvaniei spre sud, pentru a ocupa trecătorile din Carpații Meridionali în vederea asigurării legăturii cu Comandamentul Zonei Sud-Est (Grupul de Armate "F")³⁸. Această operațiune va fi declanșată la 5 septembrie 1944.

Această operațiune de acoperire strategică a frontierei s-a dovedit un succes din punctul de vedere al obiectivelor pe care Marele Stat Major le trasase în prima directivă emisă în seara zilei de 23 august. Este însă evident că acest succes s-a datorat și slăbiciunii sau confuziei din comandamentele Axei. Este dificil de apreciat în ce măsură o operație similară, executată în același mod, ar produce efecte identice. Învățăminte ce se desprind din studiul operației de acoperire trimit, mai degrabă, la nevoia pregătirii temeinice a acesteia și a eliminării oricărora impruvății și soluții riscante.

---

anului 1944 efectivul acestora a ajuns la peste 900 000 de oameni (Earl F. Ziemke, *Stalingrad to Berlin. The German defeat in the East*, Washington D.O. 1968, p. 369).

³⁶ Klaus Schönherr, *Luptele Wehrmachtului în România. 1944*, București, Editura Militară, 2004, p. 191.

³⁷ Ibidem, p. 192.

³⁸ Grupul de Armate "F", aflat în Iugoslavia și Albania, era comandat de feldmareșalul Maximilian von Weichs, în timp ce Grupul de Armate "E", dispus în Grecia continentală și insulară, se afla sub comanda generalului Alexander von Löhr (Ion Șuța, *Dimensiunea istorică a primei operații a românilor în războiul antihitlerist*, București, Editura Facla, 1985, p. 51).

NOUĂ DECENII DE LA INTRAREA ROMÂNIEI ÎN VÂLTOAREA PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL

General de brigadă (r.) prof. univ. dr. Nicolae CIOBANU

Se împlinesc, iată, 90 de ani de la intrarea României în Primul Război Mondial, măcel în care românii au plătit un enorm tribut de sânge. Și a căzut floarea neamului românesc pe diverse fronturi ale acestei prime conflagrații, în lupta directă cu inamicul, în spatele frontului, în diferite lagăre de prizonieri, în teritoriul ocupat de inamic sau secerați de molime (tifos exantematic, febra recurrentă, boli cauzate de mizerie), numărul victimelor ridicându-se la aproape un million de vieți – morți, răniți sau dispăruți.

Acum, la nouă decenii, ne putem pune mai multe întrebări: Era necesară intrarea României în război? Era pregătită România, armata sa pentru un asemenea tip de război? Intrarea României în război de partea Antantei a fost alegerea cea mai justă? Planul de campanie – Ipoteza "Z" a fost cel mai judicios? A meritat rezultatul final al războiului jertfa de vieți omenești plătită a poporului român?

Încercând să răspundem la aceste întrebări, am ajuns la o serie de concluzii care, în viziunea unor analiști, poate, nu sunt cele mai semnificative.

Considerăm că intrarea României în vâltoarea războiului era mai mult decât necesară, deoarece măcelul izbucnit viză o nouă configurație a hărții, prioritar a continentului european, dar nu numai. România anilor '14 ai secolului trecut avea toate să-și facă grihi în ceea ce privește viitorul său, fiind, practic, încercuită de trei mari imperii: cel al Rusiei Țariste, care smulsese deja un teritoriu, dintotdeauna românesc, încă din anul 1812, prin raptul ce încorporase Rusiei spațiul dintre Prut și Nistru, Imperiul Austro-Ungar, care, de asemenea, avea sub opresiunea sa provinciile locuite majoritar de către români, care nu aveau niciun drept politic, fiind supuși, mai ales după constituirea dualismului austro-ungar, unui intens proces de prigoană și deznaționalizare metodică. Cel de-al treilea imperiu, cel Otoman, aflat în plin proces de decădere, nutrea încă în situația unei victorii a coalției Puterilor Centrale la stăpânirea unei părți din teritoriul României. Să nu uităm însă nici Imperiul german (constituit prin unificarea statelor germane după bătălia de la Sadova – Königgrätz, din 3 iunie 1866), era mai avid ca oricare dintre marile puteri europene, aspira la dobândirea unui spațiu cât mai întins în Europa.

Era necesară intrarea României în război pentru întuparea laolaltă a tuturor provinciilor locuite de români, pe de-o parte, dar și pentru a-și apăra integritatea teritorială în cadrul unei coaliiții de state care recunoșteau doleanțele națiunii române.

Intrarea în război era decizia vitală pentru viitorul României, prin aceasta se justifică atitudinea factorilor de decizie politico-militari ai statului român, care, inițial, timp de doi ani, a adoptat o poziție de neutralitate, de expectativă, „cu arma la picior”. Decizia de intrare în război a fost negociață „la sângere” de către primul-ministru Ion I. C. Brătianu, care, în tratativele cu Antanta, a obținut tot ceea ce și-a dorit, lucru prevăzut și în Tratatul de alianță dintre România, pe de-o parte, și Rusia, Franța, Marea Britanie și Italia, pe de altă parte, semnat la 4 (17) august 1916 la București. Că aliații nu și-au respectat obligațiile asumate – este o altă problemă. și, să nu uităm, România a intrat în vîltoarea războiului numai împotriva Austro-Ungariei.

La întrebarea dacă Armata Română era pregătită pentru un asemenea tip de război, răspunsul era negativ. În perioade de neutralitate, deși pentru înzestrarea armatei fuseseră alocate sume importante, o bună parte din fonduri au fost jefuite de cei care s-au îmbogățit pe seama înzestrării armatei. Urmările „grijii” față de înzestrarea armatei s-au văzut în campania tragică din anul 1916. Bun observator al evenimentelor contemporane, Octavian Goga scria: *“Țară condusă de secături, țară minoră căzută rușinos la examenul de capacitate în fața Europei. Aici ne-au adus politicieni ordinari, hoți improvizati în moraliști, miniștri care s-au vândut o viață întreagă, deputați contrabandisti. Nu ne prăbușim nici de numărul dușmanilor, nici de armamentul lui, boala o avem în suflet, e o epidemie de meningită morală. Cu conducători hoți la drumul mare trebuie să ajungem la marginea prăpastiei. Nu mai e nimic de operat (de furat, n.a.). Aproape două miliarde de lei ai Ministerului de Război s-au mistuit, pentru ca, peste o lună de zile, să se adreseze acel appell deznădăjduit ca să-și facă pomană și să dăruiască obiele pentru soldați. Samsarii deci au intrat în vacanță – nu se mai cumpără. Nu se mai vinde și bursa permiselor de export s-a închis”*.

Comparativ cu forțele cu care ne-am confruntat, în dotarea cu arme automate, dacă unui batalion de infanterie român îi revineau 1-2 mitraliere, unui batalion din armata austro-ungară îi revineau 12-14 mitraliere sau puști mitraliere. În ceea ce privește pregătirea teritoriului, mai ales în lungul frontierei cu Austro-Ungaria, era cvasiinexistentă.

Organizatoric, au fost, de asemenea, lipsuri serioase. Comandanțele de armată, bunăoară, s-au constituit odată cu intrarea în război. Corpul de comandă era, în general la eșaloanele mari, îmbătrânit, rămas – cu unele excepții, la nivelul cunoștințelor de artă militară specific secolului al XIX-lea. Majoritatea ofițerilor comandanți de subunități provineau din corpul ofițerilor de rezervă, slab pregătiți.

Alegerea intrării în război de partea Antantei a fost justă, deoarece aceasta recunoștea necesitatea satisfacerii dezideratului unității naționale a românilor prin unirea provinciilor locuite, majoritatea, de români, cu patria mamă. Nu s-a pus în niciun fel problema Basarabiei, întrucât Rusia amenința că, în cazul discutării acesteia, ar părăsi Antanta, care nu se putea lipsi de milioane de soldați ruși și, mai ales, de rezervele impresionante de care dispunea Rusia.

Planul de campanie al Armatei Române a fost elaborat mai mult cu "inima" decât cu mintea. Obiectivul principal era dezrobirea de sub jugul austro-ungar a românilor din Transilvania, Maramureș, Crișana, Banat și Bucovina. De fapt, la analizarea planului de campanie, atât șeful Marelui Cartier General al armatei franceze, generalul Joffre Joseph J. Césaire, cât și șeful Slavcăi – Marelui Stat Major al armatei ruse, generalul Vasilievici Mihailov Alexeev, nu au fost de acord cu principalele prevederi ale acestuia, care duceau, în final, la angajarea Armatei Române pe două fronturi diametral opuse, ceea ce era peste posibilitatea Armatei Române. Cei doi s-au mulțumit cu faptul cu intrarea României în război va deschide un nou front, cu o dezvoltare de 1 500 km, care vor crea noi probleme Puterilor Centrale.

Lipsurile în concepția acțiunilor, dar, mai ales, slăbiciunile manifestate în desfășurarea execuției planului și unele modificări ale acestuia, sub presiunea de moment a evenimentelor a dus la situația cunoscută la sfârșitul anului 1916.

În ceea ce privește ultima întrebare dacă participarea României la război a meritat jertfele făcute de români în cursul acestei mari conflagrații a secolului XX, putem afirma că sacrificiile făcute în cursul războiului – în contextul politico-militar existent la finele războiului odată cu destrămarea noilor imperii ce ne încercuiau – au făcut să ieşim mai tari, mai puternici din vîltoarea acestui război. La sfârșitul războiului, România întregită avea o suprafață de 295 000 km² (față de 139 087 km² cât măsura suprafața țării în 1916) și un număr de 15 540 000 de locuitori, aproape dublu față de același august 1916.

ÎMPLINIREA A ZECE ANI DE LA ÎNFIINȚAREA SECȚIEI DE ȘTIINȚĂ MILITARĂ DIN ACADEMIA OAMENILOR DE ȘTIINȚĂ DIN ROMÂNIA

General (r.) prof. univ. dr. Valentin ARSENIE

Academia Oamenilor de Știință din România, cu simbolul AOŞ-R, este o organizație independentă, nepartidică, neguvernamentală și nonprofit, care reunește personalități reprezentative ale activității științifice și ale creației intelectuale din țara noastră.

AOŞ-R este continuatoarea Academiei de Științe, desființată în mod abuziv în 1939, și a Asociației Oamenilor de Știință din România, înființată legal prin HCM 1012 din 30 mai 1956. În urma hotărârii judecătoarești din 3 octombrie 1996, emisă de Judecătoria Sectorului 1 București, s-a aprobat schimbarea titulaturii din "Asociație" în "Academie".

Academia are personalitate juridică și funcționează potrivit dispozițiunilor legale și prevederilor Statutului.

Academia este constituită pe perioadă nedefinită. Sediul central al Academiei este în București.

Scopul și obiectivele

Academiei Oamenilor de Știință din România

Obiectivele fundamentale ale AOŞ-R sunt:

- dezvoltarea științei și culturii;
- promovarea, pe plan național, a cercetărilor interdisciplinare din științele naturii, inginerie și aplicative, disciplinele medicale, umaniste etc.;
- inițierea de relații și colaborări cu organizațiile științifice-academice, de cercetare și universitară, din țară și din străinătate;
- participarea la activitatea organizațiilor științifice internaționale, ale căror obiective concordă cu cele ale Academiei, inclusiv cu cele legate de UNESCO;
- asigurarea unui cadru adecvat pentru întâlnirea oamenilor de știință din diferite domenii, contribuind astfel – prin informare directă – la crearea de echipe interdisciplinare pentru rezolvarea unor teme complexe;

- stimularea legăturilor dintre specialiști din diferite domenii, în vederea consolidării caracterului interdisciplinar al comunității intelectuale;
- popularizarea rezultatelor muncii de cercetare și a experienței membrilor Academiei Oamenilor de Știință, în țară și peste hotare;
- sprijinirea instituțiilor, unităților economice, organizațiilor sociale, în rezolvarea unor probleme de cercetare științifică, de expertiză, prognoză, consultanță, recenzii etc., în condiții determinate contractual;
- promovarea contactelor internaționale prin crearea de legături cu organisme similare din străinătate, cu oameni de știință străini și români din afara țării și prin invitarea unor specialiști din străinătate în România;
- inițierea și realizarea de colaborări, călătorii de studii etc., cu instituții academice, de cercetare, de învățământ sau uniuni de creație științifică, în vederea asigurării schimbului de informație din domeniile vieții științifice naționale și internaționale;
- asigurarea unui flux informațional, pe cât posibil continuu, între specialiștii români din diferite țări ale lumii și personalitățile din țară;
- promovarea tinerilor cercetători, susținând participarea acestora la manifestări cu caracter științific în țară și peste hotare și prin sprijinul acordat la obținerea unor burse de studii etc.

Structura Academiei

Oamenilor de Știință din România

Academia Oamenilor de Știință își desfășoară activitatea științifică în București (sediul central), în filiale și centre din orașe universitare sau din orașe cu un potențial științific semnificativ și are în subordinea sa: secții de specialitate, filiale, centre, comisii, biblioteca, editura și centrul de documentare.

Secțiile grupează membrii existenți în funcție de specialitatea fiecărui și își desfășoară activitatea sub conducerea unui birou format din 3-5 persoane, condus de către un președinte, ales, pentru o perioadă de patru ani, dintre membrii titulari care fac parte din secția respectivă.

În AOŞ-R funcționează următoarele secții de specialitate:

- Secția I – Științe Matematice și Fizice;**
- Secția II – Științe Chimice;**
- Secția III – Științe Biologice;**
- Secția IV – Științe Geonomice;**
- Secția V – Științe Tehnice;**
- Secția VI – Științe Agricole și Silvice;**
- Secția VII – Științe Medicale;**
- Secția VIII – Științe Economice, Juridice și Sociologie;**
- Secția IX – Filosofie, Psihologie și Teologie**
- Secția X – Științe Istorice și Arheologice;**
- Secția XI – Știința și Tehnologia Informației;**
- Secția XII – Știința Militară.**

În funcție de problematica interdisciplinară supusă dezbatelor și cercetării, secțiile organizează **comisii de specialitate** nepermanente, însărcinate să contribuie la rezolvarea unor problematici date. În cazuri justificate, la propunerea secțiilor, Comitetul Director AOŞ-R poate aproba constituirea unor comisii permanente. Comisiile pot include, pe lângă membri ai AOŞ-R, și alți specialiști de prestigiu ce nu sunt membri ai AOŞ-R.

Sarcinile secțiilor, ale filialelor și centrelor, ale departamentelor din cadrul sediului central, ale diferitelor organe de conducere se vor stabili prin **Regulamentul de organizare și funcționare al AOŞ-R**, numit, în continuare, **Regulament**.

Membrii Academiei Oamenilor de Știință din România

Pot fi membri ai Academiei Oamenilor de Știință persoane fizice sau juridice, române sau străine, care au activitate științifică, sprijină dezvoltarea științei, care înțeleg să desfășoare o activitate conform scopurilor AOŞ-R și care se obligă să respecte Statutul și Regulamentul acestora și să plătească – în limita termenelor stabilite – cotizația datorată.

Categoriile de membri ai Academiei Oamenilor de Știință, care pot fi din țară sau din străinătate, sunt:

- a) membri de onoare;
- b) membri titulari;
- c) membri corespondenți;
- d) membri asociați;
- e) membri susținători;
- f) membri colectivi.

Numărul maxim de membri (de onoare, titulari și corespondenți) ai Academiei Oamenilor de Știință este fixat la 320, dar poate fi modificat de Comitetul Director, la propunerea Biroului Permanent, și ratificat de către Consiliul Național Științific.

Membrii Academiei Oamenilor de Știință din România nu își pot asuma titlul de academician, acesta revenind, de drept, membrilor titulari ai Academiei Române.

Pierderea calității de membru al Academiei Oamenilor de Știință din România este propusă de Comitetul Director și aprobată de Consiliul Național Științific AOŞ-R în următoarele situații:

- a) la cererea adresată în scris președintelui, de către cel în cauză;
- b) neplata cotizației timp de cel puțin un an;
- c) desfășurarea unei activități contrare prevederilor Statutului sau Regulamentului;
- d) comiterea unor fapte de natură să afecteze grav prestigiul Academiei Oamenilor de Știință din România;
- e) neprezentarea în mod sistematic a informărilor prevăzute în Regulament.

Sancțiunile, mergând până la excludere, pot fi propuse, de către Comitetul Director și aprobată de Consiliul Național științific AOŞ-R, membrilor ce fac parte din organele de conducere din centrală, filiale și centre, pentru neîndeplinirea repetată a unor sarcini asumate sau pentru activități ce contribuie la știrbirea prestigiului AOŞ-R.

Structura AOŞ-R, conform Cap. IV din Statut

Activitatea științifică se desfășoară la nivelul secțiilor cu sediul în București, al filialelor și centrelor din țară și de peste hotare. Secțiile grupează oameni de știință dintr-o anumită specialitate și specialități înrudite. Stabilirea numărului de secții și profilul lor se propune de către Biroul Permanent și Comitetul Director și se aprobă de către Consiliul Național Științific. Secțiile sunt conduse de **birourile de secție**, formate din: un președinte, un vicepreședinte, un secretar și 2-4 membri, în funcție de componența numerică a secției. Biroul de conducere este ales prin vot secret din rândul membrilor secțiilor respective. În cadrul secțiilor, se pot înființa și organiza comisii și departamente de specialitate, în funcție de problematica supusă dezbatelor și cercetării.

Președintele secției este membru al Consiliului Național Științific și al Comitetului Director și are următoarele atribuții pentru secția respectivă:

- asigură realizarea scopurilor și obiectivelor Academiei Oamenilor de Știință;
- coordonează activitatea științifică și creația intelectuală în secția respectivă;
- elaborează planul de cercetare științifică;
- organizează sesiuni științifice, simpozioane, mese rotunde, cu participare locală, națională și internațională;
- inițiază cursuri și/sau seminarii pe domenii de specialitate, cu caracter permanent sau temporar;
- asigură valorificarea creației științifice;
- ia măsuri de selectare și atragere în activitatea secției a unor personalități de prestigiu în domeniu;
- asigură promovarea tinerilor cercetători, sprijinindu-i să participe la manifestări științifice;
- propune Biroului de conducere al secției organizarea unor comisii de specialitate permanente sau periodice;
- primește anual informări din partea membrilor secției, cu privire la activitatea desfășurată;
- selectează și propune lucrările de valoare pentru a fi distinse cu premiile anuale AOŞ-R, accordând prioritate tineretului;
- propune spre publicare, în Buletinul informativ, în revistele sau în Editura Academiei Oamenilor de Știință, lucrări științifice ale membrilor secției sale sau ale altor personalități care nu fac parte din AOŞ-R;
- prezintă Consiliului Național Științific informări asupra activității secției;
- fundamentează, în baza planurilor de activitate ale AOŞ-R și planurilor de cercetare aprobată, contractele de cercetare științifică în ceea ce privește tematica, obiectivele științifice, calificarea personalului care participă la cercetare, perioadele de cercetare, fondurile și resursele materiale necesare.

Secțiile se întrunesc periodic, cel puțin o dată pe trimestru, și dezbat, în principal, probleme științifice, precum și orice alte aspecte care interesează activitatea secției, luând hotărâri cu majoritatea simplă a membrilor săi.

Membrii Academiei Oamenilor de Știință din România

Categoriile de membri activi ai Academiei Oamenilor de Știință sunt prevăzute la **Art. 11 din STATUT**.

Dosarul științific realizat de un candidat la una dintre calitățile de membru AOŞ-R conține:

1. Două recomandări de primire în AOŞ-R, făcute și semnate de doi membri titulari sau de onoare AOŞ sau de către conducerile secțiilor de specialitate/filialelor/ centrelor.
2. Curriculum vitae completat conform modelului.
3. Copii legalizate ale diplomelor de bacalaureat, absolvire a institutului de învățământ superior, doctoratul, atestarea ca profesor (conferențiar, lector) universitar, atestarea ca cercetător științific (grad I-III).
4. Două fotografii actuale, tip pașaport.
5. Liste complete de lucrări, cărți, brevete invenții etc., astfel:
  - 5.1. Cărți publicate (titlu, data apariției, editura) în edituri recunoscute de către CNCSIS sau edituri străine prestigioase, după criterii ISI Thompson s.a.
  - 5.2. Lucrări științifice publicate în reviste de specialitate românești acreditate de către CNCSIS sau străine prestigioase sau în cadrul manifestărilor științifice interne/internaționale (titlu, data, revista în care a apărut lucrarea).
  - 5.3. Lista invențiilor și a inovațiilor brevetate (titlu, nr. brevet, copie după atestat).
  - 5.4. Lista programelor de cercetare naționale sau internaționale la care au participat (titlul programului, nr. contract, autoritate contractantă).

Premiile Academiei Oamenilor de Știință din România

Premiile anuale instituite de Academie (**Art. 6 din Statut, lit. n**) au în vedere, în principal, domenii importante ale științei.

Premiile:

- a) se acordă o singură dată, unei persoane sau unui colectiv;
- b) se stabilesc anual (în trimestrul IV pentru anul următor), pe domenii, și vor purta denumirea unei personalități științifice recunoscute, altele decât cele instituite de terțe instituții științifice, după cum urmează:

GRIGORE MOISIL	matematică
ȘERBAN ȚIȚEICA	fizică
COSTIN NENIȚESCU	chimie
EMIL POP	biologie
RADU BOTEZATU	geonomie
AUREL VLAICU	științe tehnice
PETRU S. AURELIAN	agricultură - silvicultură
CAROL DAVILA	medicină
VIRGIL MADGEARU	economie, management

CONSTANTIN NOICA

psihologie, filozofie

DIMITRIE CANTEMIR

istorie, arheologie

Mareșal CONSTANTIN PREZAN

știință militară

HENRI COANDĂ

comunicare în știință

NICOLAE TEODORESCU

pentru promovarea obiectivelor științifice ale AOŞ-R

EMIL MIHULEAC

pentru studenți și tineri cercetători

c) se vor acorda pentru realizări deosebite, pentru lucrări de referință în domenii prioritare sau pentru ansamblul unor activități de mare valoare științifică fundamentală sau aplicativă;

d) propunerile de premiere se fac pe baza unor argumente, expuneri de motive prezentate în scris, însotite de trei referate de specialitate pentru fiecare premiu și însușite de secțiile de specialitate.

Atribuirea se va face prin vot secret de către Comitetul Director;

Domeniile pentru care AOŞ-R va institui noi premii în perioadele următoare se stabilesc anual de către Comitetul Director și se aprobă/confirmă de către Consiliul Național Științific.

Premiile anuale se acordă pentru lucrări individuale sau colective, prezentate de autori la sediul central, pînă la data de 30 septembrie a fiecărui an. Analiza lucrărilor se face de către o comisie special instruită, premierea urmând a fi efectuată în sesiunea de primăvară a anului următor.

*

SECȚIA DE ȘTIINȚĂ MILITARĂ DIN ACADEMIA OAMENILOR DE ȘTIINȚĂ DIN ROMÂNIA

După cum se știe, înființarea Secției de Știință Militară – cea de-a 12 secție AOŞ-R, a fost aprobată de Consiliul Național Științific la 22 noiembrie 1996. De la 20.03.1997 până în 2006 – în zece ani – au fost primiți în AOŞ-R 27 de membri titulari, corespondenți și cinci membri asociați, astfel că, în prezent, Secția are un efectiv de 32 de membri, dintre care:

✓ 12 membri titulari; 15 membri corespondenți; 5 membri asociați și, potrivit Articolului 11 din Statutul AOŞ-R, 4 membri susținători;

✓ statistic, situația se prezintă astfel: 13 ofițeri activi (din care 6 generali și 7 ofițeri), 19 ofițeri în rezervă și retragere (din care 16 generali și 3 ofițeri).

În actuala componență, Secția a devenit o structură închegată, care cuprinde în rândurile sale cadre de elită din Ministerul Apărării, Ministerul Administrației și Internelor și Serviciul Român de Informații, iar din punctul de vedere al gradelor, este bine proporționată, de la major la general cu 4 stele. În cei 10 ani de existență au decedat 3 membri: generalul de flotilă aeriană Aurelian Cioabă, generalul-maior Liviu Habian și contraamiralul de flotilă aeriană Vasile Grad; un membru, generalul (r.) cu 4 stele Nicolae Păștinică, s-a retras, iar unul a fost exclus – generalul-locotenent (r.) prof. univ. dr. Iulian Topiceanu.

Situată științifică și materială

Activitățile secției în care au fost implicați toți membrii au dovedit că aceștia își îndeplineșc, în general, îndatoririle ce le revin din Regulamentul AOŞ-R, astfel:

- ⇒ participă la ședințele trimestriale sau semestriale ale secției, la sesiunile Consiliului Național Științific și de comunicări științifice de primăvară și toamnă ale AOŞ-R;
- ⇒ toți membrii secției desfășoară activități publicistice în reviste autohtone și scriu cărți pe care le tipăresc în edituri de prestigiu.

În cei 10 ani s-au editat 260 de cărți și s-au publicat 50 de articole în reviste autohtone.

Recordul în materie de editare de cărți îl dețin: generalul de brigadă (r.) dr. Constantin Ucrain – 60 de cărți; generalul (r.) dr. Valentin Arsenie – 12 cărți; general-maior dr. Teodor Frunzeti – 11 cărți; generalul de brigadă (r.) dr. Gheorghe Toma – 11 cărți; generalul (r.) dr. Eugen Bădălan – 11 cărți; chestorul general dr. Anghel Andreeșcu – 10 cărți; colonelul (r.) dr. Eugen Siteanu – 8 cărți; generalul (r.) dr. Mihail Popescu – 5 cărți; generalul de brigadă dr. Viorel Buță – 5 cărți; chestorul-șef dr. Teodor Cearapin – 5 cărți; viceamiralul dr. Gheorghe Marin – 5 cărți; generalul-maior dr. Cristea Dumitru – 4 cărți, general de brigadă (r.) dr. Florian Tucă – 4 cărți; colonelul dr. Liviu Scrieciu – 4 cărți; locotenent-colonelul dr. Ion Roceanu – 3 cărți și.a.m.d.

Unii membri din secția noastră s-au implicat nemijlocit în sprijinul activităților desfășurate de secție sau de AOŞ-R, astfel:

◆ Generalul prof. univ. dr. Mureșan Mircea și generalul (r.) conf. univ. dr. Mihail Popescu ne-au pus la dispoziția secției trei încăperi, la Universitatea Națională de Apărare "Carol I", pentru desfășurarea activităților cotidiene, au sprijinit apariția primele numere ale Revistelor de Știință Militară. Generalul Mihail Popescu ne-a pus la dispoziție un autoturism și a donat secției 14 milioane de lei; ne-a ajutat cu bani pentru editarea Tratatului de Științe Militare; ne-a aprobat accesul la Internet; adresa noastră de e-mail este: arsenie_valentin@yahoo.com.

◆ Generalul-maior conf. univ. dr. Dumitru Cristea ne-a pus la dispoziție un computer de ultimă generație și ne asigură cu un analist programator-ajutor, de asemenea, ne-a asigurat telefoanele – scurt (923), un telefon STAR (1005433). iar generalul Mircea Mureșan, telefoanele interioare.

◆ Generalul Eugen Bădălan a sponsorizat trei numere din revistă, a organizat trei activități științifice ale secției și două la nivelul AOŞ-R.

◆ Generalul-maior (r.) Constantin Mincu a asigurat cu materiale secția și a organizat două sesiuni științifice ale AOŞ-R.

◆ Chestorul-general Anghel Andreeșcu a organizat trei sesiuni de cercetări științifice, trei ședințe de secție, un simpozion, un colocviu și o ședință trimestrială de secție.

◆ Generalul-locotenent Neculaie Stoîna a asigurat material cinci activități științifice, o ședință de secție, un simpozion și trei discursuri de recepție.

◆ Generalul de brigadă (r.) Constantin Onișor a asigurat funcția de redactor-șef la 10 numere din Revista de Științe Militare.

- ❖ Colonelul (r.) Gruia Timofte și-a adus o contribuție importantă, ca secretar științific al secției, până în anul 2004.
- ❖ Colonelul dr. Mircea Cosma a sponsorizat secția cu șase milioane de lei.
- ❖ Locotenent-colonel Daniel Dumitru asigură în condiții optime funcția de contabil al secției.

Discursuri de recepție

Au fost prezentate la timp toate cele 12 discursuri de recepție de către toți membrii titulari ai secției, toate fiind bine primite și publicate în Revista Secției.

Colocvii, conferințe și simpozioane

În perioada 1997-2006, membrii secției au organizat 11 colocvii pe diverse teme, 6 conferințe și 12 simpozioane.

Lansări de cărți: *în cei 10 ani de la înființare au fost lansate 6 cărți și 2 numere din Revista de știință Militară.*

Premiile

Academia Oamenilor de Știință a acordat ***Premiul Mareșal Constantin Prezan*** la 5 membri ai Secției și la 2 autori de la Arhiva Națională.

Alte activități

După cum se știe, majoritatea activităților științifice ale secției s-au desfășurat la Cercul Militar Național, Universitatea Națională de Apărare "Carol I", Statul Major al Forțelor Terestre, Academia Forțelor Terestre, Inspectoratul General al Jandarmeriei, Centrul de Perfectionare Postuniversitară al Ministerului Administrației și Internelor, Hotelul Militar Haiducului și.a.

În cei 10 ani de activitate, Secția a primit sprijin substanțial din partea șefului Statului Major General, a șefului Statului Major al Forțelor Terestre, a șefului Direcției Comunicații și Informatică și a Comandamentului Național al Jandarmeriei. Un sprijin nemijlocit am primit din partea Direcției Relații Publice, pentru folosirea unor săli de conferință de la Cercul Militar Național, fapt pentru care îi aducem sincere mulțumiri comandanților acestora.

De asemenea, am fost în atenția președinților României – generalul dr. Constantin Degeratu, care s-a străduit ca propunerile noastre făcute în vederea înaintării în gradul următor în retragere a unor membri ai AOŞ-R cu rezultate deosebite în activitatea de cercetare și publicistică să se traducă în realitate; astfel au fost promovați în grad 8 colonei și generali.

Un sprijin substanțial am primit din partea revistelor militare și a săptămânalului Observatorul Militar, care ne-au publicat materiale militare redactate de membrii secției.

Toate activitățile secției s-au desfășurat într-o totală transparentă și o largă comunicare cu Ministerul Apărării și Ministerul Administrației și Internelor, precum și cu Serviciul Român de Informații, confirmând necesitatea acestei structuri științifice de legătură a cadrelor militare active în rezervă și în retragere cu mediile științifice din AOŞ-R și chiar

---

Eveniment

din România, precum și cu societatea civilă, în special cu Departamentul de Cercetare din MEC, ACTTM și Universitatea Politehnică București, care ne-au ajutat să rezolvăm teme din planul național în domeniul apărării.

Menționez că toate activitățile cotidiene ale secției se desfășoară în condiții bune, președintele și secretara secției asigurând permanența la biroul secției.

În ceea ce mă privește, sunt mulțumit că toți membrii secției își înțeleg locul și rolul în echipa noastră.

Astfel, se poate spune că și membrii Secției de Știință Militară au avut o contribuție importantă la primirea Armatei Române în NATO și în Uniunea Europeană, căci 4 din membrii secției – generalii Degeratu, Popescu, Bădălan și viceamiralul Marin au fost sau sunt șefi ai Statului Major General.

Aducem și cu acest prilej sincere mulțumiri președintelui AOŞ-R, generalul (r.) prof. univ. dr. H.C. Vasile Cândea și tuturor celor care au contribuit la înființarea Secției de Știință Militară, fapt ce a nu a rămas fără ecou în societatea românească.

UNIVERS PUBLICISTIC

Avioane de instrucție. Prea multe tipuri, o piață prea mică • Război subacvatic. Avântul submarinelor • Artillerie. Sisteme tractate • Război naval. Atac de pe mare • Electronică aplicată. Sisteme de calculatoare • Mai multe vehicule aeriene noi fără pilot • Prezentări și expo-

ziții. Salonul serviciilor de apărare de la Kuala Lumpur, Malaysia, 2006 • Supliment. Războiul urban

Armées d'aujourd'hui, Franța, nr. 312, iulie-august 2006
Formarea și antrenamentul piloților francez pentru demonstrații aeriene • Crucea Sudului – exercițiu în Noua Caledonie • Dresor de șoimi într-o bază aeriană franceză • Rusia: energia revenirii • Etiopia-Eritrea: către o reluare a conflictului • Jandarmeria mobilă – exercițiu de forță la Saint-Astier • Corală interarme la sărbătorirea zilei naționale a Franței • Instituția de gestiune socială a armatelor • Obiectiv: vacanță ... evitați pașii greșiți! (Dosar cu recomandări privind pregătirea unor excursii la munte, pe mare, situații de criză în străinătate, riscuri sanitare, prim ajutor la întepături de insecte, mușcături de reptile și de animale, informații legislative și vamale) • Avionul european de transport A400M • Salonul internațional de apărare terestră și aeroterestră Eurosatory 2006

Armée d'aujourd'hui, Franța, nr. 313, septembrie 2006
Aviația militară franceză a contribuit la evacuarea cetățenilor francez din Liban • Operațiune de salvare la Kinshasa • Profesia de psiholog de criză • Interviu cu ministrul indian al apărării • Francezii și apărarea – un scor istoric pentru imaginea armatelor • Operațiunea "Baliste" în Liban – prima misiune a navei de proiecție și de comandament "Mistral" • Consiliul superior al rezervei militare • Când filmul american duce propriul său război (Dosar) • Avionul Rafale – polivalență tehnică și culturală • Sistemele aeropuritate de alarmă și control (AWACS) • Baza aeriană britanică Duxford • Un film de văzut cu "un ochi critic": "Indigeni" • Formație muzicală militară în tradiție bretonă • Echipa militară franceză de parașutism

ASMZ (Allgemeine Schweizerische Militärzeitschrift), Elveția, nr. 7-8, iulie-august 2006
Considerații personale și neoficiale cu privire la necesitatea unei dezbatere pe tema unei politici elvețiene de securitate de mare anvergură • Opiniile unui cetățean cu privire la strategia politicii de securitate a Elveției • Tendințele evoluției forțelor armate în Europa • Economia și forțele armate se află în fața acelorași provocări. Interviu cu șeful statului major al planificării din armata elvețiană

ASMZ (Allgemeine Schweizerische Militärzeitschrift), Elveția, nr. 9, septembrie 2006
Reorganizarea forțelor aeriene elvețiene • Centrul de operațiuni al forțelor aeriene • De la escadrile de patrulare la corpula aeron profesionalizat • Serviciul de transport aerian în Confederația elvețiană

Univers publicistic

- Logistica forțelor aeriene • Corpul militarilor de carieră între loialitate și realitate • Responsabilitățile Elveției în domeniul securității internaționale
- Programul de înarmare pentru anul 2006 • Centrele medicale cu competențe în domeniul sanitar

Bulletin européen, Italia, nr. 674-675, iulie-august 2006

Marea strategie americană • Cum a evoluat chirurgia generală în ultimii cincizeci de ani ? • Variabilitatea formelor familiale în Europa și în Italia • Un sistem european de securitate socială. Pentru întărirea coeziunii între cetățenii Europei

Bulletin européen, Italia, nr. 676, septembrie 2006

Problema democratizării Islamului • Încotro se îndreaptă Europa ? • Comunitatea europeană a apărării sau armata care nu s-a constituit vreodată • Chirurgia între memorie istorică, tehnicism contemporan și noile provocări • Societatea italiană pentru protecția bunurilor culturale. Congresul X

Défense nationale, Franța, nr. 7, iulie 2006

Descurajarea nucleară franceză • Germania și reînnoirea strategiei nucleare franceze • Viitorul forței britanice de descurajare • Conceptul de "preemptiune" în cadrul strategicii de securitate națională a SUA • Problema nucleară iraniană din punctul de vedere al dreptului internațional • Lupta antiteroristă în Spania • Gestionarea resurselor de apă – problemă strategică pentru China • Impresii la întoarcerea din China după călătoria de studii a Institutului de înalte studii de apărare națională din Franța • Impactul evoluției lumii asupra sistemelor de apărare și de securitate • Mediul înconjurător și perspectivele politiciei de apărare • Apărarea și tinerii • Sedentarizarea și apărarea • Mondializarea, mâna vizibilă a marilor puteri

Europäische Sicherheit, Germania, nr. 8, august 2006

Instrucția și exercițiile destinate obținerii disponibilității operaționale a Forțelor de Răspuns ale NATO • Serviciul medical al armatei germane în procesul de transformare. Împreună în proiectul european de pace. Considerații ale ministrului apărării din Austria cu privire la prima jumătate de an de președinție a UE • Eurosatory 2006 • Valurile imigrației africane și răspunsurile Europei • De la Cabinda la Katanga. O călătorie fluvială fictivă prin Republica Democratică Congo • Putere

mondială prin căderea zidurilor. Rusia – un partener dificil • Pregătirea politică în procesul de transformare din armata germană • Balcanii – o zonă tot mai instabilă • Valorile empirice ale sistemului radar Joint STARS pentru sistemul AGS (Allied Ground Surveillance) • Infanteristul viitorului

- EUROFIGHTER – instrucția de zbor
- EUROFIGHTER – instrucția tehnic-logistică
- Pregătirea – un motor al transformării • Colecțiile de la Berlin din 2006 al Societății Clausewitz, cu tema "Tipare conflictuale postmoderne și regimuri care se pronunță împotriva proliferării armelor chimice"

IFDT (Information für die Truppe), Germania, nr. 3-4, iulie-decembrie 2006

50 de existență a revistei IFDT în era mass-media

- De la "lucrarea" pentru educația civică la revista de pregătire moral-psihologică. Imaginea în oglindă a schimbării • Cinci decenii de IFDT • În centrul atenției: Public Diplomacy – un concept lansat de americani • Internetul ca mijloc de pregătire politică • Islamul politic. Despre cauzele fundamentalismului islamic • Sudanul – focar de criză • De la cavalerist la comandant NATO – Gen. (r.) Johann Adolf conte de Kielmansegg (1906-2006) • Procesul de transformare în armata germană. Importanța asistenței religioase catolice pentru pregătirea moral-psihologică • Război moral, pace morală. O analiză sub aspectetic • Transformarea internă a Europei. UE pe drumul spre politica de securitate colectivă • Propagandă în loc de presă. Reporterii de război în Primul Război Mondial
- Primul război total. Războiul civil american a schimbat imaginea războiului în secolul 19. Bătălia pentru Gettysburg, din iulie 1863 • Gustav Stressemann – ministru de externe, cancelar al Reich-ului și laureat al premiului Nobel pentru pace – un patriot european
- Revoluționar, general, ministru – centenarul morții lui Carl Schurz

International Security, SUA, vol. 30, nr. 4,

primăvara 2006

Sfârșitul conceptului doctrinar "distrugere reciprocă asigurată" • Dimensiunea nucleară a supremăției SUA • Politică simbolică sau opțiunea rațională ? Testarea teoriilor privind violența etnică extremă • Edificarea unei păci republicane. Stabilizarea statelor după război • Evoluția legăturilor dintre SUA și India. Apărarea antirachetă în cadrul unei relații strategice în curs de conturare • Vremuri disperate, măsuri disperate. Cauzele victimizării

civililor în război • Cât de inteligentă este reforma serviciilor de informații ?

Jane's International Defense Review,

Marea Britanie, vol. 39, august 2006

NATO caută un sistem standard pentru codificarea transmisiunilor în operațiunile coaliției • Cartarea noilor ape. Marina regală britanică lansează un sistem de simulare pentru instrucție complexă • Sistem aerian fără pilot cu rezistență de zbor pe o rază mare de acțiune • A șaptea generație de avioane Hawkeye promite un salt uriaș pentru capacitatea de avertizare timpurie a marinei militare a SUA • Constructorii olandezi de nave se pregătesc să realizeze nave pentru patrula de coastă și misiuni speciale • Extinderea rolului NATO se află pe primul loc pe agenda Summitului de la Riga

Jane's International Defense Review,

Marea Britanie, vol. 39, septembrie 2006

Sistemul de comunicații pentru informații tactice și strategice SIGINT își dovedește adaptabilitatea • Operațiuni sub acoperire. Forțele navale din diferite țări studiază posibilitatea dotării cu sisteme radar discrete • Microrevoluția în domeniul sateliștilor oferă posibilitatea unei vizualizări largi • Industria canadiană pare pregătită să beneficieze de subvențiile guvernamentale pentru apărare • Arta detectării. Sistemele de senzori nesupraveghează fac un salt major în ceea ce privește siguranța și utilitatea • Modernizarea sistemelor pentru managementul luptei ia avânt către capacitați centrate pe rețea

Military Technology, Germania, vol. 30, nr. 7, 2006
EADS – un partener de încredere al guvernului Marii Britanii în domeniile aerospațial, apărare și securitate internă • Rachetele aer-aer. Trecere în revistă • Aviația militară: percepții și programare. Puncte de vedere ale liderilor • Viitorul vehiculelor aeriene fără pilot. Politică, programe, perspective • Vehicule aeriene fără pilot: definirea misiunilor • Viitorul radarului. Tehnologia pentru antena activă cu scanare electronică deschide noi posibilități pentru avioanele de luptă • Radare moderne pentru avioane • Aviația militară pakistaneză lansează programe de modernizare • Edificarea supravegherii terestre aeropurtate a NATO • Integrarea sistemelor în cadrul misiunilor • Blindate rusești pentru piața internațională • Noul sistem hibrid de conducere RENK pentru vehicule tractate. Concepte și tehnologii viitoare pentru radar •

Expoziția și mitingul aviatic de la Farnborough, Marea Britanie

Military Technology, Germania, vol. 30, nr. 8, 2006

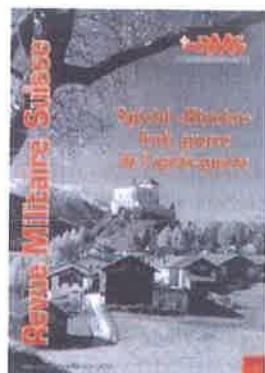
Eforturi americane de maximizare a interoperabilității categoriilor de arme, forțelor coaliției, structurilor militare și civile • Situația actuală și planuri americane privind viitorul apărării împotriva rachetelor balistice • Arme de înaltă precizia de calibră mare • Eforturile de identificare a frecvenței radio sprijină mijloacele de urmărire ale armatei de uscat a secolului 21 • Sprijin logistic pentru forțele armate britanice. Învățăminte din operațiunile din Afganistan și Irak • Agentii NATO – privire de ansamblu • "Ploaie de otel" din Est. Proiectanți ruși, chinezi, nord-coreeni de lansatoare multirachetă • Avionul austriac de luptă • O nouă eră pentru aviația franceză cu avionul de luptă RAFALE • Expoziții internaționale de tehnică militară în 2006

ÖMZ (Österreichische Militärische

Zeitschrift), Austria, nr. 5, septembrie-octombrie 2006

Turcia pe drumul spre "mare putere în ceea ce privește resursele de apă" • Moștenirea sovietică și politica rusă de securitate în Asia centrală • Secolul războaielor tărănești în Austria. Din 1513 până în 1626. Part. 2 • Restructurarea forțelor armate germane în timpul coaliției dintre roșii și verzi. 1998-2005. Managementul asistat de calculator al ajutoarelor umanitare și în caz de catastrofe în era informației • Ciprul – un focal de tensiuni care se acutizează • Agresiunea preventivă. Considerații cu privire la dialectica atacului și apărării la Carl von Clausewitz, exemplificate prin războiul de 6 zile dintre Israel și țările arabe din 1967

Al doilea război din Golful Persic – informațiile strategice • Războiul de după război mai poate fi câștigat în Irak ? • 1805/1906-2006 – Un bicentenar și un centenar pentru pasul Simplon • Comemorarea Restaurării la Geneva – 30 decembrie 2005 •

Univers publicistic

“Soluția finală” – ceea ce știau aliații și guvernul elvețian • Frederic cel Mare și contele Guibert: o dialectică strategică • Doctrina și mariile manevre în armata franceză în ajunul Primului Război Mondial • Luftwaffe 1939-1945: un colos cu picioare de lut • Franța: armata aerului în 1939-1940 • Waterloo: lectură în lumina reperelor lui Clausewitz • Noi lucrări privind Elveția în timpul celui de-al Doilea Război Mondial

Bilanțul apărării și al forțelor armate. În căutarea coeranței pierdute • Protocolul informatic – o revoluție digitală pentru aeronația militară • Exercițiul “Spring Flag”/Volcanex 2006 • Târgul internațional ILA 2006 de la Berlin • “Anatomia” unei căști pentru piloți

Signal, SUA, vol. 60, nr. 11, iulie 2006

Capacități de transmisiuni radio care vor redefini războiul centrat pe rețea • Rețele fără conexiuni care măresc eficiența senzorilor • Radarul modificat, utilizat ca modem și senzor de date, transmite informațiile în secunde • Noi reglementări în transmisiunile radio • Întârzierea satelitului tactic TacSat 2 dă naștere la frustrări • Departamentul poliției și alte agenții din siguranță publică folosesc o rețea de comunicații mobile cu bandă largă • Interoperabilitatea necesită mai mult echipament nou • Justiția și armata își împărtășesc provocările în domeniul informațiilor • Ținta cercetătorilor navali la nivel virtual • Interfața om-computer • Luptătorii scot în evidență cerințele colaborării dintre guvern, armată și industrie

Signal, SUA, vol. 60, nr. 12, august 2006

Rețeaua de informații a armatei americane de uscat se extinde în timpul luptei • Conducerea armatei americane de uscat își stabilește azimutul pentru viitoarele operațiuni bazate pe capacitateți • Cercetătorii dezvoltă viitoarea fază a luptei prin integrarea oamenilor cu echipamentul și vehiculele • Program american de dezvoltare a roboților patrupezi

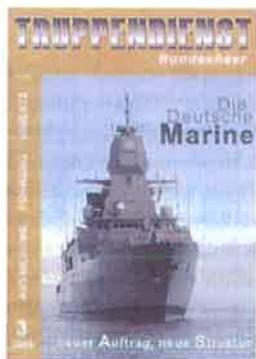
- Colaborarea multinațională sprijină soluțiile securității interne • Standard Internet în curs de apariție pentru identificarea e-mail-urilor nedorite sau inutile • Agenția de securitate constată că provocările sunt la fel de variate ca și rețelele
- Protecția rețelelor de informații în sectoare cheie în SUA • Reglementările pentru comunicațiile radio se concentrează pe securitate • Agenția proiectelor de cercetare avansată în domeniul apărării este preocupată de perfecționarea roboților urbanii
- Sistemul binocular LightSpeed de transmitere a informațiilor codificate • Rețea portabilă în domeniul comunicațiilor • Tehnologii de utilizare în comun a informațiilor în cadrul NATO

Signal, SUA, vol. 61, nr. 1, septembrie 2006

Irakul edifică infrastructura comunicațiilor militare • Apărarea Bulgariei ține seama de obligațiile economice internaționale • Forțele armate germane lansează primul sistem de comunicații militare prin satelit • Infanteria franceză digitalizată, pregătită pentru acțiune • Sistemul danez de management și luare a deciziilor în luptă se pregătește pentru a răspunde clienților pe plan internațional • Rețeaua avansată de comunicații a armatei slovace permite cooperarea cu celelalte state membre ale NATO • Informațiile neclasificate în operațiuni centrate pe rețea • Comunicațiile digitale intră pe piețe noi • Coordonarea sistemelor de conștientizare situațională • Agenția de transformare a afacerilor reorganizează procesele de management în domeniul achizițiilor militare • Evenimentele evidențiază necesitatea creșterii interoperabilității internaționale și extinderea participării • Parteneriatul dintre guvern și industrie la împlinirea a 60 de ani • Conferința internațională TechNet scoate în evidență necesitatea investiției în oameni

Survival, Marea Britanie, vol. 48, nr. 3, toamna 2006

Evaluarea programului nuclear al Iranului • Pregătirea Irakului pentru edificarea națională • Problema miliților din Irak întreținute de comunitățile religioase • Elaborarea strategiei: relațiile civili-militari după conflictul din Irak • Turcia, Statele Unite și iluzia geopolitică • Turcia și Uniunea Europeană: importanța piețelor • Drepturile omului în conflicte • Securizarea armelor nucleare învechite • Are ONU servicii de informații ?

Soldații pe înălțimile alpine. Trupele montane austro-ungare • Marina germană. Serviciul medical. Part. 3 • Parteneri patrupezi. Câinii militari în armata austriacă • Mai multă siguranță la orice înălțime • Culturaeuropeană de securitate – în egală măsură o problemă de formare • Grija față de familie în timpul și după operațiunile în afara țării • Sistemul electronic de conducere a focului de artilerie. Part. 1. Hardware, software și sisteme de antrenament • Istorul succeselor exercițiilor suedeze NATO/Parteneriat pentru Pace "Viking 05"

Vox Magazine, Belgia, număr special,

iulie 2006

Interviuri cu miniștrii belgieni ai apărării și de interne • Apărarea, mai internațională și mai modernă • Defilare aeriană și terestră • Apărarea și societatea civilă • Poliția integrată • Protecția civilă • Pompierii • Serviciul public federal de urgență • Crucea Roșie Belgiană • Muzeul BELvue

Vox Magazine, Belgia, nr. 7, septembrie 2006

Armata și mediul înconjurător • Zilele Apărării

• Asociația internațională a școlilor militare de alpinism • Expediția alpină belgiană pe vârful Baruntse din Himalaya, în 2007 • Exercițiu NATO în Insulele Capului Verde • Antrenamentul mental • Transmiterea ștafetei – "întâlnirile memoriei" • Comemorări patriotice la Londra • Depozitul de război: o consecință a revoluției de la 1830.

Selectie și traducere:

Ioana MANAFU, Octavian MIHALCEA,

Delia PETRACHE, Mihai POPESCU

Biblioteca Militară Națională

APARIȚII EDITORIALE

*"Strategia are o existență bine definită și un rol ce nu poate fi suplinit, adaptat în permanență la dinamica socială, mai ales în ceea ce privește latura conflictuală a acestei dinamici. Strategia militară se va afla tot timpul între politică și război, va fi interfața dintre politică și război, dar și, în același timp, se va afla și în cadrul războiului și, deopotrivă, în cadrul politicii". Trei personalități ale gândirii militare românești, despre care nu poți vorbi decât la superlativ – generalul dr. Eugen BĂDĂLAN, generalul (r.) dr. Valentin ARSENIE și generalul de brigadă (r.) dr. Gheorghe VĂDUVA – și-au adunat ideile, cuvintele, aspirațiile și ne-au oferit o "carte de cultură militară" – *Strategie militară contemporană*.*

Lucrarea tratează, succint: fenomenul război din perspectiva strategiei militare; corelația politică militară-strategie militară, cu accent pe tipurile de strategii militare; teorie și strategie, între teorie și știință, autorii prezentându-ne aspecte ale noii revoluții în domeniul militar; strategia acțiunilor militare cu mijloace convenționale – războiul bazat pe rețea și asimetria conflictuală; strategia luptei armate – configurația acțiunilor strategice din perspectiva mediului în care se desfășoară confruntarea armată și a obiectivelor acestora; strategia militară și apărarea colectivă – de la conceptul de apărare colectivă la optimizarea strategiei de transformare; viziunea strategiei militare asupra corelației spațiu-timp-tehnologie-acțiune militara strategică, autorii analizând amplitudinea strategiei militare, spațiul și timpul în strategie, dimensiunea tehnologică a strategiei militare; aspecte teoretice referitoare la coordonare, cooperare și colaborare din perspectiva strategiei militare; ofensiva strategică – definiție, amplioare, conducerea forțelor; apărarea strategică; interdeterminări ale tripticului politică-strategie-tactică; nu în ultimul rand, Strategia de transformare a Armatei României – dimensiunea procesului de transformare în cadrul principalelor domenii de transformare: resurse umane, informații pentru apărare, operații, conducere, comunicații și informatică, cercetare științifică, înzestrare, doctrină și instruire, logistică.

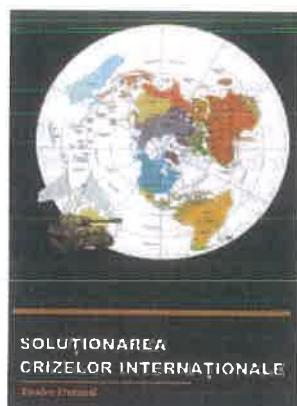
Putem spune, cu convingere, că literatura militară românească se îmbogătește cu această lucrare, care *"îmbină, în chip armonios, istoria, gândirea și cultura strategică, acțiunea și practica strategică, precum și analiza. Face ceea ce ar orice specialist ar trebui să facă: să explice, adică să arate cauzele; să interpreze – să ne dea înțelesul; să evalueze atât politic, cât și moral sau etic."* (general dr. Mircea Mureșan).

Lucrarea a apărut la *Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei* și este dedicată generalului (r.) Valentin Arsenie, coautor al lucrării, la împlinirea vârstei de 80 de ani !

"Războiul rece nu a fost un eveniment planificat sau anticipat de către principalii actori ce au participat la el, cu toate acestea, confruntarea politică, ideologică și militară a durat mai mult decât oricare dintre războaiele "calde" ce au avut loc în lume în ultima jumătate de mileniu. Chiar dacă este deja o pagină de istorie, războiul rece are consecințe ce își pun amprenta pe evenimentele ce i-au succedat. Iată de ce el reprezintă un fenomen ce trebuie să fie studiat în continuare, lecțiile învățate din studierea sa fiind importante pentru desfășurarea evenimentelor pe care le parcurgem în prezent și cu care ne vom confrunta în viitor". **Soluționarea crizelor internaționale**

vine ca un posibil răspuns la suita de întrebări referitoare la evoluția sistemului internațional din ultimii cincisprezece ani.

Structurată pe trei capitole, carteageneralului-maior prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI, apărută la editura *Institutului European*, în *Seria Studii strategice și de securitate*, al cărei coordonator este, relevă, succint, rolul puterii militare în prevenirea conflictelor, managementul și soluționarea crizelor în timpul războiului rece, detaliind domeniile de manifestare a crizelor, importanța instrumentului militar în transformarea mediului internațional de securitate, menționând noul tip de conflict – războiul din generația a patra, al cărui scop principal este modificarea sistemului de gândire al conducerii politice a adversarului, vizuirea Alianței Nord-Atlantice relativ la managementul crizelor, prevenirea conflictelor și acțiunile preemptive, modalități de soluționare pe cale pașnică a crizelor internaționale, în acest sens, Carta Organizației Națiunilor Unite fiind documentul care le prevede, "în modul cel mai explicit și mai cuprinsător". Astfel, alături de instrumentele prevăzute în Articolul 33 al Cartei ONU, autorul ne prezintă și alte tipuri de soluții de rezolvare, prin mijloace nemilitare, a conflictelor și crizelor internaționale, utilizate în practică, precum: negocierile, care se axează pe rezolvarea unui conflict înainte de ajungerea acestuia în fază violentă; ancheta, desfășurată sub diferite denumiri – observare, investigație, stabilirea faptelor, control, monitorizare, supraveghere, prevenire și avertizare timpurie (Convențiile de la Haga, din 1899, respectiv 1907, au avut un rol semnificativ în faptul că prima a introdus

---

Apariții editoriale

---

ancheta printre căile pașnice de soluționare a unui conflict, ulterior detaliindu-se conținutului acesteia); bunele oficii, cu accent pe asigurarea comunicării între părți, pe stabilirea unui contact “cu rol explorator și informativ”; concilierea; arbitrajul; calea judecătară, în acest sens, Curtea Internațională de Justiție de la Haga fiind exponentul funcționării jurisdicției internaționale în cazul litigiilor interstatale; medierea internațională, care are ca scop aducerea conflictului spre o soluție acceptabilă pentru părțile beligerante, în concordanță cu interesele mediatorului.

Cartea *“anunță o discuție”*, în opinia ministrului de Externe al României, Mihai Răzvan Ungureanu, relativ la recentele evenimente și mutații internaționale produse în sfera militară. O carte care te incită, îți oferă răspunsuri, dar și... semne de întrebare asupra căror trebuie să reflectăm, în calitatea noastră de cititor și cetăteni ai României.

Despre securitatea națională, văzută ca valoare supremă a unei națiuni. Despre raporturile stabilite între structurile de putere ale statului, între Parlament – ca putere legislativă – și autoritățile administrative publice specializate în securitate națională. *Parlamentul și securitatea națională*, apărută la R.A. *Monitorul Oficial*, într-o abordare interdisciplinară, supune atenției cititorului ideea că securitatea națională poate și trebuie analizată prin prisma realităților istorice și geopolitice, ținând cont, evident, de identificarea unor posibile soluții operaționale și de exigențele contextului internațional. În acest sens, atât Parlamentul, cât și instituțiile de securitate națională depun eforturi pentru materializarea unei conlucrări și cooperări în ceea ce privește armonizarea legislativă din domeniul securității naționale, controlul parlamentar și răspunsul la acesta, precum și activitățile diplomatice.

Radiografiind, fin și obiectiv, starea realizărilor în plan legislativ și instituțional, **Constantin MONAC** prezintă complexul mecanism interrelațional dintre Parlament și autoritățile administrative cu vocație de securitate națională, evidențierind rolul acestora în promovarea și protejarea intereselor și valorilor naționale. Este o analiză a securității naționale, având ca fundament o suită de discipline și teorii, precum dreptul constituțional și instituțiile politice, dreptul administrativ și știința administrației.

Nu în ultimul rând, deși în partea finală a lucrării, autorul propune “posibile soluții” – punctuale și de interes național, care vizează perfecționarea raporturilor dintre Parlament și autoritățile executive din domeniul securității naționale, pe diverse direcții de acțiune, astfel: definirea obiectivelor de securitate națională, în complexitatea ei, societatea având nevoie de un *“cult al securității naționale, dar și de o cultură de securitate”*, conceperea, conceptualizarea și direcționarea Strategiei de securitate națională, deplin ancorată în realitățile mediului de securitate intern, european și internațional, perfecționarea raporturilor Parlament – autorități de securitate națională sub aspectul elementelor acestora – subiect

(părți), obiect, conținut, autorul propunând, de exemplu, trecerea de la scrutinul de listă la cel uninominal pentru senatori și pentru un număr egal cu al acestora dintre deputați.

Lucrarea este dedicată “*atât celor care cred în temeinicia instituțiilor fundamentale ale statului de drept și în valorile fundamentale ale națiunii, precum suveranitatea, securitatea, drepturile și libertățile cetățenești, cât și celor care sunt mai sceptici în privința acestora*”, cu mulțumirea – din partea autorului – pentru toți cititorii Domniei sale, pe care “*vă simt acum foarte aproape de sufletul meu !*”.

Interesat de România, autor a numeroase studii, analize, articole și cărți despre țara noastră, majorul **Christophe MIDAN** – ofițer francez specializat în relații internaționale, absolvent al celei de-a XV-a promoții a Colegiului Național de Apărare – ne oferă, în **Roumanie. 1944-1974. De l'armée royale □ l'armée du peuple tout entier**, prefațată de una dintre cele mai cunoscute specialiste în istoria României din Franța – *Catherine Durand*, o sinteză a forțelor armate românești, urmărind “*să stabilească adevărul cât mai obiectiv posibil asupra situației forțelor armate și profundele mutații care au avut loc în acea perioadă*”, într-o prezentare cronologică și tematică a faptelor care au marcat mariile etape ale transformării forțelor armate românești în perioada 1944-1975.

Lucrarea, apărută în Colecția *Aujourd’hui l’Europe* a Editurii *L’Harmattan*, Paris, este structurată pe trei capítol, acestea tratând, succesiv: distrugerea sistematică a armatei regale (1944-1947/1948), edificarea unei armate populare (1947/1948-1955) și rolul jucat de România în crearea Pactului de la Varșovia (1955-1975), cu accent pe adoptarea noii strategii sovietice. Explorând arhivele Serviciului Istoric al Armatei Terestre (din Franța), diverse documente, articole, texte de legi, regulamente, studii de specialitate scrise, în general, în limba română, fără consultarea arhivelor militare române însă, autorul surprinde prin acuratețea detaliilor și prezentarea elaborată a faptelor, lăsând loc, evident, eventualelor corecții. Exemplificând, în crearea unei noi “elite” militare, autorul descrie procesul transformării militariilor români în “soldați politici, legați printr-o camaraderie ideologică”, aceștia având ca obiectiv “triumful socialismului”. Prioritatea n-a constituit-o re-crearea unei armate efectiv operaționale, ci cea a unei structuri politice loiale comuniștilor, un instrument devotat puterii. O reorganizare a armatei pe model sovietic, care “răsturna toate tradițiile românești”.

Amestec de naționalism și comunism, “armata întregului popor” se afirmă în perioada 1963-1975, accederea la putere a lui Nicolae Ceaușescu amplificând rolul acestei mișcări, asupra căreia va exercita un control acerb. Pe de altă parte, deschiderea către Occident a fost una firavă, cu “repercusiuni modeste asupra forțelor armate”.

Apariții editoriale

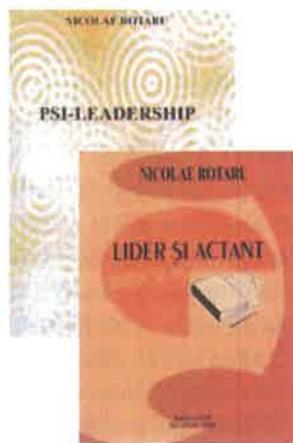

Un subiect delicat, aspecte care n-au mai fost analizate, totul prin prisma percepiei unui ofițer al Armatei Franceze, care a depus timp și suflet în cercetarea istoriei armate a unei țări față de care îl leagă prietenia, admirația și, nu în cele din urmă, dragostea de oameni.

“Verbul percutant al acestui scriitor”, simțind nevoia unei virgule, a unei perpetue virgule, adaugă, iată, încă două lucrări la “zestrea” fără de nesaț a dascălului Nicolae ROTARU: *Psi – leadership. Management organizațional în domeniul siguranței naționale* (2005) și *Lider și actant* (2006), ambele apărute la Editura ANI.

Prima tratează managementul organizațional și leadershipul de tip militar, autorul recurgând la definiția organizației, la caracteristicile și structura acesteia, prezentând-ne și o tipologie a entităților organizaționale, după structură, scop, mod de recrutare, coagulare, restricții, beneficiari și mod de conducere. În acest “mozaic de tendințe”, cultura organizațională se vădește a fi “*un ansamblu de valori, modalități de gândire și comportament ale membrilor unei organizații*”, reunind deci *valorile, credințele și ipotezele împărtășite de membrii unei organizații*. Un demers paideutic, spune autorul, din care să extragem “*principalele repere teoretice și minimul de suport experimental-practic*” necesare traversării “*punctelor obligatorii*” ale domeniului managementului organizațional.

Cea de-a doua lucrare, o culegere de *prelegeri și eseuri despre conducere, comunicare și coexistență*, ne invită, prin cuvintele conf. univ. dr. Traian Liteanu, semnatarul *Cuvântului înainte*, la lectură, meditație și spirit competitiv. Să parcurgem aşadar, “între a conduce și a gestiona”, meandrele comunicării, acest “actionar” global în gestionarea conflictelor, navigând prin “simbolistica relațiilor manageriale comunicaționale”, întru educație intelectuală și estetică și o educație conversațională în mediul de intelligence. Printre informare și riscuri comunicaționale să privim limbajul comunicării ca un metalimbaj și să încercăm să deprindem meșteșugul comprehensibilității persuasiunii. Cartea este dedicată tuturor dascălilor autorului, “*la harul cărora am râvnit și din care m-am inspirat, când întâmplarea a făcut să schimb nu sapa-n condei și brazda-n călimară, ca meșterul “cuvintelor otrivite”, ci teatrul de operații al omului de arme cu catedra și amfiteatrul din așezămintele Almei Mater în uniformă cu sau fără epoleti*”.

Despre Călin HENTEA vorbesc cărțile Domniei sale. Este și cazul lucrării *Imaginiile mișcate ale propagandei*, lucrare apărută la Editura Militară, în noua Colecție Polemos, cu un *Cuvânt înainte* apartinând lui Radu Voinescu. Balansând între teorie și realitate, autorul ne deschide ușa imaginii, admonestându-ne, pe drept, avem să-i spunem, că mulți

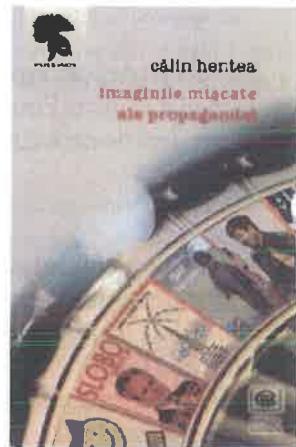
dintre noi "habar n-avem ce e cu războaiele astea care ne incită prin ceea ce vedem la jurnalele de știri", deși vorbim mai tot timpul și cam peste tot despre ele, devenind niște "laclale cotidiene".

Dincolo de cuvinte, se află întrebările. Și temele pe care autorul ni le propune. Comunicarea e cheia, spunem adesea. Dar cât ne poate ajuta? Călin Hentea descoase lumea astă încâlcită de mirific și abject, de orgolii și spectacol, de emoții și încrâncenare. Acid, atent, sincer și sensibil, stilul lui Călin Hentea ne poartă undeva, într-o lume îmbrăcată în "noile haine ale propagandei", și totuși o lume veche, poleită și ascunsă: "Ne-am obișnuit să trăim sub emoțiile războiului transmis în direct. Îl aflăm, îl vedem, îl citim, îl comentăm zilnic, acasă, în fotoliu, la serviciu, în pauza de cafea, pe terasă, la o halbă de bere. Avem păreri ferme, dispunem de informații on-line, oferim soluții miraculoase... Nu știm precis nici de ce au izbucnit, nici cum se poartă și nici măcar cine le câștigă. Un paradox al societății informatizate, care a păsit orgolioasă în mileniul al III-lea, după ce a citit, demult, "Nimic nou pe Frontul de Vest" și a văzut, mai recent, eventual la televizor, "Appocalipse Now".

Imaginile propagandei "se mișcă", cartea este un film emoționant și real despre noi, în primul rând, despre militarii aflați în misiune, departe de țară, un fel de "ambasadori ai cauzei integrării României în NATO sau în Uniunea Europeană", dar și o mărturisire a neîmplinirilor văzute sau palpate: "Acum șaizeci de ani, la fel ca și acum, militarii trimiși de statul român să-i apere interesele dincolo de frontierele naționale au dispus, în comparație cu aliații, de mult mai puține mijloace și resurse pentru a face cunoscută și a promova imaginea țării lor".

O confesiune, spune autorul, "felii" din viață și gândurile sale. Oricum, adevărul va dispărea odată cu noi, iar a căuta să-l scoatem la lumină, cu orice chip, ne obosește și, probabil, la un moment dat, nu vom mai ști ce să facem cu el. Iar Călin Hentea ne amintește că "adevărul unic și absolut este doar un ideal filozofic". Și Ștefan Gheorghidiu o știa.

Selectie și argumente editoriale
Alina UNGHEANU

ÎN ATENȚIA COLABORATORILOR

Pentru o mai bună procesare a articolelor, dorim respectarea următoarelor reguli de tehnoredactare:

1. Textul. Se introduce în Microsoft Word, folosind fontul Times New Roman și tastatura standard românească. Nu sunt acceptate fonturile care au mapări neobișnuite (în care caracterle cu diacritice – ș, ț, ă, î și ř, ţ, Ă, Į – înlocuiesc alte caractere – [,], @, ~, \, ;, §.a.m.d.). Textul în limba română trebuie să aibă în mod obligatoriu diacritice. Articolul trebuie cules, pur și simplu, fără nicio altă formatare în afara sublinierilor, acolo unde este cazul, folosind bold și italic. Paragrafele vor fi delimitate de un Enter, părțile articolului fiind separate între ele prin două-trei paragrafe goale.

2. Ecuațiile. Indiferent de locul pe care îl ocupă în cadrul articolului, ecuațiile se introduc numai în Microsoft Equation Editor (la limită, se acceptă ecuații scrise de mână, numerotate și trimise separat de restul articolului).

3. Figurile. Sunt acceptate formatele vectoriale standard. În cazul figurilor produse cu o altă aplicație decât Microsoft Word (de exemplu, Corel Draw sau în AutoCAD), fișierele respective vor fi trimise împreună cu restul articolului. Figurile trimise în format electronic vor fi desenate la dimensiunile la care pot fi tipărite, iar dimensiunea textului trebuie să fie între 8 și 12 puncte tipografice. Sunt acceptate și figuri desenate de mână, pe foi separate de restul articolului, cu condiția ca desenele să fie clare și să poată fi ușor identificat locul din cadrul articolului în care trebuie să se regăsească.

4. Imaginele. Imaginele scanate trebuie incluse atât în documentul Microsoft Word, cât și trimise separat. Nu se recomandă folosirea imaginilor preluate de pe Internet, deoarece acesta nu satisfac cerințele necesare pentru tipărirelor lor (având o rezoluție mult inferioară celei necesare pentru un tipar de calitate). Imaginele de calitate au o rezoluție de minimum 200 dpi. Pentru formatele JPEG și GIF, urmăriți ca, în urma compresiei, calitatea imaginii să devină rezonabilă.

5. Numerotarea. Ecuațiile, figurile, tabelele, titlurile din bibliografie vor fi numerotate cu cifre arabe, astfel:

- între paranteze pătrate pentru bibliografie;
- între paranteze rotunde pentru formule;
- prin exponent, în cazul notelor de subsol;
- precedate de denumire, în cazul observațiilor, figurilor, tabelelor etc.

Vă mulțumim!

Redacția

Pentru publicarea de materiale promoționale în cuprinsul revistei, rugăm agenții economici și pe toți cei interesați să se adreseze redacției pentru a conveni forma de colaborare.

Coperta I: *Fragment din Columna lui Traian, reprezentând capul regelui dac Decebal*
Coperta II: *Columna lui Traian*. Sursă: Muzeul Militar Național, prin amabilitatea domnului
Neculai Moghior, șeful Secției Documentare
Coperta IV: *Transportul unei piese de artillerie grea la Oituz*. Sursă: Muzeul Militar Național

Revista de Știință Militară

EDITOR

Secția de Știință Militară

a

Academiei Oamenilor de Știință
din România

CONCILIUL EDITORIAL

PREȘEDINȚI DE ONOARE

general (r.) dr. senator Mihail POPESCU
general (r.) prof. univ. dr. Valentin ARSENIE

PREȘEDINTE EXECUTIV

general prof. univ. dr. Mircea MUREŞAN

VICEPREȘEDINTE

general-maior prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI

MEMBRI

viceamiral dr. Gheorghe MARIN

chestor general prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU

general de brigadă (r.) prof. univ. dr. Viorel BUTĂ

comandor prof. univ. dr. Florian RÂPAN

contraamiral de flotilă dr. Cornel MIHAI

general de brigadă prof. univ. dr. Visarion NEAGOE

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor-șef

colonel dr. Costinel PETRACHE

cpetrache@mapn.ro

Redactor-șef adjunct

Alina UNGHEANU

Secretar general de redacție

colonel (r.) conf. univ. dr. Emil ION

Redactori

locotenent-colonel prof. univ. dr. Daniel DUMITRU

Diana Cristiana LUPU

Iulia NĂSTASIE

Tehnoredactor

Adelaida-Mihaela DANDEŞ

Tema numărului: "Continuarea transformării"

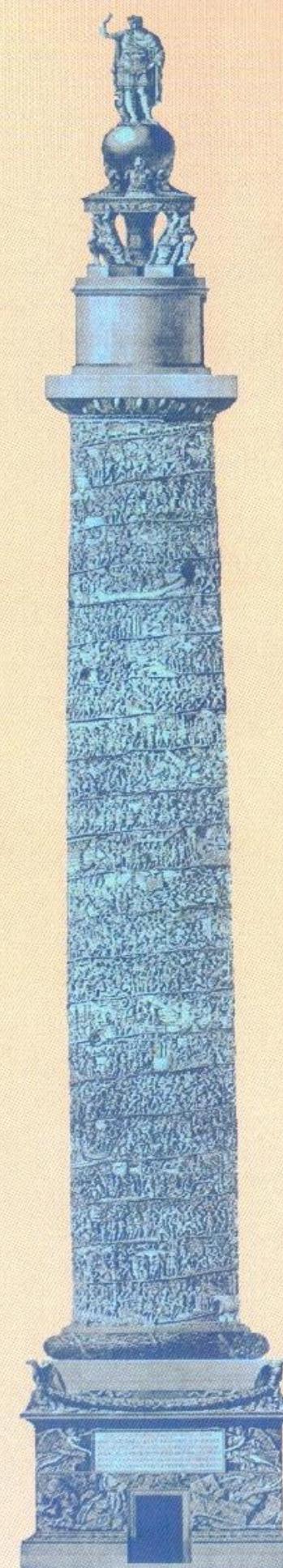
ADRESA REDACȚIEI

București, șos. Panduri, nr. 68-72, Sector 5
Telefoane: 021.319.48.81, 021.319.48.80/433
e-mail: arsenie_valentin@yahoo.com

Revista de Știință Militară apare semestrial

ISSN 1582-7410

COPYRIGHT: sunt autorizate orice reproduceri,
fără perceperea taxelor aferente, cu condiția indicării
precise a numărului și datei apariției revistei din care provin.

Secția de Știință Militară a Academiei Oamenilor de Știință din România

MEMBRI DE ONOARE

General (r.) prof. univ. dr. Valentin ARSENIE
General (r.) senator conf. univ. dr. Mihail POPESCU

MEMBRI TITULARI

General (r.) prof. univ. dr. Eugen BĂDĂLAN
General-locotenent (r.) prof. univ. dr. Tudor CEARAPIN
General-maior (r.) prof. univ. dr. Costache CODRESCU
General dr. Constantin DEGERATU
Contraamiral de flotilă (r.) prof. univ. dr. Marius HANGANU
General-maior (r.) dr. Constantin MINCU
General prof. univ. dr. Mircea MUREŞAN
General-locotenent (r.) conf. univ. dr. Neculai STOIINA
General de brigadă (r.) prof. univ. dr. Mircea UDRESCU
Colonel (r.) prof. univ. dr. Gruia TIMOFTE

MEMBRI CORESPONDENȚI

Viceamiral prof. univ. dr. Gheorghe MARIN
General-locotenent (r.) dr. Mihai ILIESCU
General-maior prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI
General de divizie (r.) conf. univ. dr. Stan STÂNGACIU
General de brigadă (r.) prof. univ. dr. Viorel BUTĂ
General de brigadă (r.) prof. univ. dr. Nicolae CIOBANU
General de brigadă prof. univ. dr. Visarion NEAGOE
General de brigadă (r.) prof. univ. dr. Constantin ONIŞOR
General de brigadă (r.) prof. univ. dr. Gheorghe TOMA
General de brigadă (r.) dr. Floriean TUCA
General de brigadă (r.) dr. Constantin UCRAIN
Colonel prof. univ. dr. Gheorghe BOARU
Colonel prof. univ. dr. Mircea COSMA
Colonel (r.) conf. univ. dr. Emil ION
Colonel (r.) prof. univ. dr. Constantin TEODORESCU

MEMBRI ASOCIAȚI

Colonel conf. univ. dr. Liviu SCRIECIU
Colonel (r.) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU
Comandor prof. univ. dr. Florian RÂPAN
Locotenent-colonel prof. univ. dr. Daniel DUMITRU
Locotenent-colonel prof. univ. dr. Ion ROCEANU

MEMBRI SUSȚINĂTORI

General-maior conf. univ. dr. Cristea DUMITRU
Colonel prof. univ. dr. Benone ANDRONIC
Colonel (r.) prof. univ. dr. Lucian STĂNCILĂ-MANGA
Colonel dr. Costinel PETRACHE